

146. Keskiviikkona 14 päivänä joulukuuta 1988

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

Ehdotus valtion tulo- ja menoarvioksi
vuodelle 1989..... 4323

Hallituksen esitys n:o 104
Raha-asia-aloitteet n:ot 1—3138
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 102

Puhetta johtaa puhemies A h d e .

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi
edustajat Astala, Isohookana-Asunmaa, Jurva,
M. Lahtinen, Lehtosaari, P. Leppänen, Mäki-
pää, Nieminen, Niinistö, Suominen ja Uitto.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päi-
västä virkatehtävien takia ed. Suominen sekä
yksityisasioiden vuoksi edustajat M. Lahtinen,
Lehtosaari, Nieminen, Niinistö ja Uitto.

Uusi hallituksen esitys

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että tasavallan
presidentin kirjelmän ohella kuluvan joulukuun
9 päiväältä on eduskunnalle saapunut hallituksen
esitys n:o 236, joka on nyt edustajille jaettu.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotus valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1989

Siv. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 102
valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o
104 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1989
sekä raha-asia-aloitteet n:ot 1—3138 esitellään
ainoaan käsittelyyn.

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtio-
varainvaliokunnan mietintö n:o 102.

Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta. Yksi-
tyiskohtaisessa käsittelyssä esitellään ensin me-
not pääluokittain ja luvuittain vastaavine perus-
teluineen sekä mietinnön lopussa oleva ponsi.
Sen jälkeen esitellään tulot osastoittain ja lu-
vuittain vastaavine perusteluineen. Mietinnössä
tiettyyn lukuun kohdistuvat perustelut ovat il-
man eri mainintaa tulleet lukua esiteltäessä kä-
sitellyiksi. Sitten esitellään yksityiskohtaisten
perustelujen yleinen osa. Lopuksi esitellään
yleisperustelut. Jos mietintöä ei muuttamatto-
mana hyväksytty, lähetetään asia valtiopäivä-
järjestyksen 76 §:n mukaisesti takaisin valtiova-
rainvaliokuntaan.

Kiinnitän edustajien huomiota valtiopäivä-
järjestyksen 75 §:n 2 momentin säännökseen,
jonka mukaan edustajan tekemä ehdotus, joka
tarkoittaa uuden, tulo- ja menoarvioehdotuk-
sen laskelmiin sisällyttämättömän määrärahan ot-
tamista tulo- ja menoarvioon, voidaan tulo- ja
menoarviosta päätettäessä ottaa huomioon ai-
noastaan, jos se on pantu vireille raha-
asia-aloitteella. Jotta ei syntyisi epäselvyyttä sa-
notussa lainkohdassa tarkoitetuista ehdotuksis-
ta, pyydän niitä edustajia, jotka aikovat tehdä
tällaisia ehdotuksia, mainitsemaan ehdotukses-
saan sen raha-asia-aloitteen numeron, jolla asia
on pantu vireille.

Edelleen huomautan, että työjärjestyksen 44

§:n 4 momentin mukaan edustajan, joka aikoo ehdottaa muutoksia valtiovarainvaliokunnan mietintöön, on jätettävä muutosehdotuksensa keskuskansliaan monistamista ja edustajille jakelua varten. Näin on meneteltävä siinäkin tapauksessa, että muutosehdotukset sisältyvät vastalauseisiin. Pyydän edustajia muutosehdotuksissaan mainitsemaan raha-asia-aloitteen tai vastalauseen numeron, johon muutosehdotus mahdollisesti liittyy. Keskuskansliassa pidetään edustajien saatavana ehdotusten laatimista helpottavia lomakkeita.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että ehdotukset, jotka koskevat muutoksia menojen pääluokkiin 21—30, on annettava keskuskansliaan viimeistään keskiviikkona 14.12.1988 kello 18 ja menojen pääluokkiin 31—36, tulojen osastoihin sekä yksityiskohtaisten perustelujen yleiseen osaan torstaina 15.12.1988 kello 18 ja yleisperusteluihin viimeistään ensi perjantaina 16.12.1988 kello 18.

Muutosehdotuksia, joita ei ole jätetty keskuskansliaan edellä mainittuna aikana, ei oteta käsiteltäviksi, ellei puhemies erityisestä syystä pidä sitä tarpeellisena.

Ehdotukset kootaan edustajille jaettaviksi monistevihkoiksi. Kuhunkin vihkoon tulee yksi pääluokka tai yksi osasto. Yleisperustelujen yleinen osa ja yleisperustelut sijoitetaan kumpikin omaan vihkoonsa. Määrärahaan kohdistuvat ehdotukset käännoksineen sijoitetaan vihkoihin ehdotusten numerorjestyksessä luvuittain ja luvuissa momenteittain. Momentin, luvun ja pääluokan perusteluja koskevat ehdotukset sijoitetaan asianomaisen kohdan loppuun. Yksityiskohtaisten perustelujen yleistä osaa ja yleisperusteluja koskevat ehdotukset järjestetään ehdotuksen tekijöiden nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä. Ehdotukset numeroidaan kussakin pääluokassa ja osastossa samoin kuin yksityiskohtaisten perustelujen yleisessä osassa ja yleisperusteluissa juoksevasti numerosta 1 lähtien. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että tehdyt ehdotukset otetaan pöytäkirjaan monisteiden mukaisina.

Menojen yksityiskohtaisessa käsittelyssä puhemiesneuvosto ehdottaa meneteltäväksi siten, että kunkin pääluokan kohdalla sallitaan ensin sitä koskeva yleiskeskustelu. Sen jälkeen esitellään ehdotusten tekemistä varten pääluokan monistevihkon mukaisesti luvuittain numerorjestyksessä, lukujen perustelut ja lopuksi pääluokan perustelut. Ehdotukset tehdään asianomaisen pääluokan kohdalla ehdotusten

numerorjestyksessä. Koska tehdyt ehdotukset otetaan pöytäkirjaan monisteiden mukaisina, pelkkä ehdotuksen numeroon viittaaminen riittää. Kannatuspuheenvuoro annetaan välittömästi ehdotuksen tekijän puheenvuoron jälkeen. Kun pääluokan kaikki ehdotukset näin on tehty, suoritetaan äänestykset koko pääluokan osalta.

Tulojen osastoista ei yleiskeskustelua sallita. Osastoja koskevat ehdotukset tehdään ja äänestykset suoritetaan vastaavalla tavoin kuin menojen pääluokissa.

Myöskään yksityiskohtaisten perustelujen yleisestä osasta eikä yleisperusteluista sallita yleiskeskustelua. Ehdotukset niidenkin osalta tehdään ja äänestykset suoritetaan ehdotusten numerorjestyksen mukaisesti.

Jollei pääluokan, osaston, niiden jonkin luvun, yksityiskohtaisten perustelujen yleisen osan tai yleisperustelujen kohdalla ole tehty muutosehdotusta, se katsotaan hyväksytyksi yksimielisesti ilman eri esittelyä.

Puheenvuoroja jokaisen pääluokan yleiskeskusteluun voidaan pyytää torstaista 15.12.1988 kello 10 lähtien.

Menettelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Mäki-Hakola: Herra puhemies! Vuosi sitten aloitin puheenvuoroni toteamalla, että keskimäärin ottaen elämme ennenkuulumattoman hyvinvoinnin aikaa. Näin voi aloittaa nytkin. Sanonta pitää paikkansa verrattuna viime vuoteenkin. Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitytö on jatkanut kasvuaan kulu-neenkin vuoden aikana. Vuodesta 1980 tähän vuoteen asti se on kasvanut OECD-maista Japanin kanssa nopeimmin eli yhteensä noin 25 %. Ruotsissa kasvu on jäänyt vain 6 %:iin. Tärkein syy nousuun on maailmantalouden jatkuva kasvu, joka on jatkunut ohi kaikkien enemmän tai vähemmän pessimististen ennusteiden. Se jatkuu yhä ja ainakin ensi vuoden alkupuolelle. Meilläkin suotuista kehitys on jatkunut tulo- ja menoarvion antamisen jälkeenkin. Tuotannon kasvu saattaa jopa olla arvioitua nopeampaa. Elinkeinoelämä rakenteleeikin parhaillaan tärkeimmillä aloilla vähintäänkin tyydyttäviä tilinpäätöksiä. Metsäteollisuuden otaksuisi kuvaavan taseitaan poikkeuksellisesti etumerkillä hyvä, sillä hyvin tyydyttävä merkintä tuskin riittänee.

Heti perään on kuitenkin todettava, että kaikilla teollisuuden sektoreilla ei mene yhtä hyvin. Muun muassa työvoimavaltaiset ja halpatyövoimamaiden kanssa kilpailevat alat kuten vaatetus- ja kenkäteollisuus ovat vaikeuksissa. Nämä vaikeudet heijastelevat erityisesti ns. Väli-Suomessa. Samoin ovat totuuden hetken edessä telakat, jotka joutuvat kilpailemaan muiden valtioiden kuten muun muassa Länsi-Saksan tukemien telakoiden kanssa.

Arviot työllisyys tilanteen kehittymisen suhteen eivät ole syksyn aikana muuttuneet. Joka tapauksessa työttömyysluvut ovat alhaisemmat kuin vuosikymmeneen. Muun muassa Lapin läänin työttömyys on ratkaisevasti vähentynyt. On siirrytty ja luultavasti pysyvästikin aikaan, jossa on huutava puute ammattitaitoisesta työvoimasta. Joillakin alueilla pula koskee vähäistakin ammattitaitoa vaativaa työvoimaa.

Huolimatta siitä, että kustannustasomme on aikaisemmin tehtyjen palkkaratkaisujen johdosta noussut, on kilpailukykyämme säilynyt tuottavuuden nousun ja parantuneen vaihtosuhteen takia. Tilannetta on parantanut tuontien energian hinnan aleneminen. Lisäksi länsikauppa on vetänyt korvaten vaikeudet idänsuhteissa. Kauppatase onkin pysynyt tasapainossa, joskin on nyt veitsen terällä. Tilannetta on edelleen ratkaisevasti parantanut viime elokuun tulopoliittinen kokonaisratkaisu sekä aloitettu verouudistus.

Vaikka tilanne vielä tänään näyttää myönteiseltä, on kuluneen vuoden aikana taloutemme taivaanrannalle alkanut kerääntyä tummia pilvenlonkia. Lähivuosina Suomen kansantalouden ylle nousevat tosi ukkospilvet, ellei ennakoihiin toimiin ryhdytä — ja ryhdytä vieläpä kiireellisesti. Ongelmaksi on nousemassa paljon puhuttu vaihtotaseen vaje, joka nopeasti pahenee. Ensi vuoden budjetin perusteluissa ennustetaan tämän vuoden vajeeksi 9 mrd. mk. Kuitenkin vaje jo marraskuun alussa ylitti 12 mrd. mk. Olemme kuin nopeasti kallistuvalla pinnalla, ja kallistumisnopeus on huolestuttava.

Vaihtotaseen vajeen tärkein tekijä on kansantaloutemme velkaantuminen ulkomaille. Tämä johtuu maamme korkeasta korkotasosta ja pääomaliikkeiden kansainvälisestäkin vapautumisesta. Velan korko rasittaa vaihtotasettamme tänä vuonna jo noin 10 mrd. markalla. Toinen keskeinen rasite vaihtotaseellemme on kehitysapu. Ulkoministeriön hallinnonalan pääluokan luvut 30 ja 40 eli kansainvälinen ja teollinen yhteistyö ovat ensi vuoden budjetissa jo yhteensä

yli 2,7 mrd. mk. Tämä vastaisi yhden eduskuntakauden aikana jo noin 10 mrd. markan vajeen syntymistä. Itse en näitä numeroita enää nostaisi enkä kehitysavun kasvattamisellakaan kerskuisi varsinkaan, kun sen käyttö ja perille meno ovat edelleen suuri kysymysmerkki.

Hallituksen tulo- ja menoarvioesityksen loppusumma oli vajaa 124,2 mrd. mk. Menojen arvioitiin reaalisesti kasvavan tämän vuoden toteutuviin menoihin nähden noin 2 %. Laajasti on oltu sitä mieltä, että menojen kasvu ei saisi olla ainakaan olennaisesti hallituksen esittämää voimakkaampaa. Lähivuosina on myös pakko kiristää finanssipolitiikkaa. Valiokunta on itse tuntenut myös vastuunsa. Budjetti ei asiallisesti muutu. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on kaikkiaan menojen lisäyksiä 233 milj. mk. On kuitenkin todettava, että näistä on hallituksen esittämiä lisäyksiä 123 milj. mk, joihin sisältyy muun muassa katokorvausten lisäys 90 milj. mk. Laki- ja talousvaliokunnan esittämä kuntien valtionapujen muutos lisäsi valtion menoja 25 milj. mk sekä kuljetustukea koskevan lain hylkääminen 12 milj. mk. Näin ollen valiokunnan ja hallituksen eduskuntaryhmien lisäyksiksi jää vain noin 73 milj. mk. Alijäämä ehdotetaan rahoitettavaksi kokonaisuudessaan budjetin sisäisin siirroin eli menojen säästöillä, jotka ovat tulleet esiin ensi vuoden rahoitussuunnittelutyöryhmissä.

Kaiken kaikkiaan tulo- ja menoarvio jää valtiovarainvaliokunnan jäljiltä 3 587 600 mk ylijäämäiseksi. Näin ollen eduskunnassa tehtävät muutokset ovat siksi vähäisiä, että tulo- ja menoarvion finanssipoliittiset vaikutukset eivät muutu hallituksen kaavailemasta. Tulo- ja menoarvio tulee tarjoamaan soveltuvan pohjan myös mahdollisten säästötoimien harkinnalle ensi vuonna. Tässä suhteessa on, ennen kuin nyt esillä olevan budjetin mahdolliseen karsintaan mennään, nostettava näkyvä stop-merkki lisäbudjettien menonlisäyksille, ellei niihin ole aivan pakollista tarvetta.

Valiokunnalla ei ole ollut käytännössä mahdollisuutta enää tässä vaiheessa ryhtyä laajemmin budjetin menoja karsimaan. Monet varmasti muistavat, miten lähimenneisyydessä ennen nykyistä eduskuntaa ja hallitusta tulo- ja menoarvio saattoi kasvaa eduskunnassa moninkertaisesti enemmän kuin tänä ja viime vuonna. Tällä kertaa hallitus voi nojata eduskunnan suureen enemmistöön, joka ei pyri heikentämään hallituksen talouspolitiikan onnistumisen edellytyksiä.

Totuuden nimessä on todettava, etteivät opposition edustajat ole olleet tyytyväisiä kaikilta osin valiokunnan ehdotuksiin. Sen omat ehdotukset, mikäli ne olisi ollut otettava vakavasti, eivät kuitenkaan tarjoa todellista vaihtoehtoa enemmistön valitsemalle linjalle. Ei tarvitse omata erityistä talouspoliittista tietämystä havaitakseen, että opposition ehdotusten toteuttaminen johtaisi valtiontalouden ja kansantalouden nopeasti umpikujaan.

Oppositio on arvostellut erityisesti verouudistusta ja tehnyt sitä koskevia muutosehdotuksia. SKDL:n ehdotukset vähentäisivät valtion verotuloja nettomääräisesti 1,5 mrd. mk ja lisäksi kuntien verotuloja 1,3 mrd. mk. Suomen keskuksen henkilöverotukseen tekemät muutosehdotukset maksaisivat yksistään valtiolle 4,5 mrd. mk. Kunnat menettäisivät verotuloja arviolta 2,7 mrd. mk. Keskusta esitti määrärahoihin valiokunnassa suoranaisia lisäyksiä yli 2,5 mrd. mk ja vaati lisäksi toteutettavaksi muita kalliita uudistuksia joko välittömästi tai vuonna 1990. Edelleen keskustan edustajat ovat myös tehneet 4,5 mrd. markan raha-asia-aloitteet. Näin ollen pelkästään keskustan tekemät muutosesitykset heikentäisivät valtiontalouden tasapainoa lähes 10 mrd. markalla. Budjetista tulisi vaarallisella tavalla elvyttävä, suorastaan löysä. Näin ollen valiokunnan enemmistöllä ei ole ollut minkäänlaisia mahdollisuuksia ajatellakaan tällaisia menojen lisäyksiä.

Keskustan taholta on julkisuudessa esitetty vaatimuksia esillä olevan menoarvion menojen leikkaamiseksi enemmän kuin miljardilla markalla. On herännyt epäily, ettei keskustaoppositiolla ole oikea ja vasen käsi samassa ohjauksessa.

Vaikka rahallisesti valiokunnan budjettiin tekemät muutokset ovat varsin vähäisiä, niissä on kuitenkin tiettyä suuntaa nähtävissä, ja niihin lopuksi eräiltä osin.

Opetusministeriön hallinnonalan osalta valiokunta on jo pitkän aikaa todennut vapaan kansansivistystoiminnan uudelleenkorostumisen. Kansanopistojen oppilasmäärätkin ovat nousseet. Tämä on erittäin myönteistä aikana, jolloin keskustellaan irrallisuudesta ja arvojen kriisistä. Kansanopistot ovat omalta osaltaan edistämässä ehyiden yksilöiden kehittymistä. Huolimatta siitä, että kansanopistojen toiminta on turvattu valtionapuseränsänsä, opistojen ulkoiset puitteet ovat suurelta osin ala-arvoiset, jopa terveydelle vaaralliset. Rakennukset ovat tavallisesti viime vuosisadalta peräisin. Valtiovarainvaliokunta myönsi noin kymmenen vuotta sitten

aloitteiden perusteella ensimmäiset määrärahat ns. vapaiden opistojen peruskorjauksiin. Aikaisemmat hallituksethan olivat huolehtineet vain puolueopistoista.

Määrärahat ovat kuitenkin yleensä olleet vain muutamia satojatuhansia markkoja vuodessa opistoa kohti, ja niiden merkitys onkin perussaneerauksessa jäänyt vähäiseksi. Valtiovarainvaliokunta toteaaakin: "...kansanopistojen rakennuskanta on suurelta osaltaan vanhaa ja kaipa kiireellisiä peruskorjauksia. Valiokunnan saaman tiedon mukaan vuosiksi 1989—94 on suunnitteilla yhteensä lähes 200 rakennushanketta, joista muutos- ja peruskorjaushankkeita on 135. Ottaen huomioon kansanopistojen ylläpitäjien yleisen melko heikon taloudellisen aseman olisi rakennusavustukset määrältään myönnettävä sen suuruusina, että ne mahdollistaisivat rakennushankkeiden tarkoituksenmukaisen toteuttamisen." Tätä lausumaa haluan erikoisesti suuntaa antavana painottaa.

Viime vuonna arvostelin ns. joululahjarahojen eli pienten, muutamien kymmenientuhansien markkojen suuruusluokkaa olevien määrärahojen myöntämistä. Menettelystä on kuitenkin — olen todennut — ehtinyt tulla jo niin vaikiintunut käytäntö, että eduskuntaryhmät näytävät haluavan niiden säilyttämistä. Tuntuukin siltä, että eroon menettelystä ei täysin enää päästä. Tervehtymistä on kuitenkin tapahtunut edellisvuosiin verrattuna. Aivan pienet summat ovat jääneet jo pois. Pienin myönnetty määräraha on nyt 50 000 mk. Edelleen eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta pois ovat jääneet määrärahat, joilla on tuettu sattumanvaraisesti vain joitakin järjestöjä satojen samantapaisten joukosta. Pois on voitu jättää edelleen sellaiset järjestöjen määrärahat, joita rahoitetaan raha-automaattivaroista. Raha-automaattiyhdistyksen kanssa on käyty neuvotteluja. Niissä yhdistys on sitoutunut rahoittamaan eräät sosiaali- ja terveyspuolen järjestöjen määrärahatarpeet.

Suurin osa nyt valiokunnassa myönnettyistä määrärahoista onkin taiteen momenteille, eri kulttuuritapahtumien ja vastaavien tukemiseen myönnettyjä määrärahoja. Niitä on yli 90. Kulttuuritoimintaa, jota näin tuetaan, voisi kutsua ruohonjuuritason kulttuuritoiminnaksi. Ei tässä tukemisessa mielestäni ole kritisointavaa. On pidettävä myönteisenä, että tapahtumia on kansan keskuudessa näin runsaasti. Tämä kulttuuri on sittenkin varsin halpaa verrattuna esimerkiksi Suomen Kansallisoppperan kustannuksiin. Mutta vieläkin kysyn, eikö näitä

varoja voisi jakaa opetusministeriö, läänin kouluosasto tai läänin taidetoimikunta eduskunnan myöntämällä yleisellä määrärahalta. Edelleen voi kysyä, oliko eräiden määrärahojen, jotka valiokunnassa budjetitiin on otettu, myöntäminen tänäkään vuonna lainkaan tarpeellista. (Min. Liikanen: Hyvä kysymys!)

Toinen asia, joka on saanut eduskuntaryhmien taholta myönteistä huomiota osakseen, on määrärahat urheilun ja nuorisokasvatustyön tukemiseen. Näin tuettuja järjestöjä ja toimintoja on noin 30.

On arvosteltu sitä, ettei maatalouspääluokan menopuoli ole noussut yhtä paljon kuin budjetti keskimäärin. Tähän on syytä todeta, että asiantuntijat valiokunnassa ovat olleet kuitenkin verraten tyytyväisiä maatalousbudjettiin. Muun muassa nuorten viljelijöiden tuki on katsottu riittäväksi. Samoin on todettu, että Maatilatalouden kehittämisrahaston ja korkotukilainojen rahoitustilanne on kohenemassa paremmaksi kuin edellisen hallituksen aikana. Pinta-alalisien saajille on tulossa myönteinen yllätys. Niiden määriä, lähinnä verolletulon takia, on nostettu 593 milj. markasta 915 milj. markkaan. Tämän lisäksi pinta-alalisien lukumäärän vähentymisestä johtuen niiden summat tilaa kohti nousevat noin 15 %, samalla kun 30 hehtaarin tilat tulevat pinta-alalisien saajiksi. Sanoisin, että näin ollen suuret tilat hyötyvät veroasteikkojen muuttumisesta. Pienimmät tilat hyötyvät verotettavan tulon alarajan nostamisesta valtionverotuksessa sekä keskikokoiset tilat pinta-alalisien tuntuva noususta. Katokorvauksia on hoidettu tälläkin kerralla viime tingassa tulo- ja menoarvioon lisää 90 milj. mk.

Kritiikki budjettiesitystä kohtaan oli suurinta karjantarkkailumäärärahojen osalta. Valtiovarainvaliokunta onkin lisännyt momentille 7 123 000 mk ja muuttanut määrärahan pyydettyllä tavalla arviomäärärahaksi. Ongelma on poistunut.

Edelleen valiokunta on perustanut kaksi uutta 4H-virkkaa, lisännyt lainoja kuivatustöihin, huomionut kalastus- ja metsästysasiat sekä lukuisat maatalousalan järjestöt. Maatalouspääluokan voidaan katsoa näin tulleen kohtuudella huomioituksi myös valiokunnassa.

Kun ottaa huomioon puutavaran hinnannousun sekä hintasopimuksen että liukumien kautta, maa- ja metsätalous ei ole sellaisessa tilassa kuin oppositio mustamaalaa. Kritiikkiä maatalouspääluokan osalta on perustellusti kuitenkin kohdistettu vesihuolto- ja kuivatusmääräraho-

jen pienuuteen. Vastaisuudessa tulisikin kiinnittää huomiota tähän osaan maatalouspääluokkaa samoin kuin metsänparannusvaroihin.

Teiden rakentamiseen ja kunnossapitoon on määrärahoja reaalisesti lisätty sekä tänä että ensi vuonna. Muun muassa viime kesän päällystystöiden määrä oli suurempi ja näyttävämpi kuin koskaan ennen. Valiokunta on halunnut edelleen sekä lausumin että määrärahalisäyksiin korostaa tienparantamisen tarvetta yhä kasvavan liikenteen takia. Niinpä valiokunta tiukasti edellyttää ”että hallitus huolehtii päätieverkon yhtenäisestä, liikennetarpeen edellyttämästä kehittämisestä sekä siitä, että tieverkkoa kehitetään aluerakenteita parantavalla tavalla. Valiokunta edellyttää, että hallitus uudistaa luvun määrärahojen budjetoitua siten, että maassa noudatettava tiepoliittinen linja ja keskeiset hankkeet ratkaistaan eduskunnassa; pääteiden kehittämishankkeet tulee budjetoida erikseen.” Näin valiokunta, ja varmaankin liikennejaoston puheenjohtaja Jussi Ranta tulee lähemmin näitä kannanottoja selvittelemään.

Haluan yksityiskohtana todeta, että valtiovarainvaliokunta vieraili viime kesänä normaalilla vuosimatkallaan Etelä-Pohjanmaalla. Eräs sen keskeisimmistä alueellisista vaatimuksista oli Vaasan—Seinäjoen—Jyväskylän valtatieen rakentamisen tarve juuri näistä syistä, joita valiokunta lausumassaan edellyttää. Niinpä valiokunta onkin ottanut mietintöön erään kyseistä valtatiä koskevan tieosuuden rakentamisen.

Liikennepääluokan osalta todettakoon vielä valiokunnan vaatimus suurten keskustien välisen liikenneyhteyksien nopeuttamiseen ja palvelujen parantamiseen, josta nimenomaan ensimmäisenä todetaan Helsingin ja Tampereen välisen yhteyden kehittäminen. Ajankohtaista aluepoliittista ajattelua osoittaa myös valiokunnan lisäämä 2,2 milj. markan määräraha pienten lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon. Tämä määräraha on arvokas, kun muistetaan noin kuukausi sitten tapahtunut valitettava lentoturma.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnon-alan osalta muutokset ovat vähäisiä, koska asiantuntijat ovat yleisesti myöntäneet, että kehitys tämän pääluokan osalta on menossa jopa hyvään suuntaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa todettiin myönteinen työllisyyskehitys jopa niin, että eräitä määrärahoja voitiin vähentää. Huomion kohteena sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osalta ovat olleet rintamasoti-

laiden eläkkeet, asumistuki, kuntoutus sekä veteraanijärjestöt. Pienyrittäjien lomarahaan oikeutettujen määrää edellytetään lisättävän. Kiipeiksi koettujen sepelvaltimo-ohitusleikkausten ja sydänvikaa sairastavien lasten leikkaustilannetta edellytetään parannettavan.

Työvoimaministeriön hallinnonalan osalta todetaan, että työttömyyden merkittävästä vähentymisestä johtuen työttömyyskassamenoja ja korvauksia on voitu vähentää 55 milj. mk. Edelleen valiokunnan huolenpidon kohteena ovat olleet palkkasaataviin rinnastettavien saamisen turvaaminen toimeksiantajan konkurssissa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi maanrakennusurakoitsijoita, kuorma-autoilijoita jne. (SKDL:n ryhmästä: Entä eläkkeet?) Tämä momenttihan on budjettiin tullut aikanaan valiokunnan päätöksen perusteella ja valiokunta haluaa säilyttää sen merkityksen.

Ympäristöministeriön hallinnonalan osalta merkittävin valiokunnan suuntaa-antava kannanotto on ympäristötutkimuksiin ja selvityksiin myönnetty 2,5 milj. markan määräraha.

Herra puhemies! Ympäristöministeriöön sisältyvän asuntotoimen osalta on karvain mielin todettava, että mitään ratkaisevaa parannusta ei ole keksitty eikä esitetty yhteiskuntamme kiipeimmän ongelman eli nuorten parien asuntoasiain hoitamiseksi. Kentän ääntä on kuultava, näin kuuluu jatkuva ohje meille poliitikoille. Millä lailla tämä kentän ääni kuuluu? Eläkeläisillä on painostusjärjestönsä, jotka uhkaavat äänestäjäjoukoillaan. Palkkatyöläisillä on omansa, jotka saattavat uhata lakolla. MTK uhoaa traktorimarsseilla jne. Näin erilaiset järjestöt valvovat etuja. Kokeneet ihmiset tuntevat poliittikkonsa ja vaikutuskanavansa. Mutta kuka kuulee vastavalmistuneen, vasta-avioituneen nuoren parin ääntä, asunnottoman, autottoman, velkaisen tulevaisuuden ihmisen ääntä, hänen tarpeitaan? Ei todellisuudessa kukaan, koska heillä ei ole painostusjärjestöä. Puhetta piisaa ja lupausta sataa kuin mannaa, mutta lopullista ratkaisua ei synny nuorten parien asuntokysymykseen. Syntyy sen sijaan katkeruutta ja toivottomuutta, kun tuossa iässä olisi oltava toivoa ja eletävä innossa. Tämä asia ei ole yksin asuntopoliittinen kysymys. Se on väestöpoliittinen asia. Se on mitä suurimmassa määrin ihmisten tasa-arvo- ja oikeudenmukaisuuskysymys. Se on työvoimakysymys. Se on koko yhteiskuntamme terveenä pysymisen perusasia. Siihen paneutuminen on, uskallan sanoa, Suomen avainkysymys. Vetoan pääministeri Holke-

riin: Kun tämän hoidatte, olette hoitaneet kaiken.

Herra puhemies! Tässä on ollut mahdollista vain väläyksenomaisesti esitellä asioita, jotka elämän koko moninaisuudessa ovat valiokunnassa joko esiinnousseet tai päällekaatuneet. Se, että valiokunnan mietintö on hyvissä ajoin saatu koko eduskunnan käsittelyyn, johtuu valiokunnan vastuullisesta suhtautumisesta asiaan. Haluamatta unohtaa ketään, ei poliittisia päättäjiä enempää kuin virkamiehiäkään, ei oppositiopuolta enempää kuin hallitusrintamaakaan, lausun lopuksi tässä kiitoksen kaikille, jotka ovat olleet mukana saattamassa hyvissä ajoin päätöseen ehkä historiamme työteliäintä valiokuntavaihetta, vaihetta, jolloin budjetin käsittelyn ohella on muodostettu runko ja pohja perustavaa laatua olevalle verouudistukselle.

Ed. Luttinen: Herra puhemies! Valtiovarainvaliokunta on selviytynyt omasta urakastaan ripeästi. Vaikka muutoksia tuli valiokuntakäsittelyssä lukumääräisesti varsin paljon, ei budjetti markkamääräisesti sanottavasti muuttunut hallituksen esityksestä.

Suomen keskusta on puheenjohtajansa suulla ehtinyt ehdottaa rajua muutosta valittuun budjettilinjaan. Menoja on hänen mielestään karstittava runsaasti ja yritysverotusta laskettava esitetystä. Myös henkilöverotusta on kevennettävä miljardien suuruisin, eniten suurituloisia tukevin lisähelpotuksin, mikäli keskustan verolakeskustelun puheenvuoroihin on uskomista. Kuulostanee tutulta. Yksityinen rikkaus ja julkinen köyhyys kulkevat käsi kädessä, kuten keskustan nykylinjaan näyttää kuuluvan.

Tätä budjettia voidaan talouspoliittisin kriiteerein toki arvostella. Tulo- ja menoarvio on rakennettu siinä uskossa, että kuusi vuotta jatkunut noususuhdanne jo ensi vuoden alkupuolella taittuu. Tällaisiin oletamuksiin on lievästi elvyttävä linja perusteltu. Jos budjetti olisi tämän syksyn talouspolitiikassa ollut hallituksen ainoa keino, olisi kritiikki olettamuksesta huolimatta perusteltua. Tässä tapauksessa olisi finanssipoliittikka ollutkin tiukempaa. Valitun linjan tärkein peruste on vakautusratkaisu. Yksi osa tulopoliittista kokonaisuutta oli yhteisiä palveluja painottava, kevyehkö finanssipoliittikka edellyttävä budjettilinja. Uskon, että vakautuskokonaisuus tuottaa paremman tuloksen kuin pelkkä kireä finanssipoliittikka, joka vielä elokuussa näytti ilmeiseltä.

Peruslinja on siis oikea. Vivahteista on syytä

nyt keskustella. On aivan paikallaan pohtia valtiovarainministeriön laskeman miljardisupistuksen mielekkyyttä. Keskustan vaatima miljardia oleellisesti suurempi supistus voidaan jättää omaan arvoonsa, kun muistetaan, että budjetin lähetekeskustelussa keskustan puheenjohtaja ed. Väyrynen tavoitteli yli 6 mrd. markan lisäyksiä hallituksen esittämiin menoihin. Mutta se miljardi: Pitääkö karsia ja jos pitää, niin mistä ja minkä vuoksi?

Budjettimenojen karsiminen saattaa tässä tilanteessa olla aivan paikallaan. Ajatusta voi tästä hieman jatkaakin sanomalla, että julkisen talouden kasvuun on tulevana vuosina suhtauduttava harkiten. Kaikki julkisia menoja aiheuttava toiminta ei sentään ole sosialidemokraateista lähtöisin. Kun hyväksymme sen, että Suomessa pitää olla puolustusvoimat, kannattamme luonnollisesti myös sen asiallista varustamista. Tästä huolimatta on pakko todeta, että puolustusmenojen 13 %:n kasvu on erittäin inflatorinen. Jatkossa olisi päästävä siihen, ettei puolustusmenoja nosteta budjetin keskimääräistä kasvua enempää.

Myös vientitukea voisi karsia. Asialle löytyisi jopa kauppapoliittisia perusteita. Tämän keskustelun piiriin voidaan joutua ottamaan myös maatalouden vienti- ja muu tuki meistä riippumattomistakin syistä.

Ensi vuoden budjettia pidemmällä aikavälillä olemme valmiit keskustelemaan julkishallinnon voimavarojen uusjaosta laajemminkin. Jatkossa on entistä selvemmin kysymys valinnoista. Budjettia ei voida rakentaa kaikille jotakin periaatteella. Yhtä vähän voidaan lähteä juustohöyläajattelusta, jossa julkisia menoja karsitaan kaikilta hallinnonaloilta sama määrä. On siis valittava. Meidän valintamme on sama mikä aina ennenkin. Ihmisten hyvinvointiin ja aivan erityisesti köyhimpien elinehtoihin liittyviä menoja ei voida karsia. On asioita, kuten asuntopoliittikka, päivähoito ja perusturva, joihin tarvitaan jatkuvaa panostusta.

Supistuksista puhuttaessa on todettava, ettei esimerkiksi hallinto karsiudu käskyttämällä tai pelkällä määrärahamuutoksella. Prosessi on pitkä ja hidas koskien kuntia ja valtiota. Kun yksityinen rikkaus esimerkiksi Englannista saatujen kokemusten mukaan on selvästi julkinen köyhyys, emme lähde veronalennushuutokaupaan. Yrityksillä on varaa maksaa uudistuksen jälkeen tulevat verot. Yhteisöverotus on Suomessa sekä lähtötasoltaan että kasvultaan vähäisempi kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa, jossa

toteutetaan Reaganin verouudistusta täsmällisesti.

Tässä suhdannetilanteessa olisi erityisen järjestöntä luopua verouudistuksen myötä tulevista yritysverotuksen laajenemisista. 700 milj. mk ei ole suuri summa, mutta talouspoliittisesti erittäin perusteltu. Henkilöverotuksessaakaan ei ole syytä kaikkia koskevaan yleiseen veroaleen. Painopisteen on oltava pieni- ja keskituloisissa. Suuritulaiset jaksavat kyllä veronsa maksaa. Taso uudistuksen jälkeen on kohtuullinen esimerkiksi muihin Pohjoismaihin verrattuna.

Ihmisten hyvinvoinnin ja erityisesti köyhimpien elinehtojen kannalta tässä budjetissa on tehty oikeita valintoja. Köyhyys ei tällä poistu, eivät edes kaikki palvelujen puuttumiset ja puutteet. Suunta on kuitenkin oikea. Ehkä tärkein yksittäinen este ihmisten hyvinvoinnille on kohtuuhintaisten asuntojen puute, kuten täällä valtiovarainvaliokunnan herra puheenjohtaja aivan oikein puhui. Ongelman laajuuteen verrattuna ovat tämän budjetin toimet liian verkkaasia ja liian vähäisiä. Alkuun on toki päästy. Vuokra-asuntotuotantoa lisätään ja asumistukikin kasvaa. Asuntorahaston perustamisesta on tehty päätös, jonka tulokset näkyvät asuntotilanteessa toivon mukaan lähivuosina. Asumista ei ratkaista järjestelmillä. Itsestään eivät erityisesti vuokra-asuntotuotantoa koettelevat rahoitusongelmat ratkea. Pulmista pahin on rahan hinta. On hyvä etsiä korkotuella muitakin muotoja kuin verovähennykset. Asuntorahastoa todella tarvitaan.

Kansalaisten perusturvan kehittäminen on hallitukselle haaste, johon vastaamiseen ei yksi budjetti riitä. Lapsilisien, työttömyyspäivärahan ja opintotuen kasvattaminen kehittävät osaltaan perusturvaa. Perusturvaan kuuluvat laajasti käsitettynä myös toimivat yhteiskunnalliset palvelut. Päivähoitopalveluissa on budjetin suunta oikea. Kansalaisten hyvinvointia ei voi kestävänsä kehityksen periaatteita ajatellen rajata kansallisesti. Tämän budjetin myötä Suomi on laajentamassa vastuutaan kehitysyhteistyöstä tasolle, johon vain harvat maat yltävät. Budjetin summa on arviomääräraha, jonka lopullinen taso riippuu maksatusten määrästä. Määrärahat eivät tule olemaan esteenä 0,7 %:n kansantuoteosuuden saavuttamiselle, käännettiin asiaa täällä miten monta kertaa tahansa ja miten tahansa.

Tässä budjetissa näkyvät ensi kertaa uudet punamultakaudesta riippumattomat linjat. Asia näkyy mm. palvelupainotteisuudessa. Meille sosialidemokraateille tämä on alku. Tuleville vuo-

sille asetamme painavia toiveita tämän suuntauksen jatkamisessa. Finanssipolitiikassa suuntauksemme ei merkitse tilanteesta riippumattomasta löysyyttä. Julkisia menoja ei voida tulevina vuosina jakaa suuntaamattomasti. Painopisteistä on sovittava. Ihmisten hyvinvoinnille tärkeät asiat: asuminen, päivähoito, perusturva ja yhteiskunnallinen terveydenhuolto sekä ympäristökysymykset tulevat tarvitsemaan kasvavia rahasummia lähivuosina.

Rahaa ei tarvita samassa mitassa kuin 1970-luvun rakentamisvaiheessa. Kehittämistarpeita kuitenkin vielä on. Mutta raha ei yksin riitä, tarvitaan aivoja ja tuotekehittelyä. Niitä löytyy julkisen sektorin sisältä. Ne on vain osattava ottaa käyttöön. Tarvitaan johtamista ja motivointia. On uskallettava tehdä virheitä ja ottaa riskejä silloin, kun uutta etsitään. Asioita voidaan tehdä yksinkertaisemmin ja tehokkaammin. Byrokratia on paljon kalliimpaa puuhaa kuin tehokas palvelu. Byrokratiaa on sekä valtion että kuntien toiminnoissa. Liian usein kunnissa herää houkutus perustaa virkoja vain siksi, että niihin saadaan valtionapua. Liian harvoin tutkitaan, miten tehtävät voitaisiin hoitaa sisäisin järjestelyin. Koneistoa pyritetään jatkuvasti kerran opitulla tavalla.

Turha on silti sanoa, että ongelmat ratkeavat yksityistämällä. Yksityisen liike-elämän kannalta ehkä kyllä, mutta ei kansalaisten kannalta. Parannuksen on löydettävä valtion ja kuntien sisältä. Aivoja, tehoa ja ennakoluottomuutta tarvitaan, koska palvelujen rahoitusongelmat eivät ratkea veroja nostamalla. Uudistuksella on raivattava tilaa voimavarojen uusjaolle. Aivoja tarvitaan, koska valmiita ratkaisuja on yhä harvempaan asiaan. Asuntopulmat esim. eivät korjaannu pelkästään budjettirahalla. Tarvitaan veropoliittisia ratkaisuja ja rahoitusjärjestelmien kehittämistä eikä riitä, että asialla on vain valtio. Kuntien maapolitiikassa on todella tehostamisen varaa. Aivoja tarvitaan, koska vain paras on kyllin hyvää kansalle, niin kuin me sosialidemokraatit olemme kohta vuosisadan korostaneet. Palveluihin tarvitaan laatua. Kyseessä on kilpailu. Yksityistäminen uhkaa ensinnä huonosti hoidettuja palveluja, joten se pitää huomioida. Kyseessä on uskottavuus. Veroja maksetaan, jos vastineeksi saadaan toimiva apu arkielämään.

Arvoisa puhemies! Tämä budjetti on pankki-termejä käyttäkseni varsin tyydyttävä. Painotukseltaan se on oikea. Paljon jää vielä tekemättä. Tulevaisuuden palvelut ovat haaste meil-

le kaikille eikä niistä voi todella puhua ottamatta huomioon talouspolitiikan tosiasioita.

Ed. I k k a l a : Herra puhemies! Hallituksen esitykseen valtion vuoden 1989 tulo- ja menoarvioiksi liittyvässä taloudellisessa katsauksessa kuvataan oikealla tavalla Suomen talouden jo pitkään jatkunutta suotuisaa kehitystä. Katsauksen mukaan kokonaistuotannon kasvu on maassamme jatkunut koko tämän vuosikymmenen tasaisena ja kansainvälisesti katsoen myös suhteellisen hyvänä. Jo pitkään ennakoitu laskusuhdanne ei ole vielä tullut. Tänäkin vuonna kasvuvauhti ylittää 4 %:n tason odotetun tuntuvan kasvun hidastumisen sijasta. Ensi vuonna odotetaan jälleen kasvun hidastuvan.

Tällä suotuisalla talouskehityksellä on ollut sekä myönteisiä että myös joitakin kielteisiä seurauksia. Kielteistä on ollut, että valtion tulo- ja menoarvioesitykset on monen vuoden ajan mitoitettu virheellisesti. Ne on tehty vaikutukseltaan neutraaleiksi tai lievästi elvyttäväiksi, vaikka ne olisi pitänyt laatia kysyntää selvästi hillitseviksi. Jälkikäteenkään ei liian löyhiksi osoittautuneita budjetteja ole pystytty korjaamaan.

Myönteisistä seurauksista ehkä merkittävin on ollut työttömyysasteen aleneminen 5 %:n rajan alapuolelle. Tällä hetkellä työvoimatilannetta Suomessa leimaa samanaikaisesti työttömyys sekä eräillä aloilla ja alueilla voimakas työvoiman ylikysyntä.

Myönteistä on tietenkin myös kansalaisten hyvinvoinnin tuntuva nousu tämän vuosikymmenen aikana. Kun esimerkiksi Ruotsissa kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot ovat kuluksen vuosikymmenen aikana kohonneet vain muutamalla prosenttiyksiköllä, ne ovat nousseet meillä peräti yli viidenneksellä. Suomi on hyvää vauhtia saavuttamassa Ruotsin hyvinvoinnin asteessa. Tavoite, jonka saavuttamista pidettiin vielä 1970-luvun jälkipuoliskollakin mahdottomana edes vuosituhatvuoden vaihteeseen mennessä, on siis nyt toteutumassa.

Voimakas talouskasvu tuo aina mukanaan joitakin uhkatekijöitä. Suomessa ovat sellaiseksi perinteisesti muodostuneet hinta- ja kustannustason nousun nopeutuminen sekä talouden ulkoiset tasapainottomuudet. Nämä molemmat ovat nytkin ilmestyneet kuvaan ja vaativat osakseen talouspolitiikkamme huomion.

Inflaatiovauhti, joka on meillä perinteisesti nopeampaa kuin läntisissä kilpailijamaissamme, painui monien ponnistusten tuloksena jo

lähies kansainväliselle tasolle. Nyt se on, ehkä yllättäen, lähtenyt jälleen nousuun ja uhkaa maamme kansainvälistä kilpailukykyä. Inflaatiota ovat kiihdyttäneet mm. eräät verojen ja maksujen sekä tariffien korotukset. Vakautusratkaisulla on inflaatiota leikattu. Vakautusratkaisun positiiviset vaikutukset eivät kuitenkaan näy välittömästi, mutta ensi vuonna voidaan niiden odottaa jo selvästi vaikuttavan. Ensi vuonna hintojen nousuvauhti olisikin saatava painumaan nykyiseltä 6 %:n tasolta selvästi alle 5 %:n.

Toinen taloutemme uhkatekijä on vaihtotaseemme kääntyminen alijäämäiseksi. Perinteistikin nykyisen kaltaisessa suhdannevaihteessa vaihtotase on muodostunut alijäämäiseksi tuonnin paisuessa ja viennin jo ehtyessä. Nyt tilanteen tekee huolestuttavaksi se, että kauppataaseemme heikentymistä ei enää tasapainota palvelusten taseen ylijäämä. Päävastoin palvelusten tase on sekin kääntynyt vajaukselliseksi. Samanaikaisesti ovat nettokorot ja tulonsiirrot ulkomaille kasvaneet varsin voimakkaasti.

Jotta vaihtotaseen alijäämäisyyden kasvu saataisiin pysäytetyksi, edellyttäisi se kauppataaseemme selvää ylijäämäisyyttä. Tähän pääseminen ei ole ongelmaton. Tuotantokapasiteettimme alkaa jo olla täydessä käytössä. Samalla kansainvälinen hintakilpailukykyämme on selvästi heikentynyt.

Tämän hetkinen tilanne on pitkäaikaisen virhepolitiikan seurausta. Hintakilpailukykyämme on rapautettu, kun on kiirehdytty nostamaan elintasoamme kilpailijamaitamme korkeammin palkankorotuksin. Riittävä huomiota ei ole aikanaan kiinnitetty tutkimukseen eikä tuotekehitykseen. Myös tuotannollisten investointien lisääminen on menneinä vuosina laiminlyöty. Seurauksena kaikesta tästä on, että meillä ei tällä hetkellä valmisteta riittävästi tavaroita, joihin kohdistuisi voimakas kysyntä, että monilla aloilla vallitsee kapasiteettipula ja että tuonti kasvaa voimakkaasti.

Vastuu tilanteesta kuuluu edellisille hallituksille, jotka eivät ole halunneet panostaa tutkimukseen ja tuotekehitykseen ja jotka ovat säilyttäneet investointeja rankaisevan verojärjestelmän. Nykyinen hallitus on pyrkinyt korjaamaan tilannetta muun muassa panostamalla erityisesti tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Tuotannollisia investointeja on taas vauhditettu nostamalla niiden vähennyskelpoisuus liikevaihtoverotuksessa 80 %:sta 90 %:iin.

Tasapainottomuuksien korjaamiseksi on vaa-

dittu kotitalouksien kulutuskysynnän tai, kuten on sanottu, kulutusjuhlien katkaisemista. Kieltämättä kotitalouksien ostovoimaa on lisätty tuntuvasti. Ostovoiman kasvun lisäämä kysyntä on suuntautunut paljolti tuontihyödykkeisiin, ja ulkomaanmatkailu on saattanut palvelusten taseen alijäämäiseksi. Suoraviivainen kulutuksen leikkaaminen kohdistuisi kuitenkin kovin epätasaisesti eri kotitalouksiin. On suuria ryhmiä, jotka eivät ole lainkaan päässeet osallistumaan kulutusjuhliin. Kotitalouksien kulutuskysynnän leikkaaminen ei edes toisi pitempiaikaista parannusta, ellei samanaikaisesti puututtaisi kansantaloutemme tasapainottomuuksien perussyihin.

Kotitalouksien kulutuskysynnän leikkaamista on vaadittu myös viittaamalla kotitalouksien velkaantumisen nopeaan kasvuun muutamana viime vuonna. Kieltämättä kotitalouksien säästämisaste on pudonnut puoleen tämän vuosikymmenen alkupuolen tasosta. Samanaikaisesti kotitalouksien velkaantumisaste on noussut vuosikymmenen vaihteen tasosta vajaasta 50 %:sta noin 80 %:iin. Kun on vaadittu tämän velkaantumiskehityksen katkaisemista, on kuitenkin unohdettu, mistä kehitys on johtunut. Vuosikymmenien luottosäännöstelyn padot on vihdoin aukaistu. On sen vuoksi luonnollista, että lainanotto ryöpsähtää kasvuun. Luottosääntelyyn ei kuitenkaan pidä palata. On pitkälti luotettava siihen, että kansalaiset oppivat ja osaavat elää taloudessa, jossa tarvittaessa voi saada luottoa, kunhan maksaa siitä vaadittavan hinnan. Järkevällä korkopolitiikalla voi kehitystä tietenkin ohjata.

Keskustelussa kulutusjuhlista on jäänyt tai tahallisesti jätetty vähälle huomiolle julkisen kysynnän kasvu ja sen leikkaamisen tarve. Koko tämän vuosikymmenen ajan on korostettu, miten nimenomaan valtion menotaloudessa on noudatettava tiukkaa linjaa. Totuus on kuitenkin ollut aivan toinen. Vuodesta vuoteen on tulo- ja menoarvioissa ilmoitettu, että valtiontalouden menojen määrällinen kasvu pitäisi rajoittaa vain yhteen prosenttiin. Käytännössä kasvuvauhti on ollut moninkertainen. Eduskunnan nyt hyväksyttävänä oleva vuoden 1989 tulo- ja menoarvio on sekin valitettavan löysä. Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitääkin erittäin kannatettavina niitä suunnitelmia, joilla valtion menoja pyritään supistamaan yhden prosentin verran heti ensi vuoden alussa. Tyydytyksellä on todettava myös, että hallitus sioutuu hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa jul-

kisten menojen kasvun tuntuvaan hidastamiseen lähivuosina.

Sama, minkä totesin valtiontaloudesta, koskee vielä selvemmin kuntien taloutta. Kuntien menotalouden määrällinen kasvu on jatkuvasti ylittänyt hyväksyttävät rajat. Syynä tähän on ollut, että valtio on siirtänyt tehtäviään kunnille. Kunnat ovat kuitenkin myös itse kasvattaneet menojaan ja samalla lisänneet lainanottoa.

Pienten valtionapujen yhdistäminen on ensimmäinen toimenpide, jolla on ryhdytty karsimaan vanhan valtionapujärjestelmän kuntiin kohdistamia byrokraattisia paineita. Hallituksen olisi nyt jatkettava karsimistoimenpiteitä ja valmisteltava ensi kevään aikana esitys valtionapujärjestelmän muuttamisesta yksinkertaisemmaksi, kevyemmäksi ja sellaiseksi, että se lisää kuntien vastuuta oman taloudenhoitonsa järjestyksestä. Kuntien olisi puolestaan ryhdyttävä edistämään rohkeammin vapaakunta-ajattelua.

Taloutemme uhkatekijöistä ei selvitä, ellei välittömästi ryhdytä toimenpiteisiin julkisyhteisöjen menojen karsimiseksi ja koko julkissektorin mitoittamiseksi kansantalouteemme sopivaksi. Meillä on pitkään korostettu vakaan markan politiikan tärkeyttä. Nyt on vakaan markan ohella otettava tavoitteeksi tarkan markan politiikka.

Veropolitiikan on mahdollisuuksien mukaan tuettava muuta talouspolitiikkaa. Vireillä olevalla kokonaisverouudistuksella rakennetaan entistä paremmat edellytykset tämän vaatimuksen toteuttamiselle. Kokonaisverouudistuksen ensimmäinen vaihe myötäilee hyväksyttäviä talouspoliittisia linjoja.

Kokonaisverouudistuksen ensimmäinen vaihe on toisin sanoen oikean suuntainen. Tämä ensimmäinen askel ei kuitenkaan vielä täytä kokonaisverouudistukselle asetettuja tavoitteita. Sen vuoksi verouudistusta on hallitusohjelman mukaisesti jatkettava vaalikauden loppuun saakka.

Kokonaisverouudistuksen seuraavia vaiheita toteutettaessa on välttämätöntä, että kokonaisveroastetta ei missään tapauksessa enää nosteta. Kokonaisveroaste on Suomessa kansainvälisesti ottaen korkea, varsinkin, kun siihen luettaisiin, niin kuin vertailukelpoisuuden saavuttamiseksi pitääkin tehdä, lakisääteiset sosiaaliturvamaksut. (Ed. Knuuttila: Pohjoismaisesti alhaisin!) — Silloin pohjoismaisestikin korkea. — Korkea kokonaisveroaste vähentää työmotivaatiota sekä yksityisen sektorin säästämistä ja

investointeja, synnyttää inflaatiopaineita, heikentää kansainvälistä kilpailukykyä jne. Tavoitteeksi olisikin asetettava kokonaisveroasteen asteittainen alentaminen.

Liikevaihtoverojärjestelmämme synnyttää piilevää kertautunutta veroa keskimäärin yli 2 %. Liikevaihtoverolakimme on siihen tehtyjen lukuisten lisäysten ja muutoksien vuoksi sekava ja tulkinnanvarainen. Liikevaihtoverojärjestelmäämme kuuluva tasausvero on leimattu kansainvälistä kauppaamme häiritsevällä tavalla kielletyksi kilpailurajoitukseksi. Nämä epäkohdat voidaan poistaa vain liikevaihtoverojärjestelmämme täydellisellä uudistamisella. Uudistuksen tavoitteena voi tällöin olla vain mahdollisimman täydellinen ja siksi myös mahdollisimman neutraali arvonlisäverojärjestelmä. Liikevaihtoverotusta uudistettaessa olisi samalla myös työnantajan sosiaaliturvamaksun kontopuusteet uusittava työvoimavaltaisten yritysten verorasitusta keventäen. (Ed. Knuuttila: Oikein!) Arvonlisäveroon siirtyminen helpottaisi osaltaan taloudelliselle hyvinvoinnillemme välttämätöntä sopeutumista läntisen Euroopan taloudelliseen integraatioon.

Tulevaisuuden työvoimapolitiikan pitää meillä vastata nykyistä paremmin yhteiskunnan muutoksiin. Tämä vaatii tehokasta kotimaista työvoimapalvelua sekä ilmeisesti myös ammatillisen ulkomaisen työvoiman nykyistä runsaampaa käyttöä. Työvoimatilannetta Suomessa leimaa tällä hetkellä, kuten jo totesin, samanaikainen työttömyys ja eräillä aloilla ja alueilla voimakas työvoiman ylikysyntä. Alueellinen työvoimapulaa on hoidettava sekä niin, että työpaikat tuodaan ihmisten luo, että niin, että ihmiset tulevat työpaikkojen luo. Työpaikkojen sijoittumista eri puolille Suomea edistetään mm. turvaamalla hyvät liikenne- ja tietoliikenneyhteydet maan eri osien välillä. Ihmisten liikkumista taas helpotetaan poistamalla muuttamisen esteitä, mm. ratkaisemalla asuntongelmia.

Ihmisten ammatillista liikkuvuutta on edistettävä, sillä tässä suhteessa työpaikka ei voi joutua. Tähän tavoitteeseen on pyrittävä lisäämällä koulutusta, ennen muuta aikuiskoulutusta. Nykyisin vaikuttavat asenteelliset esteet poistuvat varmasti ajan myötä, kun kaikkien kansalaisten peruskoulutustaso nousee. Peruskoulutusvaiheessa on pidettävä mielessä yhä tavallisempi ammatinvaihdon mahdollisuus, joten perusvalmiuksia ja yleissivistävyyttä ei saa opetussuunnitelmia laadittaessa unohtaa.

Suotuisan talouskehityksen jatkumisen edellytyksenä on tutkimuksen ja tuotekehityksen lisääminen. Tulo- ja menoarvio toteuttaa tätä tavoitetta mm. lisäämällä 28 %:lla niitä tutkimusavustuksia, joita Teknologian kehittämiskeskus myöntää yrityksille, sekä kasvattamalla muutoinkin Tekesin, teknillisten korkeakoulujen ja VTT:n voimavaroja.

Budjetissa on lisätty myös kansainvälisen tutkimustyön määrärahoja, muun muassa Eurokaan ja EY:n tutkimusprojekteihin sekä avaruustutkimukseen. Kansainväliset yhteydet näillä huipputeknologian aloilla ovat elintärkeitä talouselämällemme.

Nyt hyväksyttävä budjetti on koulutusmyönteinen. Ammattiopetuksen määrärahat kasvavat 15 % ja korkeakoulujen 16 %. Korkeakoulujen eräitä määrärahoja on vastaisuudessaakin valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti lisättävä vuosittain reaalisesti ainakin 15 %:lla.

Aikuiskoulutuksen lisäämiseen panostetaan työvoiman ammatillisen liikkuvuuden parantamiseksi. Ammatillista aikuiskoulutusta laajennetaan lisäämällä eri oppilaitoksiin 30 uutta aikuiskoulutusosastoa. Aikuiskoulutusta palvelee myös ammatillisten oppilaitosten kurssimäärärahojen nostaminen 11 milj. markalla. Lisäksi aikuiskoulutuksen menetelmiä tehostetaan kehittämällä tutkinto- ja jatko-opintojärjestelmiä sekä oppisopimuskoulutusta.

Budjetti parantaa kansalaisten perusturvan puutteita merkitsevästi. Valtionverotuksessa verotettavan tulon alaraja nostetaan 36 000 markkaan, sairausvakuutuksen kattavuutta lisätään, työttömän sairausajan seitsemän päivän tuloton karenssi aika poistetaan jne.

Opiskelijoiden toimeentuloa on budjetissa parannettu nostamalla opintorahan tasoa. Kaikkiaan opintotuen määrärahat kasvoivat runsaalla 220 milj. markalla eli noin viidenneksellä. Tämä kehityssuunta takaa sen, että opintotuesta voidaan kehittää toimiva perusturvan muoto siten, että opiskelijoiden velkaantumista voidaan vähentää ja että opiskeluajat eivät veny työssäkäynnin vuoksi eivätkä muistakaan syistä.

Tulo- ja menoarviossa asetetaan aravavuokra-asuntotuotannon tavoitteeksi 13 000 uuden asunnon rakennustöiden aloittaminen. Ensisuuntaa hankkivien lapsiperheiden asuntosäästö-palkkioita nostetaan. Asp-järjestelmän toimivuuden takaamiseksi on valtioneuvoston lisäksi tarkistettava lainan myöntämisen neliöhintarajoja markkinahintoja vastaaviksi. Omistusasun-

misen rahoitusvaihtoehtoja monipuolistetaan. Aravalainoituksen rinnalle luodaan korkotukijärjestelmä. Valtio ei enää joudu välttämättä myöntämään lainoja budjettivaroista, kun pankit ja muut rahoituslaitokset ovat valmiit luotukseen.

Lähivuosina asuntopolitiikka vaatii erityistä huomiota. Asuntojen hintataso on noussut voimakkaasti ja heikentänyt erityisesti ensiasunnon ostajien asemaa. Varsinkin nuorten lapsiperheiden asumista joudutaan sen vuoksi tukemaan.

Herra puhemies! Olen tarkastellut budjettia lähinnä talouspoliittisesta näkökulmasta. Valitsemani näkökulma ei suinkaan merkitse, ettei kokoomus arvosta lukuisia minulta mainitsematta jääneitä hyviä asioita, joita tulo- ja menoarviolla toteutetaan. Tätä arvostusta tulevat muut kokoomuksen ryhmän jäsenet korostamaan omilla puheenvuoroissaan.

Ed. Tenhiälä: Herra puhemies! Nykyinen hallitus sai edeltäjiltään perinnökseen hyvin hoidetun talouden. Tämän hallituksen olisi pitänyt jatkaa edellisten hallitusten tervettä ja pitkäjänteistä talouspolitiikkaa erityisesti, koska näköpiirissä on ollut selviä tulevaisuuden uhkakuja. Näin ei kuitenkaan ole toimittu, vaan talouspolitiikan linja on muuttunut ratkaisevasti.

Verotusta kiristettiin tekemällä selvästi alimitoitettu veroasteikkojen inflaatiotarkistus ja jättämällä verovähennysten tarkistus kokonaan suorittamatta. Tämä veronkorotuspolitiikka johti viime keväänä inflatorisiin palkankorotuksiin. Hallitus on myös tehottomalla aluepolitiikallaan ruokkinut hallitsematonta rakennekehitystä, joka on osaltaan vauhdittanut muutto-liikettä pääkaupunkiseudulle. Hallitsematon rakennemuutospolitiikka on tehnyt pääkaupunkiseudusta inflaatiomoottorin, josta kertoo mm. seudun kerrostaloasuntojen hintojen nousu noin 37 %:lla viime vuoteen verrattuna.

Hallituksen epäonnistuneesta talouspolitiikasta kertovat seuraavat vertailut hallituksen tavoitteista ja toteutuneesta taloudellisesta kehityksestä. Tämän vuoden inflaatiovauhti on kolminkertainen hallituksen viime syksynä asettamaan tavoitteeseen nähden. Hallituksen käsistä riistäytynyt inflaatiokehitystä kuvaa myös se, että inflaatiovauhtimme on nyt lähes kaksinkertainen kilpailijamaihimme verrattuna. Myös vaihtotaseen vajeen osalta hallituksen tavoitteet ovat romahtaneet. Vuosi sitten hallitus ennusti vaihtotaseen vajeeksi tänä vuonna 6

mrd. mk, kun nyt valtiovarainministeriökin suhdannekatsauksessaan ennakoi vaihtotaseen alijäämäksi toistakymmentä miljardia markkaa. Vaihtotaseen alijäämä saattaa kasvaa tänä vuonna jopa 13—15 mrd. markkaan eli yli kaksinkertaiseksi hallituksen asettamaan tavoitteeseen nähden. Ensi vuoden vaihtotaseen vajeeksi hallituskin jo ennakoi yli 15 miljardia, mutta todellisuus lienee lähempänä 20 mrd. markkaa.

Vakaan markan puolustajaksi julistautunut hallitus on epäonnistuneella talouspolitiikallaan murentamassa maamme talouden perusteita. Jatkuvasti kasvava ulkomainen velka ei mene tulevaisuuteen suuntautuviin tuottaviin investointeihin vaan sekä yksityiseen että julkiseen kulutukseen. Vekselivetoisen kulutusjuhlan jälkeinen arki on sitä ankarampi, mitä pidempään ja kovemmalla vauhdilla juhlat jatkuvat. Ikävintä tässä on se, että ilmeisesti suhteellisesti eniten laskusta joutuvat maksamaan ne, jotka eivät ole päässeet toistaiseksi juhlista juuri osallisiksi.

Ellei vaihtotasetta ryhdytä määrätietoisesti ja välittömästi tasapainottamaan, joudumme useiksi vuosiksi hitaan taloudellisen kasvun ja korkean työttömyyden kierteseen.

Vaikka kaikki talouspolitiikan keskeiset asiantuntijat ovat varoittaneet talouttamme uhkaavista vaaroista, ei hallituksella ole ollut rohkeutta rehellisesti myöntää näitä ongelmia eikä se ole ryhtynyt toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi. Päinvastoin hallitus budjettiesityksessään pyrkii erilaisin vippaskonstein ja suorastaan numeroilla hämäämällä todistamaan budjetin loppusumman kasvun mahdollisimman alhaiseksi. Samanaikaisesti hallitus kuitenkin yritti kunnallisvaalien alla kerätä poliittista hyötyä esittelemällä yksittäisten menokohteiden korotusten suuria prosenttilukuja. Budjetin nimelliskasvu on yli 12 % ja reaalkasvu yli 6 %. Hallituksen alkuperäinen tavoite oli yhden prosentin reaalkasvu. Budjetin todellinen reaalkasvu on kolminkertainen verrattuna arvioituun tuotannon kasvuun, vaikka hallitus on asettanut tavoitteekseen julkisten menojen reaalkasvun jäämisen kokonaistuotannon kasvua hitaammaksi. Liikanaisen löysyyden sijasta budjetilla olisi pitänyt ensisijaisesti hillitä inflaatiota, tukea vakautusratkaisua ja estää vaihtotaseen vajauksen voimakas kasvu.

On sinänsä myönteistä, että hallituksenkin piiristä on kunnallisvaalien jälkeen käytetty puheenvuoroja, joissa on suorastaan myönnetty budjetin löysyys ja esitetty säästöohjelman laatimista. Eduskunnan kannalta tässä toiminta-

linjassa on huolestuttavaa se, että hallitusryhmät ajavat budjettiesityksen läpi kaikilta olennaisilta osiltaan täsmälleen siinä muodossa kuin hallitus on sen kesällä päättänyt. Jos hallituksen johdossa ja valtiovarainministeriössä ollaan vakuuttuneita nyt käsiteltävän budjetin liiallisesta löysyydestä, tulisi näiden tahojen esitellä näkemyksensä tässä vaiheessa budjetista päätävälle eduskunnalle. On suorastaan parlamentarismen halventamista, että samaan aikaan, kun budjettia ollaan päättämässä eduskunnassa, ovat hallituksen sisällä suunnitelmat tämän päätöksen vesittämiseksi jo pitkällä.

Keskustan eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä talouden tervehdyttämishojelman pikaista laatimista. Tervehdyttämishojelmalla tulee ryhtyä määrätietoisesti tasapainottamaan kansantalouttamme ja alueellista kehitystä, kannustaa yritystoimintaa sekä lisätä sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Olemme omalta osaltamme valmiit osallistumaan tällaisen tervehdyttämishojelman laadintaan. Pallo on hallituksella, mutta sen ei pidä keskittyä pelaamaan oppositiota paitsioon. Uskon, että hallituksella on mahdollisuus löytää laajapohjainen yhteisymmärrys ainakin keskustaopposition kanssa, jos tervehdyttämistoimenpiteiden osana toteutetaan sosiaalista ja alueellista oikeudenmukaisuutta lisääviä ratkaisuja. Sellaista säästöohjelmaa emme luonnollisesti ole tukemassa, joka lisää yhteiskunnallista eriarvoisuutta. Talouden tervehdyttämishojelma tulisi tuoda tiedonannon muodossa eduskunnan käsittelyyn, jolloin kansanedustajat voisivat siitä myös päättää.

Eduskunta on kuluvan syksyn aikana useaan otteeseen keskustellut hallituksen verouudistuksesta. Lopulliset päätökset verouudistuksesta on hallitusryhmien tahdosta tehty tarkoituksenmukaisesti sellaiseen aikaan, että ne saisivat mahdollisimman vähän julkisuutta. Verouudistukseen sisältyvistä lukuisista epäkohdista ja virheistä johtuen tämä onkin hallitusryhmien näkökulmasta täysin ymmärrettävää.

Ymmärrettävää ei kuitenkaan ole se, että hallitus on arvostellut oppositiota siitä, että se äänesti verolait yksivuotisiksi. Tässä ei pitäisi olla mitään ihmettelemistä, koska hallitus ei missään vaiheessa suostunut keskustelemaan verolakien yksityiskohdista puhumattakaan niiden olennaisista korjaamisista. Näin ollen opposition ainoaksi vaihtoehdoksi jäi lakien saataminen yksivuotisiksi, jolloin niissä olevia selviä epäkohtia kyetään korjaamaan eduskunnassa vuoden päästä.

Verouudistuksen epäonnistuminen juontaa juurensa kahdesta perustavaa laatua olevasta virheellisestä lähtökohdasta. Uudistuksen valmistelussa unohdettiin verotuksen yhteiskuntapoliittinen tavoitteenasettelu. Toinen suuri virhe verouudistuksen valmistelussa oli sen kapeaalaisuus. Näin laajakantoinen ja monimutkainen uudistus olisi ehdottomasti tullut valmistella mahdollisimman laajapohjaisesti ja avoimesti antamalla riittävä aika muutosehdotusten valmistelulle ja niiden lausuntokäsittelylle. Hallitus ei kuitenkaan halunnut valmisteluun mukaan oppositioryhmiä eikä monia keskeisiä asiantuntijatahoja.

Verouudistuksensa tavoitteeksi hallitus asetti kaikkien tulojen yhtenäisen verottamisen, vähennysjärjestelmän selkeyttämisen ja marginaaliveroprosentin alentamisen. Näissä tavoitteissaan hallitus ei ole kuitenkaan onnistunut. Päinvastoin se on lisännyt tulojen erilaista ja sattumanvaraista verotusta. Vähennysjärjestelmä ei selkiydy, vaan hallituksen luomat uudet vähennykset ovat pääsääntöisesti moniportaisia ja vaikeaselkoisia.

Lapsiperheiden verotusta ei hallitus vähennysjärjestelmän uudistamisella helpota. Sen, minkä hallitus kunnallisverokevennyksillä antaa, se valtionverotuksessa karsimillaan ja heikentämillään verovähennyksillä runsain mitoin ottaa takaisin. Verovähennysten karsiminen olisi pitänyt korvata riittävän suurilla suorilla perhepoliittisilla siirroilla. Tätä tarkoittavan keskustan esityksen lapsilisien korottamisesta 50 %:lla hallitusryhmät kuitenkin hylkäsivät.

Marginaaliveroprosentin alentaminen kaikissa tuloluokissa ei ole onnistunut, sillä suurelle joukolle tulonsaajia marginaalivero tulee nousemaan ja monien osalta säilyy suunnilleen ennallaan. Samalla kuitenkin kokonaisverorasitus suurelle osalle kansalaisista kiristyy. Erityisesti yksinhuoltajien ja elatusvelvollisten asema heikkenee. Tämän osoittavat selvästi myös hallitusta lähellä olevan porvarillisen Uuden Suomen Veronmaksajain Keskusliitolla teettämät laskelmat. Ne osoittavat, että esimerkkitapauksena olevan pienituloisen yksinhuoltajan verot kiristyy 3,3 prosenttiyksikköä. Saman lehden julkistamat laskelmat osoittivat invalidieläkeläisen verotuksen kiristyvän, vaikka hallitus on luvannut kaikkien eläkeläisten verotuksen keventyvän. Tämänpäiväisen kirjoituksen mukaan myös keskituloisen toimihenkilön verotus kiristyy 2,7 prosenttiyksikköä.

Ennen kunnallisvaaleja koteihin jaetun vero-

varoilla kustannetun ”Verotus kevenee” -julkaisun esimerkkilaskelmat on useaan otteeseen todettu virheellisiksi ja harhaanjohtaviksi. Myös valtiovarainministeriön valtiovarainvaliokunnan verojaostolle toimittamat laskelmat todistavat tämän tosiasian. Hallituksen budjettiesityksestäkin ilmenee, että kansalaisten bruttovoeroaste nousee nykyisen hallituksen aloittamisajankohdan eli vuoden 1987 36,4 prosentista ensi vuonna 37 prosenttiin. Hallituksen mainostama bruttovoeroasteen lasku tästä vuodesta ensi vuoteen 0,5 prosenttiyksiköllä ei sekään johdu verouudistuksesta, vaan sairausvakuutusmaksun alenemisesta.

Kertaan vielä keskeisimmät keskustan eduskuntaryhmän verolakeihin esittämät korjausesitykset:

Esitimme hallituksen ehdottaman korkojen verovähennysoikeuden heikennyksen sijasta korkovähennyksen omavastuun poistamista, vähennyksen ylärajan korottamista aviopuolisoilla ja yksinhuoltajilla 30 000 markkaan sekä vähennyksen korottamista 3 000 markalla joikaista alaikäistä lasta kohden.

Vastustimme hallituksen esitystä päivärahajen verottamisesta sekä ravintoedun ja lounaseteleiden verotuksen kiristämisestä. Emme myöskään hyväksyneet matkakulujen verovähennysoikeuden rajoittamista 2 000 markan omavastuulla.

Esitimme, että vuokratulovähennys tulee nostaa 10 000 markkaan eikä sitä tule heikentää hallituksen esittämällä tavalla. Esitimme myös asuntotulon verotuksesta luopumista.

Esitimme puoliso vähennyksen säilyttämistä ja lapsenhoitovähennyksen heikennysten poistamista sekä lastenhoitovähennyksen korottamista lasten lukumäärän perusteella. Esitimme myös yksinhuoltaja- ja elatusvelvollisuusvähennysten säilyttämistä ja niiden korottamista. Vastustimme mm. kokoomuksen aikaisemmin voimakkaasti ajaman lastenhoitajan palkasta maksettavien sosiaalikustannusten verovähennysoikeuden poistamista. Vastustimme opiskelijavähennyksen karsimista.

Vastustimme hallituksen esittämää metsäverotuksen selvää kiristämistä sekä maatilatalouden irtaimen käyttöomaisuuden poistoprosentin alentamista muusta elinkeinotoiminnasta poikkeavalla tavalla.

Esitimme yritysverotukseen pienten ja keski suurten yritysten toimintamahdollisuuksia tukevia muutoksia. Emme hyväksyneet verotettavan tulon verokantahuojennuksen kaventamis-

ta emmekä hallituksen esittämää myyntivoittojen rajua kiristämistä. Esitimme toimintavaruksen korottamista, luottotappiovarauksen säilyttämistä sekä vastustimme esityksiä investointivaruksen heikentämisestä.

Kaikki korjausesityksemme kuitenkin hylättiin hallitusryhmien äänillä. Verolakien säätäminen yksivuotiseksi antaa kuitenkin mahdollisuuden näiden epäkohtien korjaamiseen vuoden 1990 verotuksessa. Valtiovarainministeri ja hallitusryhmät tyrmäävät kaikki ehdotuksemme sillä perusteella, että ne kaventavat liikaa valtion ja kuntien verotuloja. Kuitenkin nämä tahot puhuvat samaan aikaan veroasteen alenemisesta, mutta leimaavat kaikki opposition esitykset taloudellisesti kestävämmiksi.

En halua ryhtyä väittelemään valtiovarainministeriön arviosta, jonka mukaan keskustan kaikki esitykset keventäisivät valtion verotuloja noin 4 mrd. markalla ja kuntien verotuloja noin 7 mrd. markalla. Valtiovarainministeriön rooliin kuuluu aina budjetin käsittelyn tässä vaiheessa arvioida verotulojen tuotto runsaasti alakanttiin. Tätä kuvastavat hyvin ministeriön arviot valtion tämän vuoden verojen ja veroluonteisten tulojen tuotosta, jotka arvioitiin vuosi sitten noin 7,5 mrd. markkaa pienemmiksi kuin miltä ne tällä hetkellä näyttävät. Lopullisessa tilinpäätöksessä ero voi olla vieläkin suurempi.

Toinen valtiovarainministeriön ja hallituksen hellimä teema on ollut keskustan budjettiin tekemien muutosesitysten kalleus. Valtiovarainministeri on väittänyt keskustan tehneen budjettiin 7 mrd. markan lisäyksesitykset. En tiedä, mihin ministerin arvio perustuu, sillä budjetin vastalauseessa esittämiemme korjausesitysten valtion menoja lisäävä vaikutus on noin 2 mrd. markkaa. Jos valtiovarainministeriön laskenta-perusteena ovat olleet kaikki keskustan eduskuntaryhmän jäsenten tekemät raha- ja laki-asiain aloitteet, päädytään toki aivan toisenlaiseen summiin. Tällöin vertailukohtana kuitenkin pitäisi olla hallitusryhmien kansanedustajien tekemät aloitteet, joihin valtiovarainministerin olisi syytä perehtyä.

Vaikka olisi syytä ollut olettaa, että hallituksen budjettiesitystä estottomasti kehuneilla hallituspuolueiden kansanedustajilla ei olisi ollut olennaisia muutostarpeita budjetin suhteen, niin he tekivät budjettiesitykseen selvästi enemmän muutosesityksiä kuin oppositiopuolueiden kansanedustajat. Keskustan kansanedustajia suuremmat muutosesitykset budjettiin tekivät

valtiovarainministerin oman sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kansanedustajat, joiden lisäyksesitykset budjettiin olivat noin 5,5 miljardia markkaa. Yli neljä kertaa keskustan eduskuntaryhmää pienemmän SMP:n eduskuntaryhmän edustajat tekivät budjettiin suunnilleen saman verran lisämenoesityksiä kuin keskustan kansanedustajat. Esityksiämme arvioitaessa on syytä muistaa myös se, että hallitus joutuu lisäbudjeteissaan osoittamaan lisämäärärahoja samoihin kohteisiin kuin vastalauseessamme esitetään, jos se aikoo toteuttaa budjettiin kirjatut tavoitteet. Selkein esimerkki tästä on asuntomäärärahojen riittämättömyys.

Valtiovarainvaliokunnan budjettimietintöön liittämässämme vastalauseessa olemme tehneet muutosesityksiä nimenomaan seuraavilla viidellä painopistealueella, jotka hallituksen budjettiesityksessä ja valiokunnan mietinnössä ovat mielestämme suurimmat epäkohdat:

Ensiksi: Hallitus on laiminlyönyt perusturvan kehittämisen. Perusturvaan esitetään ainoastaan lakisääteisiä indeksikorotuksia, muttei minkäänlaisia tasokorjauksia. Päinvastoin, hallitusryhmät ovat eduskunnassa vähentäneet mm. työttömyyden ajan perusturvaan osoitettuja määrärahoja 30 miljoonalla markalla. Työttömyysajan perusturvan korottamisen lisäksi esitämme nykyisen tarveharkinnan purkamista, sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan korottamista 100 markkaan, ylimääräisen rintamalisän korottamista veteraanijärjestöjen esittämällä tavalla, opintotuen kohentamista eduskunnan aiempien päätösten perusteella sekä hallitusta sitovan lausuman hyväksymistä aukottoman lakisääteisen perustoimeentulojärjestelmän luomiseksi.

Toiseksi: Hallituksen asuntopolitiikka on täysi kupla. Budjetissa on asetettu asuntotuotannolle korkeita tavoitteita, joiden toteuttamiseksi ei ole kuitenkaan esitetty riittäviä määrärahoja. Tehottoman asuntopolitiikan seurauksena vuokra-asuntopula pahenee, asunnottomien asunnon saamisen mahdollisuudet heikenevät, ensiasunnon hankkijoiden asema huononee, asuntojen peruskorjaustoiminta vähenee, opiskelija-asuntopula pahenee ja asuntojen hintojen hallitsematon nousukierre jatkuu. Budjetin yksityiskohtaisen käsittelyn yhteydessä esitämme eduskunnan hyväksyttäväksi laajan kymmenkohtaisen ohjelman asuntopolitiikan suunnan muuttamiseksi. Tulemme myös ehdottamaan tuntuvia määrärahojen lisäyksiä asumistukeen, asuntojen korjaustoimintaan, asun-

to ja perusparannuslainoihin sekä asunnottomuuden poistamiseen.

Kolmanneksi: Hallitus kaventaa perhepolitiikan valinnanmahdollisuuksia. Kuten puheen-vuorossani jo aiemmin totesin, hallituksen verouudistus heikentää lapsiperheiden asemaa karsimalla heille osoitettuja verovähennyksiä enemmän kuin niitä toisaalla lisätään sekä vaikeuttamalla erityisesti yksinhuoltajien asemaa. Hallitusryhmät eivät ole osoittaneet riittävästi varoja suoriin tulonsiirtoihin, ja yksi perhepoliittinen valinnanmahdollisuus eli lastenhoitajan palkkaan liittyvien sosiaaliturvamaksujen verovähennysoikeus poistuu kokonaan. Hallitus ei ole esittänyt lasten kotihoidon tukeen minkäänlaista tasokorotusta, vaikka kunnallista vaalien alla lähes kaikki puolueet kannattivat kotihoidon tuen tuntuva korottamista. Tällä hetkellä hoitopaikan turvaaminen kaikille alle 3-vuotiaille lapsille vuoden 1990 alusta lukien on mahdollista vain lasten kotihoidon tukea tuntuvasti korottamalla. Tämän vuoksi tuleme esittämään lasten kotihoidon tuen korottamista 2 600 markkaan kuukaudessa ja valtionosuuden maksamista kunnille tämän yli menevältä osalta aina 4 000 markan suuruiseen kotihoidon tukeen saakka.

Neljänneksi: Hallituksen alue- ja maaseutupolitiikka edistää hallitsematonta rakennemuutosta. Hallituksen verouudistusesitys ja esitykset kuntien valtionosuusjärjestelmän muuttamiseksi heikentävät lukuisten pienten ja vähävaraisten kuntien taloutta. Seurauksena on ollut yli 100 kunnan veroäyrin korotus. Tuotantotoiminnan alueellisesta tukemisesta annetun lain mukaisten avustusten myöntämisvaltuutta budjettiesitys vähentää 120 milj. markkaa tämän vuoden tasoon nähden, vaikka käsittelemättömiä hakemuksia on tällä hetkellä noin 1,7 mrd. markan edestä. Lupauksista huolimatta maatalouden vientikustannuksista säästyviä varoja ei ole kokonaisuudessaan käytetty maaseudun kehittämisedellytysten turvaamiseen. Päinvastoin, hallitus esittää vähennystä mm. nuorten viljelijöiden starttirahaan ja Maatalouden kehittämishastoon tehtäviin siirtoihin. Myös monet pienemmät maaseutua koskevat määrärahat ovat olleet karsinnan kohteena. Haja-asutusalueille välttämättömiä joukkoliikennepalveluja, etenkin linja-autoliikennettä, heikennetään budjettiesityksellä.

Viidenneksi: Hallituksen ympäristöbudjetti on pettymys. Budjetissa vähennetään happamoitumistutkimukseen ja jätehuollon edistämi-

seen osoitettuja määrärahoja. Vesien- ja ympäristönsuojelutöihin sekä öljyntorjuntakalustoon osoitetut määrärahat ovat riittämättömät. Luonnonsuojelualueiden hankkimiseen osoitetun määrärahan riittämättömyys johtaa suojelualueiden hankkimisen viivästymiseen, joka pahimmillaan saattaa uhata näiden ohjelmien toteuttamista.

Yksityiskohtana otan budjetista esille vielä kehitysyhteistyömäärärahat. Hallitus teki vuonna 1985 periaatepäätöksen kehitysyhteistyömäärärahojen lisäämisestä tasaisesti siten, että 0,7 prosentin bruttokansantuoteosuus saavutetaan vuosikymmenen loppuun mennessä. Päätöksen mukaisesti määrärahoja onkin lisätty viime vuosien budjeteissa. Ensi vuoden budjetissa olisi pitänyt periaatepäätöksen toteuttamiseksi saavuttaa mainittu 0,7 prosentin bruttokansantuoteosuustavoite. Budjetissa olevat määrärahat riittävät kuitenkin vain 0,65 prosenttiin bkt:sta.

Näin hallitus rikkoo vuonna 1985 tehdyn periaatepäätöksen ja ne lukuisat lupaukset, jotka tämän päätöksen pohjalta on esitetty useissa kansainvälisissä kokouksissa. Jos asetettu tavoite todella halutaan saavuttaa ensi vuonna kuten valtiovarainministerikin on antanut ymmärtää, tulee tähän tarvittavat määrärahat sisällyttää seuraavaan lisäbudjettiin. Määrärahan korotuspaineita on myös humanitaarisen avun lisäämiseen kehitysmaille pakolaisten avustamiseksi sekä katastrofiapuun mm. Armenian järkyttävän maanjäristyksen uhrien auttamiseksi.

Herra puhemies! Hallituksen budjettiesitykseen ei ole sen valiokuntakäsittelyssä tehty olennaisia muutoksia. Voi jopa väittää, että tästä budjetista on vaikea löytää eduskunnan omaa puumerkkiä, sillä niin kuuliaisesti hallitusryhmien edustajat ovat noudattaneet hallituksen kieltoa olla muuttamatta budjettiesitystä eduskunnassa. Kun muutoksia ei ole olennaisesti asioihin tehty, niin hallitusryhmät ovat lähinnä keskittyneet puoluepoliittisten sulle-mulle-lahjarahojen jakoon. Erityisesti tässä on ahkeroinut aiemmin näitä joululahjarahoja vastustanut kokoomus, joka kantaa ilmeisesti päävastuun joululahjarahojen laajentamisesta suoranaisesti puolueavustuksiin puolueen opiskelija-, nuoriso- ja eläkeläisjärjestöille sekä puolueen historian kirjoittamiseen. Puoluetukea aiemmin äänekkäästi vastustanut SMP:kin on onnistunut kamppailemaan joululahjarahaa poliittiselle nuorisojärjestölleen. (Ed. Riihijärvi: Kansalaisten hyväksi!) Päähallituspuolueiden käsitystä

uudesta poliittisesta kulttuurista kuvannee sopimus näitä ryhmiä lähellä olevien järjestöjen rahoittamisesta. Raha-automaattiyhdistyksen kautta, jonka johtopaikatkin ollaan sopivasti miehittämässä SDP:n ja kokoomuksen hallintopäälliköillä.

Ed. V ä h ä k a n g a s : Herra puhemies! Hallitus ei piittaa kansalaisten perusturvasta. Hallitus ei uudista verotusta. Se ei piittaa alueellisesta tasapainoisesta kehityksestä eikä hallitus suojele ympäristöä. Tämä huono linja näkyy tässä tulo- ja menoarvioesityksessä ja siihen liittyvissä lakiehdotuksissa eikä tämä linja ole valio-kunnissa muuttunut, ei piirun vertaa. Ongelmat on sivuutettu ja suhtautuminen niihin on ollut välinpitämätöntä.

Ensinnäkin perusturvasta, perusturvattomuudesta. Työttömyysturvaa, sairausvakuutuksen päivärahoja tai muita perusturvan muotoja hallitus ei paranna. Hallitus ja hallituspuolueet askaroivat muissa asioissa. Heitä kiinnostavat enemmän omat etuisuudet kuin lähimmäisen hätä. Kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe on säätämättä, ja mikäli tästä hallituksesta riippuu, jää ennalleen se, että toisenkin puolison jäädessä eläkkeelle ja saadessa kansaneläkettä ensinnä eläkkeelle jäävän kansaneläke pienenee. Lapsiperheiden tukimuodot jäävät verouudistelusta huolimatta ennalleen. Me olemme halunneet korvata verotuksessa tulosta tehtävän vähennyksen reilulla lapsilisän korotuksella. Se olisi ollut tasapuolista.

Puolueet kokoomuksesta meihin kansandemokraatteihin ovat eri sanoin sanoneet kannattavansa jonkinlaista kansalaispalkkaa tai perustuloa. Tässä asiassa ei kuitenkaan päästä eteenpäin, ellei selvitetä, mitä sillä tarkoitetaan, koska sitä saisi ja minkä suuruisena. Siksi on välttämätöntä asettaa komitea tai toimikunta parlamentaariselta pohjalta valmistelemaan esitystä. Muutoin puheet jäävät utupuheiksi. Minusta on valitettavaa, ettei valiokunta halunnut tästä lausua sitovasti mietinnössään.

Asumisen turvattomuus on osa perusturvattomuutta. Eivät asuntoasioiden tuntijat ole keksineet asuntolainoituksen korkotukijärjestelmää, josta nyt puhutaan. Sen ovat äheltäneet valtiovarainministeriön punakynähaukat, joille toissijaista on asuntopolitiikan sisältö, kunhan varoja voidaan säästää. Nyt siirtyä asuntopolitiikasta päättäminen pankeille.

Hallitus ei halua, että päätettäisiin pääkaupunkiseudun kasvusta. Hallitus ei halua, että

puututaan rakennus- ja rakennuttajayhtiöiden tai rakennustarvikeyhtiöiden kartelleihin. Hallitus ei myöskään halua, että asuntolainojen laina-aikoja pidennetään. Hallitus hylkii uusien vuokra-asuntojen rakentamista. Vaikka vuokra-asuntojen määrä hiukan lisääntyy tähän vuoteen verrattuna, vastaavasti muun muassa omakotilainat vähenevät, joten kokonaisasuntomäärä putoaa selvästi tästä vuodesta. Tähän saakka vuokra-asuntotarvetta on jonkin verran helpotettu sillä, että vuokra-asunnoista asukkaat ovat voineet muuttaa esimerkiksi omakotitaloihin. Nyt tämä mahdollisuus minimoidaan, joten todellisuudessa vuokra-asuntovaje vain syvenee. Suuri osa asuntotuotantorahoista ohjautuu pääkaupunkiseudulle — varmasti täälläkin tarpeeseen — mutta näin muun maan asuntoahdinko vain kasvaa. Kaiken maksaa niin omistusasuja kuin vuokralla asuvakin, ja pahimmassa ahdingossa ovat ensiasunnon etsijät.

Täällä käydyssä keskustelussa on todettu, että ratkaisuja asunto-ongelmiin ei ole keksitty. Minusta tämä asia ei olekaan keksintöjen joukkoon kuuluva kysymys. Asuntopula korjautuu vain rahalla ja poliittisella tahdolla.

Verouudistuspuheista huolimatta ei hallitus verotusta uudista. Hallitus on siirtänyt vähennyksiä veroasteikkoihin. Se on ns. uudistuksen sisältö. Tässä rytäkässä keskituloiset ovat menettäneet, mutta hallituksen todelliset tukijoukot eli suurituloiset ja suurten omaisuuksien haltijat ovatkin sitten voittaneet.

Verouudistusta ei ole käytetty tuloerojen ja periytyvien varallisuuserojen tasoittamiseen. Sitä ei ole käytetty sen epäkohdan korjaamiseen, että yritysverotus on vähäistä ja henkilöverotus raskasta. Verouudistus ei myöskään tehosta ympäristönsuojelua.

On kysyttävä, vihaavatko hallituspuolueiden edustajat kehitysalueita. Pörssiklubille asti piti valtiovarainministerin mennä lupaamaan valtionyhtiöiden yksityistämistä aina puoleen omistukseen saakka. Tällaisella valtionyhtiöllä ei enää ole käyttöä valtionyhtiönä. Sitä ei voi käyttää yhteiskuntapolitiikan tai aluepolitiikan välineenä. Englannin pääministeri teki rukkaset kourassa sen, minkä valtiovarainministeri Liikanen tekisi silkkihansikkailla.

Hallitus haluaisi peukaloida kuljetustukea pohjoisen vahingoksi, mutta aluelakeihin se ei halunnut mitään oleellista uudistusta. Turhaan me joudumme esittämään puuttumista myös pääkaupunkiseudun kasvuun ja sen ongelmiin. Vastassa seisoivat hallituksen sankka napinpaina-

jien joukko. Kuljetusavustuksista hallitus oli nipistänyt 8 milj. mk ja jättänyt Pohjois-Suomen maataloustarvikkeiden ja eräiden elintarvikkeiden kuljetukset vaille tukea. Emme yrityksistämme huolimatta saaneet valiokunnan enemmistöä korjaamaan tätä ongelmaa.

Maataloudessa pien- ja perheviljelmien asema on turvattava. Tulevina vuosina tavallista perheviljelijää uhkaavat Gattin ja EY:n möröt. Teollisuus haluaisi panna viljelijän tilaltaan pois, jonoon tehtaan portille ja kaupan työhön-oton ovelle. Kun katselee hallituksen puuhia maatalouspolitiikassa, voi nähdä, että tätä toivetta ollaan Itä- ja Pohjois-Suomen kohdalla nyt toteuttamassa.

Hallitus vaikeuttaa kuntien taloudellista asemaa, ja niinpä paine purkautuu sitten veroäyriin. Painetta aiheuttavat siihen myös verouudistuksen yhteydessä tehdyt ratkaisut. Nyt ovat yhdestä suusta niin työnantajat, pääministeri kuin valitettavasti Suomen keskustan puheenjohtaja vaatineet menojen karsimista. On haluttu tehdä säästölakeja, ja mihinkäs nämä säästölait sitten iskevät, elleivät juuri kuntiin, ja taas suurimpiin vaikeuksiin joutuvat kehitysalueet, joissa kuntien talous jo nykyin on erinomaisen tiukalla.

Yhä useampaa suomalaista huolestuttavat ilman epäpuhtaudet ja elinympäristömme, luonnon, tila. Metsätuhot lisääntyvät, pohjavesialueet ovat vaarassa ja ilmansaasteet käyvät yhä todennäköisemmiksi. Tätä taustaa vasten odotaisi ympäristöministeriöltä paljon nykyistä tiukempia määräyksiä asian korjaamiseksi.

SKDL on vaatinut toimenpiteitä ilman epäpuhtauksien vähentämiseksi. Hiljattain esitimme liikevaihtoveron poistamista ilmansuojelulaitteilta, mutta ei valitettavasti saanut esityksemme vastakaikua hallituspuolueiden piirissä. Ympäristöministeriön olisi pitänyt vahtia, että verouudistuksessa tuotettaisiin veroja, jotka opettaisivat teollisuutta hillitsemään energian, veden ja luonnonvarojen tuhlausta.

Tässä budjetissa liikennepolitiikka johtaa väistämättä yhä suureneviin ongelmiin. Linja-autoliikenteen tukea supistetaan ja rautateitä laiminlyödään, mutta sen sijaan panostetaan moottoriteihin. Väistämättä tästä seuraa myös ympäristön lisääntyvä saastuminen. Hallituksella ei liikennepolitiikan osalta ole kokonaisvaltaista näkemystä eri liikennemuotojen tulevaisuudesta. Erityisesti tulee kysymykseen joukkoliikenteen tulevaisuus sekä toisaalta rautateiden kehittäminen raskaalle tavaraliiken-

teelle ja nopeina yhteyksinä henkilöliikenteen osalta. Rautateiden sähköistystä tulee lisätä, jünien nopeutta nostaa sekä kalustoa uusia.

Herra puhemies! Lopuksi on todettava, ettei ensi vuoden tulo- ja menoarviosta löydy riittäviä toimenpiteitä, joilla parannettaisiin kansalaisten perusturvaa tai oikeudenmukaisuutta verotuksessa eikä osoiteta ratkaisuja asunto-ongelmiin.

Ed. M a l m : Herr talman, herra puhemies! Redan vid budgetremissen i höstas konstaterade svenska riksdagsgruppen, att budgetförslaget för 1989 kunde ha varit stramare. Utvecklingen under hösten och utsikterna inför 1989 bekräftar gruppens då framförda farhågor.

Den internationella konjunkturen fortsätter att vara stark. Det betyder att även vi har en stark ekonomisk utveckling med hög export och högt kapacitetsutnyttjande i industrin.

Den stabiliseringsuppgörelse som gjordes och som vi nu lever med är en nödvändighet, även om den inte fick den omfattning man hade hoppats på. Redan nu ser vi att det är en absolut förutsättning för en balanserad tillväxt hos oss att stabiliseringsuppgörelsen får en fortsättning. Den borde dessutom få en större omfattning än vad den nuvarande har.

Det stora problemet i vår ekonomi är den växande obalansen i förhållandet till utlandet. Tre faktorer bidrar i huvudsak till denna negativa utveckling. Två kan vi påverka: handelssjöfarten och turismen. Beträffande den senare har regeringen startat en utredning, som syftar till ökad turism i Finland. De aviserade åtgärderna hälsar svenska riksdagsgruppen med tillfredsställelse.

Kraftfulla åtgärder måste också vidtas ifråga om vår handelssjöfart så, att utflaggningarna vänds till inflaggning såsom i våra konkurrentländer Norge och numera också Danmark.

Bytesbalansen utvecklas nu starkt negativt och även handelsbalansen förutspås bli negativ under 1989. Det innebär, att våra exportintäkter inte täcker importgifterna, räntorna på våra utländska lån och u-landsbiståndet. Vår utlandsskuld ökar. Samtidigt ligger vår inflations-takt över OECD-ländernas i genomsnitt. Det betyder att vår internationella konkurrenskraft urholkas, även om vi haft en gynnsam utveckling av våra exportpriser.

Taloutemme kasvun heiketessä ulkoiset tasapaino-ongelmat lisääntyvät. Vaihtotaseen ali-

jäämän arvioidaan tänä vuonna muodostuvan ainakin 12 mrd. markaksi ja kasvavan ensi vuonna yli 15 mrd. markkaan. Suhdanteiden ylikuumentuminen vaatii jarrun painamista. Ennen kaikkea talouspolitiikkaa on kiristettävä, julkiset menot eivät saa lisääntyä. Lisäksi ostovoimaa olisi hillittävä mm. kulutustavaroiden tuonnin vähentämiseksi. Säästämisen lisääntyminen vaikuttaisi samansuuntaisesti. Säästämisen kannustaminen onkin välttämätöntä. Velkaannumme ja kulutamme liiaksi luotolla. Pankkien antolainauksen odotetaan nousevan 20 % vuonna 1989, kun taas ottolainauksen arvioidaan pysähtyvän 15 %:iin. Suomen Pankin toimenpiteet peruskoron alentamiseksi 0,5 %:iin olivat vakautussopimuksen kannalta perustellut. Sen sijaan tämä toimenpide antoi väärän merkin markkinoille. Peruskoron alentaminen vaikuttaa melko vähän antolainauskorkoihin, ottolainauskorkoihin se sen sijaan vaikuttaa.

Svenska riksdagsgruppen är beredd till åtstramningar i ekonomin. Vi förutsätter dock att den åtstramningen inte sker utan åtskillnad. Grupper i samhället och regioner i landet som redan i dag har problem får inte drabbas av dem.

Finlands Banks räntepolitik påverkar finansmarknaden ganska litet efter det att valutahandeln liberaliserats och räntorna avreglerats. Räntepolitiken tjänar numera i huvudsak syftet att reglera valutareserven och valutaströmmarna.

Investeringarna borde ökas eftersom kapacitetsutnyttjandet i industrin ligger så högt. Den ökningen borde komma senast när konjunkturen har svängt nedåt och nått ett bottenläge.

Sysselsättningsläget har förbättrats. 1989 beräknas arbetslösheten vara nere i ca 4,7 % vilket är det lägsta på tio år. Samtidigt finns en tilltagande brist på arbetskraft i vissa regioner och inom vissa branscher. Detta borde avhjälpas med att man flyttar en del av arbetet ut till regionerna, där det ännu finns arbetskraftsreserver. En aktiv balanspolitik där man satsar på regionerna och utvecklar landskapscentra skulle lösa många problem.

Satsningen på mångsyssleri och på att differentiera näringslivet i glesbygden måste fortsätta.

Verouudistuksen valmistelun aikana ruotsalainen kansanpuolue on toistuvasti korostanut, että uudistusta on tarkasteltava kokonaisuudes-

saan ja että lopullinen arvio uudistuksen sisällystä voidaan tehdä vasta, kun se on viety loppuun vuonna 1991. Verouudistuksen jatkoon osalta on syytä korostaa ainakin kahta seuraavaa periaatetta.

Ensinnäkin niitä askeleita, joita nyt on otettu ja jotka ovat eduskunnassa toteutuneet yksi-vuotisina verolakeina, on edelleen jatkettava. Tuloverotuksessa on erityisesti niiden henkilöiden lukumäärää, jotka maksavat puolet tai enemmän veroa lisätuloistaan, tuntuvasti vähennettävä. Myös ensi vuonna otettavien askelten jälkeen näitä on noin miljoona. Tämä määrä on hyvin suuri. RKP on jo joitakin vuosia sitten laajassa raportissa osoittanut korkeiden marginaaliverojen olevan ennen kaikkea keskituloisten ongelma. Myönteistä on, että tämä näkemys on nyt laajentunut.

Under behandlingen av skattereformen i riksdagen framförde svenska riksdagsgruppen krav på att skalorna i riksdagen skulle justeras för just dessa grupper. Färska utredningsresultat verkar att stöda våra krav, som emellertid inte nu blev hörda. En justering i det här avseendet bör därför ske senast för följande år.

I fråga om beskattningen av företag gäller det att sänka skattefoten ytterligare de närmaste åren. Nya regler som möjliggör diffusion bör antligen fås till stånd.

Investeringsreserveringslagen för jordbruket bör förnyas så att den gynnar generationsskiften och överhuvudtaget yngre jordbrukare. Dessutom bör den ge nya möjligheter till resultatutjämning.

För det andra gäller det att se hur de beslutande reformerna i praktiken faller ut. I den mån effekterna är andra än planerade bör det självfallet finnas beredskap att göra justeringar. Det gäller som sagt marginals kattens effekter i olika inkomstgrupper, det gäller hur de mindre företagen klarar inte minst övergångsreglerna, det gäller hur den enligt Sfp illamotiverade sänkningen av avskrivningsprocenten för maskiner i jordbruksbeskattningen slår ut.

I budgetuppgörelsen föreslog svenska riksdagsgruppen en förhöjning av anslaget för UNEP, FN:s miljöprogram. Den här punktsatsen är inte en isolerad aktion utan bör ses som en första principiell vilja att på ett målmedvetet sätt följa upp rekommendationerna som ingår i världsrapporten om miljö och utveckling, dvs Brundtlandrapporten. Då regeringsprogrammet kompletterades medverkade

Svenska folkpartiet aktivt till att Brundtland-rekommendationerna inarbetades i regeringsprogrammet.

Vår utrikespolitik genomgår en utveckling, som inte får underskattas då det i programprotokollet meddelas att Finland för att främja en rättvis och miljöskonande, hållbar utveckling skall väcka initiativ i FN och andra internationella organisationer samt att miljösamarbetet skall effektivteras i Finlands bilaterala internationella relationer. Det här är en markering som Sfp efterlyst i flera år.

Men ännu lunkar vi på i det grå vardagsarbetet i samma takt som tidigare. Dröjsmålet med ratifieringen av ozonavtalet är pinsam och kan kompenseras endast av effektiva åtgärder för att avveckla freonanvändningen i vårt land.

Tärkeäksi linjaukseksi voi muodostua ohjelmapöytäkirjan ilmoitus hallituksen valmiudesta ottaa käyttöön taloudellisia ohjailukeinoja paremman ympäristön aikaansaamiseksi. Hämärän peitossa vielä on, mitä nämä ohjailukeinot sitten ovat, mutta asiaan tulee lisävalaistusta ympäristötalouskomitean saatua mietintönsä valmiiksi. Ruotsalainen eduskuntaryhmä seuraa aktiivisesti tämän asian edistymistä ja katsoo, että nykyistä normein tapahtuvaa ohjailua tulisi täydentää taloudellisin ohjailukeinoin.

Utvecklingen av våra biståndsanslag är föremål för svenska riksdagsgruppens speciella intresse. Samtidigt som anslagen på ett glädjande sätt ökats under de senaste åren, har också behovet av en effektiv parlamentarisk övervakning av biståndets användning markerats. Utrikesutskottets roll är viktig, men också den roll Delegationen för de ekonomiska relationerna till utvecklingsländerna har som linjedragare för biståndets utveckling. Därför är det med tillfredsställelse svenska riksdagsgruppen konstaterar att vårt förslag om inrättande av en generalsekreterartjänst för delegationen, för att stärka dess verksamhet, vann gehör i riksdagen.

Då problemen med bytesbalansen tvingar både riksdag och regering att föra en synnerligen strikt finanspolitik gäller det att omsorgsfullt välja vilka sociala reformer som är de mest angelägna på kort sikt. Tilläggsprotokollet till regeringsprogrammet behandlar frågan om en förbättrad bастrygghet på ett sätt som är förenligt med behovet av en strikt finanspolitik. Protokollet avskriver alla försök att ersätta vårt nuvarande trygghetssystem med något annat och

utlovar i stället förbättringar för dem som fallit utanför de nuvarande systemen för social trygghet. Det finns t.ex. behov av att fortsättningsvis förbättra samverkan mellan arbetslöshetsskyddet och sjukförsäkringen.

Hoitotyötä kotona tekevien ihmisten sosiaaliturvan ja palvelujen parantaminen on yksi niistä panostuksista, joita RKP on pitkään perään kuuluttanut. Kysymykseen tässä voi tulla melkoinen joukko sosiaalisia etuuksia, mutta myös lomituspalveluja niille ihmisille, jotka hoitavat kotona esimerkiksi vaikeasti vammautuneita vanhuksia ja sairaita.

Bostadsbristen i stora delar av landet är ett allvarligt problem. Alla är medvetna om detta, men ändå saknas förslag till radikala och konkreta lösningar. Svenska riksdagsgruppen anser att budgetförslaget inte löser dessa problem. Därtill är anslagen för snålt tilltagna.

Svenska riksdagsgruppen ifrågasätter den allt starkare betoningen av räntestödslånens betydelse vid anskaffandet av bostad. Här krävs att regeringen följer med utvecklingen och vid behov har beredskap att komma med förslag till åtgärder i den första tilläggsbudgeten. De kraftigt stigande bostadspriserna främst i huvudstadsregionen medför också att de maximipris för bostäder, som statsrådet fastställt för erhållande av räntestöd, måste höjas, för att inte oskäligt drabba de bostadsbehövande. Då marknadsräntan på bostadslån är förhållandevis hög, borde lösningsmodellen för avskaffandet av bostadsbristen ha en annan inriktning.

Svenska riksdagsgruppen anser det vara statsmaktens skyldighet att på ett mera radikalt sätt gå in för att lösa bostadsproblemen. Det finns också metoder att tillgripa för att finansiera bostadsbyggandet om bara den politiska viljan finns. Vi har beredskap att komma med konkreta förslag.

Investointivarauslain 9 §:n muuttaminen sitten, että investointivarauksia voitaisiin käyttää vuokra-asuntojen rakentamiseen valtioneuvoston määräämällä tavalla, olisi yksi vaihtoehtoinen ratkaisumalli. Investointitalletusten määrä on nykyään noin 6 mrd. mk, mutta mahdollinen kokonaisinvestointimäärä nousee kaksinkertaiseksi, nimittäin 12 mrd. markaksi. Summat puhuvat sen puolesta, millaisen vaikutuksen tällä voisi saada aikaan asuntomarkkinoilla, jos loisisimme tämän mahdollisuuden. Nykyään hän investointivarauksia käytetään vähemmän

tarkoituksenmukaisesti. Ruotsalainen eduskuntaryhmä pyrki saamaan muutoksen investointivarauslakiin budjettineuvotteluissa eduskunnassa. Emme valitettavasti saaneet kannatusta ehdotuksellemme.

Svenska riksdagsgruppen upprepar sitt tidigare förslag om att statsmakten kunde sälja andelar av statsbolagen utan att avstå från beslutanderätten för att finansiera bostadsbyggande.

Då årets budgetbehandling med all önskvärd tydlighet visat, att det är mera än svårt att höja budgetanslagen för bostadsbyggandet, borde regering och riksdag vara beredda att söka nya lösningar. Exemplet visar att det finns lösningsmodeller om bara den politiska fantasin och viljan finns.

Budgetförslaget innehåller betydande satsningar på utbildningens område. De är välmotiverade. Just ökade insatser på utbildningen ger oss möjligheter inte bara att anpassa oss till de pågående förändringarna utan att påverka dem.

Den fördubbling av högskolornas forskningsresurser om vilken beslut nästan helt på Sfp:s initiativ fattades 1986 får i budgeten sin uppföljning. Det kan vara skäl att redan nu understryka att Finland för att nå målet 2,7 % av bruttonationalprodukten fram till år 2000 i fråga om forskning och utveckling måste hålla i stort sett den nuvarande höga anslagsnivån också efter att det nu gällande beslutet löper ut 1991.

Till budgeten ansluter sig ett lagförslag som år 1990 i någon mån ökar gymnasietts undervisningsresurser. Svenska riksdagsgruppen understryker att gymnasiet idag är den sämst resurserade utbildningsnivån inom den allmänbildande skolan. Här finns behov av ökad timresurs, inte minst för att öka valfriheten inom gymnasiet. Samtidigt som en sådan utveckling främjas bör man, liksom undervisningsministeriet idag gör, pröva möjligheterna att sänka muren mellan den allmänbildande skolan och yrkesutbildningen. En ökad flexibilitet främjar såväl den enskilda elevens som samhällets intressen.

Koulutussektorin resurssija tarkasteltaessa on ilmeistä, että aikuiskoulutus, erityisesti ammatillisesti suuntautunut aikuiskoulutus, on suurempien laajentamistarpeiden edessä. Tämä koskee sekä itse koulutusta että aikuisopiskelijoiden opintotukimuotoja. Aikuiskoulutuksen roolia korostaa muutosprosessi, jossa nyt olem-

me. Erityisesti tasapainoisen alueellisen kehityksen edistämistä ajatellen koulutukseen panostamisella kaikilla tasoilla on suuri merkitys. Aikuiskoulutuksen osalta onkin syytä tarkistaa rahoitusvastuun jakautuminen yhteiskunnan, työnantajien ja itse opiskelijoiden kesken.

Kulturbudgeten, med sin uppdelning mellan anslag från tippnings- och penninglotterimedel och vanliga budgetanslag, ger en förvirrande bild av proportionen mellan kulturinvesteringar av typ Operans nybygge och anslag till främjande av egentlig kulturverksamhet.

Svenska riksdagsgruppen anser att en klar uppdelning mellan investeringar och verksamhetsstöd vore önskvärd.

Trots att den proportionella stegringen inom kulturbudgeten är relativt stor, säger denna ingenting om kulturens relativt marginella ställning inom statsbudgeten. Det vore kanske skäl att binda kulturanslagen, liksom biståndet, till en viss procentuell andel av statsutgifterna, eftersom 90-talets viktiga frågeställningar också handlar om hur vårt lands befolkning, med ökad fritid och en öppnare omvärld, kan bevara och stärka sin psykiska hälsa.

Att stärka kulturen är därvidlag en social uppgift. Begreppet strukturomvandling har huvudsakligen setts som en ekonomisk fördelningsfråga. Den är också en kulturell sådan.

Vårt lands anpassning till integrationen i Europa och utvecklingen i GATT-förhandlingarna kommer att ha en avgörande inverkan på livsmedelsproduktionen och lantbrukspolitiken i landet. Svenska riksdagsgruppen anser det väsentligt att vi kan nå överenskommelser som tryggar den egna livsmedelsproduktionens roll på den inhemska marknaden. Också om det kommer att ske förändringar på sikt när det gäller handeln med livsmedel så måste vi eftersträva avtal som beaktar också att lantbruksproduktionen är viktig i regionerna när det gäller sysselsättningen; dels i det egentliga lantbruket, dels i tillverknings- och förädlingsindustrin. Vi tror också att den finländska konsumenten värdesätter renheten och den höga kvaliteten i de inhemska livsmedlen samt den trygghet som en egen produktion innebär.

Svenska riksdagsgruppen efterlyser en utredning om prisbildningen på de inhemska livsmedlena. Gruppen emotser att skrivningen om ett livsmedelspolitiskt program i tilläggsprotokollet till regeringsprogrammet innebär just detta.

Svenska riksdagsgruppen är i stort sett beredd att stöda den linje som regeringen gått in på i de svåra Gatt-förhandlingarna. Samtidigt anser vi att det inte är Finlands sak att lägga fram nya förslag till lösningar i de fortsatta förhandlingarna.

Ensi vuoden budjetin käsittelyn yhteydessä on usein keskusteltu tuotannon laajuudesta. Ruotsalainen eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä, että hallitus yhteistyössä tuottajajärjestöjen kanssa ryhtyy selvittämään nykyistä tuotantopolitiikkaa. Juuri tällä hetkellä näyttää siltä, kuin maidon ja lihan tuotanto vähenisi liian nopeasti. Ilman toimenpiteisiin ryhtymistä meillä tulee olemaan näiden tuotteiden jatkuva tuontitarve vuoden tiettyinä kausina. Emme pidä hyväksyttävänä sitä, että tuotannon sallitaan laskea alle oman kulutustarpeen, samanaikaisesti kun meidän pitäisi tarjota tuotantomahdollisuuksia yksittäisille tiloille, jotta ne pystyisivät kehittämään ja turvaamaan elintarvikehuollon pidemmällä tähtäyksellä. Tämä koskee erityisesti nuoria viljelijöitä.

Att vi eftersträvar balans mellan produktion och konsumtion får inte betyda att produktionen fortsätter att minska också efter det att balansen uppnåtts. Gruppen anser det väsentligt att regeringen vidtar åtgärder och kommer med förslag till lagändringar om situationen det kräver.

Herr talman! Svenska riksdagsgruppen anser att den budget som nu presenteras efter behandling i statsutskottet är acceptabel. Samarbetet mellan regeringspartierna i utskottet har varit gott. Samarbetet har också lett till ändringar i budgeten som måste betraktas som förbättringar.

Sen sijaan ryhmä ei pidä kohtuullisena hallituksen tiukkaa linjaa alkuperäisen budjettiehdotuksen muuttamisen osalta. Hyväksymme, että hallitus puolustaa omaa budjettiehdotustaan. Emme kuitenkaan hyväksy, että eduskunnan ehdotukset muutoksiksi ja parannuksiksi olisivat merkinneet minkäänlaista poikkeamaa hallituksen viitoittamalta talouspoliittiselta linjalta. Hallituksen tuleeekin valvoa suurten linjojen pitävyyttä. Sen sijaan hallituksella ei ole mitään syytä sekaantua niihin pieniin tarkistuksiin, joita eduskunta on myös tänä syksynä tehnyt. Kaikkiin eduskunnan tekemiin muutoksiin puuttumista on pidettävä epäluottamuksena

parlamentin omalle kyvyille arvioida taloudellista realiteettia. Juuri eduskunta viime kädessä eikä suinkaan hallitus ottaa vastuun talouspolitiikasta ja budjetista. Eduskunta on valmis ottamaan tämän vastuun myös muutoksia tehdesään.

Svenska riksdagsgruppen anser det förnuftigt att de s.k. småjusteringarna, på förslag av regeringspartiernas grupper, görs i budgeten trots den kritik som riktats mot förfarandet. Riksdagen skall staka ut de stora linjerna för samhälls utveckling och förbättring. Det är dock viktigt att det också ges möjlighet till direkt stöd för verksamhet som riksdagen anser väsentlig. Framför allt kan riksdagen via småjusteringarna i budgeten ge uttryck för sin uppskattning av verksamhet och aktiviteter som enskilda människor och frivilliga organisationer utför. De är ovärderliga i samhällsutvecklingen men de faller ofta emellan när tjänstemän och fackfolk kommer med förslag till fördelning av de statliga anslagen.

Herr talman! Svenska riksdagsgruppen är beredd att godkänna det av statsutskottet framlagda förslaget till budget för 1989, men vi beklagar att balans kan åstadkommas med endast ettåriga skattelagar. Svenska riksdagsgruppen beklagar också att riksdagen ännu inte är mogen att ta beslut om en folkversion av statsbudgeten i enlighet med riksdagsman Donners förslag. Enligt gruppens uppfattning skulle det vara nödvändigt att ge enskilda medborgare, organisationer och andra möjligheter att på ett populärt sätt ta del av statsekonomien.

Ed. Riihijärvi: Herra puhemies! Valtion vuoden 1989 tulo- ja menoarvioesitys on annettu eduskunnalle olosuhteissa, jolloin maassamme vallitsee hyvä taloudellinen tilanne. Tämä mahdollistaa monet sellaiset uudistukset ja toimenpiteet, jotka eivät olisi heikomman taloustilanteen aikana olleet mahdollisia. Suomi on tällä hetkellä eräs Euroopan vähiten velkaantuneista maista, ja valtio jopa maksaa ottamiaan ulkomaisia lainoja takaisin ennen aikojaan.

Hyvän taloudellisen tilanteen aikana tulisi valtiovalan keskittyä kahteen pääasiaan. Budjetissa tulisi toteuttaa sellaiset sosiaaliset uudistukset, jotka eivät ole heikompina aikoina mahdollisia. Toisaalta budjetin tulisi olla taloutta rauhoittava eli sen tulisi hillitä inflaatiovauhtia ja edesauttaa säästämistä niin kansalaisten keskuudessa kuin yritysten ja julkisella sektorillakin.

Eduskunnan käsittelyssä ollut hallituksen esitys valtion vuoden 1989 tulo- ja menoarvioksi ei täysin täytä mainitsemiani tavoitteita. Tietyn osin budjetti on menoja liikaa lisäävä, mutta toisaalta siinä ei ole tarpeeksi toteutettu kauan odotettuja ja nyt mahdollisuuksien rajoissa olleita sosiaaliuudistuksia. Tällaisia uudistuksia olisivat voineet olla esimerkiksi eläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttaminen, kotihoidon tuen korottaminen lähemmäs 3 000 markkaa kuukaudessa ja 3 000 markan kuukausittaisen perusturvan toteuttamisen käynnistäminen. Lisäksi SMP:n eduskuntaryhmä olisi kaivannut tuntuva korotusta ylimääräiseen rintamalisään. Mielestämme nykyisen talouskehityksen aikana olisi ollut täysin mahdollista turvata näille maamme vapauden turvanneille veteraaneille heidän toivomansa rintamalisä eli 30 % kansaneläkkeen lisäosasta.

Valtion vuoden 1989 budjettiin liittyy runsaasti verolakeja johtuen hallituksen käynnistämästä verouudistuksesta. SMP:n mielestä verouudistus oli kokonaisuutena tyydyttävästi onnistunut. Valitettavasti opposition pelin politiikan takia useampia verolakeja ei saatu voimaan kuin yksivuotisina. Käytännössä tämä ei suuria merkitse, mutta toimenpide on opposition taholta pelkkää kiusantekoa ja kansalaisten hämäämistä. Oppositiolla ei ole ollut tarjottavanaan rakentavampaa vaihtoehtoa hallituksen tarjoamille verolaeille, vaan se on tyytynyt ainoastaan yksisilmäisesti vastustamaan hallituksen esityksiä. Toivoisinkin, että oppositiossa voittaisivat entistä enemmän alaa ne voimat, jotka toivovat nykyistä rakentavampaa ja käytännön vaihtoehtoja tarjoavaa oppositiopolitiikkaa. Tämänäylyisellä vastuullisella oppositiopolitiikalla pystyttäisiin varmasti kansalaisten etuja ajamaan huomattavasti paremmin kuin nykyisenkaltaisella repivällä politiikalla.

SMP:n mielestä verouudistuksen ylivoimaisesti tärkein osa oli valtionveroista vapaan tulon ylärajan korottaminen 3 000 markkaan kuukaudessa eli 36 000 markkaan vuodessa. Tämä uudistus oli SMP:n keskeisin tavoite tälle hallituskaudelle, ja voimme nyt ilolla todeta, että tämä tavoite toteutuu jo vaalikauden puolivälissä. Voinkin tyydytyksellä todeta, että tämä SMP:n saavutus oli merkittävin toteutuneista hallituspuolueiden tavoitteista verouudistuksessa. 3 000 markan valtionveroista vapaan kuukausitulon toteutuminen hyödyttää eniten juuri maamme vähätuloisinta väestönosaa eli eläkeläisiä, työttömiä, opiskelijoita, pienviljelijöitä

ja pienyrittäjiä. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että nykyisestä runsaasta neljästä miljoonasta verovelvollisesta yli puolitoista miljoonaa pienituloisinta tulonsaajaa vapautuu ensi vuona kokonaan välittömästi valtionverosta.

Tämän lisäksi arviolta puoli miljoonaa nykyistä verovelvollista ei joudu vuoden 1989 lopullisessa verotuksessa maksamaan myöskään kunnallisveroa. Tämä mahdollisuus sillä, että kunnallisverotuksen perusvähennys nousee 5 200 markasta 8 000 markkaan. Vähennyksen asteittaisuus lievenee lisäksi siten, että se vaikuttaa aina 48 000 markan vuosituloon saakka. Kunnallisverotuksen perusvähennyksen saajien määrä nousee näin ollen 680 000:sta 1 580 000 verovelvolliseen. Verovähennyshyöty tästä kunnallisverotuksen perusvähennyksen korottamisesta nousee yli 6 miljardiin markkaan. Mielestämme jo pelkästään valtionverosta vapaan tulon ylärajan korottaminen 3 000 markkaan sekä kunnallisverotuksen perusvähennyksen korotus 8 000 markkaan tekee verouudistuksesta merkittävän.

Emme SMP:ssä voi ymmärtää, kuinka kepu ja kommunistit voivat väittää verouudistuksen epäonnistuneen, kun maamme pienituloisin väestönosa saa näin merkittävän tulonsiirron hyväkseen eli 6 mrd. mk. Mikä hallitus aikaisemmin oli kansalaisille antanut 6 miljardin markan kevennyksen verotukseen? (Ed. Jokinen: Se tulee rikkaille!) Voimme vain olettaa, etteivät nämä edellä mainitut puolueet, jotka ovat näitä hyviä hankkeita vastustaneet, enää edusta maamme pienituloisimpia veronmaksajia. (Ed. Männistö: Puhukaa nyt kunnallisverostakin!)

Verolaeista ja budjetista eduskunnassa käyty keskustelu osoittaa kiistattomasti sen, että kepun tahto on koko opposition tahto. Kommunisteista, kristillisistä tai vihreistä ei ole löytynyt sen verran uskallusta ja itsenäistä ajattelua, että ne olisivat uskaltaneet olla missään asiassa eri mieltä keskustapuolueen kanssa. Ne ovat tahdottomasti alistuneet kepun johdon sanelusta toteutettuun repivään oppositiopolitiikkaan ja kaikkien hallituksen esitysten silmittömään vastustamiseen. (Ed. Stenius-Kaukonen: Naurettavaa puhetta!)

Hämmästyttävintä tämä kommunistien ja kristillisten alistuminen on mielestämme puolueiden mukautumisena kepulaisen vero- ja maatalouspoliittisen linjan aisankannattajiksi. Viime vaalikaudella edellä mainitut puolueet vielä vastustivat jyrkästi tätä kepun linjaa. Mi-

käli maassamme olisi vielä jatkettu jonkin aikaa keskustapuolueen suunnittelemaa ja toteuttamaa maatalouspolitiikkaa, olisi Suomen oma maatalous pian tuhottu täysin. (Ed. Väänänen: No, no!)

Nytkin keskustapuolueen, varsinkin viimeisen maatalousministerin Toivo Yläjärven, viitoittama maatalouspoliittinen linja on aiheuttanut sen, että maassamme on jo tällä hetkellä puute lihasta ja jopa maidosta, kuten edellä ruotsalaisen kansanpuolueen ryhmäpuheenvuoron pitänyt kansanedustaja Malm myös puheessaan totesi. (Ed. Anttila: SMP:hän oli samassa hallituksessa!) Näin ei olisi ilman järjetöntä maatalouspolitiikkaa, johon keskustapuolue nyt opposition haluaa myös valjastaa mukaansa. Kepun johdon puheet maamme sivu- ja syrjäalueiden elvyttämisestä ja pelastamisesta ovat täyttäneet hämäystä. Todellisuudessa keskustapuolue kantaa päävastuun niistä ongelmista, joita maamme kehitysalueilla tällä hetkellä on. Historia tulee osoittamaan sen, että maallemme oli onni, että keskustapuolue joutui viime eduskuntavaalien jälkeen oppositioon. Tällä pelastettiin ehkä vielä maamme sivu- ja syrjäalueilla se, mitä pelastettavissa on.

Herra puhemies! Hallituksen budjettiesitykseen liittyy myös monia myönteisiä kohtia. SMP:n mielestä hallituksen toimet veteraanien aseman parantamiseksi olivat vähäisiä, mutta sinänsä hyviä. Tämän lisäksi lapsilisien korottaminen, asuntopolitiikan tehostaminen, opintorahan korottaminen, riittävien määrärahojen turvaaminen tiedon kunnon parantamiseksi, työllisyyslain toteuttamisen turvaaminen ilman supistuksia sekä eläkkeisiin saadut tarkistukset olivat kaikki myönteisiä asioita.

Kuten jo edellä totesin, SMP olisi kernaasti nähnyt jonkin suuren sosiaaliuudistuksen toteutuvan jo valtion vuoden 1989 budjetissa. Tällaisia vielä toteutumatta olevia sosiaaliuudistusten parantamisia olisivat voineet olla joko kansaneläkkeen neljännen vaiheen toteuttaminen, ylimääräisen rintamalisän tuntuva korottaminen tai jonkin perusturvan osa-alueen aikaansaaminen. Mielestämme hallituksella ei olisi syytä pitkittää näiden välttämättömien uudistusten toteuttamista myöhäisempään ajankohtaan, sillä emme voi olla varmoja valtion hyvän taloustilanteen jatkumisesta vuodesta vuoteen. Emme voi ymmärtää sellaista politiikkaa, jolla hyvinä vuosina lykätään tarpeellisia sosiaaliuudistuksia ja huonoina vuosina ne ollaan toteuttamatta vedoten valtion huonoon kassatilanteeseen.

Maassamme on laajoja väestöryhmiä, jotka eivät elä tänä päivänä kulutusjuhlaa. Suuri joukko eläkeläisiä, työttömiä, opiskelijoita sekä lapsiperheitä elää tällä hetkellä varsin heikossa taloudellisessa asemassa. Näiden vähempiosaisten kansalaisten asemaan tulisi pikaisesti saada parannusta. Muuten maahamme todella syntyy pelätty toisen luokan kansalaisten ryhmä. Sen kaltaiseen luokkayhteiskuntaan ei tämän päivän Suomessa ole varaa. Meidän tulee turvata kaikille kansalaisille ihmisarvoinen ja taloudellisesti turvattu toimeentulo. Suomessa on voitava 1990-luvulla siirtyä nykyisestä kovasta, jopa epäinhimillisestä kilpailuyhteiskunnasta palveluvastuun yhteiskuntaan, jossa valtiovallan toimesta suojellaan ja tuetaan niitä kansalaisia, joilla ei ole riittävästi edellytyksiä ja voimavaroja tulla toimeen omin voimin.

On varsin vanhakantaista puhua kunnan virkailijoihin ja jopa kirkon työntekijöihin kohdalla tulostavasta, ikään kuin liike-elämässä eletäisiin. Palvelusta on kyse näissä kunnissa ja myös seurakunnissa. (Ed. Helle: Puhukaa koomukselle!)

Erityisesti nuorten perheitten toimeentulon turvaaminen tulee olemaan maassamme harjoitetun politiikan keskeinen päämäärä. Terve, hyvinvoiva koti on myös terveen yhteiskunnan perusta, ja siksi SMP haluaakin tarkastellessaan budjettia ja verouudistusta lähteä liikkeelle nimenomaan perheen kannalta. Me emme ole huolestuneita valtion vaihtotaseesta, emme ole huolestuneita kuntien toimeentulosta, vaan me olemme huolestuneita yksityisten kansalaisten ja perheitten toimeentulosta. Kun ne voivat hyvin, niin silloin varmasti kunta ja myös valtio pystyvät suorittamaan sille kuuluvat palvelutehtävät. Siis me emme ole valtiota varten, vaan valtio ja kunta ovat meitä kansalaisia varten.

Eduskunnan tämänvuotiset budjetin tarkistukset jäivät varsin vaatimattomiksi ollen noin puolet viimevuotisista ja ainoastaan kolmasosa useina edellisinä vuosina tehdyistä tarkistuksista. Merkittävimmät määrärahalisäykset tulivat kulttuuritapahtumien, asuntopolitiikan, nuorisomäärärahojen ja liikenteen osalle.

SMP:n kannalta tärkeimpänä saavutuksena voidaan budjetin ja siihen liittyvien verolakien osalta eduskunnassa tehdyistä päätöksistä pitää pienyrityksen lomatukeen saatua parannusta. SMP:hän yritettiin hieman ikävällä tavalla siuottaa hallituspuolueiden välisissä, pääministerin johdolla käydyissä budjettilakien tarkistusneuvotteluissa. Tämän takia ryhmämme ei

aluksi voinut katsoa tukevana eduskunnassa kaavailtuja budjettilakikorjauksia. Syntyneen tilanteen johdosta käydyissä keskusteluissa pystyttiin kuitenkin sopimaan siitä, että pienyrittäjien lomaoikeutta tullaan hallituksen toimesta kevätistuntokaudella 1989 annettavalla lakiesityksellä laajentamaan niin, että lomaoikeuteen kuuluvien määrää laajennetaan ja lomatukea nostetaan. Mielestämme tämä oli vähintäänkin kohtuullinen korvaus pienyrittäjille siitä, että verouudistuksessa yhteisöjen verokantahuojennus alenee alle puoleen nykyisestä. Tämähän voi pahimmassa tapauksessa merkitä pienyrityksen verotuksen kiristymistä 2,5-kertaiseksi tämänvuotisesta. SMP:n eduskuntaryhmä edellyttääkin, että verouudistuksen jatkovaiheessa tämä asia tullaan saattamaan kuntoon siten, että pienyritysten verotukseen ei muodostu pysyviä mainitun kaltaisia epäkohtia.

Eräänä markkamäärältään pienenä, mutta merkitykseltään suurena budjetin tarkistuksena voidaan pitää luonnonmukaisen viljelyn tukimäärärahoihin saatua korotusta. SMP:n hallituksessaoloaikana tämä määräraha on noussut moninkertaiseksi aiempaan verrattuna. Emme kuitenkaan voi olla vielä saavutettuunkaan tasoon tyytyväisiä, vaan mielestämme luonnonmukaista viljelyä harjoittaville viljelijöille tulisi luoda aivan oma tukijärjestelmä. Tämän järjestelmän kustannuksiin voitaisiin varsin hyvin käyttää osa nykyisin maataloustuotteitten viennin ja muuhun maatalouden hintatukeen käytetyistä valtavista määrärahoista. SMP:n mielestä maatalouden tukemisessa tulisi siirtyä pienten perheviljelmien suoraan tukeen sekä luonnonmukaisen viljelyn tapaisten erityisviljelymuotojen nykyistä voimakkaampaan tukemiseen.

Erikoisesti marjanviljelijät tulisi ottaa huomioon, ottaa huomioon heidät myös katokorvausten maksuja määriteltäessä. Tänä päivänä marjanviljelijät ovat kaikkia tukitoimia vailla. Jos tulee kato heille, niin he eivät saa myöskään katokorvausta. Kuitenkin heidän tuotantonsa on sitä tuotantoa, joka ei vaadi vientikustannuksia.

Näillä toimenpiteillä voitaisiin parantaa elintarvikkeitemme tasoa ja mahdollistaa jopa elintarvikkeiden kannattava vientitoiminta. Euroopassa on tällä hetkellä rajattomat markkinat puhtaalle ruualle, jonka tuottamiseen maassamme olisi mitä parhaimmat mahdollisuudet. Valitettavasti keskustapuolueen harjoittama ja elintarviketeollisuuden johtama maatalouspolitiikka ei tämän kaltaista maanviljelyä ole hy-

väksynyt, vaan pyrkinyt suurten maatilojen keinolannoituksilla ja myrkyillä tapahtuvaan viljelyyn. Tämän maatalouspolitiikan hedelmiä ovat muun maussa maassamme myytävät surkealatuiset perunat. SMP on kuluttajien hyvinvoinnin ja terveyden puolustaja puolustaessaan pien- ja perheviljelmää.

Rouva puhemies! Budjetin ja siihen liittyvien lakien eduskuntakäsittely on sujunut varsin mutkattomasti ja asiallisesti. Tämän asiallisuuden ja järkevyyden rikkoo eräs valitettava seikka. SDP:n kokoomuksen, keskustapuolueen ja RKP:n toimesta käynnistettiin budjetin eduskuntakäsittelyn aikana kansanedustajien palkkakaappaushanke. Kansanedustajat halusivat ottaa itselleen erioikeuksia verrattuna tavallisiin kansalaisiin. Verouudistuksessa palkansaajien verovapaa päiväraha muuttui 100 mk ylittävältä osalta verolliseksi ja nousi samalla 167 markkaan. Tästä saivat edellä mainittujen puolueiden ryhmäpuheenjohtajat mielestään hyvän syyn korottaa kansanedustajien kulukorvausta niin, ettei verouudistus millään tavoin muuttaisi kulukorvauksen käteen jäävää osuutta.

SMP ei hyväksy ahneutta eikä itsekkyyttä. Tuomitsemme erityisen jyrkästi johtavassa asemassa olevien ahneuden ja itsekkyyden, jolloin päättäjät itse on päättämässä hänelle tulevista lisäeduista. SMP:n nimenomaisesta vaatimuksesta hallitus päätti verouudistuksen yhteydessä kansanedustajien kulukorvauksen saattamisesta verotuksessa muiden veronmaksajien kanssa yhdenvertaiseen asemaan. Nyt eduskunnan suuret ryhmät eli sosialidemokraatit, kokoomus ja kepu ajoivat läpi kulukorvauksen osittaisen verollepanon takia hankkeen kulukorvauksen korottamisesta.

Hyväksytyissä lakialoitteissa vedottiin siihen, että myös päivärahaa korotettiin verouudistuksen seurauksena. Tämä vertaus on täysin väärä. Kulukorvaus on päivärahaosuudeltaan tuntuvasti suurempi kuin tavallisen kansalaisen saama normaali päiväraha. SMP:n mielestä kulukorvausta olisi voitu päinvastoin alentaa eikä korottaa, mikäli pyritään yhdenvertaisuuteen kansanedustajien ja tavallisten kansalaisten välillä.

Suurten eduskuntaryhmien suorittama kansanedustajien palkkakaappaus osoittaa mielestämme uskomatonta arvostelukyvyttömyyttä tilanteessa, jossa vakauttaminen ja maltilliset ratkaisut tulisi viedä onnelliseen lopputulokseen.

Järjettömyyttä tässä palkkakaappausoperaatiossa on se, ettei siitä luovuttu edes silloin, kun

paljastui kansanedustajille tuleva 4,5 %:n ylimääräinen palkankorotus. Tästä tulevasta korotuksesta huolimatta halusivat SDP, kokoomus, kepu ja RKP runnoa läpi kansanedustajien erioikeuksia lisäävät lakialoitteet. SMP vastusti jyrkästi hanketta kaikissa vaiheissa jättäen vastalauseensa sekä äänestäen niitä vastaan.

SMP:n mielestä nykyinen kulukorvaus oli täysin epäonnistunut alusta alkaen. SMP vastusti kulukorvausjärjestelmää jo silloin, kun sitä suunniteltiin ja toteutettiin. Mielestämme kansanedustajien kulukorvauksesta sen nykyisessä muodossa tulisi pikaisesti luopua ja siirtyä muiden kansalaisten kanssa tasavertaiseen järjestelmään, jolloin kansanedustajille maksettaisiin kulukorvausta tai päivärahaa 167 mk päivältä, josta 100 mk päivältä olisi verovapaata tuloa.

Kansanedustajien työn erityisluonne kansan kokoaikaisena palvelijana voitaisiin huomioida esimerkiksi maksamalla päivärahaa kaikilta seitsemältä viikonpäivältä. Tämän lisäksi voitaisiin huomioida kansanedustajien ns. kakkos-asunnon kustannukset sekä muut välttämättömät kustannukset. Teimme tähän tähtäävän esityksen verolakien eduskuntakäsittelyn aikana, mutta valitettavasti eduskunnasta ei löytynyt riittävää ymmärrystä kansalaisia kohtaan epäoikeudenmukaisen kulukorvauksen romuttamiseen ja siirtymiseen rehelliseen päivärahajärjestelmään.

Kansanedustajien tulisi vakautuksen aikana toimia esimerkkeinä tavallisille kansalaisille.

Mielestämme kaikkein tuomittavinta kansanedustajien palkkakaappaushankkeen yhteydessä oli keskustapuolueen toiminta. Kepu ilmoitti aluksi, ettei se lähde hankkeeseen mukaan, mikäli SMP ei ole siinä mukana. Tulevat talousedut voittivat kuitenkin rehellisyyden, ja keskustapuolue meni yön yli nukkuttuaan mukaan käynnistettyyn operaatioon. Tämä todisti jälleen kerran sen, että keskustapuolueen selkäranka, mikäli sellaista yleensä on olemassa, on vähintäänkin luonnonkumista.

Herra puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä on tyytyväinen budjetin päälinjoihin edellä mainitsemiani poikkeuksia lukuun ottamatta. Hallituksen eduskunnalle antama budjettiesitys ja siihen liittyvä verolakiuudistus muodostavat hyvän lähtökohdan jatkotoimenpiteille. Hallituksen tuleekin nyt pikaisesti sopia hallitusohjelmaa täydentävästä lisäpöytäkirjasta, johon tulee kirjata ne yhteiset tavoitteet, joista hallituspuolueet voivat vaalikauden loppuajaksi sopia.

SMP:n mielestä näitä tavoitteita tulee olla mm. kotiaitien oman eläkejärjestelmän aikaansaaminen. Kepun suunnittelemasta maatalouspoliittisesta linjasta eli Maatalous 2000 -ohjelmasta tulee myös luopua. Työllisyyslain täysimittainen häiriötön toteuttaminen tulee turvata. 3 000 markan kuukausittaisen perustoimeentuloturvan aikaansaaminen, kansaneläkeuudistuksen IV vaiheen toteuttaminen ja ylimääräisen rintamalisän korottaminen sekä lapsiperheiden aseman merkittävä parantaminen ja ensiasuntojen leimaveron pikainen poistaminen, näillä toimenpiteillä voidaan SMP:n mielestä tulevan kahden vuoden aikana saada kansalaisten asemaan merkittäviä parannuksia.

SMP:n mielestä hallitusohjelma ei voi olla pelkästään kaunis julistus, vaan sen avulla tulee mahdollistaa tehokas ja määrätietoinen kansalaisten etujen parantaminen ja turvata pienen ja keskisuuren yritystoiminnan toimintamahdollisuudet.

Rouva puhemies! Tähän meillä on kaikki edellytykset ja mahdollisuudet, kunhan maassamme harjoitetaan kansan etujen mukaista talous- ja sosiaalipolitiikkaa.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Arvoisa puhemies! Suomen valtio on ajautumassa nopeaa vauhtia kasvaviin vaikeuksiin sen johdosta, että vaihtotaseen vaje on jatkuvasti syventynyt. Kun edelliset hallitukset lisäsivät valtion velanottoa huomattavasti joka vuosi, on nykyinen hallitus pidättäytynyt varsinaisesta velanotosta kiitettävällä tavalla. Näin on kuitenkin tapahtunut samalla, kun vaihtotaseen alijäämä on ryöstäytynyt hallituksen käsistä. Luvut kertovat koruttomasti: vuonna 1984 vaihtotaseen alijäämä oli 0,1 mrd. mk, vuonna 1986 3,8 mrd. mk, vuonna 1988 9,25 mrd. mk ja budjetin perustelujen mukaan ennuste, siis hallituksen virallinen ennuste, ensi vuodelle on peräti 15,25 mrd. mk. Ryöstäytymisestä voidaan siis perustellusti puhua.

Holkerin hallituksen talouspolitiikan heikkous näkyy juuri siinä, että vaihtotaseemme alijäämä on koko hallituksen toiminta-ajan ollut nopeassa kasvussa. Kun siis edelliset hallitukset ottivat pitkäaikaista velkaa, ottaa nykyinen "vekseleitä". Tällainen linja on vaarallinen ja pettävä. Lisäksi se tulee kansantaloudellemme äärettömän kalliiksi.

Vielä on todettava, että niin edelliset kuin nykyinenkin hallitus on myös veroastetta nostanut tuntuvasti. Rahaa siis on tullut vuosi vuodelta

yhä enemmän. Avartavaa olisikin tarkastella, mihin vuolaat rahavirratt on käytetty. Varmaan-kin esimerkiksi tämän päivän asunnottomilla, pieneläkeläisillä ja monilla lapsiperheillä olisi tähän omat mielipiteensä, jotka eivät meille päättäjille kovin kunniakkaita olisi. He vain eivät tahdo saada ääntään kuuluviin näinä aikoina.

On myönnettävä, että Suomi ei ole moniin muihin valtioihin verrattuna huolestuttavasti velkaantunut, mutta erityistä huolta on toki kannettava nykyisestä kehityksestä. Keinoja on etsittävä suunnan muuttamiseksi. Keinot saatavat olla vähissä, mutta niitä kyllä löytyy.

Maassamme on muutaman viime vuoden aikana vapautettu markkinavoimia monin eri tavoin. Tällaisen politiikan ansiota osaltaan on se, että teollisuuden, kaupan ja muiden palvelujen pyörät pyörivät erittäin hyvin ja tuottavat sekä tuotteita, palveluja että myös erilaisia veroja yhteiskunnan käyttöön. Markkinavoi-
mien vapauttaminen sopii suomalaisen talouspolitiikseen järjestelmään varsin hyvin, elämme-
me maassa, jossa valtaosa kansasta tukee markkinatalousjärjestelmää. On jopa todettava, että viime vuosikymmenellä harjoitettu tiukka sääntely ja holhous johti sellaisiin vinoutumiin, joiden seurauksena kärsimme osittain mm. asuntopulaa vielä ensi vuosikymmenelläkin.

Vapaa kilpailu ja markkinavoi-
mien vapauttaminen eivät kuitenkaan saa olla itsetarkoitus. Valitettavasti hallitus on sen näin mieltänyt. Vapauden rinnalla on muistettava yhteiskunnallinen vastuu. On nimittäin niin, että markkinavoimat ovat tunteettomia ja välinpitämättömiä. Tästä seuraa väistämättä se, että osa kansalaisista putoaa väliin, ellei heistä kanneta entistä tehokkaammin huolta. Alueellisesti tapahtuu väliinputoamisia. Samoin osa sairaista, osa vammaisista, osa työttömistä, osa eläkeläisistä ja osa lapsiperheistä ei pysy kovan kilpailun saanelemassa vauhdissa vaan putoaa. Heistä on kannettava yhteisesti huolta. Siihen meillä on velvollisuus ja myös varaa.

Markkinavoi-
mien vapauttaminen vastuul-
lisesti edellyttää siis erittäin tehokasta aluepolitiikkaa ja erittäin tehokasta sosiaalipolitiikkaa. Holkerin hallitus on huolehtinut — voidaan sanoa — jopa kohtuuttoman hyvin markkinavoi-
mien vapauttamisesta. Sen sijaan hallitus on unohtanut vastuunsa tehokkaasta aluepolitiikasta ja sosiaalipolitiikasta. Valtion tulo- ja menoarvioesitys vuodelle 1989 vastaa erinomaisen huonosti niihin tarpeisiin, joita maan tasainen

alueellinen kehitys edellyttäisi ja joihin tuhannet asunnottomat, työttömät, pitkäaikaissairaat, pieneläkeläiset ja lapsiperheet odottavat tyydytystä. Hallituksen kädet ovat kylmät ja tunteettomat.

Valtiovarainvaliokunta ei ole pystynyt korjaamaan budjettiesitystä juuri lainkaan. Kymmenet hallituspuolueiden avoimet ja peitejärjestöt sekä erilaiset patsas- ja muut turhanpäiväiset hankkeet valiokunta on muistanut, mutta todellista hätää kärsivät nuoret lapsiperheet velkoinensa sekä perusturvan puutteista kärsivät muut ihmiset ovat unohtuneet.

Kun hallitus ajoi uudet verolait voimaan ensi vuoden alusta, merkitsee tämä monien henkilöiden ja perheiden verotuksen kiristymistä. Epäoikeudenmukaisuus verotuksessa kasvaa, vaikka tavoite oli päinvastainen. Asuntolainojen korkojen vähennysoikeuden kiristyminen, työmatkakulujen omavastuusuuden nostaminen ja eräiden vähennysten poistaminen siten, että niiden vaikutus siirretään veroasteikkoihin, vaikuttaa niin, että kaikki saavat asteikkoalennuksen johdosta hyödyn niiden kustannuksella, joiden verotus mainittujen toimenpiteiden johdosta kiristyy. Siis velkaiset, sairaat ja päivittäin työmatkoja tekevät sekä monet perheet menettävät selvällä rahalla maksettavien kulujen verovähennysoikeuden, ja tällä veronkiristyksellä kerätyt markat sitten jaetaan asteikkojen kautta niillekin, pääasiassa suurituloisille, joilla ei tuollaisia kuluja lainkaan ole. Tämä on epäoikeudenmukaista ja väärin.

Hallituksen olisi pitänyt viimeistään valtiovarainvaliokunnassa teettää korjaukset budjettiin siten, että erityisesti nuorten, velkaisten lapsiperheiden asemaa nopeasti saataisiin parannettua. Ei ole liioittelua, jos sanoo, että tämä yhteiskunta on tänä päivänä lapsivihamielinen. Tämä on kauhistuttavaa ja erittäin kohtalokasta. Lapsiperheiden asemasta puhuminen ei riitä, tarvitaan kiireesti toimenpiteitä. Vuosi 1989 tulee olemaan synkkä vuosi niille tuhansille nuorille perheille, jotka saavat maksettavakseen kasvavat verot ilman, että heidän asuntoasiansa paranevat tai päivähoito-ongelmansa helpottuvat. Asuntojen vuokratkin nousevat ennennäkemättömän paljon keväällä.

Asuntotuotantomäärärahojen riittämättömyys on budjettiesityksen yksi kaikkein suurimmista puutteista. Jälkiviisautta toki on todeta, että maassamme olisi pitänyt jo kauan sitten hoitaa asuntoasiat kuntoon. Varaakin olisi ollut. Mutta kun näin ei ole niiden hallitusten ai-

kana osattu tehdä, joissa oli jopa erityinen asuntonministeri, olisi viimeistään nyt saatava korjaus tähän asiaan. Elämmehän pitkän ja kylmän talven maassa, jossa asunto on välttämätön jokaiselle. Kristillinen liitto vaatii erityisesti asuntomäärärahojen korottamista eduskuntakäsittelyn aikana.

Eduskunta hyväksyi viikko sitten asuntolainojen korkotukilain. Tuo laki oli huonosti valmisteltu, ja se sisältää myös niitä perinteisiä holhouspykäläitä, joihin vuosikymmenten ajan olemme joutuneet tottumaan, koska ne poliittiset voimat, joiden hoidossa koko epäonnistunut asuntopolitiikka on ollut niin kauan kuin tämänikäinen henkilö jaksaa muistaa, rakastavat kansalaisten tiukkaa kuristustotetta asuntolainoituksessa. Kun rahamarkkinoilla nyt on runsaasti pääomia, on aivan paikallaan, että niitä nykyistä enemmän ohjataan asuntotuotantoon ja samalla pois vaihtotasettakin rasittavasta kulutuksesta. Tämä ohjaus tapahtuisi hyvin siten, että valtio hyväksyisi kohtuullisen lainakoron asuntolainojen koroksi ja antaisi lainan ottajille riittävän korkotuen näille lainoille. Tässä ei tarvita sellaista byrokratiaa, jota nyt asuntoasioissa pyöritetään. Asuntohallituksen lakkauttaminen saattaisi tulla kysymykseen, kun asuntoasiat saatettaisiin järkevälle pohjalle. Mitään rahastoja ei tarvita, koska pääomia on. Valtion kassan kautta varojen pyöritys lisää vain holhousta ja turhaa, kallista byrokratiaa.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä toivoo, että hallitus antaa pikaisesti vapailta markkinoilta otettavien asuntolainojen korkotuesta korjatun lakiesityksen eduskunnalle aiemmin hyväksytyn lain pohjalta mutta joustavasti järjestettynä.

On valittava todettava, että valtiovarainvaliokunta ei ole jakanut kansalais- ja lähetysjärjestöjen kehitysyhteistyöhön tarkoitettua määrärahaa kahdeksi erilliseksi, kuten on aiemmin budjetissa ollut. Tässä yhteydessä on myös korostettava sitä, että hallituksen tulisi pikaisesti alentaa mainittujen järjestöjen kehitysyhteistyöprojektien omavastuuosuutta nykyisestä 40 %:sta 20 %:iin. Kansalais- ja lähetysjärjestöjen tehokas kehitysyhteistyö saa vakavan taikaiskun, kun verouudistus vie näille annetuilta lahjoituksilta verovähennysoikeuden. Tämä menetys tulee korvata alentamalla järjestöjen omavastuuosuutta viipymättä. Kehitysyhteistyömäärärahan kasvavat, joten on vain niiden käytön ohjaamisesta kysymys.

Valtion tulo- ja menoarvioehdotus laaditaan

pääosin jo edellisenä keväänä, ja hallituksen budjettiriihi on perinteisesti elokuussa. Tästä aikataulusta johtuen syntyy se ongelma, että syksyn aikana tapahtuvat tosiasiat eivät ehdi vaikuttaa vielä seuraavan vuoden budjettiin niin kuin pitäisi. Tänä syksynä tämä näkyy erityisesti kunnallistalouden suhteen ongelmallisena. Peräti 101 kuntaa antoi hallitukselle selkeän signaalin kunnallistalouden kehitysnäkymistä korottamalla veroäyrinsä hintaa. Valtiovarainvaliokunta ei kuitenkaan ole reagoinut tähän mitenkään. Syy on tietysti hallituksessa, joka ei ole reagointia sallinut. Kuntien harkinnanvaraisia avustuksia olisi tullut lisätä ensi vuodelle enemmän kuin pienten valtionosuuksien muutoksesta johtuvalla 25 milj. markalla. Kristillinen liitto esittää tähän lisäkorotusta.

Hallitus suunnitteli sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöjen kaiken avustamisen siirtämistä pois budjetista Raha-automaattiyhdistykselle. Tämä ei ole toteutunut, mikä on hyvä. Monet järjestöt sosiaali- ja terveydenhuollon alalla tekevät arvokasta työtä yhteiskunnan hyväksi. Tämä työ säästää vuosittain miljoonia markkoja verovaroja. On aivan paikallaan, että budjetissa voidaan antaa kannustustukea tällaiselle työlle. Ihmetellä täytyykin hallituksen suunnitelmaa. Tasapuolisuuden nimissä hallituksen olisi tullut pyrkiä poistamaan myös sivistystoimen pääluokasta avustukset kaikenlaiselle toiminnalle, jota myös kulttuuriksi kutsutaan. Ne olisi voitu siirtää Veikkauksen hoidettaviksi. Näinkään ei tietysti ole tarpeen tehdä. Niinpä nyt sitten kirjoitetaan eräänkin suuren hallituspuolueen historiikki verovaroin ja erityismäärärahalla, kun puoluetukimiljoonat eivät kerran riitä.

Maa- ja metsätaloustalouden pääluokan menojen kasvu on budjetin pääluokista yksi kaikkein pienimmistä. Tämä osoittaa hallituksen suhtautumistavan maatalouteen. Kun menot muuten supistuvat, on paikallaan edellyttää, että esitettyä enemmän olisi osoitettu varoja maaseudun uusien elinkeinojen sekä peruspalvelujen kehittämiseen ja ylläpitämiseen. Nykykehityksellä maaseutu autioituu nopeaa vauhtia. Tällaisen kehityksen estäminen on välttämätöntä.

Tiemäärärahojen liian tiukka ohjaus koko maassa pääteihin on koettu vakavaksi epäkohdaksi mm. Keski-Suomen läänissä. Valtakunnallinen tiepolitiikka on joustamatonta eikä ota alueellisten tarpeiden eroja riittävästi huomioon. Esimerkiksi Keski-Suomessa alemmanasteisen tieverkon parantaminen olisi nyt paljon

tärkeämpää kuin uusien suurten päätiehankkeiden aloittaminen. Maakunnan yksimielinen kanta ei kuitenkaan kelvannut pääkaupungin virastoille ja ministerioille. Valtaa tulee siirtää sinne, missä asiat paremmin tiedetään ja tunnetaan. Eduskunnan tulee lisätä sellaisia tiemäärärahoja, joiden käytöstä piirit itse voivat päättää.

Kristillinen liitto kiinnittää jälleen vakavasti huomiota siihen, että sekä koulutuksen että sosiaaliturvan osalta pienyrittäjät ja omaa työtään tekevät henkilöt jäävät jatkuvasti jälkeen työntekijöiden ja toimihenkilöiden etuihin nähden. Hallitus ei ole kehittänyt riittävästi näiden mahdollisuuksia hankkia perus-, jatko- ja täydennyskoulutusta, joka kuitenkin on välttämätöntä. Näiden henkilöiden loma-, sijaisapu-, eläke- ja muut sosiaaliset etuudet ovat erittäin kehnot. Parannusta ei ensi vuoden budjettikaan tuo juuri lainkaan. Myös pienyrittäjien palkkaturvaan rinnastettava saatavien turva on lähes olematonta, yksi satatuhatta — sitä toki valiokunta on hieman korottanut, muutamaa saataantuhanteen. Kuitenkin summa on merkitykseton, kun konkurssien määrässä joka vuosi tulee uusia ennätyksiä. Suomalainen sisu ja ahkeruus kukoistaa nimenomaan pienyrittäjissä. Siksi heitä ei saa unohtaa.

Kristillinen liitto edellyttää edelleen perusturvauudistuksen toteuttamista. Se ei merkitse kansalaispalkkaan siirtymistä vaan inhimillistä ja yksinkertaisesti järjestettyä turvaa niille, joita ovat kohdanneet elämässä vaikeudet tai tilanne, josta ei omin avuin ole ulospäässyä. Nykyinen moniluokkujärjestelmään perustuva käytäntö siirtää ihmistä paikasta toiseen ilman, että kukaan ottaa hänestä kokonaisvastuuta. Tämä on epätaloudellista ja epäinhimillistä.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä tulee tekemään useita asiallisia ja harkittuja muutosesityksiä budjettiin eduskuntakäsittelyn aikana. Esityksemme eivät merkittävästi korota loppusummaa. Useat esityksemme ovat ikään kuin päänavauksia niissä asioissa, joita pidämme erityisen tärkeinä. Tyydytyksellä toteamme, että valiokunta on jo joitakin määrärahoja lisännyt budjettiin eduskuntaryhmämme jäsenten aloitteiden perusteella.

Hallitus suunnittelee säästötoimenpiteitä. Tämä tarkoittanee käytännössä sitä, että hallitus pyrkii lykkäämään investointeja, mutta hallitus aikonee myös tuoda eduskuntaan säästölakiesityksiä. Säästötoimet osittain epäonnistuneen vakautusratkaisunkin johdosta ovat ilmeisen

tarpeellisia. Näitä esityksiä joudumme kuitenkin odottelemaan pelonsekaisin tuntein, sillä hallituksen kuluneen syksyn aikaiset toimet eivät anna rohkaisevaa kuvaa siitä, millaisia säästökohteita se tulee tarjoamaan. Vaikeuksissa olevien ihmisten asemaa ei tule heikentää uusilla säästötoimenpiteillä. Kohteet on etsittävä selkeästi toisarvoisista asioista. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä suhtautuu kuitenkin suurella vakavuudella erityisesti vaihtotaseen alijäämän korjaamisen edellyttämiin toimenpiteisiin. Neuvotteluihin olemme valmiit, mutta sanelua tai pelottelua emme voi hyväksyä. Hallituksen on syytä muistaa, että se ei ole kyllin vahva, kun oppositiokin pystyy keskinäiseen neuvonpitoon.

Arvoisa puhemies! Kun vuosi 1988 on nyt päättymässä, on paikallaan lopuksi lyhyt silmäys taaksepäin. Taloudellisesti vuosi on ollut hyvä. Aineellinen hyvinvointimme on kasvanut ja kulutusjuhla jatkunut. Henkinen hyvinvointi ei sen sijaan mitä ilmeisimmin ole noussut samalla tavalla. Lienee käynyt päinvastoin. Tänä vuonna olemme kansakuntana saavuttamassa jälleen uusia ikäviä ennätyksiä. Alkoholin kulutus joidenkin ennakkotietojen mukaan nousee jopa lähelle 9 litraa asukasta kohti laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Perheiden hajoamisia on tapahtumassa ennätysmäärä. Lapsia, joilta puuttuu kotoa toinen vanhemmista, on enemmän kuin koskaan. Jopa itsemurhien määrä kasvaa suuremmaksi kuin ennen.

Edellä sanotut ikävät luvut ovat mittareita, joita meidän pitäisi osata katsoa, lukea ja oikein tulkita. Lähimmäisemme eivät voi hyvin, vaikka taloudellisesti siltä näyttää. Hallitus ja eduskunta eivät ole pohtineet riittävästi henkisen pahoinvoinnin syitä.

Alussa mainitsin, että markkinavoimien vauputtaminen on paikallaan, mutta se edellyttää samanaikaisesti erittäin tehokasta alue- ja sosiaalipolitiikkaa. Tämän lisäksi tänä päivänä yhä useampi kaipaa kestävää perustaa elämälleen. Näillä alueilla tekevät arvokasta työtä ensi sijassa kirkot ja seurakunnat, mutta yhteiskuntaan ei ole vastuusta vapaa, kun mittarit osoittavat henkisen pahoinvoinnin jatkuvaa kasvua. Monet näihin asioihin liittyvät ratkaisut tehdään eduskunnassa. Toivottavasti ensi vuonna nämäkin kysymykset saavat enemmän huomiota osakseen.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Maamme on elänyt viimeisen puolen vuoden ai-

kana kansantalouden perinteisillä mittareilla mitattuna tähänastisen historiansa vaurainta aikaa, jota öljynviejämaat ovat vielä omalla typerällä öljyn alehintapolitiikallaan oivallisesti tukenet. Talouden korkeasuhdanteen odotetaan jatkuvan laimentumattomalla voimalla myös ensi vuoden aikana. Taloudellisen toimeliaisuuden lisääntyminen on alentanut työttömyyttä, ja alueellisesti on ammattitaitoisesta henkilökunnasta ollut jopa puutetta. Ammattihenkilökunnan ja eräillä aloilla tilauskannan tai tuotantokapasiteetin puute ovatkin olleet lähes ainoat tuotannon kasvua rajoittavat tekijät.

Voimakkaan kasvutalouden oloissa hallituksilla on vapaassa markkinataloudessakin suuri määrä vapausasteita ohjailla markkinavoimien käyttäytymistä, mikäli poliittista kykyä ja voimaa on. Nämä vapausasteet istuva hallitus on jättänyt lähes tyystin käyttämättä. Meille edullisen vaihtosuhteen oloissa hallitus on Suomen Pankin suosiollisella tuella antanut vaihtotaseen alijäämän nousta yli kymmenen miljardin markan. Tässä on eräänä syynä ollut rajoittamaton kulutustavaroiden maahantuonti lähinnä tuhlareiden kulutusjuhlien välineiksi.

Hallitus ei ole ryhtynyt omin päin eikä Suomen Pankin hallussa olevien keinojen tuella käytännössä mihinkään toimiin vaihtotaseen alijäämän pienentämiseksi. Päinvastoin, vaihtotaseen alijäämän odotetaan entisestään kasvavan, ensi vuoden aikana lähes 20 mrd. markkaan. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että talouden laskukausi, vaihtosuhteen huonontuminen ja vaihtotaseen alijäämän kärjistyminen osuvat kaikki samoihin aikoihin. Taloudenpitoa vaikeuttavat, koinssidenssissä toisiinsa olevat tekijät eivät rajoitu näihin, vaan niitä on oleva liuta muitakin.

Öljynviejämaat ovat viisastumassa ja rajoittamassa kauppaa tarjoamaansa päivittäistä öljymäärää. Tämä johtaa markkinatalouden pelisääntöjen mukaan öljyn hinnan kohoamiseen, onneksi ja vihdoinkin. Maapallo kaipaa kolmatta öljyherätystä ja sen seurauksena olevaa energiatalouden uudelleen arviointia kipeästi. Suomessa öljyn hinnan kohoaminen virkistää kauppaa Neuvostoliiton kanssa, mutta samalla nostaa kotimaisten tuotteiden tuotantokustannuksia.

Kolmannen öljyherätyksen aikoihin alkaa suomalaisille kirkastua myös se seikka, että ympäristönsuojelunäkökohdat on todella otettava vakavasti huomioon kaikessa tuotannollisessa ja muussa toiminnassa. Osa kansantalouden

kakusta on pakko lohkaista ympäristönsuojeluinvestointeihin. Tämä puolestaan nostaa, ja aivan oikein, tuotteiden hintoja.

Arvoisa puhemies! Hallituksen ja siinä ohessa Suomen Pankin ja eduskunnan pankkivaltuusmiesten toimet eivät muutoinkaan ansaitse korkeaa arvolausetta. Kun kansantaloudessa on selviä ylikuumenemisen merkkejä, mennään luomaan sopimusjärjestelmä, jonka toisessa päässä on Suomen Pankin peruskoron alentaminen. On selvää, että tehdyistä sopimuksista on pidettävä kiinni, mutta ei pidä mennä tekemään tyhmiä sopimuksia.

Kun Suomen Pankin peruskorkoa edellisellä kerralla nostettiin yhdellä prosenttiyksiköllä, silloin ilmoitettiin pyrittävän kannustamaan säästämistä ja hillitsemään kulutusta sekä vahvistamaan vaihtotasetta. Nyt juuri jos koskaan tarvittaisiin näihin tavoitteisiin tähtääviä toimia. Nyt pitäisi voimakkaasti kannustaa säästämiseen pahan päivän varalle, nyt juuri pitäisi hillitää kulutusta ja hullua kasinotaloutta kaikkine lieveilmiöineen. Nyt juuri pitäisi voimakkaasti puuttua vaihtotaseen alijäämään pyrkien sitä pienentämään.

Valtiovarainministeri pyrki sinänsä aivan oikeaan tavoitteeseen, talouden vakauttamiseen, mutta vakautussopimuksesta huolimatta tämä tavoite ei ole juurikaan toteutumassa. Vakautussopimukseen saatiin mukaan joukko ammattijärjestöjä, mutta niiden osalta vastaavan tasoinen sopimus olisi solmittu muutoinkin. Nyt vakauttamisen nimissä siirrettiin ongelmia tuonnemmaksi, ratkaistavaksi paljon hankalammissa oloissa.

Hallituksen signaalit kansalaisille sen mielestä oikeista toimista ovat olleet siis varsin heikosti harkittuja. Kun taloutta pitäisi kiristää, hallitus höllentää sitä, kun pitäisi säästää huomista varten, hallitus kannustaa tuhlaamaan. Kun talouselämän hattuun pitäisi panna jäitä, niitä ei löydy mistään. Kun kasinotaloutta pitäisi panna kuriin, mistään ei löydy välineitä. Kun verouudistuksen nimissä ollaan liikkeellä, sekoitetaan perinteiset käsitteet lisäksi siinä määrin perusteellisesti, että kansalaiset eivät ymmärrä niiden sisältöä. Tämä puolestaan johtaa siihen, etteivät hyvät ja muutoin hyväksyttävätkään aikeet saa yleistä hyväksyntää.

Käsitesekoilusta otan yhden esimerkin. Kun hallituksen mielestä veropohjaa piti laajentaa, keksittiin ryhtyä verottamaan osaa päivärahoista. Valtion virkasäännön mukaisten päivärahojen markkamäärien oli annettu kohota suurem-

miksi kuin todelliset matkakustannukset. Tässä tilanteessa olisi pitänyt jäädyttää päivärahat nykytasolle niin pitkäksi aikaa, että päiväraha vastaa todellisia kuluja, ja pitää se jatkossakin verottomana.

Nyt sen sijaan luotiin uusi palkkamuoto, päivärahopalkka. Se on osa matkamääräyksen antajan maksamaa matkapalkkaa. Matkalaisille koituu siitä peräti matkaeläkettä, jotta eläkkeellä ollessa voisi käydä matkoilla ja muistella ihania virkamatkoja. Voi niitä verovirkailijaparkoja, jotka joutuvat fyysisen laskun tästä sekoilusta maksamaan. Tämä sekoilu ulottuu tietenkin myös kansanedustajien kulukorvauksiin, niin kuin ed. Riihijärvi seikkaperäisesti kuvasi.

Kuvaamani päivärahasekoilu, joka koskettaa esimerkiksi komennusmiehiä paljon enemmän kuin monia muita ammattiryhmiä, kertoo siitä, etteivät verouudistuksen suunnittelijat oikein hallinneet asiaansa. Tämä näkyy monessa muussakin yksityiskohdassa. Kun hallitus halusi auttaa lapsiperheitä, se tukeutui vähennyksiin, vaikka se oli itse ilmoittanut haluavansa eroon vähennyksistä. Kun lapsiperheitä muistettiin lapsivähennyksillä, samalla kuritettiin niitä kuntia, joiden väestössä on runsaasti lapsia. Jos sen sijaan olisi korotettu lapsilisiä, kuten sosialidemokraatitkin vaalien alla lupasivat, tätä ongelmaa ei olisi syntynyt. (Ed. Rusanen: Ja pantu verolle!) Hallitus sekoili myös avo- ja avioliittojen kanssa, samoin yksinhuoltajien ja puolisoitten oikeuksilla verovähennysten kohtaamisessa. Joitakin syntymässä olleista epäkohdista näyttää tulleen korjatuksi valtioturvainvaliokunnassa.

Hallitus on jättänyt käyttämättä monta tuhannen taalan paikkaa niin verouudistusta ideoidessaan kuin ensi vuoden tulo- ja menoarviota laatiessaan. (Ed. Mattila: Tosi on!) Verouudistuksesta olisi tullut todella rakenteellinen verouudistus, jos siinä olisi otettu käyttöön resurssi- ja haittaverot. Asettamalla lainsäädännöllä saastepäästöille selvät alueelliset ja valtakunnalliset katot ja verottamalla reippaasti sallittuja päästöjä olisi päästy tulevaisuuden kannalta turvalliseen järjestelmään.

Nyt puuttuvat sekä päästöjä konkreettisesti rajoittava lainsäädäntö että haittaverot. Tulokset näkyvät Suomen luonnossa. Itse asiassa tuotannon ja kulutuksen viimeaikainen kasvu perustuu meillä elinympäristömme saastuttamiseen ja pilaamiseen. Nyt elävä, tuhlaileva sukupolvi siirtää kulutuksensa laskut tulevien sukupolvien maksettaviksi. Hallituksen olisi älylli-

sesti rehellistä todeta tämä ääneen ja ilmoittaa, että se ottaa tästä toiminnasta moraalisen vastuun. Me tiedämme kaikki, että historia tulee osoittamaan vastuunkantajat, mutta vastuun tunnustaminen jo nyt osoittaisi jonkinlaisen selkärangan olemassaolon.

Arvoisa puhemies! Älylliseen rehellisyyteen kuuluu myös, että kun solmitaan kansainvälisiä sopimuksia, pidetään kansallisella lainsäädännöllä ja muilla toimilla huoli siitä, että sopimuksen mukaiset toimet myös käytännössä toteutuvat omassa maassa. Maapallon otsonikerrosta heikentäviä aineita koskeva Montrealin sopimus sopii valaisevaksi esimerkiksi Suomen osalta. Sopimuksen käytäntöön soveltaminen perustuu ilmansuojelulain, kemikaalilain ja jätehuoltolain antamiin toiminnallisiin mahdollisuuksiin. Yksikään näistä laeista ei ole kuitenkaan tänä päivänä siinä kunnossa, että niitä voitaisiin käyttää tehokkaasti apuna sopimuksen toteuttamisessa Suomessa. Tämä ei ole suinkaan ainoa tapaus.

Yhtään ainoaa kielteistä kehityskulkua Suomen luonnossa ei ole pystytty katkaisemaan. Saastuttajat eivät ole vapaaehtoisesti ryhtyneet tarvittaviin päästöjen rajoitustoimiin. He tarvitsevat siis sekä keppiä että porkkanaa. Jätehuoltolain 22 §:n sisällöstä eduskunnassa käyty keskustelu osoitti, kuinka vaikeaa on saada aikaan sellaista lainsäädäntöä, jolla on todella merkitystä ympäristönsuojelun kannalta. Valtion ensi vuoden tulo- ja menoarvio ei valtioturvainvaliokunnan jäljiltäkään anna riittävästi porkkanoita, jotta ympäristönsuojeluinvestoinneissa ja muissa ympäristönsuojelutoimissa päästäisiin riittävän ravakkaa vauhtia eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Nyt kun yhteiskunnalla on runsaasti irtonaista varallisuutta, olisi ollut oikea aika sijoittaa ympäristönsuojeluun. Huomenna se tulee huomattavasti kalliimmaksi kuin se olisi ollut tänään. Suomi on lankeamassa tasajalkaperiaatteen synnyttämään loukuun. Ajatus siitä, että meidän tulee edetä tasajalkaa muiden teollistuneiden Euroopan maiden kanssa ympäristönsuojelutoimissamme, jotta teollisuutemme pysyisi kansainvälisesti kilpailukykyisenä, on käymässä meille kalliiksi.

Keski- ja Etelä-Euroopan luonto kestää paljon enemmän kuin meidän pohjoinen luontomme. Se on jo nähtävissä. Jos menetämme luontomme, menetämme kaiken. Meidän osamme on, että meidän on sijoitettava bruttokansantuotteestamme enemmän luontomme suojeluun

kuin tekevät meitä paremmissa ilmastollisissa oloissa elävät. Meillä ei ole aiemmin ollut vaikeuksia tajuta maantieteellistä sijaintiamme ja sen seurauksia, mutta nyt näyttää olevan. Meille on mennyt kulutusjuhla ja länsimainen kertakäyttöhysteria siinä määrin päähän, että emme näytä tajuavan, mitä olemme tälle maalle tekevässä.

Arvoisa puhemies! Seuraavana käsittelen pääministeri Harri Holkerin puhetta, jonka hän piti äskettäin Hämeenlinnassa Paasikivi-Seurassa. Siinä hän käsittelee erityisesti Suomen kansallista etua. Lainaus pääministerin puheesta: ”Maailmanmenon nykypäivään kuuluu, että erityiskiinnokasryhmät pitävät yhä yleisemmin ääntä omista mielenkiinnon kohteistaan, ja yhden asian liikkeitä vaativat itselleen lähes päätösvaltaa asioissaan.” Hiukan myöhemmin pääministeri totesi mm. seuraavaa: ”Olipa tavoite tai aihe miten jalo tai hyvä tahansa, Suomen lakeja on päätöksenteossa noudatettava. Niiden mukaan kansallisen edun määrittelee viime kädessä Suomen kansa valtiopäiville kokoontuneen eduskunnan välityksellä. — — Ne ryhmät tai aatesuunnat, jotka tämän tai tuon hyvänä pitämänsä asian nimissä yrittävät pyrkiä päätöksentekoon oikotietä, eivät ainoastaan yritä sivuuttaa laillista järjestystä. He samalla anastavat itselleen valtaa, jota Suomen demokraattinen järjestelmä ei heille ole antanut. Mikään ns. ”julkinen mielipide” ei voi tähän valtuuttaa, ei edes se, jota joukkotiedotusvälineet mielestään edustavat.”

Herra pääministeri oli puheessaan sekä oikeassa että ymmärtämätön. Hän oli teknisesti oikeassa kuvatessaan Suomen demokraattista päätöksentekojärjestelmää, mutta ei osoittanut ymmärtämystä sitä kohtaan, mikä saa yksityiset kansalaiset tai heidän muodostamansa ryhmät liikkeelle puolustamaan sellaista, mistä ei ole heille välitöntä taloudellista tai muuta etua. Siitä voi koitua heille jopa ikuinen rasite.

Olennaista olisikin pohdiskella, mikä saa esimerkiksi vakaat akateemikot ja yliopiston professorit tulemaan eduskunnan portaille banderollien alle mieltä osoittamaan. Heidän lähtemiskynnyksensä on varmasti korkealla, mutta he ovat sen spontaanisti ylittäneet, kun ovat graniittiportaille nousseet. Kysymys ei ole heidän tutkimusedellytyksistään tai yliopistojen tulevaisuudesta. Vaurauden keskellä he ovat huolestuneita siitä, mitä huomispäivä on meille tarjoava, tai paremminkin, mitä se jättää tarjoamatta, jos tämä demokraattinen päätöksent-

tekokoneisto ei oikein toimi. Nuo akateemikot ja professorit eivät ole vallan anastajia, vaan muistuttajia. Heillä on varteenotettava sanoma, jota kannattaa analysoida. Se on varmuudella Suomen kansallisen edun mukainen.

Kessi, Murhijärvi, Talaskangas, niiden kanssa voi menettää kahdella tavalla yöunensa. Toinen tapa on se, jonka pääministeri kertoi Hämeenlinnassa omiana kokemuksenaan. Toinen on onnen tunteen mukanaan tuoma. Oli hyvä, että joku kertoi, että nekin pitää ottaa päätöksenteossa huomioon.

Pääministeri Holkeri käsittelee Hämeenlinnan puheessaan myös ympäristökysymyksiä pitäen niitä ehkä tärkeimpinä ongelmina, jotka Euroopan kansat joutuvat selvittämään lähitulevaisuudessa. Monen ympäristöongelman kohdalla ollaan hänen mukaansa jo myöhässä. Ympäristön saastuttamisesta markkinatalousmaassa pääministeri lausui mm. seuraavaa: ”Ympäristön saastuttaminen on tähän saakka ollut käytännöllisesti katsoen ilmaista, mutta siitä pitäisi kaiken kohtuuden nimessä koitua lisäkuluja saastuttajalle. Kulujen vähentämiseen tulisi olla vain yksi keino — saastepäästöjen vähentäminen. Entistä vähemmän saastuttavasta tuotannosta pitäisi tulla kilpailuetu. Se, joka saastuttaa vähemmän, säästyy lisäkustannuksilta. Tällä hetkellä tilanne yleensä lienee tarkalleen päinvastainen.” Perusfilosofiaksi herra pääministeri tarjosi, tämä on suora lainaus, ”se maksaa, joka paskaa”.

Näihin pääministerin julkituomiin ajatuksiin voi yhtyä täysin rinnoin. Mutta minkä kumman takia näissä kysymyksissä ei ole tapahtunut menneiden puolentoista vuoden aikana minäkäänlaista edistystä tässä maassa? Minkä kumman takia tämänsuuntainen muutos esimerkiksi jätehuoltolain 22 §:ään ei mennyt hallituksessa läpi eikä sitten eduskunnassakaan?

Vastaus löytyy pääministerin puheen myöhemmästä osasta. Hän on nimittäin tasajalkaperiaatteen kannalla. Hän pukee tämän sanoiksi näin: ”Jos saastekustannus tehdään hinnanmuodostuksen osatekijäksi vain yhdessä tai parissa maassa, yritys on tuomittu epäonnistumaan. Silloinhan asianomaiset hallitukset sälyttäisivät omien maidensa teollisuudelle lisäkustannuksia, jotka saattaisivat kohtalokkaasti vähentää niiden kilpailukykyä.” Näin tullaankin jälleen perimmäisten kysymysten äärelle. Mikä on se tie, joka johtaa saastuttamisen lopettamiseen? Aikaa ei ole paljon, kuten pääministerinkin totesi.

Pääministeri tukeutuu kansainväliseen yhteistyöhön. Se onkin tärkeää, mutta sillä ei ole saatu riittävän nopeasti tuloksia. Ainoaksi toimivaksi vaihtoehdoksi jääkin altruismin periaate. Meistä jokaisen, olemme sitten millä tasolla tahansa, on otettava kokonaisvastuu siitä, että emme saastuta ympäristöämme. Tämä koskee yksittäisiä kansalaisia, yhdyskuntia ja valtioita. Valtioiden on otettava asiassa kokonaistaloudellinen vastuu.

Sillä on puolestaan verotuksellisia ja budjetillisiä seurauksia. On otettava käyttöön haittaverot ja tilanteen niin vaatiessa käytettävä myös budjettipoliittisia keinoja tavoitteiden saavuttamisessa, tavoitteiden, joissa on kysymys kansallisesta edusta samalla, kun asia on mitä suurimmassa määrin kansainvälinen. Todellinen vero-uudistus pitää sisällään haitta- ja resurssiverojen käyttöönoton. Jos ja kun haittaverot otetaan käyttöön, merkitsevät ne myös muutoksia verojen kohtaantumisessa eri tulonsaaja- ja yhteiskuntaryhmiin. Ei voida välttää myös mahdollisuudelta, että ne suoranaisesti rasittavat suhteellisesti enemmän vähä- kuin suurituloisia. Haittaverojen käyttöönottoon onkin liitettävä muita verotuksellisia ja tulonsiirrollisia ratkaisuja. Tulo- ja varallisuusverolaki samoin kuin eräät sosiaalipoliittikkaan liittyvät lait jouduttaneen miettimään uudelleen tuossa tilanteessa.

Arvoisa puhemies! Velvoittamalla tai houkuttelemalla teollisuuslaitokset ja yhdyskunnat tehokkaisiin ympäristönsuojeluinvestointeihin ohjaillaan myös rahavirtoja yhteiskunnassa. Suomen Pankki voisi toimia tässä välineenä niin, että kassavarantotalletuksilta poistettaisiin Suomen Pankin maksama korko, joka nyt on 7,25 %, mutta samalla lain veloituksella pakotettaisiin pankit, vakuutus- ja rahoitusyhtiöt tallettamaan esimerkiksi 10 % niiden talletuksista Suomen Pankkiin. Jo pankeilta saataisiin näin reilut miljardi markkaa vuodessa käytettäväksi ympäristönsuojeluinvestointeihin ja samalla pankkien voitot kaventuivat kohtuullisiksi. Nythän pankit voivat myös omalla lainantopolitiikallaan ohjailla yrityksiä niiden investointitoimissa.

Talouden ylikuumenemisella on aina yhteiskunnallisia seuraamuksia. Samalla kun joillakin menee entistä paremmin, joillakin menee entistä huonommin. Elinkustannusten nousut, joista mainittakoon vain asumiskustannusten kohoaminen pääkaupunkiseudulla ja eräissä muissa kaupungeissa, koettelevat vähätuloisia

erityisen ankarasti. Jos hallitus ei pysty estämään talouden ylikuumenemista, sen on kyettävä rahavirtojen ohjailulla auttamaan niitä, jotka ovat joutuneet taloudelliseen ahdinkoon. Tässäkään suhteessa valtion ensi vuoden tulo- ja menoarvio ei korkeaa arvolausetta ansaitse.

Tulo- ja menoarvion käyminen valtiovarainvaliokunnassa ei ole tehnyt siitä yhtään enemmän valtiomiesbudjettia kuin se oli sinne menessään. Istuva hallitus näyttää valitettavasti siirtäneen miehuusnäytteensä matalasuhdanteen ajalle, mikäli se sinne saakka istuu.

Arvoisa puhemies! Lopuksi olisi mukava tietää, mitä valtiovarainministeri on tehnyt sen lakialoitteen hyväksi, joka hyväksyttynä valtiopäiväjärjestyksen muutoksena mahdollistaisi negatiiviset raha-asia-aloitteet ja jonka hän kunnioitusta herättävällä tavalla allekirjoitti. Tätä valtiopäiväjärjestyksen muutosta tarvitaan kohta käytännössä paljon.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Eduskunnasta on tehty teatteri nimeltänsä Vallan Suoja. Kansanedustajat ovat tämän teatterin näyttelijöitä. He lausukelevat repliikkejään, tekevät esityksiä, äänestevät. Näin luodaan kuvaa kansanvaltaisesta menosta, vaikka eduskunta ei tosiasiaa päätäkään juuri mistään. Kaikki, lähes kaikki on muualla jo ennalta valmiiksi päätetty. Eduskunnan tehtäväksi jää vain kumileimasimena toimiminen.

Näin on myös vuoden tärkeimmän päättämisen, valtion tulo- ja menoarviosta päättämisen osalta. Todellinen budjettivalta on valtiovarainministeriöllä. Se laatii budjetin ja vahtii tarkasti, ettei eduskunta budjettia vähääkään oleellisilta osilta muuta. Valtiovarainministerille sopii hyvin se, että myös hallituspuolueiden kansanedustajat tekevät budjettiin syksyllä muutosesityksiä sata- tai jopa tuhatmäärin. Valtiovarainministeri ja myös hallituspuolueiden kansanedustajat pitävät kuitenkin itsestään selvänä, etteivät nämä muutosesitykset ole tositaroituksella tehtyjä. Niitä ei viedä edes äänestyseseen. Monet hallituspuolueen kansanedustajat äänestävät jopa omia esityksiään vastaan nyt, kun joulukuu on lähellä.

Me vasemmistolaiset emme hyväksy eduskunnan kumileimasinroolia. Me olemme kansanvallan kannalla ja pyrimme korottamaan kansan eduskunnan todelliseksi päätöselimeksi.

Kuten tiedetään, valtiovarainministeriössä ollaan siirtymässä jo vuoden 1990 budjetin laadintaan näinä viikkoina. Eduskunta on siis

koko ajan lähes vuoden tuota suuren rahan perusintressejä vartioivaa ministeriöitä jäljessä. Eduskunta saakin todellista budjettivaltaa vasta sitten, kun se pääsee vaikuttamaan budjetin valmisteluun alusta lähtien. Siksi toistammekin jälleen kerran vaatimuksemme siitä, että hallituksen on heti kevätkauden alussa tuotava eduskuntaan tiedonanto seuraavan vuoden budjetin valmistelun lähtökohdista, linjasta ja keskeisistä tavoitteista.

Meidän mielestämme myös budjetin osalta on tärkeimmäksi tavoitteeksi asetettava ihmisten perusoikeuksien ja -tarpeiden tyydyttäminen. Jokaiselle ihmiselle on turvattava oikeus työhön, asuntoon, perusturvaan sekä sivistykseen ja kulttuuriin. Täystyöllisyys oli aikaisemmin koko työväenliikkeen tavoite. Nyt se on vain kommunistien ja kansandemokraattien tavoite. Sosialidemokraatit Suomessa ovat käytännössä luopuneet täystyöllisyyden tavoittelusta. Ruotsissa eivät ole. Täystyöllisyys tavoitteena on realistinen. Kyse on vain poliittisesta tahdosta.

Me muistamme hyvin, miten ankarasti oikeisto viime vaalikaudella vastusti uutta työllisyyslakia sen käsittelyä kaikin tavoin jarruttaen ja lain sisältöä vesittämään pyrkien. Nyt me näemme, että vesitettynäkin työllisyyslaki vaikuttaa myönteisesti. Kun työllisyyslakia parannetaan, vaikutukset ovat tietysti vielä merkittävämmät.

Me olemme tehneet kovasti työtä uuden työllisyyslain aikaansaamisen puolesta. Nyt me esitämme työllisyyslain parantamista siten, että työllistämisaika pidennetään puolesta vuodesta vuoteen ja että työllistämisvelvoite ulotetaan koskemaan myös 20—25-vuotiaita nuoria.

Suomen ja Neuvostoliiton kauppa ja talousyhteistyö on parantanut työllisyyttämme, monipuolistanut tuotantoamme ja vakauttanut talouttamme. Viime vuosina kehitys on kuitenkin ollut huono: kauppa on supistunut ja se on supistumassa myös tulevana vuonna. Neuvostoliiton-kaupasta vastaavat eivät kuitenkaan tunnu reagoivan millään tavoin tähän huonoon kehitykseen. He tyytyvät esittämään vain vanhoja fraaseja ja hiihtelemään väsyneesti vanhoja lauluja. Nyt tarvittaisiin kuitenkin uusia, rohkeita avauksia, joihin Neuvostoliitossa käynnistetty perestroika antaa hyviä mahdollisuuksia.

Neuvostoliiton-kaupan tila on sellainen, niin hälyttävä, että siihen pitää myös eduskunnan saada sanoa sanansa kunnollisen valmistelun pohjalta. Meistä onkin välttämätöntä se, että eduskunta käy länsi-integraatiosta käydyn kes-

kustelun jälkeen keskustelun myös Neuvostoliiton- ja SEV-kaupasta hallituksen tiedonannon tai selonteon pohjalta.

Täystyöllisyys ei kuulu Harri Hokerin hallituksen tavoitteisiin. Hallitus ei ole saanut mitään myönteistä aikaan myöskään asumisongelmien ratkaisemiseksi. Asumisongelmat ovat päinvastoin yhä vain pahenemassa. Asunnot kallistuvat. Vuokrat nousevat ja myös vuokra-asuntojen määrä on suorastaan supistumassa. Asumisongelmien perimmäisenä syynä on se, että asumisesta on tehty pankkien ja rakennusyhtymien saalistuksen kohde, jossa uhreina ovat asujat. On kohtuutonta, että asuminen vie keskituloisen perheen tuloista joskus jopa kolmanneksen. Kaikkein pienituloisimmat eivät puolestaan tahdo päästä asuntoon kiinni ollenkaan vuokra-asuntotuotannon vähäisyyden vuoksi. Ennen kunnallisvaaleja toverit sosialidemokraatitkin puhuivat paljon maapaketin, vuokra-asuntojen ja asuntorahaston puolesta. Vaalien mentyä on puheenjohtaja Pertti Paasi on asumisongelmista kärsiville äänestäjille kau- niita sävelmiä soitellut viulu kuitenkin vaiennut täysin. Miksi, kysymme me?

Siksikö ettei ole ollut todella tarkoitustakaan lähteä tosissaan asumisongelmia ratkaisemaan? Kaikki on, niinkö, tältäkin osin vain sitä iänikuista tuttua vaalienaluspuhetta, joka unohtuu heti vaalien mentyä noustakseen taas uudelleen esille vaalien lähetessä. Vai onko kyse siitä, ettei sosialidemokraateilla ole tosi paikan tullen uskallusta astua pankkien, suurmaanomistajien ja gryndereiden varpaille, mitä asumisen pahimpiin epäkohtiin puuttuminen välttämättä vaatii? Asumisongelmien ratkaiseminenhan edellyttää ehdottomasti valtion ja kuntien vastuunoton merkittävää lisäämistä ja saalistajien asumisella rikastumismahdollisuuksien lopettamista.

Me esitämme, että budjetissa olevia täysin riittämättömiä asuntomäärärahoja lisätään yhteensä yli miljardilla markalla. Vain näin voidaan turvata myös vuokra-asunto-tuotannon todellinen lisäys ja saada asumistukea parannetuksi. Budjetissa olevat asuntorahathan eivät ilman lisäyksiä riitä edes budjetissa ilmoitettujen rakentamistavoitteiden toteuttamiseen.

Me olemme myös valtion rakennusyhtiön perustamisen kannalla. Nythän tilanne on se, että valtapuolueita hyvin lähellä olevat rakennusyhtiöt muodostavat tosiasiallisesti kartellin, joka sopii asuntorakentamisen hinnoista sulassa sovussa keskenään. Tuo sulassa sovussa hinnoista

sopiminen on sitä, että sovitaan rakennuskustannusten jatkuvasta nostamisesta. Kartelli on murrettava. Siihen tarvitaan valtion rakennusyhtiötä. Valtion rakennusyhtiön lisäksi tarvitaan valtion asuntopankki asuntotuotannon, kuntien tonttimaan hankinnan ja asukkaiden asunnonhankinnan tukijaksi.

Erityisen kärjistynyt asuntotilanne on täällä pääkaupunkiseudulla. Kapitalismissa pelaa kysynnän ja tarjonnan laki. Kun kehitysalueilta ajetaan ihmiset työn perässä Helsingin seudulle, asuntojen kysyntä ylittää täällä tarjonnan. Tällaisessa tilanteessa asunnoista voidaan pyytää ja pyydetään aivan hirtittäviä hintoja. Nyt tarvitaan tehokasta aluepolitiikkaa, jolla maan sisäinen repeämä pysäytetään. Pääkaupunkiseudun kasvun päättäväisen rajoittamisen lisäksi on tehostettava toimia uusien työpaikkojen luomiseksi kehitysalueille. Aluepolitiikan tärkeinä välineinä ovat aiemmin toimineet valtionyhtiöt. Valtionyhtiöiden merkitystä aluepolitiikan välineenä vähentää niiden vieminen pörssiin. Kun Kemira on suuntautunut pörssiin, ei se halua ottaa itselleen työllistämistehtäviä. Tämän me olemme Lapissa jo saaneet havaita Soklin puolesta toimiessamme.

Ilkka Suomen puheet valtionyhtiöiden kuulumisesta historiaan muistuttavat muuten erittäin paljon erään englantilaisen rouva Thatcherin puheita. Tämä tiedoksi tovereille sosialidemokraateille, jotka ryhmäpuhetta myöten niin kovasti mainostatte, miten hyvin teillä oikeiston kanssa menee. Pelkistä valtopolitiikan lähtökohdista katsottuna teillä voi mennä hyvin, mutta samalla tällä menolla on menossa kaikki se, minkä puolesta vasemmisto on paljon työtä tehnyt ja joitakin tuloksiakin aikaansaanut. Valtionyhtiöt ovat nyt ensin menossa, ja sitten perään menee sosiaalivaltio. Siihenhän säästölakipuheilla nyt pohjaa luodaan.

Rouva puhemies! Suomi on varakas maa. Suomalaisten proletaarien, uusien työläiskerosten ja maaseudun työntekijöiden käsiin ja aivojen työllä luodut rikkaudet eivät kuitenkaan jakaannu tasaisesti eivätkä hyödytä koko kansaa. Rikkaudet päinvastoin keskittyvät yhä harvempiin käsiin.

Aikamme sankareiksi julkisuudessa on nostettu toisten ihmisten työstä rikastuvat isojen osakesalkkujen omistajat ja kasinokeisarit. Heidän varjoonsa jäävät ja jätetään tavalliset työtä tekevät ja syrjäytetyt. Sanotaan, että se joka ei nykyään ole julkisuudessa, ei ole miään. Siitäkö se siis johtuu, että kansanedusta-

jienkin pääosa tuntuu olevan joko tietämättömiä tai välinpitämättömiä sen suhteen, miten pienillä tuloilla suuri osa tämän maan ihmisistä joutuu elää kituuttamaan. Vai onko teillä, kansanedustajat, tiedossa se, että keskituntipalkka Suomessa on alle 40 markkaa tunnilta. Keskimäärin palkansaajat tässä maassa saavat siis alle puolet siitä, mitä te, monet palkkoihinne kovasti tyytymättömiltä tuntuvat kansanedustajat, saatte. Ja onko teillä, kansanedustajat, tiedossanne se, että pelkkää peruspäivärahaa saava työtön saa kuukaudessa käteen vain 1 400 mk? Voitteko kuvitella, että sillä eläisi? Miten? Ja miten on, kansanedustajat, tiedätekö, että moni sairastunut tai äitiyslomalla oleva saa vain 48,40 markkaa päivärahaa päivää kohti? Menkää te kertomaan näille ihmisille kerrankin, miten sillä voisi selvitä. Ja vielä edelleen: Onko teillä tiedossanne, kansanedustajat, että pelkkää kansaneläkettä saavia Suomessa on yli 200 000 ja että pienimmillään kansaneläke tässä maassa on vain 1 587 mk kuukaudessa?

Teistä useimmat puhuvat, ja aivan oikein, koulutuksen kasvavasta merkityksestä. Mutta onko teillä tiedossanne, että opiskelijoiden opintotuki on vain 1 940 mk kuukaudessa? Siitäkin suurin osa eli 1 520 markkaa on lainaa eli velkaa.

Jos te tämän kaiken tiedätte, miten te silloin voitte hyväksyä pienet palkat ennalleenjättävän vakautuksen ja vain pelkän indeksikorotuksen työttömyyspäivärahaan, mitä budjetti on lupamassa? Kohtuuden ja tasapuolisuuden nimissä on sanottava, että kansanedustajien enemmistön lailla myös ay-liikkeen johtajien enemmistö sivuuttaa pienipalkkaisimmat ja syrjäytetyt. On tietysti hyvä, että SAK:n sosialidemokraatit ovat nyt ryhtyneet kovasti arvostelemaan hallitusohjelman oikeistosaavutuksista lisäpöytäkirjaa. Mutta miksi he, SAK:n sosialidemokraatit, olivat hiljaa äskettäin, kun suurituloisia suosivaa verouudistusta täällä käsiteltiin ja läpiviettiin? Miksi he kaiken lisäksi olivat itse runnomassa läpi tuota palkkaratkaisua, joka pitää sisällään sodanjälkeisen kauden matalimmat palkankorotukset, joihin käytännössä joutuvat tyytymään vain kaikkein pienipalkkaisimmat?

Me esitämme välittömiin toimenpiteisiin ryhtymistä kunnollisen perusturvan luomiseksi. Se voidaan aloittaa korottamalla heti tuntuvasti työttömyysajan peruspäivärahaa ja muita päivärahoja, parantamalla opintotukea ja korjaamalla kansaneläkejärjestelmää koko ajan jätettävää eläkeindeksiä sekä päättämällä toimista, joilla

kansaneläkeuudistuksen IV vaiheen toteuttamisen aloitetaan. Seuraavasta valtion budjetista on lopultakin tehtävä perusturvabudjetti.

Perusturvan luomiseen tarvittavat rahat tulee ottaa niiltä, joilla on liikaa: kerskakuluttajilta ja rahassa rypeviltä. Verolakien käsittelyn yhteydessä teimmekin esityksiä suuryhtiöiden ja suurituloisten verotuksen kiristämisestä. Oteetaan todellakin näiltä itselleen, ei kaksi, vaan kymmenen ihokasta anastaneilta ja annetaan niistä jokunen niille, joilta puuttuu se ensimmäinenkin.

Ihminen tarvitsee leipää, asunnon, perusturvaa. Ihminen ei kuitenkaan elä pelkästään leivästä. Voidakseen vaikuttaa ja muuttaa elämänsä ehtoja ihminen tarvitsee tietoa. Todenperäistä tietoa maasta ja maailmasta voi tehokkaasti jakaa Yleisradio. Yleisradio on myös kaikkein tärkeimpiä laitoksia, kun vastataan ylikansallisen ja kaupallisen massavihteen vyöryyn kansallisen kulttuurin suojelemiseksi. Tuo vyöryvä massaviihdehän ei ole ollenkaan niin vaaratonta kuin miksi sitä halutaan kuvata. Sen tavoitteisiin kuuluu manipuloida ihmiset yksilotteisiksi kuluttajiksi. Se turruttaa ihmisiä ja tekee heistä passiivisia sekä vallanpitäjien kannalta vaarattomia.

Yleisradiossa on toivo oikeaa tietoa jaettaessa ja kansallista kulttuuria vaalittaessa. Yleisradiota pitää juuri tämän mukaisesti myös arvostaa. Yleisradiota kohtaan osoitettu arvostus on sitä, että laaditaan yleisradiolaki, jossa yleisradiotoiminnasta säädetään ja jolla lailla Oy Yleisradio Ab:lle turvataan myös riittävät resurssit eduskunnan, kansan radiona. Yleisradion arvostaminen on myös sen toimittajien arvostamista. Yleisradion toimittajien palkkojen jälkeensä jääneisyys MTV:hen ja lehtitaloihin verrattuna ei osoita arvostusta Yleisradion toimittajia kohtaan. Yleisradion johtajathan ovat kylä pitäneet hyvin huolta siitä, että heidän palkkansa ovat nousseet niin sanotusti erittäinkin kilpailukykyisesti.

Rouva puhemies! Kansallisen päätösvallan suojaamiseen lännettämistä vastaan, ihmisten välisen tasa-arvon lisäämiseen ja maan sisäisen alueellisen repeämän pysäyttämiseen tarvitaan uutta politiikkaa ja tuon uuden politiikan toteuttamiseen uutta välinettä. Mitään uutta ei hallitsemiseen toisi, jos kommunistitkin liittyisivät kokoomusjohtoiseen hallitukseen, mistä viime päivinä on paljon puhuttu. Tällä selvästikin tarkoin suunnitellulla keskustelulla tähdätään useampaankin vasemmiston kannalta pelkäs-

tään kielteiseen tavoitteeseen. Hallituspuhjan laajentamiseen on ensinnäkin olemassa selvää tarvetta. Oppositio eduskunnassa on osoittautunut kohtalaisen voimakkaaksi ja vieläpä melko yhtenäiseksikin, vaikka Liikasen osto- ja myyntiliikkeessä aina silloin tällöin asiakkaita onkin ollut. Oppositio on joka tapauksessa niin vahva, ettei hallitus ilman uusia operaatioita saa eduskunnassa läpi jo esilleotettuja eli siis jo suunnitelmissa olevia säästölakeja. Niiden läpiviemiseen tarvitaan tukea oppositiosta käsin. Parhaiten opposition määrävähemmistön mitätöiminen eli siis säästölakien läpivieminen kävisi siten, että jokin oppositioryhmä saataisiin tunnetun mustien autojen lumon vetämänä joukon jatkoksi hallitukseen mukaan.

Sosialidemokraatit käyvät keskustelua kommunistien mukaantulosta oikeistojohtoiseen hallitukseen myös siinä tarkoituksessa, että näin he saavat hyväksytettyä ainakin omalle välle luonnottoman liittonsa oikeiston kanssa. Luodaan kuvaa, että sosialidemokraatit ovat muka olleet vain vähän rohkeampia kuin kommunistit uskaltaessaan avata pelin kokoomuksen ns. uudelleen arvioinnin osalta.

Suomen kommunistinen puolueyhtenäisyys ja demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä torjuvat yksiselitteisesti yhteistyön kommunistien ja kokoomuksen kesken, koska tälle yhteistyölle ei ole mitään perustaa olemassa. Kokoomuksella ei ole enää päässään kypäriä vaan toimihenkilötyön peruukki, nuorison suuntaan McDonald's-lippis. Meikkauksen alta löytyy kuitenkin yhä edelleen piinkova markkinavoi- mien vapauttaja, konservatiivi säilyttäjä ja eriarvoisuuden hyväksyjä ja lisääjä. Kokoomuksen filosofiahan on se, että menestyvät menestykööt ja heikot sortukoot.

Kokoomus aloitti hallitustaipaleensa melko varovaisesti, mutta kiristää nyt koko ajan otettaan. Oikeistojohtaja Ilkka Suominen on alkanut puhua hyvin isäntämäisesti, kuten tämä kommunistipuhekin osoittaa, ikään kuin hän olisi se, joka tässä maassa jo hallituksetkin muodostaa. Sitä paitsi on alettu puhua hyvin oikeistolaisen suoraviivaisesti kokoomuksen taholta. Muutama päivä sitten, niin kuin sanottu, Ilkka Suominen kuulutti kansalle, että valtionyhtiöt kuuluvat historiaan ja että ne pitää myydä kaikki yksityisille. Rouva Thatcherin suomalainen aatesisko Ulla Puolanne puolestaan vaatii terveyskeskusmaksua, joka olisi jopa 50 mk käynniltä. Me kommunistit olemme täysin päinvastaisella kannalla. Me olemme valtion-

yhtiöiden toiminnan laajentamisen ja myös uusille aloille ulottamisen kannalla, ja me olemme täysin maksuttoman terveydenhuollon kannalla.

Kokoomuslaiset ja vasemmistolaiset näemykset siis törmäävät vastakkain kaikessa, eikä se ole kuin loogista, johdonmukaista, sillä viime kädessä kokoomus edustaa politiikassa pääomaa, kun taas me edustamme työtä. Tuli ja vesi eivät sovi yhteen. Siksi me sanomme suoraan ja selvästi, että ei koskaan, kun kokoomusjohtaja kommunistia samaan hallituksen kanssaan hamuilee. Turha, pahimmassa tapauksessa harhauttava keskustelu kommunistin ja kokoomuksen yhteistyöstä on syytä lopettaa alkuunsa. Sen sijaan on keskusteltava paljonkin eikä vain keskusteltava vaan tehtävä paljon työtä, jolla punavihreitä yhteistyötä tässä maassa tiivistetään.

Ed. Karkinen: Arvoisa puhemies! Suomi on muiden läntisten maiden ohella saanut nauttia harvinaisen pitkistä nousukaudesta, pisimmästä kymmeneen vuoteen. Vuodenvaihteeseen ajoittuvaksi odotettu noususuhdanteen taittuminen on siirtymässä pitkälle ensi vuoteen. Bruttokansantuotteen kasvuksi muodostuneen kuluvalle vuodelle yli 4 %, huomattavasti arvioitua enemmän, ja ensi vuodellekin ennustetaan vielä 3 %:n kasvua. Kansainväliset hintasuhteet ovat myös olleet meille edulliset, vientihinnat ovat nousseet tuontihintoja nopeammin.

Nousukaudella on ollut paljon myönteisiä vaikutuksia. Teollisuuden pyörät pyörivät, investointitoiminta jatkuu vilkkaana ja ansiotason nousu kiipeää tänä vuonna 9 %:iin. Vaikka talouskasvu näyttää edelleenkin jatkuvan nopeana, ei kansantaloudellamme ole enää aihetta vuosikymmenen alkupuoliskon tyytyväisyyteen.

Talouskasvu pohjautuu nykyisellään liiaksi kulutukseen, niin yksityiseen kuin julkiseenkin, ja sitä rahoitetaan lisääntyvällä velkaantumisella. Vuoden alkupuoliskolla lisääntyi kulutustavaroiden tuonti 18 % edellisen vuoden vastavaan ajanjaksoon verrattuna. Investointitavaroiden tuonti on myös ollut vilkasta, mutta tämä ei ole haitallista, koska investointitoiminta kasvattaa tuontantokapasiteettia.

Vaihtotaseen kehityksen kannalta yksityisen kulutuksen kasvu, niin myönteistä kuin se kuluttajan kannalta onkin, on huolestuttavaa, koska kotimainen tuotanto ei lisäännä yhtä voimakkaasti. Vaihtotaseen vaje onkin muodostu-

massa ennakoitua suuremmaksi. Ennuste vuodelle 1988 oli 9,3 mrd. mk. Todennäköisesti päädytään lukemaan 13—14 mrd. mk. Kun inflaatiokehityksemme ennuste ensi vuodelle liikkuu 4:n ja 5 %:n välillä, edelleenkin jatkuu keskimäärin 2 % kilpailijamaitamme nopeampana, tulevat kansantaloutemme epätasapainoimiöt vaatimaan tehostettuja valuutta-, tulo- ja finanssipoliittisia toimia, että edes kohtuullinen talouskehitys säilyisi.

Aktiivisen tulo- ja finanssipoliitikan tehtävänä on ennalta ehkäistä sellaisen tilanteen syntyminen, jolloin tulevaisuuteen kasatut rasitteet lankeaisivat ylivoimaisina ja kenties yhtä aikaa maksettaviksi. Kun Suomen Pankin mahdollisuudet vaikuttaa valuuttapolitiikalla rahavirtojen ohjaamiseen ovat olennaisesti vähentyneet, samoin diskonttokoron, kassavarantojen ja sijoitustodistusten käyttö likviditeettiä tasaavina keinoina, jäävät tulo- ja finanssipoliittiset keinot tärkeimmiksi talouspolitiikan ohjailumekanismeiksi.

Keskuspankkikoron ja pankkien eri tarkoituksiin myöntämien lainojen korkojen suhteet vaatisivat yhteistä linjanvetoa. Ei suinkaan ole sama, mihin tarkoitukseen laina myönnetään. Korkon korkeudessa olisi nykyistä selvemmin kuvastuttava, onko kysymyksessä yritykselle tarkoitettu investointilaina, yksityiselle henkilölle annettu asuntolaina vai tilapäinen kulutusluotto. Eri lainamuotojen verotuksellista kohtelua pitäisi myös eriyttää. Mikäli korkotaso kuitenkin halutaan pitää yhtenäisempänä, olisi valtiovalan muilla toimilla, kuten säästöpalkkioilla ja korkotuella, ohjattava rahavirtojen kulua.

On selvää, että inflaation kurissa pitäminen edellyttää julkiselta sektorilta pidättyvyyttä menojen kasvattamisessa ja maksujen korotuksissa, eikä ainoastaan pidättyvyyttä, vaan menojen rohkeata karsintaa. Valtion ja kuntien eri toiminnoissa on paljon turhaa päällekkäisyyttä ja tyhjänäkäyntiä hallinnonhaarojen välillä. Valtion ja kuntien kohdalla olisi aihetta samanlaisiin yritystutkimuksiin kuin yksityisillä. Mistä menoja voitaisiin karsia toiminnan ja tehokkuuden kärsimättä? Esimerkiksi uusia virkoja ei tarvitse perustaa, jos työtehtäviä uudelleen järjestelemällä voidaan päästä samaan tulokseen.

Ihmisten hyvinvointiin ja erityisesti köyhimmän väestöosan aseman parantamiseen tärkeitä budjettitavoitteita ei tule karsia. Paljon puhuttu kuluttajajuhla, sananakin epämiellyt-

tävä, ei ole juuri leventänyt heikoimmin toimeentulevien leipää. Asuminen, päivähoito, perusturva ja terveyspalvelujen saanti tulee edelleenkin säilyttää ja luoda, ei ainoastaan tavoitteiksi, vaan itsestään selviksi kansalaisoikeuksiksi.

Vakautuksen jatkoa ja tulopolitiikan mahdollisuuksia arvioitaessa tuntuvat mielipiteet käyvän ristiin. Työnantajajärjestöjen taholla nähdään useiden liittojen jääminen pois yhtdistelmäratkaisusta osoituksena siitä, että työmarkkinaneuvottelujen ja sopimusjärjestelmien tulee hajaantua, että painopistettä olisi siirrettävä liittojen ja yritysten suuntaan. Työntekijäpuolella pidetään enimmäkseen tärkeänä keskitetyn sopimuspolitiikan jatkamista, mutta sen sisällön ja tavoitteiden uudistamista. Tuotannon eriytyminen ja työn siirtyminen pienempiin yksiköihin, samoin kuin varmaan kolmiportaisen neuvottelujärjestelmän mahdollisuudet, antavat oikein käytettyinä ay-liikkeelle uusia keinoja nostaa ansioita ja työllisyysastetta, kehittää ammattitaitoa ja osallistumista ja parantaa työympäristöä ja työmenetelmiä.

On tutkijoita, jotka katsovat, että eräiden maiden, muun muassa Suomen, menestyminen talouden tasapainotuksessa ja työllisyyden suotuisassa kehityksessä johtuu nimenomaan keskitetystä työehtosopimuspolitiikasta. Riittävät sopimusjärjestelmät tuntuvat olevat konsensusta seuraavan hyvän talouskehityksen ehto. On todennäköistä, että yritysten välinen kilpailu kiristyy kansainvälistymisen ja taloudellisen yhdentymisen myötä. Vaatimukset sopimustoiminnan hajauttamiseksi tulevat kasvamaan. Kansantalouden kokonaisuus, inflaation torjunta ja äsken kuvaamani tasapainottomuustekijöiden lisääntyminen edellyttävät kuitenkin mahdollisimman vahvojen neuvotteluosapuolten yhteistyötä. Ei ainoastaan järjestöjen kahdenvälisissä asioissa, vaan yhteiseen päätöksentekoon on osallistuttava kaikkein niiden ammatillisten ja poliittisten tahojen, joilla on vastuu yhteiskuntapoliittisesta kehityksestä.

Mikäli nykyinen keinovalikoima ei riitä, on ennakkoluulottomasti tutkittava myös uusia keinoja ongelmien ratkaisemiseksi. Paluuta kansainvälistymisen mukanaan tuomasta liberalisoitumisesta ahtaaseen säännöstelypolitiikkaan ei enää ole. Läntisissä teollisuusmaissa pankkikorot ovat vapaat, pankit kilpailevat asiakkaita, eikä tämä merkitse pysyvää ylivelkaantumista. Tähän on mahdollista päästä meilläkin. Samanlaiset motiivit kuin muualla-

kin ohjaavat meillä kuluttajien käyttäytymistä. Tokkopa pankit täällä ovat vastuuntunnottomampia kuin muuallakaan. Meillä vain ovat rahamarkkinoiden vapautuminen, reaalityulojen kasvu ja patoutuneiden kulutustarpeiden vapautuminen sattuneet samaan aikaan.

Talouspolitiikan keinoin ja yhteistuumien kehitys on pidettävä tasaisempana. Ilman hallittua talouden kasvua ei voida harjoittaa menestyksellistä asuntopolitiikkaa, tehokasta työllisyyspolitiikkaa eikä turvata yhteiskunnallisten palvelujen saatavuutta. Yhteiskunnan talouspolitiikan on oltava se vahva runko, joka tekee tällaisen kehityksen mahdolliseksi.

Ed. R u s a n e n : Arvoisa puhemies! Vuoden 1989 budjettia on valmisteltu talouspoliittisesti valoisassa tilanteessa. Suomalaisten elintaso on noussut ripeästi. Kotitalouksien tulojen reaalin ostovoima on lisääntynyt viime vuosina keskimäärin 3 %. Bruttokansantuotteemme on kasvanut viimeisen 10 vuoden aikana keskimäärin yli 3 % vuosittain, kun esimerkiksi Ruotsin bkt on kasvanut vain runsaat 1,5 %. OECD-maissa kasvu on ollut alle 3 %, joka sisältää jopa voimakkaasti kasvaneen Japanin bruttokansantuotteen.

Kun hallitus sopi viime elokuussa vuoden 1989 tulo- ja menoarvioesityksen sisällöstä, budjettineuvotteluja hallitsivat voimakkaasti vakauttaminen ja verouudistus. Vakauttavalla tuloratkaisulla ja verouudistuksen käynnistämällä vahvistettiin suotuisaa yhteiskunnallista kehitystä maassamme. Vakautussopimuksen suositussopimuksella taataan työmarkkinarauha ensi vuodeksi. Näin viime kevään erillissopimusten jälkeen voidaan taloudellista kehitystä suunnitella nyt pidemmällä aikavälillä. Tätä mahdollisuutta on myös käytettävä täysimäärisesti hyväksi.

Kotimainen kysyntä on kuitenkin viime aikoina kasvanut edelleen kiihtyvällä vauhdilla eikä säästäminen ole riittänyt tarpeellisiin investointeihin. Näin vaihtotaseen alijäämä on jatkuvasti pahentunut ja kustannustaso pysynyt muita maita korkeampana. Niin kutsuttuja kulutusjuhlia on ehkä useimmiten tarjottu selitykseksi vaihtotasevajeelle. Aiheen tälle selitykselle antavat kylmät luvut, jotka näyttävät, että yksityinen kulutus on kasvanut viime vuosina nopeammin kuin käytettävissä olevat tulot. Samalla kotitalouksien säästämisaste on laskenut. Viimeisen vuoden aikana kulutustavaroiden tuonti on kasvanut 13 %, mikä yhdessä muiden

tekijöiden kanssa on ollut kääntämässä meille ennen positiivista kauppatasettakin vajeen puolelle.

Kulutuksen leikkaamista vaativille on houkuttelevaa muistuttaa, että ainakin vanhan talousteoriamääritelmän mukaan kaiken taloudellisen toiminnan tarkoitus on ihmisten kutsukysynnän kasvattaminen. Miksi siis ylikuumenemistilanteessa halutaan tinkiä hyvistä tuloksista? Keskustelussa onkin rohjettava kysyä, miksi kotimainen teollisuus ei pysty edes toimiessaan täydellä kapasiteetilla tyydyttämään kotimaisen kysynnän kasvua ja sen rinnalla lisäämään vientiä. Nopeiden tuottojen odotusten vuoksi on päädytty tilanteeseen, jossa tuotantotaso ei parhaalla mahdollisella tavalla täytä odotuksia. Jos myönnämme tämän virheen, meille tulee kiire asiantilan korjaamiseen ennen kuin taloudellinen yhdentyminen alkaa vaatia meiltä samaa kuin muiltakin mailta.

Taloudelliset yhdentymisuuntaukset erityisesti Länsi-Euroopassa vaativat meiltä paljon. Emme voi sulkeutua suojamuuriemme sisään millään alalla, emme edes maataloudessa tai palvelusten tuotannossa emmekä estää ulkomaisen työvoiman käyttöä. Yhdentymiskehtyksestä hyötyvät kuitenkin sekä yritykset että yksityiset kansalaiset, sillä talouden esteiden purkaminen ja kotimarkkina-alueiden laajeneminen merkitsevät tehokkaampaa taloudellista toimintaa ja sitä kautta halvempia hintoja. Jotkut nykyisin suojellut alat ja intressitahot tulevat kenties vastustamaan vapaampien tuulien puhaltamista, mutta yhteisen edun vuoksi leikkisä on oltava mukana. Suomella ei ole varaa jättäytyä integraation ulkopuolelle.

Yksityisen kutsukysynnän rinnalla on kriittisesti tarkasteltavaksi nostettava julkisyhteisöjen menojen voimakas kasvu ja sen merkitys vaihtotaseongelmiin. Julkisen kysynnän määrä on kasvanut samassa tahdissa kokonaiskysynnän kanssa, mutta julkisella sektorilla hintataso on noussut yksityistä reippaammin.

Nyt eduskunnan hyväksyttävänä oleva ensi vuoden tulo- ja menoarvio jatkaa valitettavasti tätä linjaa. Valtion budjettitalouden menot kasvavat 2 % tämän vuoden kassamenoihin verrattuna, ja siinä on vähintään puolet liikaa. Budjetin finanssipoliittinen löysyys ei kuitenkaan ole peräisin eduskunnasta, koska eduskunnalla ei ole välineitä menojen karsimiseen. Kuitenkin osoituksena eduskunnan tahdosta noudattaa tiukkaa budjettilinjaa on sen tekemien lisäysten vaatimaton määrä, 96 milj. mk. Silti eduskunta

ei tyytynyt pelkän kumileimasimen rooliin, vaan muutti esimerkiksi yhdistettyjen pienten valtionosuuksien asukasta kohti laskettavaa markkamäärää.

Viimeksi kuluneiden runsaan parin vuosikymmenen aikana on julkinen sektori läntisissä teollisuusmaissa laajentunut voimakkaasti. Suomessa kehitys on ollut samanlainen. Julkisyhteisöjen eli valtion, kuntien ja kuntainliittojen sekä sosiaaliturvarahastojen kutsu-, investointi- ja siirtomenot olivat vuonna 1960 bruttokansantuotteeseen suhteutettuna runsas neljännes. Nykyisin vastaava suhdeluku on 2/5. Näin mitattuna julkisen sektorin osuus kansantaloudessamme on kohonnut yli puolitoistakertaiseksi viimeksi kuluneen neljännesvuosisadan aikana. Nykyisin Suomen julkisen sektorin koko on OECD-maiden keskitasoa. Kasvu on kuitenkin ollut hieman nopeampaa kuin teollisuusmaissa keskimäärin, sillä lähtötasomme 60-luvun alussa oli muita maita matalampi. Suomessa julkisen talouden kasvu on aiheutunut suurelta osin kunnallistalouden laajentumisesta. Vuoteen 1960 verrattuna kunnallistalouden menovolyyymi on nykyisin lähes nelinkertainen. Samana aikana valtiontalouden menovolyyymi on kasvanut kolminkertaiseksi ja bkt-määrä 2,5-kertaiseksi.

Arvoisa puhemies! Onkin täysin ymmärrettävää, että julkisten menojen leikkaamista on jo julkisuudessa vakavasti vaadittu. Uudelleentarkastelu ei luonnollisestikaan saa vaarantaa kansalaisten hyvinvointipalveluja. On vain selvitettävä, miten nämä palvelut tuotetaan mahdollisimman tehokkaasti ja hyvin. Henkilöstölisäykset eivät saa olla itsetarkoituksellisia, ja rakennemuutosvaiheessa henkilöiden liikkumista tulee tapahtumaan yhä enemmän hallinnonalojen yli. Tämä edellyttääkin entistä voimakkaampaa panostamista sekä yleissivistävään koulutukseen että aikuiskoulutukseen. Haasteet kohdistuvat sekä valtio- että kuntasektorille.

Arvoisa puhemies! Tästäkin syystä perustellut säästöläit tervehdyttäisivät koko kansantalouttamme.

Ed. Väyrynen: Arvoisa puhemies! Nykyinen taloudellinen tilanne ja Holkerin hallituksen talouspolitiikka muistuttavat yhä enemmän 1970-luvun alkupuolella ja puolivälissä vallinneita olosuhteita ja silloin toteutettua talouspolitiikkaa.

Viime vuosikymmenen alkupuoliskolla Suomen taloudellinen kehitys suistui pahasti raiteil-

taan. Inflaatio kiihtyi reilusti kaksinumeroisiin lukuihin, ja vaihtotaseen alijäämä paisui ennätysmäiseksi. Vuosikymmenen puolivälissä oltiin hätätilan partaalla. Talouden realiteetteja ei kuitenkaan heti tajuttu: varta vasten hätätilan torjumiseen perustettu keskustan ja vasemmiston yhteishallitus ei voinut saada aikaan sellaista talouspolitiikkaa, jolla taloutemme olisi saatu tervehtydytetyksi. Kääntein aikaansaamiseksi tarvittiin keskustan vähemmistöhallitus, joka loi perustan terveelle talouspolitiikalle. Sitä jatkoi keskiryhmien ja vasemmiston yhteishallitus, jonka talouspolitiikka sai nimen "elvytyspolitiikka".

Elvytyskaudella valtiontaloutta hoidettiin tiukalla kädellä. Veroaste pyrittiin pitämään vakaana, jotta yksityinen sektori voisi kehittyä suotuisasti. Veropolitiikalla suosittiin tietoisesti yrittämistä ja säästämistä. Elvytyspolitiikan lääkkeet olivat kovat. Valtiontaloudessa tehtiin tiukkoja säästöpäätöksiä. Vapautuneita virkoja jätettiin täyttämättä ja niitä lakkautettiin. Jo sovittuja palkankorotuksia siirrettiin ja ne jätettiin osittain toteuttamatta. Täysillä verotuksen inflaatiotarkistuksilla ja sosiaaliturvamaksuja säätelemällä edesautettiin kilpailukykyä tukkien tuloratkaisujen aikaansaamista. Lisäksi kilpailukyky jouduttiin palauttamaan valuuttaturssipolitiikan avulla.

1970-luvun alkupuolen huono elämä kostautui, kun taloudellinen kehitys oli vuosikymmenen puolivälissä useamman vuoden ajan hidasta ja työttömyys ennätysmäisen korkealla tasolla. Ankanan hevoskuurin avulla talous saatiin tasapainoon ja luotiin pohja suotuisalle kehitykselle.

Jo ennen viime eduskuntavaaleja oli nähtävissä, että Suomen taloudellinen kehitys on jälleen suistumassa raiteiltaan. Keskusta esittikin syksyllä 1986 — sen jälkeen kun vuotta 1987 koskeva budjettiesitys oli jo annettu eduskunnalle — että talouspolitiikkaa olisi tehostettava. Esitykset koskivat yritysten kilpailukyyn parantamista, jo sovittujen palkankorotusten ja muiden tulonkorotusten ainakin osittaista lykkäämistä sekä valtion menojen supistamista. Nämä ehdotukset johtivat siihen, että syksyn lisäbudjetin yhteydessä päätettiin keventää yritysten sosiaaliturvamaksuja yhdellä prosenttiyksiköllä, noin miljardilla markalla, vuonna 1987. Samalla tehtiin periaatepäätös, että seuraavina vuosina maksuja edelleen alennetaan. Tulopolitiikkaan liittyneet esitykset tulivat tärkeitä.

Holkerin hallitus sai perinnökseen sekä hyvän taloudellisen tilanteen että uhkaavat tulevaisuuden näkymät. Niiden pohjalta hallituksen olisi tullut jatkaa edellisten hallitusten tervettä ja pitkäjänteistä talouspolitiikkaa. Niin ei kuitenkaan käynyt, vaan talouspolitiikan linja muuttui. Vuodelle 1988 laadittiin suhteellisen löysä budjettiesitys. Sen yhteydessä ei suinkaan edelleen alennettu yritysten sosiaaliturvamaksuja, kuten eduskunta oli yksimielisesti edellyttänyt, vaan niitä päinvastoin korotettiin. Verojen ja maksujen korotukset nostivat yleistä kustannus- ja hintatasoa noin kahdella prosenttiyksiköllä. Veroasteikkojen inflaatiotarkistus jäi vajaksi, eikä verovähennyksiä tarkistettu lainkaan, mikä johti viime keväänä inflatorisiin palkankorotuksiin. Kustannusten ja hintojen nousukierrettä on vauhdittanut myös se, että aluepolitiikan ote on herpaantunut ja muuttoliike pääkaupunkiseudulle on voimakkaasti lisääntynyt. Niinpä inflaatiovauhti on tänä vuonna kohonnut tavoitteeksi asetetusta 2 %:sta noin kolminkertaiseksi.

Vasta viime keväänä hallitus havahtui huomaamaan, mihin ollaan menossa. Inflaation nopeutumisen ohella hallituksen havahdutti vaihtotaseen nopeasti kasvava alijäämä. Niinpä hallitus runnasi läpi vakautussuosituksen, jolla taloutta pyritään tasapainottamaan. Jos suositus olisi pitänyt, inflaatiovauhti olisi ehkä painunut ensi vuonna noin 4 %:iin. Kun se kuitenkin vuotaa, saattaa tavoite jäädä saavuttamatta. Tänä vuonna selvästi heikentynyt kilpailukyky huonontuneen siis ensi vuonna edelleen. Vakautussuositus on puutteellisesti toteutuvanaikin kuitenkin tärkeä talouspoliittinen saavutus, ja se johtaa inflaatiovauhdin alenemiseen.

Sen sijaan hallituksen esitys valtion tulo- ja menoarvioksi on talouspoliittisesti kestävä. Menojen nimelliskasvu on tähän vuoteen verrattuna yli 12 % ja reaalikasvu pitkälti yli 6 %, mikä on kaksi tai jopa kolme kertaa suurempi kuin kokonaistuotannon ensi vuodelle ennakoitu kasvu. Tällainen valtiontalouden paisuttaminen lisää inflaatiopaineita, syventää vaihtotasevajetta ja johtaa väistämättä verojen korottamiseen.

Vaihtotaseen nopeasti kasvavasta vajeesta onkin kehittymässä ongelma, joka varjostaa kansantaloutemme tulevaisuutta. Vapaasti vaihdettavien valuuttojen vaje nousee tänä vuonna noin 15 mrd. markkaan ja ensi vuonna lähes 20 mrd. markkaan. Tällöin kansantalouden ulkomainen velka nousisi parin vuoden si-

sällä 20 %:iin bruttokansantuotteesta, mitä on pidetty Suomessa kriisirajana, jonka yli ei mennä.

Suomen kasvava ulkomainen velka ei mene nyt tulevaisuuteen suuntautuviin investointeihin vaan sekä julkiseen että yksityiseen kulutukseen. Syömmme nyt huomisen mahdollisuuksia. Mitä syvemmälle velkaannumme ulkomaille, sitä ankarampi on se talouden hevoskuuri, jonka joudumme lähivuosina läpikäymään.

Mitä suuremmaksi ulkomaisen velan annetaan kasvaa, sitä vaikeampaa on vaihtotaseen tasapainottaminen. Jo nyt ulkomaisten velkojen hoito rasittaa tuntuvasti vaihtotasetta, ja tämä rasitus kasvaa nopeasti. Vaihtotaseen rakenne on muutoinkin huononemassa siten, että tasapainon saavuttamiseksi tarvitaan hyvin suuri kauppataaseen ylijäämä. Tasapainottamista vaikeuttaa myös se, että idänkaupan aikaisemman, tänä vuonnakin kasvavan, vientilyijäämän maksamiseksi tarvitaan lähivuosina tuntuva tuontilyijäämä.

Ellei vaihtotasetta ryhdytä heti määrätietoisesti tasapainottamaan, joudumme jälleen useiden vuosien ajaksi hitaan kasvun ja korkean työttömyyden kurimukseen. Ellei tasapainoa tavoitella ja saavuteta finanssi- ja tulopoliittisin keinoin, joudutaan kulkemaan kaikkein ankarin tie. Jo nyt korkotaso on selvästi noussut. Ellei vaihtotase ala tasapainottua ja kilpailukyky parantua, jatkuu markkinakorkojen kohoaminen. Näissä oloissa ei peruskorkoakaan voitaisi pitää nykyisellä tasolla, vaan sekin kohoaisi. Korkotason tuntuva nousu iskisi kipeästi velkaantuneisiin yrittäjiin, viljelijöihin ja kotitalouksiin, ja se johtaisi työttömyyden voimakkaaseen kasvuun. Korkotason kohoamisen kielteisiä vaikutuksia pahentaa se, että yritys-, maatalous- ja metsäverotusta ollaan kiristämässä ja korkojen vähennysoikeutta supistamassa.

Hallitus ei saa antaa tilanteen ajautua siihen, että talous tasapainottuisi huippukorkean korkotason ja mahdollisten ulkoisten häiriöiden kautta. Se olisi sosiaalisesti ajatellen liian raaka tie.

Hallituksen toimenpiteillä on kiire. Siksi Suomen keskusta onkin esittänyt, että hallitus laati viipymättä tervehdystamisohjelman, jolla kansantaloutta ryhdytään määrätietoisesti tasapainottamaan. Vaihtotaseen alijäämän tulisi jäädä ensi vuonna pienemmäksi kuin tänä vuonna. Vuonna 1991 kansantalouden ulkomaisen velan ei tulisi enää antaa kasvaa.

Tervehdystamisohjelman tärkein osa on val-

tion ja kuntien menojen supistaminen. Julkisen sektorin tuottavuutta ja tehokkuutta on tuntuvasti parannettava. Tulopoliitikassa on päästävä hyvin tiukkaan linjaan. Veropoliitikassa on tehtävä täyskäännös. Yrittämistä ja säästämistä ei saa rangaista, vaan verotuksellakin pitää pyrkiä parantamaan yritysten kilpailukykyä ja edistämään säästämistä. Vain tätä kautta vaihtotase voidaan saada tasapainoon.

Kansantalouden tervehdystamisohjelma tulisi tuoda tiedonantona eduskunnan käsiteltäväksi, jolloin kansanedustajat voisivat ottaa siihen kantaa. Tervehdystamisohjelman tulee tasapainottaa alueellista kehitystä, kannustaa yritystoimintaa ja edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Siksi on tärkeää, että koko eduskunta voi olla mukana sen laatimisessa. Keskusta on omalta osaltaan valmis tukemaan tämän suuntaisia hallituksen toimenpiteitä.

Arvoisa puhemies! Omalla talouspolitiikallaan Holkerin hallitus on pahentanut kansantalouden tasapaino-ongelmia. Hallituksen tulee nyt rohkeasti kantaa se talouspoliittinen vastuu, mikä sille kuuluu. Muutoin syyttömät ihmiset joutuvat kohtuuttomasti kärsimään. Hallitus on täysin tietoinen talouspolitiikan ongelmista. Sen on toimittava ja nopeasti.

Ed. Jokinen: Arvoisa puhemies! Suomessa mainostetaan ja puhutaan täällä ja tiedotusvälineissä, miten Suomessa koko kansa viettää suurta kulutusjuhlaa. Samalla osoitetaan, miten kauppa käy, jopa rahan kauppa, jota tarjotaan kulutusjuhlaa vauhdittamaan. Velaksi elämisestä on tullut suurta muotia, jota miljardien mainosmarkoilla tarjotaan kansalaisille.

Tämän kiitokuvan ja mainosjulisteiden pinnon alle jää suurin osa lapsiperheistä ja vanhuksista, työttömistä ja pienituloisista kansalaisista. Se todellisuus, joka julkisuudelta jää varjoon, on täysin erilainen kuin kuva kulutusjuhlasta. Asunnottomuus, kohtuuttomat asunovelat ja kiskurivuokrat ovat sellaista todellisuutta, joka koettelee tuhansia ja jälleen tuhansia suomalaisia perheitä maan eri puolilla.

Hallituksen tulo- ja menoarvion yleisperustelut ovat sellaista luettavaa, että on pakko tulla niistä sellaiseen tulokseen, ettei maan hallituksessa lainkaan tunneta sitä todellisuutta, joka maassa tällä hetkellä vallitsee. Tai ehkä se on hallituksen virkamiesten tekstiä, heidän tekeäänään, heidän joita maan todellisuus ehkä ei kiinnosta. Poliitikkojen tehtävä puolestaan on

ottaa selvää asioista. Varsinkin sosialidemokraateilta tulee sitä edellyttää, onhan heillä sentään ainakin oletettavasti vielä yhteydet SAK:hon ja sitä kautta työelämään. Tosin budjetin ja budjettilakien sisältö osoittaa selvääkin selvemmin, ettei maan hallitus ole kiinnostunut lainkaan siitä, miten vähätuloinen, työtön tai asunnoton kansanosa elää. Jos ja kun suurituloinen vähemmistö istuu hallituksessa ja valmis-televissa elimissä, syntyvät juuri sellaiset päätökset, joista ensi vuoden budjetti kertoo.

Asuntojen rakentamisen tarve ei ole hallitusta liikuttanut. Äskeinen YK:n asunnottomien vuosikaan ei vaikuttanut, siltä tuntuu. Suomalaisiin päätöksentekijöihin hallitustasossa eivät nämä asiat ole yltäneet, ei sittenkään, vaikka SKDL:n taholta on jatkuvasti tehty aloitteita, puhuttu ja esitetty korjausta juuri näihin kohtiin. Asiaa koskevat ja hyvin perustellut aloitteet on työnnetty sivuun ja hylätty hallituspuolueiden toimesta.

Suomessa ei voida puhua monipuolisesta vaan yksipuolisesta asuntotuotannosta, toteaa Vuokralaisten Keskusliiton äsken ilmestynyt julkaisu. Asuntokantamme köyhtyy kovaa vauhtia, siinä todetaan. Valtion lainoittama asuntotuotanto on pudonnut pohjalukemiin. Samalla asuntojen hinnat kohoavat sellaiselle tasolle, ettei niihin yllä enää edes keskituloinen, matalapalkkaisista puhumattakaan. Juuri vuokra-asuntojen jyrkkä väheneminen vuosittain on synnyttänyt sairaan tilanteen.

Kaiken takana on kyltymätön grynderien voitontavoittelu. Vuodesta toiseen on tuhansia asuntoja tyhjinä ja pelkästään sijoituskohteina tässäkin kaupungissa. Sekin on tämän sairaan voitontavoittelun seurausta, joka hallituksen suosiollisella avulla on ja pysyy nykyisellään. Kun Helsingissä asuntojen hinnat ovat tällä vuosikymmenellä nousseet 260 % ja elinkustannusindeksi samalla ajalla noin 70 %, osoittaa sekin, minkälainen väline asuntotuotanto on ollut ja on voittojen keräämisessä.

Suomi ei ole velkaantunut, ja sitä todistetaan kaikissa tilanteissa. Eräässä äskeisessä selvityksessä televisiossa käsiteltiin kansalaisten velkaantumisen tasoa ja todettiin se sellaiseksi, joka antaa aihetta huoleen. Kansalaiset ovat eläneet yli varojensa, ostaneet usean kuukauden tilit etukäteen. Nykyisin yhä yleisempää on velaksi eläminen. Käyttöesineet, vaatetus ja kodinkoneet ostetaan velaksi. Joulukuksi hankittavat tarpeet lahjoja ja ruokaa myöten voi maksaa ensi vuoden puolella. Juuri tämä ostaminen

ja se muoto, joka nyt on yleistä, on kalleinta elämistä ja tuottaa eniten voittoa liike-elämälle, pankeille ja muille yrittäjille. Kyseistä asiantilaa tutkineet tahot totesivat jo nyt oltavan sillä rajalla, että tilanne muodostuu kestävämmäksi ja synnyttää laajetessaan sellaisia inhimillisiä ongelmia, jotka hajottavat perheitä ja lisäävät henkisiä paineita yli sietorajan. Kun vielä rangaistaan verotuksella velkaisia, siinä onkin seinä edessä.

Verouudistuksella keikaroinut hallitus on tyystin vaiennut kunnallisveron pienituloisia rankaisevasta linjasta. Miksi hallitus vaikennee tästä kaikkein oleellisimmasta asiasta, jolla verotaakkaa työnnetään pienituloisten niskaan? Kun lainsäädännöllä on yhteiskunnalle kuuluvia velvoitteita määrätty kuntien hoidettaviksi eikä valtio ole omasta osuudestaan vastaamassa, ovat kuntien menot nopeasti nousseet. Sen merkitsee kunnallisen verotuksen kohoamista eli sellaisen verotuksen kasvua, joka ottaa pienituloisilta, eikä vain suoraan verotuksen eli kunnallisen veroäyrin hinnan nousu vaan myös kunnallisten tariffien jyrkkä kohoaminen eli sähkön, puhelimen, liikenteen, veden ja kaiken maksujen nousu merkitsee todella valtavaa lisäpainetta. Jos tämä ei ole verotuksen kiristymistä jopa kaikkein pienituloisimpienkin kohdalla, mitä se sitten on? Tämä korotus koskee jopa täysin tulottomia ihmisiä. Tariffien korotus ottaa jokaiselta. Tältä tosiasialta hallituspuolueiden edustajatkin ovat sulkeneet korvansa ja ilmeisesti peittäneet silmänsäkin.

Viime aikoina on noussut esiin luontoa ja ympäristöä uhkaava tuhoutuminen, otsonikerroksen ohentuminen. Se on saavuttanut jo sellaisen tason, johon sen piti yltää vasta sadan vuoden kuluttua. Kovaa kiistaa käydään kuitenkin tässäkin maassa siitä, päästääkö rajoittamaan tuhon voimia, pysähdytäänkö pohtimaan metsien hävittämistä vai jatketaanko hakuja edelleen. Taloudellista voittoa tavoittelevat kiirehtivät toimiaan, jotka tutkimusten jälkeen saatettaisiin kieltää. Tästä syystä siis tutkimuksia ei halutakaan aikaansaada. Päästöjä ei saada kuriin, vaikka asiasta on puhuttu jo yli 20 vuotta. Vähäisetkin rajoitukset vievät kohtuuttomasti aikaa, eikä periaate, että se maksaa, joka tuhoaa, ole suinkaan toimiva. Saastuttajat eivät tee yhtään toimenpidettä ilman selvää lakia ja pakkoa — eikä aina sittenkään.

Jätteiden määrä lisääntyy räjähdysmäisesti, ja vesistöihin virtaa vaarallisia kemikaaleja, yhdisteitä. Vaikka jo tiedetään, mihin tämä huoletto-

muus johtaa, kaikki jatkuu ennallaan. Kasvien tuholaismyrkyt ja vesakkojen hävittämiseen käytetyt myrkyt virtaavat myös jopa raakavesivarastoihin, joita käytetään ihmisten tarpeisiin. Vaikka on olemassa riittävästi tietoa siitä, mihin saastuttaminen johtaa, kaikki jatkuu ennallaan. Kun saastepäästöt ovat valvomatta ja vastuuttamatta, vaikka asiasta on puhuttu vuosia, näin tilanne jatkuu kaikissa maissa eikä kukaan korjaa tilannetta. Ei tehdä päätöksiä, jotka edellyttäisivät jonkun puuttuvan ensimmäisenä omien päästöjensä rajoittamisiin, vaan jokainen kilpailee siitä, kuka viimeisenä onnistuu pääsemään tähän mukaan.

En voi olla muistuttamatta siitä, että kun Vuosaaren telakka rakennettiin noin 15 vuotta sitten, silloin jätteet sieltä johdettiin kauas Itämerelle, vaikka juuri samoihin aikoihin puhuttiin tässä talossa ja tehtiin myös päätöksiä Helsingin kansainvälisen sopimuksen eri kohdista, joissa myös Suomi otti oman vastuunsa tämän asiakirjan sisällöstä. Silloin todettiin, ettei voida lähteä kuitenkaan jyrkemmin toimimaan näiden tavoitteiden mukaan, koska muutkaan eivät sitä tee. Näin jatkuu saastuminen kautta maailman, samoin joka puolella. Kuitenkin meillä on tässä maassa vastuu omasta luonnostamme ja ympäristöstämme, sen säilymisestä, ja siinäkin on kiireisesti tehtäviä.

Eräänä ratkaisevana luontoa ja ympäristöä tuhoavana on myös kasvava autoliikenne. Sen päästöt uhkaavat jo puustoa ja kasvillisuutta mutta vakavammin kuitenkin ihmisen terveyttä. Kuitenkaan ei tehdä mitään tänäkään vakavan uhan poistamiseksi, vaikka varsin hyvin jo tiedetään, että liikenteen saasteet tappavat puita ja tuhoavat kasvillisuutta, mikä etenee hyvin huolestuttavaa vauhtia. Jälleen on kysymys voittojen kasvattamisesta maailman autoteollisuudelle, myös oman maan autofirmoille.

Ihminen, hänen terveytensä ja mukavuutensa jäävät syrjään, mutta voidaan kysyä, kuinka kauan. Luonnon saastuminen on jo liian pitkällä, kun puut kuolevat laajoilla alueilla Euroopassa ja kalat ovat jo kuolleet Suomen vesistöissä. Näistä on kerrottu vain pieni osa, ei tiedetä koko totuutta. Julkisuudessa ei näistä enää uskalleta avoimesti puhua. Siltä joskus tuntuu. Nämä ilmiöt kertovat varsin vakavaa kieltään. Se, mitä ei vielä näy, saattaa olla ihmisen ja kaiken elollisen kannalta jopa tuhoisinta.

Kaiken lisäksi ravintomme sisältämät säilöntäaineet ja elintarvikkeiden säteilytys ovat kasvava vaaratekijä, ja niiden liikakäytöstä kerto-

vat hälyttävää kieltään uudet allergiset sairaudet ja aikaisemmin tuntemattomat vaivat. Vaikka terveydenhoitomme on toisaalta edennyt, ovat vastapainona esiintyneet yhä useammin sairaudet, joita ei aikaisemmin tunnettu. Mistä johtuvat Suomessa lisääntyneet itsemurhat, sekin olisi selvitettävä. Pelko tulevaisuuden näkymistä lienee ainakin osasyynäinen. Suomalainen todellisuus ei luo turvallisuutta tänä päivänä. Aivan liian monelta suunnalta uhkaavat vaarat ja epävarmuus tulevaisuudesta. Sitä eivät mainonta ja kauniit kuvat pysty toiseksi muuttamaan.

Ed. Westerlund: Fru talman! Ju längre tid som förslaget sedan budgetförslaget överlämnades till riksdagen, desto tydligare framgår att budgeten borde ha planerats enligt avsevärt stramare riktlinjer. Framför allt kan konstateras att underskottet i bytesbalansen tycks bli avsevärt större än man tidigare kalkylerat med, detta år 13—14 miljarder mark. Likaså har vi därtill ett betydande underskott i vår handelsbalans.

Situationen har i bägge dessa hänseenden jämfört med senaste år avsevärt försämrats. Därtill ser man tillsvidare inte något tecken på att inflationsutvecklingen kommer att kunna nedbringas till beräknade fyra procent på årsnivå för följande budgetår.

I relation till ovannämnda utveckling kan man inte annat än beklaga att Finlands Bank främst av arbetsmarknadspolitiska skäl sett sig tvungen att sänka grundräntan med en halv procentenhet. Åtgärden kan redan på kortare sikt bidra till ett minskat sparintresse och i stället bidra till en ytterligare ökad konsumtion som vi ju vill undvika.

Det tycks mig, fru talman, ytterst viktigt att understryka ovannämnda rätt så kritiska fakta med tanke på att förberedelserna för 1990 års budgetförslag påbörjas rätt snart efter årsskiftet. Vi har inom de närmaste åren betydande och svåra utmaningar som vi inte kan undslippa eller undgå att ta ställning till.

Det växande underskottet i bytesbalansen, den negativa trenden i handelsbalansen i kombination med den ökade utlandsskulden och inflationstrycket utgör ytterst oroande inslag som måste åtgärdas och det är nödvändigt att de här kritiska synpunkterna understryks också från regeringshåll.

Med andra ord, den nog så hyfsade ekonomiska fasad man gärna ger uttryck för kan for-

tare än vi anar förändras i depressiva former. Det är också mycket sannolikt att industrins expensionskraft, man ser redan tecken på det nu, kommer att minska, främst beroende på den hela tiden tilltagande integrationen och därmed skärpta konkurrensen på en allt bredare bas.

Det är alltså viktigt att vi ser över våra resurser i tid och redan på ett avgörande sätt beaktar det här i bland annat intentionerna för 1990 års statsförslag.

I det här sammanhanget vill jag också anlägga några synpunkter på lantbruket, som bl.a. i beskattningshänseende varit aktuellt under de senaste veckorna och dagarna.

Som särskilt oräddvist måste man anse beslutet om den sänkta avskrivningsandelen av maskin- och redskapskapitalets restvärde vara. Vi bör observera att lantbruket är den enda företagarsektor som har utsatts för en försämring i det här avseendet. Alla andra företagare och företagarsektorer får fortfarande avskriva med en 30-procentig andel av restvärdet, medan det däremot för lantbrukets del i fortsättningen endast är 25 procent. Det enda rätta vore att regeringen som en liten kompensation införde regler om en justering av gårdsbrukets oavskrivna kapitaltillgångar i förhållande till den årliga inflationsutvecklingen.

Och sedan, med tanke på den kommitté som regeringen för en tid sedan tillsatte för att utreda vissa ytterligare eventuella förändringar av skogsbeskattningen, bör det understrykas att några flera skärpningar inte kan godkännas. En ytterligare förhöjning av grunderna för skogsbeskattningen kan endast leda till att allt flera börjar ifrågasätta beskattningssystemets hållbara tillämpningsgrunder. Frånsett ett flertal detaljmoment som försämrats till den beskattades nackdel kan man inte acceptera en princip som bygger på ett skatteuttag som klart och bevisligt överstiger den årliga marknadsförda avverkningsvolymen. Det är skäl att ännu medan tid är återställa den rubbade framtidstron, inte minst för de yngre jordbrukare som tagit vid med ansvaret för en tryggad och säker livsmedelsförsörjning som kanske framledes kommer att vara viktigare än någonting annat, eller viktigare än vi i dag ens kan ana oss till.

Mitå pidempi aika on kulunut tulo- ja menoarvioesityksen antamisesta eduskunnalle, sitä selvemmäksi käy, että tulo- ja menoarvion suunnittelussa olisi tullut noudattaa huomattavasti tiukempaa linjaa. Ennen kaikkea voidaan

todeta, että vaihtotaseen alijäämä näyttää muodostuvan huomattavasti aikaisemmin laskettua suuremmaksi. Tämän vuoden osalta summa nousee noin 13—14 mrd. markkaan. Lisäksi meillä on kauppataseessamme merkittävä alijäämä. Tilanne on siis molemmissa tapauksissa viime vuosiin verrattuna pahentunut huomattavasti, eikä ainakaan toistaiseksi ole näkyvissä merkkejä siitä, että inflaatiokehitys pystyttyisiin painamaan arvioidulle 4 %:n vuositasolle seuraavan vuoden osalta. Edellä mainitun kehityksen suhteen ei voi muuta kuin valittaa, että Suomen Pankki hyvin pitkälti muun muassa työmarkkinapoliittisista syistä joutuu laskemaan peruskorkoa puoli prosenttiyksikköä. Toimenpide voi jo lyhyellä tähtäyksellä vaikuttaa säästämishalua vähentävästi ja sen sijaan lisätä kulutusta entisestään.

Mielestäni on, rouva puhemies, erittäin tärkeää korostaa edellä mainittuja kriittisiä toisasioita, koska vuoden 1990 budjettiehdotuksen valmistelu aloitetaan pian vuoden vaihteen jälkeen. Lähivuosina meillä on edessämme hyvin vaikeita haasteita, joita emme voi väistää ja joihin kannanottoa emme voi välttää. Vaihtotaseen alijäämän kasvu, kauppataseen kielteinen kehittyminen yhdessä ulkomaisen velan lisääntymisen ja inflaatiopaineiden kanssa on äärimmäisen huolestuttavaa, minkä vuoksi toimenpiteisiin tulisi ryhtyä. Minusta on erittäin tärkeää, että nämäkin erittäin vaaralliset seikat, negatiiviset seikat, otetaan myös hallituspuolueiden taholta esille tässä yleiskeskustelussa. Toisin sanoen hyvältä vaikuttava talouden julkisivu voi saada laman muotoja, ennen kuin aavistammekaan. Hyvin todennäköistä on, että myös teollisuuden kasvuvoima tulee väheneään, ennen kaikkea jatkuvasti lisääntyvän ydentymisen ja siten yhä laajenevan kilpailun vuoksi. On siis tärkeää, että arvioimme voimavaramme ajoissa ja otamme sen selvästi huomioon, muun muassa vuoden 1990 tulo- ja menoarviota suunniteltaessa.

Tässä yhteydessä haluan lopuksi esittää joitakin näkemyksiä maataloudesta, joka muun muassa verotuksen kannalta on ollut ajankohmainen viime viikkoina ja päivinä. Erityisen epäoikeudenmukaisena on pidettävä päätöstä kone- ja laitepääoman poisto-osuuden alentamisesta. Haluaisin korostaa, että maataloussektori on ainoa yrityssektori, johon alennettu prosenttipisto kohdistuu. Siis oikeudenmukainen tämä muutos ei missään tapauksessa ole, se on sanottava. Ainoa oikea toimenpide olisikin,

että hallitus pienenä kompensaatina ottaisi käyttöön säännökset koskien maatalouden pääomaa, josta ei ole tehty poistoja, niin että sitä korjattaisiin vuosittain inflaatiokorjauksen mukaan, siis jännöserää.

Hallituksen äskettäin asettaman metsäverotuksen selvityskomitean osalta onkin korostettava, että uusia veronkiristyksiä ei voida hyväksyä. Metsäverotuksen perusteiden edelleen korottaminen voi ainoastaan johtaa siihen, että yhä useammat alkavat asettaa kyseenalaiseksi verotusjärjestelmän perusteiden kestävyuden. Monista yksityiskohdista, joissa muutoksia on tapahtunut verotettavan tappioiksi, ei voida hyväksyä periaatetta, joka perustuu siihen, että veron määrää selvästi ja todistettavasti ylittää markkinoiden hakkuumäärän, volyymin, vuositasolla.

Nyt on vielä ehkä aikaa palauttaa erityisesti nuorten viljelijöiden tulevaisuudenusko, joka ehdottomasti, siitä ei mihinkään pääse, on viime aikoina heikentynyt. Joka tapauksessa meidän kaikkien intressissä on, että elintarvikkeiden omavaraisuustuotanto voidaan ylläpitää. Se ehkä on tulevaisuudessa vielä tärkeämpää, kuin monet tänä päivänä edes käsittävät.

Ed. Paloheimo: Rouva puhemies, fru talman! Ensin oikaisu ed. Riihijärvelle asiaan, jonka hän on esittänyt omassa puheenvuorosaan aikaisemmin. Hän sanoi, että muut oppositiopuolueet eivät vastusta kehua laisinkaan, ja luki näihin ei-vastustaviin puolueisiin myös vihreät. Jos ed. Riihijärvi kuuntelee tätä nyt huoneessaan, haluaisen huomauttaa hänelle, että kyllä hänen mieleensä olisi pitänyt jäädä eräät viimeaikaiset tapahtumat, joissa vihreät ovat kyllä asettuneet eri kannalle kuin kepu.

Sitten itse budjettikysymykseen. Vuosi sitten käydyssä budjettikeskustelussa kritisoin tällä samalla paikalla hallituksen budjettia siitä, että siitä puuttui täydellisesti visiot, pitkän tähtäyksen tulevaisuudensuunnitelmat, joiden pohjalta budjetti olisi rakennettu. Sama näyttää pitävän paikkansa tänäkin vuonna. Budjettia ei voi luonnehtia ohjailevaksi, suuntaa-antavaksi, vaan se on pikemminkin myötäilevä ja reagoiva.

Budjetti myötäilee muutosta, jonka mukana työttömyys tulee vuosi vuodelta väistämättä lisääntymään johtuen automaatiosta ja stagnaatiosta eli kyllästymisestä, koska ihmisillä alkaa olla kaikki kulustarvikkeet, joita tarvitsevat. Ympäristöongelmat tulevat monissa muodoissa

lisääntymään tätä tietä. Kehitysmaiden asema tulee väistämättä heikkenemään, ja uusiutuvat luonnonvarat tulevat loppumaan. Koko tämä kehitys on nähtävissä, mutta mitään merkkejä budjetissa ei ole siitä, että kehitystä haluttaisiin suunnata johonkin muuhun suuntaan. Yritän lyhyesti pääluokka pääluokalta esittää eräitä konkreettisia ehdotuksia siitä, miten budjettia voitaisiin ratkaisevasti muuttaa ja luotsata maamme kohti toisenlaista, parempaa tulevaisuutta.

Ensin joitakin huomiota budjetin tulopuolesta. Pitäisi ryhtyä systemaattiseen, vuosi vuodelta tapahtuvaan verotuksen muutokseen. Pitäisi hyväksyä ajatus dynaamisesta verouudistuksesta nykyisen töksähtelevän verouudistuksen asemasta, joka valtiovarainministerin käsityksen mukaan tapahtuu joka 25. vuosi. Verouudistuksen pitäisi olla jatkuvaa. Sen pitäisi tapahtua joka vuosi määrätietoisesti ja johdonmukaisesti tiettyyn suuntaan. Tämä tietty suunta olisi sellainen, että tulo- ja varallisuusveroja pitäisi asteittain pienentää ja samanaikaisesti haitta- ja resurssiveroja systemaattisesti kasvattaa.

Resurssiveroista tai haittaveroista olemme täällä aikaisemmin syksyllä esittäneet lannoiteveron, joka tyrmättiin valtaisalla enemmistöllä. Ed. Virolainen on vähän aikaa sitten kertonut minulle, että hänkin kannattaa lannoiteveron lisäämistä. (Ed. Virolainen: Yleensä haittaveroja pitää harkita!) Resurssiveroja on useita erilaisia. Niitä voisivat olla esimerkiksi malmivero, soravero, vesivero, maapohjavero jne., joissa periaatteessa verotettaisiin niistä resursseista, joiden voidaan katsoa kuitenkin olevan yhteistä omaisuutta ja kuuluvan osittain myös tuleville sukupolville. Haittaveron muotoja olisivat vastaavalla tavalla erilaiset saasteverot sekä veteen että ilmaan päästettävistä saasteista, kaatopaikoille ajettaviin jätteisiin liittyvät jätemaksut jne., meluvero, mainosvero jne.

Näin koko verotuspohjaa pitäisi siirtää tuotannon alkuun ja tuotannon loppuun sen sijaan, että se nyt on tuotannon keskellä, työssä. Ei ole itse asiassa mitään erityistä moraalistaakaan oikeutta verottaa työtä, jos verrataan siihen moraaliseen oikeuteen, joka valtiolla olisi verottaa niistä resursseista, joita kulloinkin elävä sukupolvi käyttää ja poistaa tulevien sukupolvien käytöstä, ja toisaalta niistä kaikista haittoista, joita teollisuus aiheuttaa muulle yhteiskunnalle. Tämä on yksi tulopuolen muutosten kokonaisuus.

Toinen kokonaisuus on se, että pienten yri-

tysten ja yksityisten ammatinharjoittajien verosta pitäisi keventää ja suurten yritysten vastaavasti tiukentaa. Tällöin suunnattaisiin työvoimaa itseohjautuvaan työllistämiseen. Täysin verovapaaksi tulisi saada monia muitakin tulonhankintamuotoja kuin marjojen ja sienten poiminta ja äidinmaidon luovutus. Olemme ehdottaneet tällaisiksi tässä budjetissa tai verolaissa erilaisten jätteiden keräämisestä saatuja tuloja. Niiden pitäisi myös olla verovapaita: lasin, muovin, metalliromun, puujätteen jne. keräämisestä saadut tulot verovapaiksi.

Sitten menen budjetin menopuolelle siinä järjestyksessä, kuin menot ovat pääluokittain budjetissa. Joitakin erillisiä huomioita, erillisiä ideoita hallitukselle, jotka kuitenkin nähdäkseni muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden, tähtäävät kaikki samaan päämäärään.

24. pääluokka on ulkoasioiden pääluokka. Siihen sisältyvät kaikki kehitysyhteistyömenomme. Itse asiassa juuri kehitysyhteistyö on se tapa, jolla Suomi voi omalta osaltaan vähäisessä määrin vaikuttaa koko maapallon kehitykseen laajemmassa mittakaavassa. Olen aikaisemmin ja muut vihreät ovat aikaisemmin puhuneet siitä, että kehitysyhteistyön laatuun tulisi kiinnittää lisääntyvää huomiota. Nyt näyttää siltä, että viime vuosien aikana tähän asiaan on tartuttu. Laatuun on alettukin kiinnittää huomiota määrän rinnalla.

Esitän nyt idean, joka kuitenkin pitäisi toteuttaa mahdollisimman nopeasti. Se on ajatus siitä, että esimerkiksi yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa valittaisiin jokin koealue kolmannesta maailmasta, suurin piirtein Nigerian kokoinen, ja pyritäisiin laatimaan sille koealueelle pitkän tähtäyksen ohjelma, jossa tarkistettaisiin se, minkä tyyppisellä kehitysavulla voitaisiin 20—30 vuoden kuluessa saada aikaan tasapainoinen tilanne tuolla aluella, niin että se tulisi omillaan toimeen.

Jos todettaisiin sitten, että esimerkiksi Pohjoismaiden avulla ei minkäänlaista tasapainoista tulevaisuutta ole näköpiirissä, pitäisi kehitysyhteistyön strategiaa nykyisestäään ratkaisevasti muuttaa. Tällainen tutkimus ja selvitys saattaisi johtaa siihen, että todettaisiin, että kehitysmäärärahat pitäisi kohottaa esimerkiksi kymmenkertaisiksi. Silloin se on tehtävä, jos se näyttää välttämättömältä. Se on tehtävä joka tapauksessa, ennen kuin annetaan koko kolmannen maailman tuhoutua, jo itsekäistäkin syistä, siitä syystä, että se joka tapauksessa heijastuu tänne pitkällä tähtäyksellä. Pitäisi kiinnittää

enemmän huomiota ruohonjuuritason yhteistyöhön, tukeutua enemmän kehitysmaiden traditioon, suunnata määrätietoisesti kohti tasapainoista tilaa näissä maissa. Pitäisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota kehitysmaiden väestönkasvuun, joka on erittäin ongelmallinen asia.

26. pääluokka on sisäasioiden pääluokka, jossa puhutaan myös kuntien ja valtion keskinäisestä tulonjaosta, kuntien valtionavuista. Siitä on keskusteltu täällä viime viikolla ja otettiin askel kohti pienempää byrokratiaa, kun kuntien pienet valtionavut yhdistettiin. Varsinaisen avun asemesta olisi ilmeisesti tässäkin terveempää koota osa kunnallisverosta myös resurssi- ja saasteverona eikä tuloveron muodossa. Silloin terveellisellä ja luonnollisella tavalla pohjoisen kunnat ilmeisesti voisivat puhdina verotuloina saada sen, minkä ne nyt saavat valtionapuna.

Syrjäisten seutujen asuttaminen on puolustuksellistakin syistä ilmeisesti välttämätöntä, ja tästä pitäisi näille kunnille maksaa. Olen siis sillä kannalla, että pohjoisen kunnille pitäisi maksaa tietyistä niille aiheutetuista haitoista pikemminkin kuin pitää tätä valtionapuna.

Esitin täällä noin viikko sitten, että keskimääräinen espoolainen nelihenkinen perhe siirtää kuukausittain 4 000 mk rahaa keskimääräiselle nelihenkiselle enontekiöläiselle perheelle, saadaksemme jonkinlaisen konkreettisen käsityksen siitä, kuinka paljon valtionverojen ja valtionapuna pohjoisen köyhä kunta saa rikkaalta etelän kunnalta. Minä olen pahoillani, siinä taisi olla pieni laskuvirhe. Olen tarkistanut sen sen jälkeen, ja summa ei ole 4 000 mk, vaan 4 350 mk. (Ed. Männistö: Saisiko ne osoitteet, että voisivat ne enontekiöläiset pyytää rahansa!) — Eiköhän ne kunnalta saa. (Ed. Männistö: Jos saisi laskea ne, kunnat eivät ole laskeneet niitä!)

27. pääluokka on puolustusbudjetti. Puolustusbudjettia tulisi pienentää nähdäkseni vähintään samassa tahdissa kuin suurvallatkin pienentävät omiaan. Muussa tapauksessa suomalainen rauhantahto ei ole uskottavaa. Sen sijaan en välttämättä pidä yksipuolista aseistariisuntaa rauhan tukemisena, vaan sen vaikutus saattaa olla päinvastainen.

29. pääluokka on koulutus, ja haluan kiinnittää siinä huomiota siihen, että kouluissamme opetetaan tällä hetkellä noin 700 tuntia historiaa, mutta ei tuntiakaan tulevaisuutta. Tulevaisuus on kuitenkin seikka, johon koululaiset pystyvät vaikuttamaan. Historiaan he eivät pys-

ty enää vaikuttamaan. Tulevaisuuden koulutuksen pitäisi olla yhtä rutiininomaista kuin menneisyyden koulutus kouluissamme. Tulevaisuuden tutkimuksen professuuri pitäisi saada Helsingin yliopistoon. Tekniikan filosofian professuuri pitäisi saada Teknilliseen korkeakouluun siitä syystä, että tekniikan etiikkaa on pyrittävä pohtimaan nykyistä enemmän. Nykyisellä koulutuksella pyritään tekemään yhteiskuntakoneistoon muttereita eikä itsenäisesti ajattelevia kansalaisia. Vaihtoehtoisia koulutusmuotoja pitäisi tukea lisää.

30. pääluokka, maatalous. Pitäisi lisätä pinta-alalisiä, vähentää vientitukea, ottaa käyttöön lannoitevero, tutkia metsiemme tila täydellisesti, analysoida myös maapohjamme tila, maapohjamme ravinteita ja tutkia, mitä sille on eri puolilla maata tapahtumassa ja mistä syystä. Puhtaat elintarvikkeet ovat varmasti suomalaisen vientivaltti.

31. pääluokka, liikenne. Äskettäin on valmistunut VTT:n tutkimus, jossa selvitettiin, että maantieliikenteen aiheuttamat haittavaikutukset ovat paljon merkittävämmät kuin on aikaisemmin ajateltu. Tietoliikennettä ollaan lisäämässä. Tämänpäiväisessä lehdessä on uutinen siitä, että ollaan suunnittelemassa Tampereelle uutta rautatietä, jonka nopeus joskus mahdollisesti tulevaisuudessa on 260 km/t. Nämä ovat kaikki oikeita ajatuksia. Tämä suunta on oikea. Rautatieliikennettä on lisättävä, tietoliikennettä samoin, maantieliikennettä vähennettävä näiden kokonaisvaikutusten vuoksi. Toivottavasti paremmin kuin tässä nykyisessä budjetissa tämä suuntaus näkyy myös ensi vuoden budjetissa.

32. pääluokka on teollisuus. (Ed. Virolainen: Kauppa ja teollisuus!) — Kauppa ja teollisuus. — Säästävää ja kierrättävää tekniikkaa pitäisi kehittää ratkaisevasti nykyistä enemmän. Se pitäisi tuoda mukaan tutkimukseen, suunnitteluun ja koko toteutukseen. Uusiutuvan puhtaan kotimaisen energian käyttöä pitäisi tutkia lisää ja energian säästöä selvittää. Mehän olemme kaikki olleet sitä mieltä, että viidettä ydinvoimaa ei joka tapauksessa rakenneta.

Hyppään suoraan viimeiseen pääluokkaan, 35:nteen, joka on ympäristön pääluokka, ja kiinnittäisin huomiota siihen, että aina kun täällä on puhuttu ympäristöstä, niin kaikki ovat liikkuttavan yksimielisiä siitä, että ympäristökysymyksiin on voimakkaasti otettava kantaa. Ympäristökysymyksiin otetaan kuitenkin kantaa jo kaikissa muissa pääluokissa. Ympäristöministeriöstä pitäisi tehdä saman kaltainen su-

perministeriö kuin valtiovarainministeriökkin on, siitä syytä, että on vähintään yhtä tärkeää pohdita ja tarkkailla sitä, että muut ministeriöt eivät pääse aiheuttamaan peruuttamattomia haittoja ympäristölle kuin että ne eivät elä yli varojensa. Kaikille firmoille pitäisi saada kirjanpitoapako myös materiaalista ja energian käytöstä.

Luonnonsuojelualueita pitäisi hankkia valtiolle niin, että päästäisiin kansainväliseen suositukseen, noin 10 %:iin maan pinta-alasta, joka on kolminkertainen nykyiseen nähden. Pitäisi myös pyrkiä siihen, että luonnonsuojelualueet olisivat ainakin kapealla kaistaleella mahdollisesti yhteydessä toisiinsa niin, että ne yhdessä muodostaisivat mahdollisimman yhtenäisen ja laajan alueen.

Lopuksi lyhyt huomio asunnoista. Asuntoja on Suomessa tällä hetkellä vajaakäyttöisinä vähintään 200 000 ihmiselle. Asunnottomia on noin 20 000. Kysymys on suurelta osin siitä, miten saadaan nuo asunnottomat löytämään nämä vajaakäyttöiset ja tyhjät asunnot. Nähdäkseni eräs hyvä keino siihen olisi huoneenvuokralain muuttaminen niin, että lyhytaikainen vuokraaminen tulisi nykyistä houkuttelevammaksi ja kannattavammaksi.

Arvoisa puhemies! Olen valitettavasti vähän ylittänyt ajan, mutta yritän seuraavalla kerralla puhua lyhyemmin.

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Paloheimo puhuesaan saasteverosta mainitsi myös minun nimeni, on syytä lyhyeen kommenttiin. Minä olen kyllä hänen kanssaan samaa mieltä siitä, että jos me aiomme pitää suomalaisen ympäristön puhtana ja suojella luonnonvaroja, niin saasteita on ryhdyttävä voimakkaasti vähentämään, ja itse maanviljelijänä myönnän, että myös maatilatalous aiheuttaa esim. vesistöjen saastumista, ei kuitenkaan läheskään siinä määrin, kun suurteollisuus ja varsinkin puunjalostusteollisuus ja suuret asutuskeskukset.

Minä olen ollut jo pitkään sitä mieltä, että hallituksen pitäisi tämä asia, koko tämä saastekysymys, perusteellisesti selvittää, ja ilmeisesti määrätyille toiminnoille erityisen veron asettaminen käy vähitellen välttämättömäksi. Muuten ed. Paloheimon pitkään esitykseen sisältyi minun mielestäni eräitä oikeita visioita meidän kansamme ja maamme tulevaisuudesta, ja on valitettavaa, että esim. nykyinen hallitus ei näihin asioihin ole budjetin yhteydessä kiinnittänyt juuri mitään huomiota.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Keskityn puheenvuorossani käsittelemään lähinnä budjetin sosiaali- ja terveydenhuollon sektoria, jonka osalta tarkastelen ensin perusterveydenhuoltoa.

Perusterveydenhuollosta on julkisuudessa käyty vilkasta keskustelua. Keskustelu on pääosiltaan keskittynyt julkisen ja yksityisen sektorin vertailemiseen. Jo 1970-luvulla näkyi, että terveydenhuollon teknologia kehittyy ja erikoistuminen lisääntyy. Jo silloin ymmärrettiin, että yhtä ihmistä hoitavan yleislääkärin kysyntä tulee entistä tärkeämmäksi, ja tämä näkökulma on edelleen vahvistunut. Nykyisin hakeudutaan lääkäriin yhä useammasta syystä, myös taloudellis-sosiaalisista syistä.

Terveyskeskuksista kaavailtiin laaja-alaisia monitaitoisen osaamisen yksikköjä. Suomessa 1970-luvulla kehitetty perusterveydenhuollon idea on edelleen laaja-alaisin maailmassa. Sen toteuttamisen apuna on ollut hyvä suunnittelu-järjestelmä. Tästä taustaideasta ei ole syytä luopua. Nyt päätavoitteena on oltava, että perusterveydenhuolto 1990-luvulla saadaan toimimaan kuten 1970-luvulla suunniteltiin.

Julkisen sektorin osalta perusterveydenhuollon pullonkaulaksi on muodostunut terveyskeskukset. Erityisiä vaikeuksia on ollut terveyskeskuslääkärien virkojen täyttämisessä. Tällä hetkellä terveyskeskuslääkärien viroista lähes 20 % on hoitamatta. Pohdittaessa syitä lääkäripulaan on esitetty mitä moninaisin kirjo syitä. Lääkäritarpeesta tehtyjen arvioiden on yleisesti todettu pettäneen. Pahimmin arvioissa on menty pieleen julkisen sektorin osalta. Vuosina 1985—1987 on lisätty julkisen sektorin lääkärin virkoja enemmän kuin arvioissa ja samanaikaisesti tehty päätöksiä lääkärikoulutuksen supistamisesta. Lääkäreiden tekemä työaika on lyhentynyt ja ylityöt ovat vähentyneet. Koulutus-, opinto-, äitiysvapaa ja vanhempainloma ovat lisänneet lääkäritarvetta. Lisäksi terveyskeskuslääkäreiden ja sairaaloitten osastolääkäreitten palkan suhteen on tehty vuoden 1980 jälkeen draamattisia muutoksia. Terveyskeskuslääkäreitten palkka on laskenut ja sairaalalääkäreitten palkka kohonnut.

Kunnallinen sopimusvaltuuskunta on monimutkaistanut terveyskeskuslääkäreitten työn järjestämistä. Terveyskeskuslääkäreistä on tehty virkamiehiä. Organisaatio on tarjonnut mahdollisuuden paeta potilasta. Hoitovastuuta kantava hyvä yleislääkäri-idea on romuttumassa. Pohdittaessa ratkaisuja tähän ongelmaan on mietittävä, kuinka monta lääkärin virkaa todel-

la perustetaan, ja löydettävä kysynnän ja tarjonnan tasapaino. Opetusministeriön onkin syytä ottaa tämän asian osalta laiskanläsky. Myös lääkäreitten palkkakysymys on hoidettava niin kunnallisen kuin valtiollisen sektorin osalta kuntoon. Omalääkärikokeilua tulee kehittää edelleen.

Perusterveydenhuollon osalta on kuitenkin muistettava, että sen tulee olla eri ammattiryhmien yhteistyötä. Tämä seikka olisikin lisääntyvissä määrin otettava huomioon koko terveydenhuoltoalan henkilökunnan koulutuksessa, jossa olisi nykyistä paremmin otettava huomioon terveystieteiden, aluevastuun, ennaltaehkäisevä toiminta, itsehoito ja työterveyshuolto.

Työtehtävien jakoa lääkäreiden ja hoitohenkilökunnan välillä on tarkasteltava uudelleen sekä hallinnon että hoidon osalta. Terveys- huollon sisäistä työnjakoa olisi syytä pohtia uudelleen. Lääkärikunta voitaisiin hyvin vapauttaa turhista rutiinitehtävistä ja ylemmää hoito- henkilökuntaa voitaisiin kouluttaa esimerkiksi suorittamaan rutiininomaisia ajokortin ym. vastaavan asiakirjan saamisen edellyttämiä terveystarkastuksia. Terveyskeskuksissa tulee luoda urakiertomahdollisuus siten kuin se toimii jo sairaaloissa.

Terveys- huollon suunnittelujärjestelmän uudistukset ovat olleet liian hallintokeskeisiä ja sisältäneet pitkälti tehtävien siirtämistä valtion byrokraateilta kunnallisille byrokraateille. Toiminnan sisällön kehittämiseen ei ole liennyt aikaa ja voimavaroja riittävästi. Tämä on ollut omiaan aikaansaamaan negatiivista asennoitumista julkiseen terveydenhuoltoon samalla kun yksityisten palvelujen joustavuutta on kehuttu. Mieli- pidemuokkauksessa myös julkisella sanalla, tiedotusvälineillä, on oma tuntuva osuutensa.

Asian ei todellakaan tarvitse olla näin, mikäli halutaan kehittää julkisen sektorin terveydenhuoltoa sen tavoitteiden mukaisesti. Olen huolestuneena seurannut sosiaali- ja terveysministeriöstä tihkuneita tietoja valmistelussa olevan yksityisen terveydenhuoltolain osalta. Saatujen tietojen mukaan valmistelussa oleva ehdotus on oikea riemuvoitto terveyspalvelujen yksityistämiseksi. Ehdotuksen tarkoituksena on uudistaa ja ajanmukaistaa vanhentunutta lainsäädäntöä sekä keventää vanhan lainsäädännön mukaista lupajärjestelmää. Kun lakiehdotus aikanaan tulee eduskuntaan, on se käsiteltävä erityisen huolella ja varmistuttava siitä, että terveydenhuoltoa valvoville viranomaisille osoitetaan riittävät keinot palvelujen laadun tehokkaaseen valvon-

taan. Yleinen epäilyshän on, että yksityisellä sektorilla liikutellaan usein liian löysin perusteiden sairausvakuutusjärjestelmän rahoja.

Arvoisa puhemies! Sosiaalisektorista puhuttaessa keskitytään usein liiaksi rahanjakokysymykseen. Tällöin unohdetaan kantaa huolta siitä, että kansalaisten tarvitsemat palvelut tulevat hoidetuiksi. Mielestäni tasarahojen syyttämisen sijasta tulee huolehtia siitä, että niin terveydenhuollon, lasten kuin vanhusten ja vammaisten peruspalvelut hoidetaan kuntoon. Palveluista tuleekin muodostaa kansalaisten subjektiivisia perusoikeuksia samaan tapaan kuin tulee toteutumaan alle kolmivuotiaiden lasten hoitopaikkojen osalta pelkän perustoimeentulon sijasta. Jälkimmäisen tulee olla vain osa edellistä.

Käsitteltävänä oleva budjetti ei sisällä mitään erityisiä uudistuksia eläkeasioiden osalta. Jatkossa joudumme kuitenkin budjetinkin yhteydessä ottamaan kantaa eräisiin eläkeuudistuksiin. Kansliapäällikkö Puron johdolla istunut eläkekomitea lienee lopettelemassa työskentelyään. Komitea tulee ottamaan kantaa äärimmäisen tärkeisiin eläkejärjestelmässämme yhä oleviin ongelmiin. Näistä tunnetuin ja tunteita eniten kuohuttava on kansaneläkejärjestelmän sisältämä säännös, jonka mukaan avioparin eläketulot voivat pienentyä toisenkin puolison siirtyessä kansaneläkkeelle. Myös eri eläkejärjestelmien indeksijärjestelmien yhteensovittamisessa on ongelmia. Ongelmallisimpia ovat kuitenkin pienet eläkkeet ja niiden yhteensovittaminen kansaneläkejärjestelmän kanssa. Tällä hetkellä järjestelmä on niin monimutkainen, että eläkkeensaajan on lähes mahdotonta itse selvittää eläkkeensä muodostuminen. Erityiseksi ongelmaksi muodostuu myös näiden eläkkeiden tason alaisuus. Pienten työeläkkeiden ja kansaneläkkeen tulisikin olla yhteensovitettavissa siten, että jokaiselle taataan riittävä toimeentuloturva.

Niin sanottuun kansaneläkeuudistuksen neljänteen vaiheeseen liittyvä pohdinta lisäosan maksamisesta myös laitospotilaille tulee asettaa erityisen arvioinnin kohteeksi. On muistettava, että mahdollinen maksettu lisäosa perittäisiin mitä ilmeisimmin laitoshoitomaksuna takaisin. Tämä johtaisi vain rahaliikenteeseen kuntien ja valtion välillä.

Varsinkin suurkaupungeissa asuvat eläkeläiset, joilla ei ole omistusasuntoa, ovat joutuneet kohtuuttomaan tilanteeseen asumiskustannustensa kanssa. Kansaneläkelain mukaista asumistukea tulisikin voida käyttää nykyistä sel-

västi laajemmin perustein. Perusteina ei tulisi pitää ainoastaan vuokraa, sähkölaskua, vesimaksua ja niin edelleen. Asumistukea tulisi kehittää kokonaisvaltaisemmaksi, sosiaalisesti tukimuodoksi.

Arvoisa puhemies! Erityistä huolta kannan siitä, että koko sosiaalisektorin osalta on todettavissa, että koulutukseen suunnatut määrärahat ovat kasvaneet vähemmän kuin muut määrärahat. Sosiaalisektori on työntekijöiltään paljon vaativa tehtäväalue, joka muuttuu jatkuvasti yhteiskunnan muuttuessa. Jo tämänkin vuoksi olisi äärimmäisen tärkeää, että budjetissa jatkossa varattaisiin varsinkin aikuis- ja jatkokoulutukseen varoja myös sosiaalisektorin osalta.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puiston erinomaiseen puheenvuoroon vastaisin kuitenkin totuuden nimessä, että terveyskeskuslääkäripulan yksi syy ei voi olla lääkäreiden lyhentynyt työaika. Muistutan, että lääkärithän eivät ole työaikalain alaisia lainkaan. He ovat ainoa ammattiryhmä, jotka työpäivänsä lisäksi ovat pakotettuja päivystystyöhön.

Toinen asia, mikä huonontaa terveyskeskuspalveluja, on myös muiden henkilökuntaryhmien puute, lääkintävoimistelijoiden ja koulutetun sairaanhoitohenkilöstön puute. Mitä tulee sitten julkisen ja yksityisen sektorin suhteeseen, olen sitä mieltä, että julkisen sektorin täytyy kärsittyä niin, että kaikilla on mahdollisuus saada sieltä palveluja, mutta myös täytyy ihmisillä olla valinnan vapaus. Joka haluaa yksityissektorin palveluita, sen täytyy olla heille mahdollista, ja senpä takia täytyy myös yksityissektoria kehittää, että se pysyisi ajan tasalla tässä kokonaisvaltaisessa hoidossa.

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harjan vastauspuheenvuoroon vastaan olevani samaa mieltä siitä, että koko terveydenhuoltoalan henkilöstön koulutus on puutteellinen. Meidän on lisättävä koulutusta kaikkien henkilökuntaryhmien osalta. En lähde kiistelemään syistä, jotka ovat johtaneet lääkäripulaan. Tosiasia on, että maassamme on lääkäripula.

Julkisen ja yksityisen sektorin arviointiin: Olen iloinen siitä, että ed. Ala-Harja myös katsoi julkisen palvelun kehittämistarpeen olevan yhteinen tehtävämme. Olen samaa mieltä myös siitä, että on oltava valinnan mahdollisuus, mutta vasta sen jälkeen, kun olemme kehittä-

neet julkiset palvelut kansanterveyslain edellyttämälle tasolle.

Ed. Korkia-Aho: Arvoisa puhemies! Aluksi haluaisin todeta ed. Tennilälle, valitettavasti hän ei ole nyt paikalla, että ei ole mitään syytä olla huolestunut kokoomuksen ja kommunistien välisestä yhteisestä hallitustyöskentelystä. Meidän ideologiset taustamme ovat niin paljon kaukana toisistaan, että siihen ei ole mahdollisuutta. Jos joskus näin kävisi, niin toteaisin, että jommassakummassa puolueessa on vikaa ja kehottaisin kumpaakin puoluetta tarkistamaan puolueohjelmansa välittömästi. Mennäkseni vuoden 1989 budjettiesitykseen: Ensi vuoden tulo- ja menoarviota on laadittu optimistisessa hengessä, hyvän taloudellisen kasvun vallitessa. Yleispiirteiltään ruusuisen kuvan takaa paljastuu kuitenkin selviä ongelmia. Ulkomaisen velkaantumisen lisäksi toinen olennainen kysymys on inflaation vauhdittaminen. Valitettavasti odotettavissa on, että ensi vuoden 4 %:n inflaatiiovauhti todellisuudessa tuleekin nousemaan tästä jopa 2 prosenttiyksikköä.

Budjetti olisikin saanut olla huomattavasti kireämpi, jotta tasapainottomuuksien korjaaminen ei tekisi liian kipeää myöhemmin. Nykyisessä kotimaisessa ja maailmanlaajuisessa rakennemuutostilanteessa on keskeistä turvata valmiudet muutokseen ja kilpailuun nostamalla osaamisen tasoa.

Tutkimus- ja koulutussektoria on kehitettävä. Nyt valmistuneessa budjetissa näkyvä myönteinen painopisteen siirto näihin kohteisiin on varmistettava jatkossakin. Kysymyksessä ei ole kertaluonteinen jälkeenjääneisyyden korjaaminen tai ohimenevä resurssitarpeen kasvu, vaan tuotannollisen toiminnan taustaresursseista tapahtuva voimakas ja syvälinen painopisteen siirtymä. Toisen keskeisen tuotantokykyyn vaikuttavan lohkon, työvoimapolitiikan, tuloksiin ei tasavallassa voida olla tyytyväisiä alentuneista työttömyyslukuista huolimatta. Samanaikainen työttömyys ja etenkin teollisuudessa merkittävä työvoimapula olisi tulkittava selväksi merkiksi perusteellisen suunnanmuutoksen tarpeesta. Työvoimapolitiikkaa onkin välttämätöntä kehittää pitkäjänteisemmäksi ja nykyistä paremmin yhteiskunnan ja tuotannon muutoksia huomioonottavaksi. Esimerkkinä vaikutusten pitkäjänteisyydestä ja ketjuuntumisesta mainittakoon pääkaupunkiseudun nykyinen rakennussektorin hintakierre, jonka taustalla voidaan mm. nähdä koulu-

tusjärjestelmän jälkeenjääneisyydestä johtuva työvoimapula.

Arvoisa puhemies! Lyhennän puhettani, koska ed. Ikkala käytti ansiokkaan puheenvuoron. Olen samaa mieltä hänen kanssaan vaihtotaseen alijäämäisyydestä, julkisen sektorin kasvun hyllyttämisestä, kuntien taloudenpidosta, verouudistuksesta jne. On aivan turha kerrata samoja asioita.

Ed. Mattila: Rouva puhemies! Hämmästyneenä olen seurannut viime aikojen talouspoliittista keskustelua, missä hallituksen taholta suorastaan on vähätelty esimerkiksi Suomen keskustan esityksiä kansantalouden tervehdyttämiseksi. Onneksi tämänpäiväinen keskustelu täällä eduskuntasalissa on antanut sellaista ymmärtämystä, että hallituspuolueidenkin taholla ollaan todella vakavasti huolissaan talouden tulevasta kehityssuunnasta. Toivottavasti nämä huolenilmaisut näkyvät myös hallituksen konkreettisissa toiminnoissa.

En haluaisi väittää, ettei hallitus tietäisi, mikä on tilanne ja missä kuljetaan, mutta ihmettelen vain sitä, ettei tarvittavia tekoja ole tapahtunut riittävässä määrin. Tosiasia on, että Suomen keskusta on noston kissan kaikkein näköpiirissä olevine ongelmineen pöydälle kansantaloutemme kannalta rakentavassa mielessä. Onko niin, ettei ikäviä asioita haluta nostaa päivänvaloon eikä ongelmista haluta puhua aikanaan oikeilla nimillä? Tällaista joutuu pakostakin kysymään olletikin, kun vastaavanlainen keskustan taholta esiin nostettu muutaman vuoden takainen idänkaupan ongelmakeskustelu on tuoreessa muistissa. Tuolloinkin reaktio oli samankaltainen. Ongelmia vähäteltiin. Vuosien saatossa on kuitenkin todettu, että keskustan esittämä ongelma-analyysi oli aivan oikea. Me keskustassa toivomme nyt, ettei tällaisessa tilanteessa tarvitsisi iskeä enää päätä seinään ennen kuin opitaan.

Maamme vaihtotaseen vaje on kasvanut huolestuttavassa määrin niin kuin täällä on lähes jokaisessa puheenvuorossa esiintunut. Kasvava vaihtotaseen vaje rajoittaa terveitä talouspoliittisia vaihtoehtoja pitkän aikaa. Väittäisin, että meillä on näköpiirissä itse asiassa tällä hetkellä vain jäävuoren huippu. Jotkin vaihtotaseen osatekijät, kuten esimerkiksi matkailutase, eivät ilmeisesti lähivuosiinakaan merkittävästi tasapainotu. Kansantalouden ulkomaisen lainanoton kustannuksissa ei myöskään ole nähtävissä lähiaikoina pienenemistä, pikemminkin päin-

vastoin. Velkojen korkotaso on huolestuttavassa kasvussa. Siitä huolimatta talouspoliittiseen keskusteluun on riittänyt yllättävän vähän uskottavia toimenpide-ehdotuksia vakauttamissopimusta lukuunottamatta, mistä hallitukselle toki on annettava täysi tunnustus. Viime aikojen tuntemukset vakauttamissopimuksesta kuitenkin ovat puhumassa siihen suuntaan, että se ei pure toivotulla tavalla. Tämä on osaltaan antamassa lisää huolta sen ohella, mitä tässä edellä olen talouspoliittisista huolista esiin tuonut.

Käsitykseni mukaan vaihtotaseen alijäämän supistamiseksi on pyrittävä lisäämään kauppataaseen ylijäämää nykyisestä varsin roimasti. Välttämättömänä toimenä tässä tilanteessa on myös niin julkisen kuin yksityisenkin kulutuksen hidastaminen. Hälyttävää on näet se, että edellä mainitut ovat tällä hetkellä suurempia kuin tuotantomme ja vientimme kasvu. Tavoitteena tulee olla vielä kotimaisten tuotteiden kysynnän lisääminen samalla, kun edistetään uusien kilpailukykyisten tuotteiden kehittämistä. Osin tätä tarkoittavia toimia budjetissa esiintyykin, muttei tarvittavassa määrässä.

Onnistuakseen vakauttamissopimus edellyttää nyt esitettyä budjettilinjaa tiukempaa linjaa. Täällä on eilispäivänkin keskusteluissa muiden muassa valtiovarainministeri kysynyt, mitkä ovat keskustapuolueen lääkkeitä talouden tervehdyttämiseksi. Haluaisin lyhyesti tässä niitä myös käydä läpi.

Minä ymmärrän toki, että tällaisessa tilanteessa kuin missä me nyt elämme yhteiskunnassa nuukuuden ylistäminen ei mene perille ja budjetin tiukentaminen on varmasti vaikeaa. Eräänä jarruna ja hyvin merkittävänä jarruna olen näkemässä sen, että koko julkisen hallinnon osalta meillä on sellainen suunnittelujärjestelmä, joka tavoittelee vain kasvua. Tämä järjestelmä ei pakota miettimään riittävän perusteellisesti jonkin yksittäisen menokohdan tarpeellisuutta. Tällaiseen harkintaan, tietynlaiseen nollabudjetointiin, eivät pakota myöskään budjetin laadintaohjeet riittävän jämäkästi. Vasta sitten kun suunnittelujärjestelmät ovat pakottamassa uusajatteluun, pääsee tervehdenkin niukkuus kunniaan.

Opposition taholta on arvosteltu budjettia löysäksi. Sellainen se onkin. Vuoden 1983 lopussa valtion budjettimenot olivat vähän päälle 77 mrd. mk. Summa kasvoi edellisen hallituksen ja eduskunnan aikana eli vuoden 1986 loppuun mennessä 105 mrd. markkaan eli vajaalla 28 mrd. markalla. Istuvan hallituksen aikana,

huomioon ottaen juuri ensi vuodenkin budjettiesitys, kasvua on tapahtunut jo tähän mennessä 19 mrd. markalla. Menojen kasvattaminen on tähän mennessä ollut nopeampaa kuin koko edellisen hallituksen ja eduskunnan nelivuotiskautena.

Budjetin yksityiskohtainen tarkastelu kertoo ns. siirtomenojen räjähdysmäisestä kasvusta. Edustaahan tämä lohko ensi vuonna jo peräti 56 % koko budjetin loppusummasta. Ellei tähän puoleen kajota, olemme vuosikymmenen taitteeseen mennessä toteamassa siirtomenojen paisuneen runsaaseen 60 %:iin budjetin loppusummasta. Käsitykseni mukaan tässä on se lohko, jota on kriittisesti tarkasteltava, vaikka se kipeältä tuntuukin. Vääjäämättä olemme siinä tilanteessa, että budjettia on leikattava yhdessä eri intressitahojen kanssa tehtävin sopimuksin. Näin on tehty aiemminkin.

Vuoden 1984 huhtikuussa nostin esille juuri siirtomenojen löysyyden. Tämä sai julkisuudessa ja myös täällä eduskuntasalissa varsin laajaa huomiota osakseen. Asia ymmärrettiin sekä myönteisesti että kielteisesti, niin kuin toki tällaisessa niukkuuden saarnaamisessa yleensä ymmärretään. Totuus oli kuitenkin se, että vuoden 1984 tasossa, jolloin budjetin loppusumma oli noin 80 mrd. mk, pystyttiin karsimaan jo budjetissa hyväksytyjä menoja lisäbudjettien yhteydessä siirtomenojen osalta — siirtomenojen osalta yksistään — runsaat 1,3 mrd. mk, eikä kukaan nostanut meteliä. Minusta tämä osoittaa sen, että mahdollisuuksia löytyy, kunhan ruvetaan perusteellisesti käymään asioita läpi yhdessä eri vaikuttajatahojen kanssa.

Vielä haluaisin puuttua säästömielessä sellaiseen kohtaan kuin julkisen hallinnon hankintamenoihin. Ne ovat nousseet vuositasolla jo peräti 45 mrd. markkaan. Tästä valtion osuus laajasti käsitettynä on noin 20 mrd. mk. Olen varkaasti siinä uskossa, että mikäli hankintatointa kehitetään terveitten ostoperiaatteiden mukaisesti, varastokiertoa nopeutetaan ja hävikkiä supistetaan, päästään näin aikaansaaduilla pienemmillä rahasummilla aivan samoihin lopputuloksiin kuin suuremmilla rahasummilla olisi päästy. Nuukuus on saatettava kunniaan ja tällaisen toteuttamistavan esteenä olevat asenteet muutettava. Olen ollut iloinen, että tässä salissa tämän päivän aikana nuukuuden ylistäjien kuoroon on ilmoittautunut yhden ja toisen ryhmän edustajia. Me tarvitsemme tällä hetkellä sellaista asennetta, jossa voidaan tarkastella menojemme kasvua todella kriittisesti.

Edelleen lisäksi säästöä tuottavaan ryhmään hallinnossa olevan turhan työn karsimisen. Jopa pientenkin yksittäisten asioiden vtvominen monessa eri portaassa on lisäämässä kustannuksia, puhumattakaan työn mielekkyydestä. Tehtävä- ja päärantävallan delegointi on siis välttämätöntä. Tältä osin on valitettavasti todettava, että se mitä esimerkiksi keskusvirastoilta on valtaa karstittu tämän hallituksen aikana, niin se valta onkin siirtynyt ministeriötasolle. Ei tämä ole millään tavalla muuttamassa nykyjärjestelmää järkevämmäksi ja taloudellisemmaksi.

Meidän on syytä myös perata tähän aikaan sopimattomat ikivanhat säännökset, jotka aiheuttavat mitä moninaisimmassa määrin turhaa työtä. Näistä kukkasista minä ottaisin esimerkiksi lääninhallituksia työllistävän, vaikkei nyt paljonkaan, mutta jossain määrin työllistävän vuodelta 1898 — sanoin aivan oikein: 1898 — peräisin olevan lain huutokaupan toimittajan ammatin harjoittamisesta kaupungeissa sekä samalta vuodelta, siis vuodelta 1898, peräisin olevan asetuksen panttilainausliikkeen harjoittamisoikeudesta. On todella aika perata nämä ja monet muut tämäntyyppiset säännökset nykyaikaa vastaaviksi sekä vapauttaa valtionhallinnon väliportaantaso, paikallistaso sekä kuntasektori pikkutarkkoista keskushallinnon antamista normeista.

Herra puhemies! Edellä olen halunnut esittää konkreettisina keinoina eräitä säästömahdollisuuksia. Uskoisin näiltä osin löytyvän laajaa tukea hallitukselle, mikäli se näihin haluaa puuttua. Hallituksen on vain tehtävä esitykset, ei niitä yksityiskohdissaan tee oppositio.

Lopuksi haluan puuttua vielä budjetin laatimisaikatauluun. Valtion budjetilla on suorat vaikutuksensa muun muassa kunnallishallinnossa laadittaviin vuotuisbudjetteihin. Tähän mennessä jo tänä vuonna lähes jokaisessa kunnassa ja kuntainliitossa on ensi vuoden talousarvio käsitelty. Luonnolliselta tuntuisi, että valtion budjetti kulkisi näitä edellä, jotta osattaisiin tehdä mahdolliset muutokset kunnissa aikanaan. Tähän löytyy käsitykseni mukaan täydet mahdollisuudet. Tietotekniikan hyväksikäyttö mahdollistaa, jos sitä osataan hyödyntää, budjetin valmistelun hallinto- ja hallitustasolla jo niinkin varhain, että se voitaisiin antaa eduskunnalle ennen kesäloville lähtöä. Me olemme vain oppineet suomalaisessa järjestelmässä pitämään kiinni vanhasta ja vanhan tekniikan periaatteesta eli siitä, että vuotuinen hallituksen budjettiriihi puidaan vuodesta toiseen elo—

syyskuun vaihteessa. Miksei tuota saunaa voida lämmittää touko—kesäkuun vaihteessa? (Ed. Laaksonen: Juhannuksena!) Ei tämä ole missään tapauksessa muusta kiinni kuin asenteista. Jos päästään siihen, että budjetti on eduskunnalle esitelty ja valtiovarainvaliokuntaan lähetetty ennen kesälaitumille lähtemistä, valtiovarainvaliokunta pystyy budjetin ja budjettilait käsittelemään varhaisyyksyn aikana ja näin budjetti on oleva selvänä eväänä myös kuntasektorin budjettien laatimiselle riittävän hyvissä ajoin. Minä toivon, herra puhemies, että hallitusrintamalta löytyisi sellaista uudistushenkeä, jossa näytettäisiin, että on tahto toimia nykyistä nopeammin ja että pystytään hyödyntämään nykyistä paremmin tietotekniikkaa.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mattila vertaili edellisen hallituksen ja tämän hallituksen budjetin loppusummien kasvuja. Siinä yhteydessä hän kyllä tahallisesti jätti esiintuomatta sen tosiseikan, että tämän hallituksen aikana on toimeenpantu useita sellaisia, erityisesti sosiaalitoimen sektorin uudistuksia, joiden menovaikutukset kohdistuvat vasta viimeksi kuluneisiin vuosiin.

Mitä sitten tulee säästökohteisiin, niin siinä tietysti ole varmasti samalla linjoilla, niitä pitäisi etsiä. Olisi toki toivonut, että pienempiinkin yrityksiin oppositio olisi suhtautunut myönteisesti. Viittaanpa vain vasta tapahtuneeseen kuljetustuen säästöhankkeeseen. Sehän ei tietysti valtiontalouden kannalta ole merkittävä asia, mutta osoitti sen, että pienimpiinkin hankkeisiin oppositiolta ei tukea löydy.

Ed. Mattila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Viinaseen puheenvuorossaan esittämään ensimmäiseen kohtaan toteaisin, että edellisen hallituksen ja saman hallituspuheen aikana pitemmän aikaa oli vallalla tuntuvasti suuremmat uudistushankkeet kuin mitä on tällä hetkellä. Koulupuolen uudistukset lähtivät liikkeelle. Osin ne ovat olleet toki kesken, ja niiden täydentäminen on meneillään, mutta kyllä nämä uudistukset ja niiden kustannusvaikutukset ovat olleet tiedossa. Olen aivan varma, että jos edellinen hallituspuhe olisi voinut toimia tai hallitus, jossa Suomen keskusta olisi voinut olla mukana, niin kyllä näihin menojen lisäykseen olisi voitu varautua nykyistä tuntuvasti paremmin.

Mitä tulee opposition suhtautumiseen tiettyihin säästöihin konkreettisella pohjalla, allevii-

vaisin sitä, että oppositio on kaikissa vaiheissa korostanut, että jos pääsisimme keskustelemaan hallituksen kanssa tai hallitusrintaman kanssa, mistä päästä tervehdyttämistä aloitetaan, niin eivät tällaiset säästämistoimet varmaankaan oppositiosta ole jäämässä kiinni. Hallitus on ollut mielestämme liian ylimielinen. Tulkoon hallitus itsetutkiskelun kautta parempiin lopputuloksiin.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä edelliselle hallitukselle oli tyypillistä ainakin lähempänä vaaleja ja nimenomaan edellisten eduskuntavaalien alla säätää sellaisia lakeja, joiden kustannusvaikutukset tulevat seuraavien hallitusten niskaan. Se oli hyvin tyypillistä, ed. Mattila.

Mitä näihin säästökohteisiin tulee, niitä on nimenomaan yritetty täällä eduskunnassa saada tälläkin viikolla esiin. On manattu puheenjohtaja Väyrystä esittämään säästökohteita. Hän ei ole niitä halunnut esittää ja on ilmoittanut, että hallitus esittääköön ne hankkeet. Olkaa aloitteellisia, kyllä hallitus tekee esityksiä!

Ed. Mattila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Viinaseen säästöpuheenvuoroon toteaisin sen verran, että ei opposition tehtävänä ole ollut aikaisemmin eikä nytkään markkamääräisesti ja momentin tarkkuudella mennä sanomaan, mistä säästöt suoritetaan.

Jos ed. Viinanen kuunteli tarkkaan äsken pitämäni puheenvuoron, siinä tulivat kyllä päälinjoiltaan täysin ne suunnat selville, mistä täytyisi ja on mahdollista karsintaa lähteä suorittamaan. Se tarkkuus riittää oppositiolle. Siitä lähtien on tehtävä hallituksen se tarkennustyö, mitä hallitusvastuussa oleville puolueille kuuluu.

Mitä tulee sitten menojen lisäystä edellyttäviin lakeihin, niiden osalta toteaisin, että eivät ne nyt ainakaan keskustasta ole johtuneet, ei missään tapauksessa yksistään keskustasta. Ne uudet lait, joita on säädetty, jotka ovat aiheuttaneet menojen lisäyksiä ja aiheuttavat lisää vielä tästä eteenkinpäin, ovat tulleet poliittisten puolueitten laajalla yhteissopimuksella, työmarkkinajärjestöjen esittämällä yhteisopimuksella jne.

Ed. P. Lahtinen: Arvoisa puhemies! Nyt varmasti käytän lyhyemmän puheenvuoron kuin eduskunnassa koskaan aikaisemmin. Yritän muutamalla sanalla Euroopan yhteisöä ja valtion yrityksiä käsitellä.

Täällä eduskunnassa on jokin aika sitten vilkkaasti keskusteltu Suomen asemasta yhdyntävässä Euroopassa. Kun lueskelin talousarviota, toivoin löytäväni siitä jotain sellaista, joka ei viittaisi siihen, että meidän itsenäisyytemme olisi jonkun muun määriteltävissä kuin meidän. En kuitenkaan löytänyt sellaista, vaan yleislinja oli selvästi Euroopan yhteisön tiukkaa linjaa noudattava. Hallitus ei esitä mitään sellaista, johon tulisi palata sen jälkeen, kun meitä sitoo Euroopan yhteisön lainsäädäntö. Mieluummin talousarvion lähtökohdat on asetettu tukemaan tätä lainsäädäntöä.

Hallitus on siis jo nyt, kun vasta ensiaskeleita otetaan Euroopan yhteisön suuntaan, sitomassa Suomea palkallisesti alemmalle tasolle kuin aiemmin, sosiaalipoliittisesti turvattomampaan tulevaisuuteen, harjoittamalla aluepolitiikkaa, joka johtaa kunnat yhä suurempaan eriarvoisuuteen, lisää kuntien taloudellisia rasitteita huomattavasti eikä edesauta työttömyyden vähentymistä. Esimerkkejä siis löytyy siitä, mihin suuntaan tämä hallitus on luotsaamassa talouspolitiikkaamme. Sen johtotähti on Euroopan yhteisö, sen avoimet markkinat, sen työttömyys, heilahteleva ja alhainen talouskasvu, korkea inflaatio, ylituotanto-ongelmat, ympäristöongelmat jne. Tätäkö Suomi on Euroopasta hakemassa?

Arvoisa puhemies! Talousarviossa kiinnitetään mielestäni liian vähän huomiota ilman, veden ja maan saastumisongelmiin. On selvää, ettei Suomi yksin pysty vaikuttamaan ympäristön rasitusten lieventämiseen, mutta on sillä mahdollisuus käydä aktiivista neuvonpitoa ja sopia naapurivaltioiden ja etenkin teollisuuspiirien kanssa päästöjen, kuljetusten turvallisuuden, normistojen säätämisen ja valvonnan kautta tiestä vakaampaan ekologiseen tasapainoon, toimia siis aktiivisesti luonnonkatastrofin estämiseksi.

Ei liene yhdentekevää hallituksellekaan siitä näkövinkkelistä katsoen se, mitä esimerkiksi kuljetusmuotoja yhteiskunnassa suositaan, eikä sekään, kenen omistuksessa nämä kuljetusvälineet ovat. Yhteiskunnan omistussuhde käy tarpeelliseksi silloin, kun kyseessä on koko kansakunnan edun valvonta ja palvelujen tasainen, kohtuuhintainen saanti. Talousarviossa tulisiakin erityisesti painottaa ja vaalia valtiojohtoisen palvelun sekä teollisuuden säilymistä yhteiskunnallisena. Valtionrautateiden ja lentoyhtiö Finnairin osakekannat tulee jatkossakin kokonaisuudessaan subventoida valtion varoin. Täten

säilyvät nämä palvelumuodot yhteiskunnan valvonnassa ja säilyttävät niille ominaisen turvallisen liikkumisen ja palvelun luonteen.

Arvoisa puhemies! SKDL:n eduskuntaryhmä tulee talousarvion käsittelyn yhteydessä tekemään tarvittavia muutos- ja lisäysehdotuksia siitakin huolimatta, että valtiovarainministeri Liikanen on ne kieltänyt jo siksi, ettei oppositio ole esittänyt talousarvion tulopuolelle tarvittavia tuloja. Kuitenkin SKDL:n eduskuntaryhmä on vaatinut tulopuolelle muutoksia esim. verouudistuksen yhteydessä suoritettavaksi siten, että suuryritysten ja rikkaiden verotusta lisättäisiin tuntuvasti. Tältä osin olisi saatu taloudellisia voimavaroja suurtenkin uudistusten toteuttamiseen. Tätä ei hallitus kuitenkaan halunnut toteutettavaksi ja rutisee nyt varojen puutetta aivan siten kuin ei olisi ollut mahdollisuuksia lisätä valtion tuloja.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. P. Lahtinen vaati, että julkisen sektorin palveluita, lähinnä Finnairin ja VR:n palveluita, olisi tuettava valtion subventioin. Hän unohtaa, että kyse on silloin meidän kansalaisten maksamista verovaroista, ja silloin on kyllä edellytettävä niin molemmilta näiltä laitoksilta kuin kaikilta muiltakin valtion ylläpitämillä laitoksilla kilpailukykyä. Jollei kilpailukykyä ja tehokkuutta muuten saada, niin silloin pitää luoda yksityinen sektori näillekin kilpailijaksi. Kyllä sitä kautta hintataso saadaan putoamaan ja kansalaisten verorasitusta kevennettyä.

Ed. P. Lahtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ymmärrä sitä, minkä takia porvarit aina tähän puoleen asiasta puuttuvat. Nämähän ovat palvelulaitoksia, joiden vuoksi kansalaiset veroa maksavat. Sen vuoksi kansalaisilta peritään veroa, että heille voidaan antaa palveluja ja sellaisella varmuudella, jota vain yhteiskunta voi antaa.

Ed. Holvitie (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Äsken kuullun perusteella täytyy vain todeta, että ilmeisesti puhuja kuvittelee, että on olemassa jonkinlaisia ilmaispalveluja. Joku maksaa aina palvelut. Me kokoomuksessa olemme sitä mieltä, että palvelujen taso voidaan säilyttää huolimatta siitä, kuka palvelut järjestää. Ne on järjestettävä mahdollisimman taloudellisesti ja niin, että kaikki ovat niiden piirissä.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En minäkään ymmärrä sitä, miksi äärivasemmalta koko ajan kajotaan siihen, että subventioita pitäisi valtionyhtiöille, palveluyhtiöillekin, maksaa, eikä samanaikaisesti vaadita tehokkuutta. Kyllä meillä joka ikisellä veronmaksajalla on oikeus vaatia sellaista toimintaa näiltä laitoksilta, että ne palvelut, joista me saamme nauttia — sinänsä hyvistä ja turvallisista palveluista — tuotetaan tehokkaimmalla tavalla joka ikisen kansalaisen käytettäväksi.

Ed. P. Lahtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viimeisten kymmenen vuoden aikana on varmasti yksityiselle sektorille annettu enemmän rahaa kuin valtionjohtoaisille yrityksille, ja siitä huolimatta nämä yritykset eivät ole olleet niiden oman kertoman mukaan kilpailukykyisiä, vaan niitä on pitänyt tukea vielä sen lisäksi kaikella muulla, verohelpotuksilla sekä myös tulopoliittisilla ratkaisuilla, jolloin työntekijöille ei ole maksettu heille kuuluvaa palkan osuutta, jonka he olisivat työstään ansainneet. Näin ollen minusta valtionjohtoiset yritykset ovat olleet jopa huonommassa asemassa tässä suhteessa valtioon nähden kuin yksityiset yritykset, jotka ovat saaneet rahaa melkein sen, mitä ne ovat pyytäneet yritystoimintansa ylläpitämiseen.

Ed. Apukka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomuksella on aina ollut hyvin yksioikoinen käsitys, kun puhutaan esimerkiksi liikenteen palveluitten saattamisesta joka alueeseen maata. Meidän mielestämme tilanne on liikennepalveluitten osalta aivan sama kuin esimerkiksi sähkövalon osalta: Tänä päivänä lähdetään siitä, että sen pitää olla jokaisen ihmisen saatavilla, eikä voida kuvitellakaan, että jokainen ihminen olisi vetänyt itselleen omin kustannuksin taikka sitten jonkin yksityisen yrityksen kustantamana valot, vaan niihin on tarvittu aina haja-asutusalueilla valtiovallan mukaan tuloa.

Esimerkiksi rautatien osalta on aivan selvää tänä päivänä, että kaikkien maan alueitten pitäisi olla samalla lailla rautatiepalvelusten piirissä. Jos me lähdemme siitä, että niitä pidetään yllä ainoastaan yksityisin varoin, niin on aivan selvää, että sellaiset rataosuudet, jotka ovat heikosti kannattavia tai peräti kannattamattomia, jätetään pois, koska niissä sidotaan turhan paljon kalustoa pienellä tuotolla, ja sitä ei yksityinen tietenkään tee.

Meidän mielestämme palveluita, niin kaikkia liikennepalveluitakin, pitää käsitellä kokonaisuutena niin, että ne tänä päivänä kuuluvat kaikille kansalaisille tasavertaisesti. Mutta kokoomuksella on ilmeisesti sellaisen linjaus — ja se saa sitä toteuttaa aivan vapaasti — että kohta vaaditaan lappilaisilta kirjeisiinkin kaksi postimerkkiä.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Herä puhemies! On turha käydä vertailemaan, kumpi on enemmän saanut, valtion yritykset vai yksityiset yritykset. Viitataanpa vain, että tällä vauhdilla ainakin, kun VR:n alijäämä on noin miljardi markkaa vuodessa, jos eroja on ollut, ne kurotuvat aika nopeasti kiinni.

Mitä sitten tulee ylipäänsä yksityisen yritystoiminnan saamiin avustuksiin, tukiaisiin, jos niitä niin halutaan nimittää, niin huomattava osahan näistä on mennyt aluepoliittisiin tarkoituksiin, jotka me varmasti molemmat hyväksymme. Kyllä kehitysalueella olisi varmasti paljon surkeammat olosuhteet, mikäli tällaista aluepoliittista tukea yrityksille ei olisi annettu. Se on työllisyyskysymys ja se on tietysti tasapuolisuuskysymys, josta ollaan ilmeisesti yhtä mieltä, että siitä on huolehdittava.

Ihan samalla tavalla tuotekehitykseen ja tutkimukseen suunnatut varat, jotka ovat satojen miljoonien luokkaa vuosittain, ovat sitä yleistä toimintaedellytysten parantamista, mitä yritystoiminta tarvitsee. Se on sitä perustaa, jolla luodaan työpaikkoja ja kilpailukykyä suomalaiselle elinkeinoelämälle ja suomalaiselle työmiehellekin työtä. Ilman sitä oltaisiin etelässäkin paljon huonommassa asemassa tänä päivänä saati tulevaisuudessa.

Ed. Holvitie (vastauspuheenvuoro): Herä puhemies! On alue mikä tahansa, me olemme varmasti yksimielisiä siitä, että terve kilpailu tuottaa aina parhaimman, palvelualltiimman muodon ja myös pitää hinnan kurissa. Se pitää myös liikenteen osalta paikkansa. On selvää, että on paljon palveluja, joitten tuottaminen kuuluu yhteiskunnalle, mutta ne palvelut, jotka tasollisesti ja myös hintapoliittisesti pystytään suorittamaan yksityisin toimin, on syytä suorittaa niin, että ne subventiot, ne tariffipoliittiset ratkaisut, jotka joudutaan julkisen toiminnan piirissä satsaamaan, jäävät silloin tekemättä, ja verot pysyvät kurissa, josta tämä keskustelu lähti liikkeelle.

Ed. Hurskainen - Leppänen: Arvoisa puhemies! Valtion tulo- ja menoarviollla luodaan puitteita tulevan vuoden kehitykselle. Vakautusratkaisu on saatu solmittua, joskin joitakin työntekijäryhmiä on jäänyt sen ulkopuolelle. Yleisesti ottaen voidaan tulevan vuoden talousnäkyviä pitää kohtuullisen tyydyttävänä. Samanaikaisesti on kuitenkin yhteiskunnassamme uhkatekijöitä, joista yksi keskeinen on ympäristön saastuminen. Verokeskustelun yhteydessä nousi esille useita kertoja saastevero ja sen merkitys luonnonsuojelullisesti. Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että saasteverolla ei välttämättä suojella luontoa mutta sen tuotoilla toki voidaan korjata saasteiden vaikutuksia. Vaikkakin periaate, että saastuttaja on korvausvelvollinen, on hyvä, näen kuitenkin luonnonsuojelussa peruslähtökohdaksi ennalta ehkäisevän työn.

Ympäristön saastumiseen liittyvät asiat ovat melko tuoreita maassamme, joten tutkimus- ja selvitysmäärärahojen tarve on todella suuri tällä hetkellä, mihin myös ed. P. Lahtinen äskeisessä puheenvuorossaan viittasi. Ensi vuoden budjetissa on varattu jonkin verran tutkimus- ja selvitystyötä varten määrärahoja. Erityisesti minua ilahduttaa se, että tutkimustoimintaa on laajennettu edellisistä vuosista ja se käsittää monia eri sektoreita, kuten esimerkiksi ilman-suojeluun, happamoitumiseen, jätehuoltoon ja meluun liittyviä tutkimuksia.

Ympäristölainsäädäntöä käsiteltäessä laki- ja talousvaliokunnassa on viime aikoina noussut esille hyvin vahvasti romuakkuongelma. Romuakkuja koskevassa osamietinnössä on akkujen keräilyä ja hävitystä käsitelty erittäin laajasti. Tällä hetkellä on maassamme kaksi valtakunnallista romuakkukeräysyritystä, jotka keräilyn lisäksi myös purkavat ja uudelleen käyttävät akkujen eri osia eri tarkoituksiin. Akut ovat todella vaarallisia jätteitä joutuessaan luontoon. Esimerkiksi suuri osa akusta on lyijyä, joka on uusiutumaton luonnonvara ja joka on myös kuuleman mukaan onneksi helppo ottaa talteen akuista sekä käyttää uudelleen. Tällä hetkellä muun muassa maailman liijyn kokonaiskäytöstä yli 60 % menee akkujen ja pariston valmistukseen. Vuonna 1987 oli jo puolet maailmassa käytetystä liijystä kertaalleen kierätettyä. Nyt käsitellyssä olevassa valtion budjetissa on avattu pää tämän ongelman ratkaisemiseksi. Budjettiin on varattu 3 milj. markan määrärahan akkujen keräilykokeilua varten, joka on alku myös tässä asiassa. Tulevaisuudessa tämä tarvitsee lisää määrärahoja.

Vaikka ilmansuojelututkimus on saanut osansa budjettivaroista, olisi merkittävää, että ilmansuojeluasioihin puututtaisiin myös muilla tasoilla. Ilmaan laskettavien saastepäästöjen määrään on saatava rajoituksia entisestään. Yhtenä esimerkkinä voin kertoa erään kaupunginvaltuuston päätöksen. Valtuustossa oli käsiteltyssä kaavamuuos, ja muutoksella hyväksytettiin oikeus rakentaa vanhusten palvelutalo eräseen kaupunginosaan. Ympäristöministeriön lausunnossa puututtiin siihen, että rikkivety-putoisuudet ovat tuolla alueella korkeita ja vanhusten palvelutalon rakennuttajalle on asetettava ehto, että huoneisiin on järjestettävä määrätynlaiset ilmastointilaitteet. Henkilökohtaisesti en voi käsittää, että yleensä tällaisia päätöksiä voidaan tehdä tai yleensä esittää tehtäväksi. Mielestäni pitäisi puuttua asian ytimeen eli saasteiden lähteeseen ja siellä tehdä korjauksia, parannuksia. Sen vuoksi näenkin tärkeäksi, että pikaisesti olisi saatava aikaan uusi ilmansuojelulaki, jolla todella rajoitettaisiin ilman kohtuuton saastuttaminen.

Liikennepoliittikkamme on edelleen hajanais- ta, kuten jo taannoin liikennepoliittisen selon- teon yhteydessä on todettu. Liikenteen tuki tun- tuu jakautuvan osaksi sattumanvaraisesti eri lii- kennemuotojen kesken. Liikennepoliitikassa ei ole selkeää painopistettä, niin kutsuttua kärkeä. Liikennepoliitiikan eri tukimuotojen yhteisvai- kutusta, yhteismäärää, ei ole kartoitettu eri lii- kennemuotojen välillä. Näin ollen joidenkin lii- kennemuotojen valtionosuus on noussut koh- tuuttomaksi. Samanaikaisesti kuitenkin esi- merkiksi Valtionrautatiet ja linja-autoliikenne kamppailevat taloudellisten vaikeuksien keskel- lä, vaikka linja-autojen käyttäjiä on vuosittain 450 miljoonaa ja ajokortittomia on maassamme vielä 2,5 miljoonaa.

Lähitulevaisuudessa tilanne kuitenkin tulee muuttumaan ja julkisten kulkuneuvojen käyttä- jien määrä pienenemään henkilöautoistumisen kasvun myötä, ellei liikennepoliittikan suuntaa muuteta. Juuri nyt tarvittaisiin vahvoja liiken- nepoliittisia toimenpiteitä, joilla tuettaisiin joukkoliikenteen kehitystä. Nyt käsillä olevassa budjetissa toimenpiteet eivät kaikilta osin tue tätä kehitystä. Esimerkiksi vaikkapa valtionapu joukkoliikenteen kehittämiseen ja säilyttämi- seen on 215 milj. mk. Määräraha sisältää lisäksi polttoaineveron palautusjärjestelmästä luopu- misen. Näin ollen tuki todellisuudessa ei ole enää riittävä.

Vaikka valtiovarainvaliokunnan mietinnössä

on lausuttu, että puolet 215 miljoonasta jaettai- siin kilometriperusteisesti ja puolet jäisi minis- teriön harkinnanvaraiseksi tueksi, ei se takaa kuitenkaan linja-autoliikenteen kehitystä eten- kään syrjäseuduilla. Linja-autoliikenne on maassamme ollut yksi merkittävä kuljetusmuo- to kautta vuosikymmenien. Linja-autoliiken- teen henkilötaksan vahvistusmenettely on myös vuosikymmenien takainen eikä vastaa enää tä- män päivän tarpeita. Tästä osoituksena on myös Imatralla toteutettu tasataksakokeilu kaupunkiliikenteessä. Kokeilusta on saatu myönteisiä tuloksia, ja uskon, että näitä voitai- siin hyödyntää koko maassa samalla, kun sel- keytettäisiin henkilötaksan vahvistusmenettelyä ja rakennetta.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuudessa myös lii- kennepoliitikassa joudutaan yhä enemmän ot- taamaan huomioon niin sanotut pehmeät arvot, viihtyvyys ja saastumisen ehkäisy. Jo nyt tulisi liikennepoliittisilla ratkaisulla tähdätä tulevai- suuteen ja tukea toimintoja niin, ettemme ka- dottaisi kattavaa joukkoliikenneverkkoa näinä henkilöautoistumisen hulluina vuosina.

Ed. U o s u k a i n e n : Herra puhemies! Kes- kustelun tässä vaiheessa haluan kiinnittää huo- mion vain kolmeen mielestäni askarruttavaan seik- kaan.

1) Tuntuu turhalta suunnata sanoja ja vaati- muksia enää ensi vuoden talousarvioon. Nuo sanat on jo käytetty ja eväät annettu. Aloitteet on nyt käsitelty, muutokset niiden johdosta teh- ty tai jätetty tekemättä. Keskustelu muodon vuoksi on turhaa. Vaikka ensi vuoden budjet- tiin tulevat muutoslisäykset ovat entistä pie- nemmät, haluaisin kernaasti, että tarkistuskoh- teet pitäisi saada jo varsinaiseen talousarvioeh- dotukseen. Porkkana- tai joululahjarahamenta- liteetti ei ole eduskunnan arvolla sopivaa. Kan- sananedustajille pitää saada riittävän aikainen mahdollisuus vaikuttaa budjettiin.

2) Haluan valittaa sitä, ettei erikoisvaliokun- nilla ole sanansijaa rahanjaossa vaan valtiova- rainvaliokunta esiintyy kuin tuntematon jumala ehdottomana päättäjänä. Sama koskee myös asioita valmistelevien ministeriöiden suhteita. Hyvätkin lakiehdotukset jäävät torsoiksi, kun niiden toimeenpanoon ei anneta riittämiin ra- ha.

3) Suuntaan katseeni jo vuoden 1990 budje- tin valmisteluun siksi, että siihen voinee juuri nyt ja tästedes vaikuttaa. Toivottavasti sitä val- mistelevat tahot tutkivat tämän vuoden toteutu-

matta jääneet erikoishankkeet ja keskeneräiset monien lupausten lapset. Erikoishankkeista esimerkkinä mainitsen kansainvälisen semio-tiikkainstituutin, jonka sijoitusmaaksi arvo-valtainen tiedemieskollegio on ehdottamassa Suomea ja täällä Imatraa. Toivottavasti tämän toimintaan keskittyvän, ei siis seiniä vaativan instituutin ylle lankeaa tarpeellinen rahavirta mahdollisimman pian. Keskeneräisistä ja vajaasti toteutetuista hankkeista mainitsen esimerkkinä edellytykset täyttävien musiikkioppilaitosten ja museoiden pääsemisen lakisääteisen valtionosuuden piiriin, keskiasteen kuvataidekoulutuksen ja aikuiskoulutuksen kehittämisen sekä lukion tuntikehityksen nostamisen.

Ed. Vihriälä: Herra puhemies! Punamustahallituksen toinen budjettiesitys osoittaa selvästi, että tässä maassa suunta on muuttunut. Valtiovarainvaliokunta ei voinut tehdä mitään merkittäviä muutoksia hallituksen esitykseen, koska valtiovarainministeri ja pääministeri olivat lujilla siteillä asiat sopineet ja yhteen liittäneet. Päähallituspuolueet sosialidemokraatit ja kokoomus ovatkin liikuttavan yksimielisiä nykyisestä poliittisesta suuntauksesta, jolla maan asioita hoidetaan. Perusrakenteet ovat tässä uudessa poliittisessä kulttuurissa muuttamassa. Mikä ennen oli jyrkästi kiellettyä, jopa epäisänmaallista, on tänään sallittua. Kokoomuksella on vasen ja oikea käsi jo samassa taskussa, ja tämä tasku on sosialidemokraattien tasku.

Hallitus johtaakin maata kovalla oikeistososialidemokraattisella otteella. Yksilökeskeisyys on todella noussut arvoon, kuten hyvätuloisia suosiva verouudistus osoittaa. Verouudistus on sosiaalisesti epäoikeudenmukainen ja käytännössä hyvin monimutkainen, byrokratiaa lisäävä. Se ei rohkaise työn tekemiseen eikä teettämiseen. Se rankaisee yrittämistä ja säästämistä. Se vie pohjaa terveeltä ja pitkäjännitteiseltä talouspolitiikalta. Yhteisvastuu koko kansan asioiden tasapuolisesta hoitamisesta on heikkenemässä.

Herra puhemies! Ne yhteiskunnalliset voimat, jotka toisen maailmansodan jälkeen määrätietoisella työllä ovat luneet pohjaa hyvinvoinnillemme ja myös laajalle yhteisymmärrykselle sekä ulko- että sisäpolitiikassa, ovat nyt keskeisen hallitusvallan käytön ulkopuolella. Parlamentaarisen demokratian kannalta tämä on sinänsä tervetullut ilmiö. Eräät sanovat, että

Mauri on tehnyt tehtävänsä ja Mauri saa mennä. Näinhän asia ei kuitenkaan ole, vaikka nykyhallitusta ihannoivat oikeustovot näin haluavat pysyvästi nähdä.

Maaseudun ja haja-asutusalueiden poliittinen voima heikkenee, kun ihmiset muuttavat etelään. Tämä on tosiasia tänä päivänä. Aluepolitiikasta puhutaan juhlapuheissa, mutta teot puuttuvat. Maa on todella jakautumassa kahtia — rikkaaseen työvoimapulasta kärsivään etelään ja köyhään keski- ja pohjoisosaan. Eräs isäntä totesikin Ylistarossa, että kymmenen vuoden kuluttua Tampereen pohjoispuolella olevat maakunnat ovat vain metsästy- ja lomaviettoalueita etelän jupeille ja Keski-Euroopan herroille. (Ed. Viinanen: Olipa tyhmä mies!) Ensi vuoden tulo- ja menoarvioesitys valtiovarainvaliokunnan mietintöineen on vauhdittamassa juuri tätä kehitystä.

Herra puhemies! Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ilmoitti syyskesällä, että oppositiota ei tarvita välttämättä budjetin käsittelyn yhteydessä. Oppositio on voinut kuitenkin vaikuttaa merkittävästi erityisesti budjettilakeihin, kun se on estänyt useiden pysyvien verolakien säätämisen. Esimerkkinä todettakoon, että maidon alkutuotevähennyksen alentaminen 1,6-kertaiseksi jäi yksivuotiseksi verolaiksi. Yksivuotinen laki kuitenkin tietää jo sitä, että maidosta kannetaan ensi vuonna veroa 350 milj. mk enemmän kuin tänä vuonna. Laskun maksajana on suomalainen kuluttaja. Maitoverosta on tullutkin Holkerin ja Liikasen yhteistyön ja veropolitiikan symboli. Laki annettiin maataloustuottajien kanssa tehtyjen sopimusten vastaisesti. Viime keväänä kerroin alennettiin väliaikaisesti 1,7-kertaiseksi lisäbudjetin rahoittamiseksi. Maitovero tuli korvaamaan hallituksen ensiksi kaavailemaa charter-veroa, jota se ei tohtinut vaalien alla esittää. Nyt verotetaan ihmisiä, jotka ovat vähemmän äänekkäitä kuin etelänmatkaajat etujaan puolustamaan. Tämäkin maitovero sopii hyvin nykyhallituksen arvostusnäkökohtiin ja linjaan.

On totta, että elintarvikkeemme ovat kalliimpia kuin useissa muissa maissa. Osa selittyy korkeilla tuotantokustannuksilla ja nämä osaltaan ilmastollisilla seikoilla. Usein valitettavasti unohtetaan, että suomalaiset elintarvikkeet ovat myös raskaasti verotettuja. On syytä muistaa, että esimerkiksi ruisleivän hinnasta saa leipomo 42 %, kauppa 28 %, liikevaihtoveron osuus on 14 %, viljelijä saa 12 %, ja 4 % jää myllyn ja muiden raaka-aineiden osuudeksi.

Toivottavasti verotusnäkökulma muistetaan, kun valitetaan maidon ja maitotuotteiden kalteutusta ja moititaan siitä suomalaisia maidontuottajia.

Valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto käsitteli maatalouspääluokan tyydyttävällä asiallisuudella. Jaosto teki myös eräitä merkittäviä muutoksia, kuten lisäsi satovahinkoihin 90 milj. mk sekä karjantarkkailun määrärahoja nykyiselle tasolle ja muutti rahat arviomäärärahoiksi. Valitettavasti karjantarkkailumomentin heikkoutena on kuitenkin se, että Pohjois- ja Itä-Suomen keinosiemennysyhdistykset tulevat ensi vuonna menettämään avustuksia, koska siellä on kiinteä määräraha.

Kun eduskunta hylkäsi lain valtion maatalousteknologian tutkimuslaitoksesta annetun lain kumoamisesta, palautti jaosto tarvittavat määrärahat tulo- ja menoarvioesitykseen. Jaosto muutti myös hallituksen esitystä porotutkimusaseman paikan suhteen poistamalla perusteista Muddusjärven koaseman nimen. Tämä muutos tekee mahdolliseksi sen, että tutkimus- asema voidaan perustaa muuallekin Inarin kunnan alueelle.

Keskustan eduskuntaryhmä ei voi hyväksyä maatalouspääluokkaa valtiovarainvaliokunnan esittämässä muodossa. Tulemme yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään lukuisia parannusehdotuksia, joilla maa- ja metsätalouden toimintamahdollisuudet voimistuisivat varsin, kun Elävä maaseutu -kampanjavuosi on nyt päättymässä.

Valtiovarainministeriön apulaisosastopäällikkö Risto Ranki käytti 15.9.1988 mielenkiintoisen puheenvuoron Kuusamossa: ”Rahamarkkinoiden vapautuminen merkitsee sitä, että pääomista sinänsä ei ole enää niukkuutta. Useimmiten riittää, kun valtio toimenpiteillään alentaa lainarahan hintaa tai muulla tavoin antaa avustusta. Kaikilla hallinnonaloilla ja etutahoilla ei ole vielä oivallettu tapahtuneita markkinamuutoksia eikä ymmärretä niitä tosiasiallisen tuen lisäämismahdollisuuksia, joita nykyaikaiset rahoitusjärjestelyt tuovat. Myös maksuvalmiuspuolella on vielä uudistamisen varaa. Rahoitusmarkkinoiden kehityksen kanssa ristiriidassa ovat ne pyrkimykset poiketa yhtenäisbudjetin periaatteista, joita budjetin ulkopuoliset rahastot merkitsevät. Rahastointi on harvoin ratkaisu varsinaiseen ongelmaan. Itsepintaisuuden sijasta olisi etsittävä joustavasti uusia menettelytapoja. Yhtäältä voimme sanoa tervetuloa henkilörahastoille, mutta toivotta-

kaamme hyvästi budjetin ulkopuolisille rahastoille, niin uusille kuin vanhoillekin. Siten esimerkiksi olisi vakavasti pohdittava maatilatalouden kehittämisrahaston purkamista ja jo toimivan korkotukilainoituksen tekemistä pääsäännöksi sekä samalla rahastosta annettavien avustusten siirtämistä suoraan valtion tulo- ja menoarviosta suoritettaviksi.”

Keskustan eduskuntaryhmä ei voi hyväksyä maatilatalouden kehittämisrahaston lakkautussuunnitelmia, joita nyt ilmeisesti kokoomus- ja demarivirkamiesten taholla valmistellaan. Maatilatalouden kehittämisrahastolla on keskeinen asema maatilatalouden rahoituksessa, erityisesti sukupolvenvaihdosten tukemisessa ja rahoituksen turvaamisessa tasapuolisesti maan eri alueilla. Budjetissa valitettavasti kuitenkin siirto maatilatalouden kehittämisrahastoon on tämän hallituksen aikana voimakkaasti laskenut. Kun siirto oli vielä vuonna 1987 435 milj. mk, alenee se tänä vuonna 390 milj. markkaan, ja ensi vuonna budjetti valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaan antaa vain 300 milj. mk. Vuosina 1988 ja 1989 kehittämisrahaston käytävissä olevia varoja pienentävät vielä vuoden 1987 satovahinkojen johdosta myönnettyt lainojen lyhennysten ja korkojen maksulykäykset.

Tulemme esittämään, että budjetin perusteluissa lausuttaisiin: ”Maatilatalouden kehittämisrahaston merkitys korostuu lähivuosina maaseudun rakennemuutoksen jatkuessa. Se tulee säilyttää erillisenä rahastona kehittämällä sen toimintaa ja takaamalla sille riittävät taloudelliset toimintaedellytykset.”

Edelleen tulemme esittämään, että maatilatalouden kehittämisrahastoon otettaisiin lisäyksenä 100 milj. mk. On todella mielenkiintoista nähdä, kun nämä lisäyksesitykset tulevat äänestettäväksi, mitä tekevät ne voimat hallituksessa, jotka ovat puhunneet vahvasti maaseudun kehittämisen puolesta.

Edelleen tulemme tekemään esityksiä nuorten viljelijöiden tukemisen lisäämiseksi 30 milj. markalla, samoin metsänparannusavustusten ja -lainojen suhteen — nämähän ovat jääneet huomattavasti jälkeen Metsä 2000 -ohjelmasta. Samoin on syytä todeta, että kuluttajien kannalta on tavattoman valitettavaa, että vain varastointukeua leikataan 20 milj. markalla.

Valtiovarainvaliokunnan herra puheenjohtaja ylisti täällä esittelypuheenvuorossaan maatalouspääluokkaa erinomaiseksi. Kyllä viljelijät ja metsänomistajat tietävät, että tämä ei ole

valitettavasti tänä päivänä totta. Samoin viljelijät eivät uskoneet sitä kauppa- ja teollisuusministeri Suomisen kirjettä, joka kunnallisvaalien alla talonpojille lähetettiin.

SMP:n ryhmäpuheenvuorossa ryhmän puheenjohtaja ed. Riihijärvi hyökkäsi voimakkaasti keskustalaista maatalouspolitiikkaa ja edellisen hallituksen politiikkaa vastaan. On syytä todeta, että kun keskusta oli hallituksessa, maassa ei ollut puutetta maidosta eikä lihasta, ja niistä päätöksistä, joita silloin hallituksessa tehtiin, on myös kantamassa osavastuun SMP, joka oli hallituksessa mukana. Rohkenen todeta, että historia tulee osoittamaan tulevaisuudessa, että tämän hallituksen aikana, joka nyt istuu, on tehty sellaisia päätöksiä, jotka ovat korvaamattoman vahingollisia suomalaiselle maaseudulle.

Herra puhemies! Budjetin lähetekeskustelussa lainasin maaherra Pirkko Työläjärven erästä haastattelua lehdestä. Työläjä odotti hallitukselta sosiaalipsykologista viisautta, ettei maa- ja metsätalousväestön taloudellinen pohja muuttuisi konsensuksen ja kansainvälisen talouden ehdoilla tapahtuvien ratkaisujen huumassa. Tähän saakka hallitus ei ole mielestäni tätä viisautta osoittanut. Toivotaan, että vuoden 1990 budjettiin löytyisi joitakin myös maataloutta ja maaseutua tukevia toimenpiteitä.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vihriälän katkerassa puheenvuorossa esiintyi sellainen ajatus, että pohjoisesta Suomesta jonakin päivänä tulee juppien lomakylä. Minä olen aina ihmetellyt, minkä tähden muun muassa keskustapuolueen edustajat pitävät matkailuelinkeinoja niin huonona vaihtoehtona pohjoiselle Suomelle. Maailmasahan on maita, joissa matkailuelinkeino on tärkein koko valtakunnassa, ja monissa näissä maissa on myös korkea elintaso. Olen sitä mieltä, että juuri Pohjois-Suomessa matkailu on sellainen elinkeino, jota meidän tulee kaikella tavalla kannustaa ja tukea. Monet suomalaisetkin ovat jo todenneet sen, että Lapissa on hyvät matkailupalvelut ja se on pystynyt ihan muutamien viime vuosien aikana kehittämään tätä elinkeinoja. Se tuo sinne työpaikkoja, ja on siitä syystä erittäin hyvä, että tätä elinkeinoja siellä kehitetään.

Toinen ajatus, jota olen aina ihmetellyt, on maan kahtia jakautuminen. En kyllä tiedä, mitä sillä tarkoitetaan. Jos sillä tarkoitetaan sitä, että väestö siirtyy tänne etelään, niin en olisi siitä huolissani. Se on jo siirtynyt tähän mennessä,

ja tämä kehitys ymmärtääkseni ei tulevaisuudessa kovin voimakkaasti jatku. Muistuttaisin siitä, että esim. Tampereen kaupungissa on pitkäaikaistyöttömiä yhtä paljon kuin Lapin läänissä. Se on hyvä esimerkki siitä, mihin resurssi se myös tulee suunnata.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei voi muuta kuin todeta, että kovinpa pienet ovat ed. Vihriälän murheet valtion budjetista, kun ne näyttäivät keskittyvän lähes yksinomaan maidon hintaan. Ei maito tästä maasta ole loppu eikä se tule loppumaankaan, ed. Vihriälä, ei tämän, enempää kuin muidenkaan hallitusten toimesta. Sitä tulee riittämään niin kauan, kuin sille vain käyttäjiä löytyy.

Olisi kuvitellut, että keskustan ed. Vihriälän lopulta oppii ymmärtämään, että ei tämän maan vauraus enää ole yksinomaan maatalouden varassa. Kaikki arvo maataloudelle, mutta vauraus kyllä löytyy jostakin muualta, varsinkin tulevaisuudessa, kuin yksinomaan maidon hinnasta huolta kantamalla. Siitä vanhakantaisesta ajattelutavasta olisi korkea aika päästä eroon ja ryhtyä ajattelemaan toisella tavalla, mihin tämä yhteiskunta on pikkuhiljaa menossa tai on mennyt jo ajat sitten. Mutta on ymmärrettävää, että pari—kolmekymmentä vuotta on keskustalta siitä mennyt kyllä huomaamatta.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä tulee ensinnäkin matkailuun, ei keskusta ole koskaan vastustanut matkailun kehittämistä tässä maassa. Jos näin ed. Taina ymmärsi, hän ymmärsi väärin. Mutta on aivan selvä asia, että pelkän matkailun varassa ei tämä maa säily ja pysy asuttuna ja elävänä. Keski- ja Pohjois-Suomessa tarvitaan elävää maataloutta, elävää maaseutua, ja sitä ei synny, ellei siellä ole eläviä toimintakelpoisia tiloja.

Mitä tulee sitten maan kahtia jakautumiseen, kyllä me olemme näkemässä, että näin on tapahtumassa. Rikas etelä rikastuu, ja köyhä ja köyhtyvä Pohjois- ja Keski-Suomi köyhtyvät sillä politiikalla, jota tässä maassa tänä päivänä harjoitetaan. Se on aivan tosiasia.

Mitä tulee maidon hintakysymykseen, toteaisin vain, että ei varmaan ole paikallaan, että yksi edustaja kahlaa kaikki asiat läpi. Otin vain yhden esimerkin. Toivon mukaan, kun ed. Viinanen totesi, että maitoa tullaan aina tuottamaan, sitä voitaisiin tuottaa nimenomaan sillä tavalla, että maidontuottajakin saa työstään palkan, kun hän maitoa tuottaa, eikä hänen

tarvitsisi todella huonoilla tuloilla elää niin kuin tänä päivänä viljelijäväestön keskimäärin.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisi todella mielenkiintoista kuulla, kuinka paljon aluepoliittista tukea pitää kohdistaa kehitysalueille, jotta ne alueet pysyisivät niin elinvoimaisina, kuin ed. Vihriälä todella haluaa. Tämän hallituksen toimestahan on tehty ennätyslukuja aluepoliittisen tuen suhteen.

Eivät ne yksinomaan maatalouden varassa elinvoimaisina kestä, ja monipuolisella tuella yritetään saada sinne avustavia, tukevia toimenpiteitä: yritystoimintaa ja sivuelinkeinoja. Siinä suhteessa hallitus on varmasti tehnyt enemmän kuin keskusta yhtään kertaa oman hallituskautensa aikana.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä täytyy kysyä, miksi sitten ihmiset ovat voimakkaasti muuttamassa pääkaupunkiseudulle ja myös kasvukeskuksiin. Mielestäni aluepolitiikka ei ole ollut riittävää ja tuloksellista tämän hallituksen aikana ainakaan tähän saakka.

Ed. Mönkäre: Herra puhemies! Valtiovarainvaliokunnan budjettimietinnön kerrotaan syntyneen hyvän ilmapiirin vallitessa ja helpommin kuin aiemmat vastaavat mietinnöt. Oppositio on moittinut budjettia löysyydestä ja liiallisesta menojen kasvusta. Oppositio on saanut viime päivinä paljon tukea yleisestä mielipiteestä ja lehdistökirjoittelusta, joka on nostanut varoittavan sormen julkisten menojen kasvulle. Hallitusohjelman lisäpöytäkirjan yhteydessä julkisuudessa iloittiin siitä, että lisäpöytäkirja puhuu julkisten menojen kasvun hillitsemisestä. Jokin aika sitten ilmestynyt Elinkeinoelämän Valtuuskunnan raportti moitti myös julkisia palveluja kalliiksi ja tehottomiksi. Tänä ministeri Puolanne vaati jo terveyskeskusmaksujen palauttamista.

Pohjoismaita nimitetään yleisesti hyvinvointivaltioiksi. Kansalaisten hyvinvoinnin edellytyksiä on turvattu kohtuullisen mittavilla julkisilla panoksilla. Hyvinvointivaltiot eivät saa kuitenkaan varauksetonta tunnustusta. Yhdenytyn Euroopan yrityselämä ja muut markkinatalouden puolesta voimakkaasti puhuvat tahot ovat löytäneet tällaisista yhteiskuntajärjestelmistä aukkoja. Suomessakin erityisesti yritysmaailma on ollut huolestunut julkisten menojen

laajuudesta. Valtio, jossa menojen osuus bruttokansantuotteesta nousee selvästi yli 40 %:n, on elinkeinoelämän näkemyksen mukaan vararikon partaalla. Suomessa on jo pitkän aikaa oltu noin 42 %:n tasolla. Elinkeinoelämä on viestittänyt, että julkisen sektorin menojen kasvu supistettaisiin lähivuosina kansantalouden kasvun tasolle, veroaste säilytettäisiin nykytasolla, hidastettaisiin tarvittaessa lyhyellä aikavälillä hyvinvointipalvelujen kehittämisohjelmaa ja irrotettaisiin julkisen sektorin kehittämiseen tarvittavat lisävoimavarat toiminnan tehokkuutta parantamalla.

Lukuunottamatta hyvinvointipalveluohjelmia valtion budjetit on viime vuosina rakennettu paljolti tällä tavoin. Järjestelyasiakirja sisältää myös samansuuntaiset ajatukset. Valtion ja kuntien menokehitystä on hidastettu. Poliitiikan keskeiseksi tavoitteeksi on asetettu vakaan taloudellisen kehityksen turvaaminen. Julkisten menojen kasvua on jo hillitty. Julkishallinnolle on asetettu 2 %:n tuottavuustavoite. Voimavaroja julkishallinnon palvelujen kehittämiseksi vaaditaan etsittäväksi yhä enemmän myös tehokkaasta taloudenhoidosta ja tuottavammasta toiminnasta.

Hallinnon, toiminnan ja palvelujen tehokkuutta ja taloudellisuutta lisätään. Palvelujen ja voimavarojen tarpeellisuutta arvioidaan, kohdennetaan ja ajoitetaan uudelleen. Kustannukset leikataan, byrokratiaa puhdistetaan ja toiminnan maksurahoitusta lisätään. Tässä sinänsä välttämättömässä kehittämistyössä talousarvot ohjaavat helposti liikaa myös toiminnallisia ratkaisuja. Esimerkiksi hyvinvointipalvelujen kehittämistoiminnassa tämä voi merkitä, että tärkeämpää on, kuinka paljon ja millä hinnalla, eikä niinkään, miten ja keille.

Talousskasvu ei kuitenkaan voi olla itseisarvo. Sosiaalimenoilla on voitu luoda edellytyksiä myös talousskasvulle. Eri Pohjoismaiden talouspolitiikan mittarit osoittavat, ettei julkistalous Suomessa ole muita Pohjoismaita laajempaa. Julkiset menot eivät ole hyvinvointi-Suomelle vaara. Julkiset menot ja verot eivät ole myöskään keskeinen kilpailurasite yrityksille. Valtion velkataakka ei myöskään osoita, että olemme eläneet yli varojemme. Sosiaalimenoissa on edelleen kasvattamisen varaa.

Työllisyyden hoito on myös tahdon asia. Täystyöllisyyden tavoite ja hyvä talousskasvu toteutuvat myös laajassa julkisessa taloudessa. Tämän on Ruotsi politiikallaan osoittanut. Julkisen talouden menoilla on voitu turvata kan-

salaisten ja yritysten hyvinvointia. Menoilla voidaan turvata myös hyvinvoinnin jatkuvuutta ja oikeudenmukaista jakaantumista kansalaisten kesken.

Suomella on varaa kehittää edelleen perusturvaa eli peruspalveluja. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on kehittämistarpeita. Julkisilla palveluilla voidaan parhaiten turvata ostokyvyytön väestönsosan perusturvallisuus. Eräiden arvioiden mukaan Ruotsissa kolmasosa väestöstä joutuisi ostamaan peruspalvelut kunnallisen toimeentulotuen avulla, jos julkisia palveluja ei olisi. Jatkuvasti käydään keskustelua siitä, että julkisten palvelujen tehokkuutta ja tuottavuutta tulee tarkastella. Byrokratiaa kilpailutetaan. Byrokratian on nykyistä paremmin osoitettava tarpeellisuutensa.

Hallinnon kehittämistoimintaa tapahtuu useilla sektoreilla. Lähtökohtana on, että julkiset palvelut eivät nyt toimi riittävän tehokkaasti. Julkisten palvelujen kuvaa vertaillaan yhä enemmän yksityisiin. Maija-Leena Setälän tutkimuksessa Julkisten palvelujen kuva on todettu, että sellaisetkin yksityiset liikkeet, joissa palveluista on luovuttu kokonaan, koetaan julkis- palveluja huomattavasti tehokkaammiksi ja palveluhaluisemmiksi. Esimerkiksi huoltoasemat ovat ihmisten mielestä palveluhaluisempia kuin julkishallinnon tyypillisimmät palvelutominnat kuten päivähoitotoimisto ja terveyskeskus. Sanottakoon tässä nyt selvennykseksi, että huoltoasemillahan palvelusta on luovuttu kokonaan. Terveyskeskuksissa joutuu jonottamaan, päivähoitotoimisto voi jakaa hoitopaikkoja vain sen määrän, mitä on jaettavissa. Tällaista palvelua ei koeta palveluhaluiseksi.

Hallinnon kehittämistoiminta on paikallaan ja sisältää lupauksia paremmasta. Hallinnon ja palvelujen uudelleenarviointi asiakkaiden toiveiden pohjalta on välttämätöntä. Palveluhenkisyyttä ja -alttiutta pitää lisätä. Asioiden käsittelyä on yksinkertaistettava ja nopeutettava. Mutta hallinnon tehostamistoimet eivät yksinään ole riittäviä. Myös voimavaroja on saatava palvelujen lisäämiseen ja saatavuuden parantamiseen. Kehittämisessä tarvitaan siis myös rahaa. Julkispalvelut häviävät kilpailun, jollei kansalaisten odotuksia lunasteta myös rahalla.

Herra puhemies! Yhteiskunta toimii, kehittyy ja suuntaa tulevaisuuteen tehokkaiden suorittajien ehdoilla. Julkishallinnon ja palvelujen turvaama kansalaisten yhdenvertaisuutta ei koeta aina välttämättömäksi oikeushyväksi. Köyhiä, juoppoja, työttömiä ja asunnottomia nimitel-

lään silloin tällöin yhteiskunnan siivellä eläjiksi, joita jo nyt hyysätään liikaa. Heidän palvelemiseensa, johon julkisten varojen katsotaan etupäässä ohjautuvan, rahaa ei pitäisi useiden mielestä satsata ainakaan enempää. Julkiset palvelut eivät koskaan synnytä meissä kaikissa myönteistä värinää. Yleisistä demokratian arvoista ja oikeushyvästä kuten turvallisuus, yhdenvertaisuus, oikeudenmukaisuus ja oikeusturva pitää kuitenkin maksaa, jos ne halutaan säilyttää. Demokratian sisälle on mahdollista tuoda tulosajattelu. Sitä ei pidä tehdä kuitenkaan kritiikittä. Julkishallinnon tehtäviä ei voida arvioida vain rahassa. Demokratian arvojen hintaa ei voi kuvata markoilla. Muun muassa sosiaali- ja terveyspalvelussa tulosta ei aina voi syntyä eikä voi myöskään mitata lyhyellä aikavälillä.

Tässä valtion tulo- ja menoarviossa kohdennetaan varoja useisiin ihmisten perusturvaa lisääviin kohtiin. Aikuiskoulutukseen panostetaan, työttömyysturvaa parannetaan, elinkeinopolitiikan monipuolistamispyrkimyksiä alueellisesti ja valtakunnallisesti tuetaan, sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalalla lisätään virkoja. Useita hyviä paikallisia tapahtumia ja hankkeita tuetaan valtiovarain varoin. Terveyskasvatusmäärärahoissa on rahaa nuorison huumevalistukseen enimmäisen kerran. Lapsisyöpötilaitten lomatoimintaan myönnetään rahaa ja erilaisille kulttuuritapahtumille löytyy valtiovarain tukea.

Kaikesta tästä hyvästä huolimatta itse olen kuitenkin huolestunut kehityksen suunnasta. Yksityistäminen on hajottamassa perinteisen hyvinvointivaltiomme. Yhtenäisiä yhteiskunnallisia palveluja kohtaan suuntautuu kasvava paine. Peruskoulu, sairaalalaitos ja terveyskeskukset, työnvälitys, kirjastoverkosto, urheilukentät, ulkoilualueet ja joukkoliikennepalvelut on rakennettu yhteisin varoin. Tasa-arvon unelma tuntuu tänä päivänä olevan hitaasti häviämässä. Elintaso on sen pahin uhka.

Kansalaisten perustarpeet tulevat kehittyneissä teollisuusmaissa jo suhteellisen alhaisella tulotasolla keskimääräisesti ottaen tyydytetyiksi. Yhä useammalle jää entistä enemmän varaa vapaavalintaiseen kulutukseen. Sitä vaikeampi on niiden asema, jotka ovat jääneet tässä yhteiskunnassa väliinpuotajiksi. Hyvinvointivaltiolla on varaa huolehtia myös vähempiosaisistaan. Julkiset palvelut ovat tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen järjestelmä ihmisten peruspalvelujen tuottamiseen.

Herra puhemies! Perustellusti voi kysyä, miksi julkisten palvelujen kehittämisohjelmia pitäisi supistaa. Miksi terveydenhuollon peruspalvelujen rahoitus pitäisi hoitaa terveyskeskumaksun palauttamisella? Suomella on varaa kehittää edelleen kansalaisten perusturvaa julkisin menoin. Hyvä julkisten palvelujen taso on todellisen hyvinvointivaltion mitta.

Ed. Kietäväinen: Herra puhemies! Äskeistä puheenvuoroa kuunnellessa voi todeta, että on hyvä, että vaikka sali on vähälukuinen, silti oikeaa asiaa puolustetaan. Kyllä julkisten palvelujen kehittäminen tässä tilanteessa on hyvin tärkeä asia.

Samoin on myös tärkeä asia huolehtia siitä, että asuntopoliittikka hoidetaan mahdollisimman hyvin. Nyt on valitettavasti käynyt niin, että asuntopoliittikka on ajautunut monessa suhteessa umpikujaan. Asunto-ongelmat kärjistyvät ensi vuonna entisestään, koska hallituksen budjettiesitys merkitsee monessa suhteessa heikennystä nykyiseen tilanteeseen eikä halua tarvittaviin uudistuksiin ollut. Tosin tässä voi todeta sen, että halua jaostossa asiaa käsiteltäessä oli kyllä korjata tilannetta hallituspuolueittenkin kansanedustajien taholta, mutta hallituksen linja oli tiukka eikä korjauksia budjettiin saatu.

Asuntopoliittikan umpikujan laukaisemiseksi tarvitaan rohkeaa uusien vaihtoehtojen hakeamista, asuntopoliittikan painopisteiden uudeleen arviointia ja lisämäärärahoja asuntotuotantoon. Korostan sitä, että kysymys ei ole pelkästään asuntotuotantomäärärahojen korottamisesta, sitäkin tarvitaan, mutta tarvitaan myös paljon muuta.

Ensi vuoden asuntopoliittiset linjanvedot on tehty valtiovarainministeriön ehdoilla. Asuntopoliittiset tavoitteet ovat täysin unohtuneet ja säästöihin pyritään monin kohdin erityisesti niissä kohdissa, missä niihin ei tulisi missään nimessä ryhtyä, kuten esimerkiksi asunnottomien määrärahojen leikkaamisessa on tapahtunut. Keskeinen asuntopoliittinen kysymys onkin, kenen ehdoilla asuntopoliittikkaa ohjataan. Mikäli asuntohallitus ja ympäristöministeriö ajetaan, kuten nyt on tapahtunut, sivustakatsojan rooliin ja ratkaisut tehdään valtiovarainministeriössä nopealla, suppealla ja pinnallisella valmistelemalla, on lopputulos huono, kuten ensi vuoden osalta on tapahtumassa.

Ensi vuodelle asetetut asuntopoliittiset tavoitteet merkitsevät, jos ne toteutuvat, joiltakin osin jopa lisäystä tämän vuoden tuotantoon.

Kuitenkin ensi vuonna tavoitteet ja niiden saavuttamiseksi esitetyt keinot ovat todella kaukana toisistaan. Ensi vuoden budjetissa ovat asuntopoliittikan määrärahat tietoisesti alimitoitettu ja todelliseen tarpeeseen nähden. Tämä alimitoitus ja asuntopoliittikan virheellinen linja sekä asuntojen hintojen huima nousu lisäävät ongelmia kaikilla asuntopoliittikan lohkoilla. Vuokra-asuntopula pahenee, asunnottomien asunnon saamisen mahdollisuudet heikkenevät, ensiasunnon hankkijoiden asema huononee, asuntojen peruskorjaustoiminta vähenee etenkin sosiaalisen peruskorjaustoiminnan osalta, opiskelija-asuntopula vaikeutuu jne.

Pääkaupunkiseudun nopean kasvun ja hintojen voimakkaan nousun seurauksena yhä merkittävämpi osa asuntomäärärahoista keskittyy pääkaupunkiseudulle ja vuokra-asuntoihin ilman, että kasvavilla varoilla kyetään lisäämään merkittävästi alueella tuotettavien asuntojen määrää.

Pääkaupunkiseudun kärjistyvä asunto-ongelma säteilee monin tavoin koko maahan. Maakunnat menettävät asuntomäärärahoja ja asuntojen hinnat nousevat nopeasti koko maassa. Hallitus ei ole kuitenkaan halukas ryhtymään tehokkaisiin toimiin pääkaupunkiseudun kasvun hillitsemiseksi, joten tilanne vain pahenee. Tilannetta kuvaa hyvin eräs asuntomäärärahoista esitetty arvio, jonka mukaan ensi vuonna pääkaupunkiseudun ulkopuolelle olisi tulossa noin 800 omistusrava-asuntoa. Kuntakohtaisesti laskettuna tämä merkitsee sitä, että esimerkiksi Mikkelin läänin keskivertokuntaan Juvalle, johon vuosittain on saatu keskimäärin 15 omistusravalainaa, saataisiin ensi vuonna 1,2, eli romahdus olisi lähes 15-kertainen. Näitä esimerkkejä on kautta koko maan.

Asuntopoliittikan perusongelma on ollut myös väärä käsitys, että asunto-ongelmat kyetään ratkaisemaan pelkästään valtion asuntorahoituksen turvin. Erityisesti vuokra-asuntopulan poistamiseksi tarvitaan tuntuvia vapaarahoitteista vuokra-asuntotarjontaa edistäviä toimenpiteitä. Virhe on ollut myös se, että oman asunnon hankintaa ei ole enää helpotettu valtion asuntopoliittikalla. Erityisesti omakotitalon hankkijan asema on vaikeutunut. Tällä on suora vaikutus vuokra-asuntotilanteeseen. Kun pieni- ja keskituloisen mahdollisuudet oman asunnon hankintaan ovat heikentyneet, on samalla vaihtuvuus nykyisissä vuokra-asunnoissa vähentynyt. Tämä lisää rajusti vuokra-asuntokysyntää, koska kierto heikkenee, jota kysyn-

tää vielä vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen nopea myyminen omistusasunnoiksi osaltaan lisää.

Hallituksen ja erityisesti ympäristöministeriön ote asuntopolitiikassa on hämmästyttävän heikko. Siitä on tullut syrjästäkatsoja. Ministeriön ratkaisuesitykset ovat olleet pelkkää näpertelyä todellisten asunto-ongelmien rinnalla. Se vähä, mitä on tehty, on ollut huonosti valmisteltua.

Tästä kuvaavana esimerkkinä voidaan pitää omistusravajärjestelmän rinnalle nopeasti valmisteltua, ns. vaihtoehtoista korkotukijärjestelmää, jolla pyritään vähentämään valtion asuntorahoituksen tarvetta. Eduskuntahan hyväksyi tämän korkotukilain viime viikolla äänestyksen jälkeen. Järjestelmä on täysin toteuttamiskelvoton. Sen rajoitukset ovat samat kuin omistusravajärjestelmässä, mutta sen tarjoamat edut ovat selvästi nykyistä järjestelmää heikommät. Olennainen kysymys onkin, annetaanko asuntomäärärahojen ollessa näin alimitoitettua, lainaan oikeutetulle todella vapaus valita. Jos vapaus valita todella annetaan, järjestelmää ei käytä kukaan. Laki säädettiin, aivan kuten lain käsittelyn yhteydessä todettiin, täysin turhaan. Yksistään tämä aiheuttaa maksatusmäärärahoihin 300 milj. markan aukon.

Viime aikoina asuntoasioissa on keskitytty asuntorahastokeskusteluun. Valitettavasti yleisesti kuvitellaan, että asuntorahasto on ratkaisu kaikkiin asunto-ongelmiin. Näin ei ole. Parhaimmillaankin asuntorahasto alentaa valtion tarjoaman asuntorahoituksen hintaa. Kyse on siis erästä subvention muodosta. Silti rahastoajatus ei tule kaataa, vaan sitä tulee kehittää käsittämään vuokra-asuntotarjonnan rahoittamisen ohella myös pieni- ja keskituloisten omistusasuntojen hankinnan tukemisen ja asuntojen peruskorjaustoiminnan edistämisen.

Mitä sitten pitäisi tehdä? Asuntorahoitukseen tarkoitettuja määrärahoja on lisättävä lisäämällä niin uustuotantoon kuin peruskorjaukseen tarkoitettuja määrärahoja jo ensi vuoden ensimmäisessä lisäbudjetissa, kun tahtoa tällä kertaa ei näytä olevan budjetin määrärahojen kohentamiseen tässä yhteydessä. Samoin asumistukeen tarvitaan nopeasti lisää varoja. Asuntopolitiikan toimenpiteitä on uudistettava säätämällä yksityistä vuokra-asuntotarjontaa edistämään uusi verohuojennuslaki, jossa pitkäksi ajaksi asunnon vuokraavalle taataan määräaikainen verovapaus vuokratuloista. Tämä lisääisi vuokra-asuntojen tarjontaa ja vähentäisi paineita vuokrien korottamiseen.

Vuokrasäännöstelyn purkaminen on otettava myös vakavan tarkastelun kohteeksi. Säännöstelyn purkaminen yhdessä asumistuen kohentamisen ja kehittämisen kanssa lisääisi vuokrasuntotarjontaa ja olisi osaratkaisu vuokra-asuntopulaan. Vuokra-asuntojen aravajärjestelmää on parannettava laina-aikaa pidentämällä, lainoitusosuutta huomattavasti nostamalla ja alentamalla nykyisten vuokratulojen korkokustannuksia. Vuokra-asuntojen korkotukijärjestelmän piiriin hyväksytyjen yhteisöjen määrää on lisättävä ja näin lisättävä vuokra-asuntojen tarjontaa.

Vuokratulovähennystä on korotettava niin, että vuokratulot 10 000 markkaan saakka olisivat verovapaita. Hallituksen verouudistus heikentää 1—2 asunnon vuokraajien mielenkiintoa asunnon vuokraamista kohtaan, koska verouudistuksen yhteydessä vuokratulovähennystä osittain heikennetään.

Vaihtoehtoisia ja uusia asumismuotoja kuten asunto-osuuskuntia on tutkittava ja kehitettävä niille sopivia tukimuotoja. Monissa muissa maissa tässä on edetty pitkälle, ja tätä kautta mm. monet nuoret, yksinhuoltajat ja iäkkäämmät ovat löytäneet toimivan ja edullisen asumismuodon. Suomessa myöskin on otettava rohkeita askeleita tähän suuntaan.

Asuntolainojen korkojen vähennysoikeus tulee säilyttää, eikä niiden osalta tule suorittaa hallituksen aikomaa vähennysten leikkausta. Vähennysoikeus on porrastettava merkittävästi alaikäisten lasten lukumäärän mukaan, esimerkiksi 5 000 markalla lasta kohden. Vähennystä on myös korotettava avioparin osalta huomattavasti yksinasuvaa suuremmaksi, koska asunnon koon tarve tulee huomioida. Pitemmällä aikavälillä tulee siirtyä henkilökohtaiseen asuntolainojen korkovähennykseen, mikä poistaisi nykyisen yhä säilyvän ongelman avo- ja aviopuolisoiden erilaisesta kohtelusta. Omistusasunnon hankintaa on helpotettava pieni- ja keskituloisten sekä lapsiperheiden osalta. Omistusravajärjestelmää on laajennettava koskemaan asunnonhankintaa myös vanhasta asuntokannasta. Omistusravajärjestelmälle on turvattava riittävät varat. Sen laina-aikaa on pidennettävä ja sen lainoitusarvojen reaalisuutta on kohotettava. Ensiasunnon hankkijoiden asuntosäästö-palkkiojärjestelmää on kehitettävä laskemalla omarahoitusosuus 5 %:iin hankintahinnasta, pidentämällä laina-aikaa, korottamalla hintarajoja ja lainaenimmäismääriä niin, että myös pääkaupunkiseudulla ja muissa suurissa kau-

pungeissa päästään järjestelmän piiriin. Asuntosäästöpalkkiojärjestelmää on kehitettävä myös korottamalla säästöpalkkiomäärää ja erityisesti sen lapsikorotusta merkittävästi.

Asuntokauppojen leimavero on pikaisesti yhtenäistettävä alentamalla omakotitalojen leimaveroa. Ensiasunnon ostajien osalta leimavero on poistettava kokonaan. Tavoitteeksi tulee asettaa asuntokauppojen leimaveroista luopuminen kokonaan. Omasta asunnosta perittävää ns. asuntotuloverosta on luovuttava. Kokoomus on tästä paljon puhunut, mutta teot puuttuvat tältäkin osin.

Asuntojen peruskorjaustoimintaa on moninkertaistettava ja turvattava myös käytännössä tämän toiminnan rahoitus. Etenkin monet nopeasti kaupungistumisen kiihkeimpinä aikoina rakennetut lähiöt kaipaavat suurremonttia. Sosiaalista asuntojen korjaustoimintaa on elvytettävä esimerkiksi turvaamalla lyhytaikainen lainoitus jatkosakin, minkä hallitus on nyt lopettamassa. Lyhytaikaisesta lainoituksesta luopuminen on taas yksi osoitus asuntopolitiikan epäjohtonmukaisuudesta ja lyhytnäköisyydestä. Luopuminen pahimmillaan lopettaa asunto-osakeyhtiöiden peruskorjaustoiminnan laajenemisen, vanhusten asuntojen korjaukset jne. Uskomattominta tässä on, että asuntohallituksen ennakkopäätöksen saaneiden lainat saatetaan menettää. Tässä suhteessa hallituspuolueiden sopima lausuma valiokunnan mietintöön ei riitä.

Asunnottomuuden poistamiseksi on ryhdyttävä erityistoimiin päinvastoin kuin on suunniteltu. Suunnitelma ratkoa asunnottomuuden ongelma normaaliasuntopolitiikan sivutuotteena ei tule onnistumaan. Tarvitaan selkeä oma rahoitus ja selvä lakisääteinen takaraja, mihin mennessä asia on hoidettava. Asunnottomuus on mahdollista poistaa parissa vuodessa, jos tahtoa siihen on. Tämä budjettiesitys kertoo, että tällaista tahtoa tällä hallituksella ei ole. Asuntopoliittiset tehtävänsä laiminlyöneet kaupungit, joita on erityisesti pääkaupunkiseudulla, on velvoitettava hoitamaan osansa mm. kaavoitusta sekä maan ja vuokra-asuntojen hankintaa tehostamalla. Viime aikoina on nähty asiassa heräämisen merkkejä. Muun muassa ylipormestari Ilaskiven kannanotot ovat merkki tästä. Käytännön toiminnan ja ratkaisujen on seurattava tätä heräämistä pikaisesti.

Pääkaupunkiseudun kunnat eivät ole käyttäneet nykyisen lainsäädännön keinoja, tarkoitan tällä rakennuskehutuksia, pakkolunastuksia ja etuosto-oikeuttaan, riittävästi kaavojensa to-

teuttamiseksi ja rakennusmaan hankkimiseksi. Nyt ne ovat vaatimassa uusia keinoja. Nykyisetkin keinot on otettava käyttöön.

Pääkaupunkiseudulla on nykyistä tiukemmin rajoitettava muuta kuin asuntorakennustoimintaa. Järjestelmä voisi toimia lupapohjalta siten, että muu kuin asuntorakentaminen olisi luvanvaraista. Tämä on aika raju esitys, mutta raju on ongelmakin. Toinen vaihtoehto on kiristää verotusta tällaiselta rakentamiselta. Tällaiset toimet on säädettävä riittävän pitkäaikaiseksi, jotta ne olisivat uskottavia. Tämä hallituksen linja on ollut epäuskottava. Se on vain siirtänyt muutamia rakennushankkeita, hiukan korjannut tilannetta, mutta ei ole alkuunkaan ollut riittävä.

Ajatus lisätä kilpailua rakennusosalalla on periaatteessa hyvä, mutta käytännössä vaikeasti toteutettavissa. Sen käyttökelpoisuutta rajoittaa mm. työvoimapula ja pula rakennustarvikkeiden toimittajista. Ulkomaisten rakennusyritysten kutsuminen tänne johtaisi pahimmillaan vain työvoiman ylikysynnän kuumentumiseen. Toisaalta ajatus vierastyövoiman huomattavasta kutumisesta maahamme on tehtävä harkiten. Jos se toteutetaan, on se sallittava alan kaikille yrittäjille. Asuntotuotannon edistämiseksi on muuta vähempimerkityksellistä rakennustoimintaa rajoitettava, kuten edellä totesin. Perusvaatimus, se on syytä hyvin voimakkaasti korostetusti todeta, on kuitenkin asuntopolitiikan osalta se, että maan alueellinen kehitys on saatava tasapainoon. Ilman sitä ei asunto-ongelmia kyetä ratkaisemaan.

Herra puhemies! Ympäristöministeriön hallinnonalalta löytyy valitettavasti muitakin käsittämättömyyksiä kuin asuntotoimi. Eräs pahimmista on happamoitumistutkimusvarojen leikkaaminen tilanteessa, jossa tutkimuskohteita tulisi päinvastoin lisätä, koealaverkkoa ja havaintoalueita hankkia lisäksi. Keskustan vastalauseessa on käytännön esimerkki, kuinka kahdella miljoonalla markalla voidaan saada aikaan todella paljon. Metsätuhot ja laajemminkin ympäristömme tuhoutuminen on meille niin merkittävä asia, tai sen ainakin tulisi olla, että sen ehkäisemiseksi on ryhdyttävä kaikkiin keinoihin. Tärkeää on saada tutkimuksen kautta selville mahdollisimman nopeasti ilmansaasteiden vaikutukset, vaikuttavat aineet ja yhdisteet ja kriittiset rajat, joita luontomme sietää. Tähän työhön tarvitaan lisää varoja ja pikaisesti. Ilmansaasteiden tutkimuksen jatko on turvattava Hapro-projektin loppuessa.

Herra puhemies! Lopuksi muutama sana

kuntien taloudesta. Kuntien taloudelliset erot ovat nopeasti kasvussa. Tätä kehitystä vauhdittavat osaltaan verouudistuksen ja viime viikolla hyväksytyn ns. pienten valtionosuuksien uudistuksen vaikutukset. Tämä kehitys lisää kansalaisten välistä eriarvoisuutta. Kun vero-äyrien hintaerot ovat nykyisellään jo 4,5 penniä, merkitsee se jo keskituloisellakin henkilöllä vuodessa usean tuhannen markan eroa maksettavissa kunnallisveroissa. Hallitus ei ole kuitenkaan millään vaikuttavin tavoin pyrkinyt tätä ongelmaa helpottamaan edes juhlapuheissa, vaan päinvastoin, kuten edellä totesin, sen toimet kasvattavat tätä eriarvoisuutta. Kuntien välisten taloudellisten erojen kasvu ja köyhien kuntien talouden ajautuminen kestävämmään tilaan pakottaa vähä vähältä kunnat pakkoliitoksiin riippumatta siitä, haluavatko kuntalaiset tätä vai eivät.

Lisäksi sisäministeri Rantasen kuntien pakoliitospuheet ja hallitusohjelman tarkistus kuntien liitoksia suosivaksi merkitsevät selvää linjan muuttumista pakkoliitoksille myönteisemmäksi hallituksessa. Hallituksen tulee muuttaa linjaansa. Köyhien kuntien taloutta on vahvistettava ja näin vähennettävä kansalaisten välistä eriarvoisuutta. Kuntien välisten taloudellisten erojen tasoittamiseksi on kuntien verotulojen täydennysjärjestelmän kehittäminen hyvin keskeisellä sijalla. Sen avulla voidaan vähentää kuntien verotulopohjassa olevien erojen vaikutusta kunnallistalouteen ja vähentää vero-äyrien hintaeroja. Pakkoliitosten sijaan on kunnille annettava entistä joustavammat yhteistyömahdollisuudet ja mahdollistettava esimerkiksi kuntayhtymien perustaminen.

Ed. Kohijoki: Herra puhemies! Nykyisen hallituksen tehtäväksi on jäänyt ja kertynyt lukuisia sellaisia suuria ja tärkeitä asioita, jotka olisi tullut hoitaa ratkaisuihin jo vuosia sitten.

Eräs tällainen aikanaan hoitamatta jäänyt asiaryhmä on sodasta kärsimään joutuneiden henkilöiden aseman ja elämänolosuhteiden turvaaminen. Kohta tulee kuluneeksi 44 vuotta sodan päättymisestä. Näiden vuosikymmenien aikana on Suomi jälleenrakennettu ja paljon uudesti rakennettu. Sotiemme veteraanien osana oli heti sodasta palattuaan ryhtyä jälleenrakentamaan tätä maata rauhan töissä muun kansan kanssa. Sen rakentamisen ja raatamisen tuloksena täällä nyt saadaan elää hyvinvointivaltioksi sanotussa Suomessa, jonka tiedetään kuulu-

van maailman kehittyneimpien maiden joukkoon.

Liian monilta saattaa jäädä huomaamatta, että perusedellytykset tälle nykyisen kaltaiselle hyvinvoinnille luotiin ja turvattiin ratkirkasotavuosina, jolloin aikanaan saavutettu itsenäisyys pystyttiin taistellen ja kallein uhrein säilyttämään. Isänmaan puolustajat sen tekivät, veteraanit, joita vielä on keskuudessamme lähes puolet silloisen kenttäarmeijamme koko vahvuudesta. Täyttäessään velvollisuuttaan isänmaan puolustajat uhrasivat nuoruutensa ja miehuitensa monet parhaat vuodet. Kovin monien osaksi tuli uhrata koko elämänsä. Kymmenien tuhansien osaksi tuli uhrata terveytensä, ja sotavuosien jättämiä jälkiä kantaa jokainen sotien veteraani ja myös jokainen sotaleski.

Monien vuosien aikana on veteraanien ja muiden sodasta kärsimään joutuneiden taholta vedottu valtiovaltaan ja on muistutettu sotavuosina valtiovaltan taholta annetuista lupauksista. Nykyisen hallituksen toimesta annetuissa budjettiesityksissä on edellisten hallitusten laiminlyöntejä voitu korjata, niin myös tässä nyt käsiteltävänä olevassa vuoden 1989 budjetissa. Mutta sotainvalideja sekä muita veteraaneja kuin myös sodissa kaatuneitten omaisia koskevia ajankohtaisia ja tärkeitä asioita on kosolti jäänyt tulevan vuoden budjettiesityksen ulkopuolelle. Toivoo sopii, että niitten vuoro vihdoin tulee, ja hyvin konkreettisella tavalla, viimeistään seuraavassa budjetissa.

Kaikkein heikoimmassa asemassa olevien veteraanien toimeentuloturvan kehittämiseksi olisi toimenpiteet kohdistettava ylimääräisen rintamalisän korottamiseen. Sellaisella ratkaisulla veteraanien eläketurvan kehittämistoimenpiteistä pääsisivät osallisiksi kaikkein pienimmän eläkkeen varassa elävät sotien veteraanit, joiden eläkkeiden pienuus johtuu siitä, ettei heille sodassa kuluneitten vuosien, yli viidenkin vuoden, aikana kertynyt eläkkeeseen oikeuttavaa palkkaa penniäkään. Viimeistään seuraavaan budjettiesitykseen veteraanit nyt odottavat otettavan riittävän määrärahan siihen tarkoitukseen, että ylimääräinen rintamalisä voitaisiin korottaa nykyisestä 7,5 %:sta 30 %:iin kansaneläkkeen lisäosasta.

Eräänä toisena hyvin tärkeänä ja myös ajankohtaisena rahoitusasiana on mainittava veteraanien ja sotainvalidien asumisolosuhteet. Myös ne ovat jääneet viime vuosien ja edellisten hallitusten aikana aivan liian vähälle huomiolle. Veteraanit ja sotainvalidit ovat jo varsin ikään-

tyneitä. Tärkeintä olisi, että he niin kauan kuin se suinkin mahdollista on, saisivat ja voisivat asua omissa asunnoissaan. Valtion rahoituksen turvin tulisi viipymättä ryhtyä laajamittaisesti tuottamaan palveluasuntoja sotainvalideille ja muille veteraaneille riittävästi. Muutamat sotainvalidipiirit sekä veteraanipiirit ovat omatoimisesti tällaiseenkin toimintaan jo ryhtyneet, samaten kuin asuntojen peruskorjaukseen. Rahoitus on valtion rahoituksen puuttuessa ollut pakko järjestää tavallisen pankkilainoituksen varaan, mikä rahoitusmuotona on aivan liian raskas, ja sotainvalideja sekä muita veteraaneja ajatellen se on myös epäoikeudenmukaista.

Nämä asiat olisi jo vuosia sitten tullut saattaa järjestykseen valtion budjettivarojen turvin. Mikä tässä asiassa vielä on tehtävissä, se on tehtävä nopeasti. Vuosittain poistuu tästä ajasta hyvin suuri määrä sotainvalideja ja muita veteraaneja, joiden asumisolosuhteet heidän loppuunsa asti ovat olleet peräti puutteelliset.

Kolmantena ja yhtä tärkeänä ja kiireellisesti valtion rahoituksen turvin hoidettavana asiana otan esille kysymyksen sotalieskien kuntoutustoiminnan aloittamisesta. Tässä on kysymys vasta aloittamisesta. Muiden sodasta kärsimään joutuneiden lisäksi on erityisesti myös sotalieskien asema ollut vaikea. Aikanaan heidän vastuulleen jäi sodassa kaatuneen puolison koko perhe, jossa useimmiten oli alaikäisiä lapsia. Huoltoeläke oli niin pieni, ettei sen turvin pystynyt hoitamaan lapsiperheen taloutta, vaan useimpien sotalieskien oli pakko työskennellä myös kodin ulkopuolella. Työpäivät muodostuivat kohtuuttoman pitkiksi ja rasittaviksi, kun kotityöt oli tehtävä normaalin työpäivän jälkeen iltaisin ja öisin. Pahinta muun lisäksi oli se, että kun sotalieski oli kokonaan yksin vastuussa perheestään, hänellä ei ollut mahdollisuuksia aina edes välttäviin sairauden tai vamman edellyttämiin hoitotoimenpiteisiin. Ylipitkät työpäivät aiheuttivat fyysistä, kohtuutonta rasitusta. Lisäksi syvä suru sodassa kaatuneen aviopuolison menetyksestä asetti henkisen kestämyksen usein äärimajoille.

Sotalieskille ei toistaiseksi ole valtion taholta järjestetty kuntoutusta. Sen tarve on nyt suuri erityisesti selkäsairauksien ja erilaisten nivelrikkojen takia, joiden perimmäinen syy on ollut sotavuosista lähtien alkanut ylläritteisyys ja aikanaan saamatta jääneet hoitotoimenpiteet. Nyt vihdoinkin tulisi kuntoutustoimenpiteet ulottaa koskemaan myös sotalieskiä. Ensimmäisenä kuntoutukseen tulisi päästä eniten sen tarpeessa

olevien ja erityisesti niiden, jotka kaikkein pitempään ovat yksinään joutuneet hoitamaan alaikäisiä sotaorpoja. Sotalieskien jatkuvan kuntoutuksen aloittamiseksi tulisi valtion budjettiin vuosittain ottaa erityinen nimetty määräraha.

Näillä muutamilla tässä puheenvuorossani sotainvalidien ja muiden veteraanien sekä sotalieskien puolesta esittämilläni asioilla vetoan vakavasti pääministeriin ja muihin hallituksen jäseniin sekä kaikkiin eduskuntaryhmiin siinä tarkoituksessa, ettei enää viivyteltäisi sodasta eniten kärsimään joutuneiden suomalaisten ihmisten asioiden hoitamisesta tai hoitamattomuudessa. Jos vielä hoitamatta olevia sotainvalidien ja muiden veteraanien sekä sotalieskien asioita ei nyt nopeasti haluta hoitaa aikanaan annettujen lupausten mukaisesti, hoitaa aika nämä asiat kalsealla tavalla. Mutta tulisi olemaan kolkkoa ja häpeällistä, jos aikanaan kirjoitettavasta näitten vuosikymmenien aikaisesta kansamme historiasta tulevat sukupolvet joutuisivat lukemaan, että sotiemme invalidien ja muiden veteraanien sekä sotalieskien asioita ei hoidettu kunniallisesti silloin, kun heitä vielä oli.

Lopuksi yksi ajankohtainen asia poliisitoimen alalta. Poliisin uusi, koko maan kattava radioverkko on saatu vihdoinkin rakennettua. Radioverkon rakentamista varten myönnetty määrärahat eivät kuitenkaan riittäneet erityisen tarvittavan salaamislaitteiston hankintaan tähän radioverkkoon. Poliisin radioverkossa salaamislaitteet ovat tulleet välttämättömiksi Suomessa poliisin radioverkossa tapahtuvan radioliikenteen kuuntelemisen vuoksi. Se on kovin yleistä. Tullilta saatujen tietojen mukaan tiedetään Suomessa nyt olevan noin 100 000 kpl poliisin radioliikenteen kuuntelemiseen soveliaita laitteita. Ne ovat yleensä tehokkaita, pienikokoisia ja kaiken lisäksi suhteellisen halpoja.

Siitä huolimatta, että poliisin radioliikenteen kuunteleminen on lain mukaan kiellettyä, on se saanut jo eräänlaisen kansanhuvien luonteen, mutta vakavinta on se, että rikoksenteikijät pystyvät täysin turvallisesti ohjelmoimaan omat tekonsa sekä paikallisesti että ajallisesti. Poliisin radioliikennettä kuuntelemalla rikostyöntekijät pystyvät seuraamaan kentällä olevan vähälukuisen poliisin toimintaa ja valitsemaan omat kohteensa ja toimintahetkensä sen mukaisesti. Aivan samalla tavalla pystyvät menettelemään muutkin laittomuutta harrastavat ja harjoittavat, kuten esimerkiksi ne, jotka tahtovat välttää joutumasta rattijuopporatsioihin tarkastettaviksi.

Erityisesti on myös huomattava, että kansalaisten intymiteettisuoja kärsii poliisin radioliikenteen luvattomasta kuuntelemisesta, sillä useimmiten ja miltei yksinomaan joudutaan arkaluonteisetkin asiat, myös henkilöiden nimiä mainiten, viestittämään selväkielisesti poliisin radioliikenteessä. Puhelinliikenteen käyttämiseen ei ole riittävästi aikaa, vaan on tyydyttävä nimenomaan nopeaan ja toimivaan radioliikenteeseen.

Poliisin radioliikenteen salaamiseksi on saatavissa tekniikaltaan, hinnaltaan ja tasoltaan monenlaisia salaamislaitteita. Tietenkin tulisi saada käyttöön sellainen salaamisjärjestelmä, joka matemaattisesti on varmasti ”avaamaton”, ammatikieltä käyttäen, pitkänkin ajan kuluessa. Tällaiset erittäin varmat laitteet ovat tietenkin hyvin kalliita, mutta vain todella varmojen laitteiden hankinta on tarkoituksenmukaista.

Tällä hetkellä on olemassa poliisilla 3 500 salaamislaitteen tarve. Niiden hankkiminen tulisi toteuttaa lyhyellä aikavälillä, mutta tässä budjetissa, mikä nyt on käsiteltävänä, ei vielä tässä ole määrärahoja tämän hankinnan aloittamiseen. Tarve on totisesti kauan ollut tiedossa.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Kun ed. Kohijoki edellisessä puheenvuorossa puhui veteraanien asioista ja näiden asioiden kohentamisesta ja korjaamisesta, tuli mieleen samat ajatukset kuin eilen kuunnellessa kansanedustaja Urpo Leppäsen puheenvuoroa. Analyysi siitä, mitä olisi pitänyt tehdä Holkerin hallituksen kahden ensimmäisen budjetin yhteydessä, minun mielestäni oli aika satuttava ed. Kohijoen puheenvuorossa. Kuitenkin se mitä tapahtunut on, on aika kaukana niistä toiveista, mihin ed. Kohijoki omassa puheenvuorossaan viittasi. Holkerin hallitushan kirjasi suurin piirtein seuraavasti tavoitteensa veteraaniasioiden hoidosta hallitusohjelmassa. Muistini mukaan tuo ohjelma sanoo, että hallitus huolehtii erityisesti heikoimmassa asemassa olevien veteraanien sosiaaliturvan kohentamisesta ja kuntoon laittamisesta. Ei näillä sanoilla, mutta ajatuksellisesti juuri näin Holkerin hallitus sanoo.

Mitä käytännössä tässä suhteessa on tapahtunut erityisesti juuri heikoimmassa asemassa olevien veteraanien kohdalla? Ylimääräinen rintamalisä on tärkein keino hoitaa heikoimmassa asemassa olevien veteraanien asiaa. Kuitenkaan juuri näiltä osin ei Holkerin hallitus kahdessa ensimmäisessä budjetissa ole korjannut tilannetta oikeastaan miksikään siitä, minkä perin-

nön tuo hallitus edelliseltä hallitukselta sai. Minä olen ja keskustan ryhmä on sitä mieltä, että tässä mielessä Holkerin hallitus on aika pahasti pettänyt lupaukset, joita se hallitusohjelmassaan veteraaneille antaa. Toivotaan, että nyt edes niiden kahden budjetin yhteydessä, mitä tämä hallitus vielä antaa, tässä suhteessa jonkinlaista korjausta saataisiin aikaan.

Herra puhemies! Viimeisten päivien ja viikkojen aikana tässä salissa on keskusteltu kovasti verouudistuksesta ja siitä, mikä tuon uudistuksen vaikutus erilaisiin verovelvollisiin on. Palaamatta syvällisemmin ja perusteellisemmin enää tuon uudistuksen ytimeen haluan vielä muistuttaa kuitenkin siitä, että kiistatta kai nyt vähitellen aletaan myöntää eri puolilla, että uudistus todellakin kohtelee kaltoin erityisesti keskituloisia ja lapsiperheitä. Että näin on ja näin käy, siitä päivä päivän jälkeen tulee todistusvoimaisia laskelmia yhä useampien intressitahojen toimesta tehtyinä. Viimeksi tämän päivän Uusi Suomi tietää kertoa aika perusteellisin — luotan aika pitkälti noihin laskelmiin — ja hyvin laskelmin siitä, miten keskituloisten lapsiperheiden kohdalla verouudistuksessa käytännössä käy. Ei hyvin, perin heikosti, aivan siihen tapaan kuin olemme yrittäneet verolakien käsittelyn eri vaiheissa tässä salissa todistaa ja osoittaa. En palaa siis enempää ja syvällisemmin tuohon uudistukseen.

Sen, että keskituloisten lapsiperheiden kohdalla käy kerrotulla tavalla, olisi ainakin toivonut velvoittavan hallitusta budjetissaan sellaisiin toimiin, joilla edes joiltakin osin kompensoidisiin niitä suhteellisen aseman menetyksiä, mitä verouudistus tullessaan lapsiperheille ja keskituloisille tuo. Näin ei kuitenkaan budjetissa käy.

Hallitus on mainostanut kovasti sitä, että lapsilisää korotetaan 17 %:lla. Tuo korotus markkämääräisesti on pieni osa siitä menetyksestä, mitä verouudistus lapsiperheiltä, keskituloisilta erityisesti, mennessään vie. Eli lapsilisien korotuksen nimiin hallituksen on sängen turha vanhoa tämän asian yhteydessä.

Kustant eduskuntaryhmä esitti jo aikaisemmin täällä oman aloitteensa, joka tähtäsi lapsilisälain muutoksen yhteydessä siihen, että lapsilisää todellakin olisi nostettu runsaasti yli miljardilla markalla, 1,3 mrd. markalla, jolloin olisi voitu tinkiä erityisesti kunnallisveron lapsivähennyksestä jonkin verran siitä tasosta, mikä nyt toteutui eilen täällä lopullisesti lukkoon lyödyssä verouudistuksessa.

Tässä yhteydessä sopinee kuitenkin toivoa, että kun kerran ennen kaikkea valtiovarainvaliokunnan käsittelyn yhteydessä varsinkin sosiaalidemokraattien toimesta ja taholta on todettu suoran perhepoliittisen tuen välttämättömyys ja sanoisiko paremmuus muihin lapsiperheiden tukimuotoihin, niin edes seuraavien budjettien yhteydessä hallitus lähtee tälle tielle, joka järjestelyksi ja viisaaksi on todettu, tielle jossa suoran tuen muodossa ensinnäkin järjestelmänä lapsiperheitä tuetaan ja tielle jossa myös tuen taso määrällisesti ylittää ensi vaiheessa niitten menestysten kattamiseen, mitä nyt tapahtuu, ja kohta sitten ja toivon mukaan jo vuoden 1990 budjetissa viimeistään selviin lapsiperheiden aseman kohennuksiin konkreetein esityksin ja riittävin rahamäärin.

Toinen lapsiperheiden kannalta tärkeä asia lapsilisien ohella on tietysti lasten päivähoitojärjestelyt, julkisen vallan tuki näissä asioissa. Keskustan voimallisesti ajamana aikanaan saatiin aikaan kotihoidontukijärjestelmä yhdeksi vaihtoehdoksi muitten päivähoitoratkaisujen rinnalle. Periaatteellinen päänavaus oli tärkeä. Valitettavaa on nyt vain, että näyttää siltä, että nykyinen hallitus ei, vaikka kovat realiteetit puhuvat sen puolesta, olen valmis kohottamaan ja kohentamaan kotihoidon tuen tasoa todella kilpailukykyiseksi vaihtoehdoksi muiden päivähoitoratkaisujen rinnalle. Kun päivähoiton ongelmat erityisesti ei vain suurimmissa kaupungeissa vaan myös keskikokoisissa kaupungeissa kiristyvät kuukausi kuukauden jälkeen yhä pahemmiksi ja pahemmiksi, toivoisi hallituksen vihdoin taipuvan tässä asiassa ja lähtevän myös kotihoidon tuen tason selvään ja radikaaliin korottamiseen edes hivenen lähemmäksi sitä tasoa, mitä muu kunnallinen päivähoito tällä hetkellä julkiselta vallalta saa.

Jyväskylän kaupunki on aivan äskettäin perustanut neljä uutta päiväkotia. Kun on laskettu Jyväskylän kaupungin sosiaalivirastossa, mitä yhden hoitopaikan kustannukset lasta kohti ovat vuodessa, on päädytty näitten uusimpien ratkaisujen osalta markkatarkasti seuraavaan lukemaan: 49 111 mk vuodessa. Kun kotihoidon tuen sitä tasoa, jolla julkinen valta tukee kotihoitoa, tarkastellaan, voidaan huomata, että ollaan erinomaisen kaukana tuon määräisestä tuesta.

Olisikin siis välttämätöntä monipuolistaa todella myös konkreettein toimin päivähoitojärjestelyjä, ja tämän monipuolistamisen ydin on saattaa kotihoidon tuki edes likimain saman

mittaisen julkisen tuen piiriin kuin ovat muut päivähoiton muodot.

Useat kunnat ovat käynnistäneet kuntakoh- taisen tuen maksamisen lakisääteisen koti- hoidon tuen lisäksi. Se on hyvä, mutta se ei monien kuntien voimavarat huomioon ottaen riitä sen määräiseen tuen tason lisäämiseen, mitä ilmisel- västi tarvittaisiin tässä tilanteessa.

Kolmas perheiden kannalta tärkeä yhteiskun- tapolitiikan osa-alue on asuminen ja asuntopo- liitiikan tukeminen, hoitaminen julkisen vallan, valtiovallan, toimesta. Nykyinen hallitus on mainostanut sitä, että se hoitaa riittävän rahoit-uksen erityisesti vuokra-asuntotuotannon, mutta muiltakin osin asuntotuotannon tarpei- siin. Meidän ryhmäpuheenvuorossamme ja mo- nissa yksittäisten edustajien puheenvuoroissa on jo todettu se tosiasia, mikä asuntorahoituksen osalta tapahtuu ja toteutuu hallituksen ensi vuo- den budjettiesityksen myötä. Se tosiasiahan on se, että reaalisesti, jopa eräiltä osin markkamää- räisestäikin, asuntorahoitus vähenee tosiasias- sa ensi vuoden budjetissa niistä lukemista, joissa se oli reaalisesti edellisen asuntoministerin aikana ja vielä sitä edellisen ja edellisen asuntomiste- rin aikana, joka äsken istui täällä orsilla, mutta on poistunut salista tässä vaiheessa jo.

Huonoon suuntaan ovat asiat menneet. Käy- tännössä lapsiperheet, ne samat, joita verotuk- sellisestikin äsken kerrotulla tavalla tässä kuri- tetaan, ovat kärsimässä myös näistä asioista.

Minä myönnän, että on tavattoman tärkeää turvata vuokra-asuntotuotannolle valtion rahoitusta kohtuullisessa ja riittävässä mitassa. Se tavoiteasettelu, minkä näiltä osin hallitus on tehnyt, on meidänkin mielestämme aika hyvä.

Se ei saa kuitenkaan tapahtua omistusasunto- rahoituksen rahat likimain kokonaan pois ot- taen. Nythän on tapahtumassa sillä tavalla, että ensi vuonna ilmeisesti omakotiaravia rahoite- taan enää noin tuhannen asunnon verran, ehkä ei loppujen lopuksi edes senkään määräinen asuntorahoitus siellä puolella toteudu, ja muu- toinkin hk-kohteet vähenevät erinomaisen ole- mattomiin lukemiin. Monilla alueilla ja monille perheille kuitenkin omistusasuntokin on tärkeä ja ratkaisu, johon ennen pitkään kuitenkin py- ritään, yleensä 30:n ja vähän päälle vuosia iäs- sä, vaiheessa, jossa perheellä on useita lapsia, joissa perheissä monella tavalla omistusasumi- nen on siinä elämän vaiheessa jo reaalinen ja monella tavalla kysymyksen tuleva vaihtoehto.

On väärin, jos hallitus todella lähtee pysyvästi sille tielle, mille se nyt on lähtenyt, purista-

maan omistusasumisen aravalainoituksen ole-mattomiin. Ennen kaikkea, kun kokoomuskin on tuossa hallituksessa mukana, tekee mieli kysyä — nyt kun kerrankin voi eduskunnassa puhua kysyä; kun korokkeella on, niin se voi tehdä — miten kokoomus omalle kannattajakunnalleen selostaa ja selittää tämän muutoksen aikaisempiin vuosiin verrattuna.

Herra puhemies! Neljäs ja viimeinen asia, johon muutamalla sanalla haluan kajota, koskee hallituksen linjaa maaseutu- ja maatalouspolitiikan osalta. Keskustan edustajien monissa puheenvuoroissa tähän problematiikkaan paneudutaan syvällisemmin ja laajemmin. Ylimalkaisesti jokin ajatus selvästä linjan muutoksesta, joka nykyhallituksen aikana näissä asioissa on tapahtunut. Minusta sen muutoksen ydin on siinä, että tämä hallitus monilla eri toimilla samaan aikaan rokottaa samaa ammattikuntaa ja samoja alueita eli maaseutualueita. Jo aiemmin täällä on todettu se, mitä verouudistus maataloudelle, maataloudelle tullessaan tuo. Maatalous on yksi merkittävä maksumies tuon uudistuksen rahoittajien joukossa.

Jo aiemmin, kuukausi pari sitten, tässä salissa käsiteltiin useampia lakeja, joilla maatilatalouden, lähinnä maatalouden eräiden tuotteiden liikevaihtoverotusta kiristettiin monilla sadoilla miljoonilla markkoilla vuositasona. Totta kai myös tämä toimenpide vaikuttaa tuon elinkeinon harjoittamisen edellytyksiin pitkällä tähtäyksellä, ei vain sen alkutuotannon piirissä toimivien mahdollisuuksiin vaan myös sen tuotannonalan jalostuksen piirissä olevien työpaikkojen säilymiseen tai pois häipymiseen.

Tämä lisäksi hallituksen toimet lähinnä haja-asutusalueiden palveluvarustuksen sanoisiko hävittämiseen suoraan, monissa tapauksissa näin voi sanoa, kohdentuvat nekin samaan väestönsaan ja samoille alueille, väestönsasta viljelijäväestöön ja alueista nimenomaan maaseutualueille, harvempaan asutuille alueille.

Viljelijäväestö, erityisesti nuoret viljelijät, ovat herkästi kysyneet aistimaan sen muutoksen ytimen ja suunnan, mikä kaiken aikaa näissä asioissa on meneillään. Hyvä mittari mittamaan optimismia tai pessimismia nuorten ihmisten keskuudessa on hakeutuminen maatalousalan oppilaitoksiin. Se on romahtanut viimeisen kahden vuoden aikana siitä toiveikkuaudesta, mikä eli nuorten ihmisten mielessä vielä muutama vuosi sitten. Muutama vuosi sitten ne nuoret, jotka aikoiivat jäädä maatilatalouteen, halusivat hankkia alan koulutusta. Nyt ei mie-

luusti lähdetä koulutukseen, koska epäroidään, onko tuo ammatti ylipäänsä tulevaisuudessa se leipäpuu, joka turvallisen leivän pystyy tarjoamaan.

Herra puhemies! Myös tässä asiassa hallitus voisi tehdä täyskäännöksen ja lähteä järjen tielle ajamaan tasapainoista maakuntien Suomen, tasapaino-Suomen politiikkaa. Tälle tielle lähtiessään sen on pakko tarkistaa kantaansa suhtautumisessa niin maatalouteen, erityisesti nuorten viljelijöiden toimintamahdollisuuksiin, kuin myös maaseudun palveluvarustukseen, tajuuta ja ymmärtää sen säilyttämisen välttämättömyys ei vain viljelijöiden kannalta, vaan koko suomalaisen yhteiskunnan kannalta.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Veteraanikysymyksessä on hurskaskeltu varmasti enemmän kuin missään asiassa. Eritoten kokoomus hurskastelee siinä. Mielenkiintoista on ollut nimenomaan se, että koko ajan otetaan hyväksi esimerkiksi sosialistiset maat, lähinnä Neuvostoliitto, jossa veteraaniasia on hoidettu hyvin. Porvareilla ei ole ollut minäkäänlaista estettä sotien jälkeen eikä nyt saattaa asia kunnialliseen kuntoon. Toisin sanoen taitaa olla niin, että pitää siirtyä sosialismiin, ennen kuin veteraaniasia saadaan kuntoon.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rinteelle voisin todeta, että ei sosialismiin siirtyminen mikään välttämättömyys varmasti tässä asiassa ole. (Ed. Rinne: Olisi pitänyt jo ennenkin päästä!) — Niin, ehkä ed. Rinne pyrkii sinne toivottomaan maaliin, jota maaliviivaa hän ei koskaan pääse leikkaamaan, näin kovasti epäilen.

Puhemies: Nyt käsitellään tulo- ja menoarvioesitystä.

Puhuja: Se leikkaa sitä hieman.

Herra puhemies! Ed. Rinteelle haluan muistuttaa siitä, että juuri tämä ylimääräinen rintamalisä saatiin aikaan, ei niinkään sosialistin vaan kunnon kepulaisen talonpojan Paavo Vesterisen aloitteen pohjalta muutama vuosi sitten. Tätä tietä eteenpäin!

Ed. Kääriäinen: Herra puhemies! Nykyisen, mielestäni aika tärkeän poliittisen tilanteen avain selviää, kun tutustuu kokoomuksen puoluesihteerin ja puheenjohtajan aivan viimeaikaisiin kannanottoihin hallituspolitiikasta.

Kaila totesi Turun suunnalla pari viikkoa siten, että nyt Suomen politiikassa on kysymys pelkästään vallasta, ei aatteista. Puheenjohtaja Suominen puolestaan on puhunut vastikään jossakin lehtihaastattelussa, että niin sanottu punamusta pohja jatkaa seuraavien parlamenttivaalien jälkeenkin, jos nämä punamustavoimat edes jotenkin menestyvät vaaleissa.

Nyttemmin puheenjohtaja Suominen on kosiskellut kokoomuksen juhlakokouksessa kansandemokraatteja ja kommunisteja mukaan punamustapohjan laajennukseksi. Luotan kansandemokraattien ja kommunistien tervejärkisyyteen katsoa poliittista tilannetta paitsi vallan myös politiikan sisällön näkökulmasta käsin.

Kokoomusjohtajien ja heidän rinnallaan häärväivien SDP:n nokkamiesten puheet kaikki-neen viittaavat siihen, että keväällä 1987 toteen pantu aika puhdaspiirteinen valta- ja henkilö-poliittinen uusrakennelma jatkuu pitkälle tulevaisuuteen, ainakin yrityksessä tämä suunnitelma on.

Kaikki tämä panee kysymään, eikö johtavissa hallituspuolueissa anneta parlamenttivaaleille sitä merkitystä, joka näille vaaleille demokraattisessa maassa kaiken järjen mukaan pitäisi antaa. Onko Suomi enää aidosti parlamentaarisen demokratian maa, voi kysyä.

Holkerin hallituksen meno on jatkunut siten, että SDP on alusta lukien määrännyt politiikan linjan ja kokoomus on sitä linjaa alistuen myötäillyt. Tämä ei tarkoita kuitenkaan sitä, että hallituksen politiikka olisi jotenkin vasemmistolaista. SDP:n ja kokoomuksen politiikkaa sitoo yhteen sama tai samantapainen aatteellinen henki yllättävänsäkin monessa linjakaksymyksessä.

Kun tutustuu historiaan sodan jälkeen, niin itse asiassa Urho Kekkosen valtakaudta lukuun ottamatta Suomessa on ollut vallalla SDP:n ja kokoomuksen yhteishallitus tai ainakin kova pyrkä tällaiseen yhteistoimintaan. Vuonna 1948 Fagerholmin vähemmistöhallitus pysyi pystyssä kokoomuksen tuen turvin. Vuonna 1953 aloittanut Tuomiojan hallitus nojasi sosialidemokraattien tukeen. Kaikki muistamme, mikä oli rintama-asettelu vuonna 1956. Vuonna 1958 tämä sama kombinaatio — oli siinä muitakin mukana — jylläsi. Vuonna 1961 olivat jälleen samat kaverukset liikkeellä. Siitä alkoi parikymmentä vuotta kestänyt toinen kausi, Urho Kekkosen presidenttikausi, taikka sitä ennen jo alkanut aika. Pari vuotta sitten tultiin tähän samaan pohjaan.

SDP:n määräämä ja kokoomuksen myötäilemä politiikka on nyt eletävän kasinotalousajan, siis uusröyhkeyden ja itsekkyyden ilmentymä. Tässä mielessä sosialidemokraattinen puolue on aatteensa perustastaan yltänyt aika pahannäköisiin syrjähyppyihin. Holkerin hallitus muuttaa yhteiskunnan rakenteita vahvojen ehdoilla ja keskittämisen hengessä. Hyväosaisia hellivä materialismi elää näinä aikoina todella kukoistuskauttaan, parasta, mitä on nähty ja eletty pitkään aikaan. Vakavinta on kuitenkin se, että muutaman kymmenen vuoden aikana isolla vaivalla ja ihmisyyksifilosofialla rakennettu hyvinvointiyhteiskunta on perusteiltaan vähitellen murtumassa. Heikoimmassa asemassa olevien ihmisten turvaksi rakennettu perusturvajärjestelmä on jäissä, minkä vuoksi toimeentuloerot yhteiskunnassa jatkuvasti kasvavat. Hallitus muuttaa maan aluerakennetta keskittävään suuntaan. Pienet yksiköt, niin yritykset kuin kunnatkin, lyödään nurin.

Herra puhemies! Hallitus on kuuluttanut toimivansa uuden poliittisen kulttuurin hengessä ikään kuin erotuksena keskustan ja sosialidemokraattisen puolueen yhteistyöaikoihin nähden tai ylipäätään keskustan ja vasemmiston yhteistyöaikoihin nähden. Keskeisintä hallituksen toimintatavoissa on ollut valmistelun typistämisen hallituksen omaksi pieneksi piiriksi. Tämä hallitus on luopunut laajapohjaisen parlamentaarisen valmistelun periaatteista. Esimerkiksi ja nimenomaan verouudistus ja valtiosäännön tarkistaminen, joka ei ole muuten mikään pieni asia, on viety valmistelujen osalta hallituksen ikiomana operointina siitä huolimatta, että koko oppositio on esittänyt hallitukselle yhteistyötarjouksia vähän väliä laajapohjaisen valmistelun puolesta.

Hallituksen valmistelutapa johtaa siihen ja tarkoittaa sitä, että hallitus haluaa varmistaa politiikan sisällön menevän aivan tarkalleen sen omien suunnitelmien mukaan ilman, että eduskunnassa tässä huoneessa tehtäviin ratkaisuihin juurikaan pääsee heijastumaan muiden poliittisten ryhmien ajattelutapa sen enempää kuin hallitusryhmienkään poikkeavat mielipiteet. Vain tältä pohjalta voi ymmärtää hallituksen jääräpäisyyden, kun se vastustaa laajapohjaista parlamentaarista valmistelua. Sehän on muutenkin muuttamassa erilaisia parlamentaarisia elimiä kapeampaan suuntaan karsien näistä pois keskustan ja muidenkin oppositiovoimien edustusta.

On tullut tavaksi sanoa, että Holkerin halli-

tuksen aikana Suomi on ajopuu. Tämä on harhaa. Suomi tosin vaikuttaa ajopuulta siinä mielessä, että se kulkee siihen suuntaan, mihin parlamentaarisen politiikan ulkopuoliset voimat maata kuljettavat. Tosiasiassa Holkerin hallitus on lujasti nykypolitiikan peräsimestä ohjaten Suomen kehitystä tarkoin oman arvomaailmansa mukaiseen suuntaan. Taustalla on se, että hallitus pyrkii muokkaamaan Suomea "eurooppalaiseen malliin" hylkien yhteiskuntamme ominaispiirteitä ja laiminlyöden kansallisen politiikan arvolähtökohtia. Hallituksen otteet merkitsevät samalla sitä, että poliittinen asetelma Suomessa on selkiytynyt. Keskusta ja muu oppositio muodostavat hallituksen politiikalle entistäkin puhdaspiirteisemmän vaihtoehdon ja samalla myös poliittisen vastapainon. (Eduskunnasta: Yhdessä!) — Yhdessä.

Herra puhemies! Nyt olisi asetettava tavoitteeksi uusi suomalaisen kansankoti. Se merkitsee ihmisten väliseen oikeudenmukaisuuteen, kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen, alueelliseen tasapainoon ja ennen muuta ekologisesti kestävään kehitykseen ankkuroitunutta yhteiskuntaa. Tämä vaihtoehto tukee pienomistusta, pienyritystä ja piensäästämistä. Se hajauttaa, ei keskitä. Hyvinvointiyhteiskunnan perinnettä on jatkettava vaalimalla oikeudenmukaisuutta ja kehittämällä sitä valinnanvaran antamisen suuntaan. Holkerin hallitus pyrkii jatkamaan nykysuuntaa, siis väärää suuntaa, puhtaan valtapoliittisilla rakennelmilla ja näköjään tarvittaessa uusillakin rakennelmilla. Suunta muuttuu vaaleissa kansan avulla.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Maailmassa on kuitenkin suuntauduttava sen mukaan, mihin maailma on menossa, ja Suomi ei voi eristäytyä. Me olemme yhä enemmän kansainvälistyvä maailma, ja Suomen pitää myös ottaa huomioon Euroopan ja maailman kehitys. Me tarvitsemme monenlaisia tuotteita ja palveluja muualta maailmasta ja vastaavasti pystymme itse niitä viemään.

Minusta vähäosaisetkin pärjäävät Suomessa parhaiten, jos Suomi pärjää hyvin. Kun 1960- ja 1970-luvuilla ei vielä ymmärretty maailmanmenoa, kun keskustapuolue oli päähallituspuolueena, silloinhan kävi niin, että satojatuhansia suomalaisia joutui muuttamaan pois. Minusta on aika tärkeä merkitys sillä, että ymmärretään yhteiskunnan kehityssuunnat oikein ja suuntaudutaan ajoissa siihen, ettei jouduta tuollaisiin katastrofeihin.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiuri linjaa, suuntaa ja arvolähtökohtia koskevissa puheenvuoroissaan aina — ainakin useimmiten — antaa ymmärtää, että muut ryhmät kuin kokoomus tai hän eivät ymmärrä, missä maailma on menossa tai mihin suuntaan ollaan menossa. Ei ole kysymys siitä vaan siitä, että arvot, joiden pohjalta yhteiskuntaa ja maailmaa katsellaan, ovat kerta kaikkiaan erilaiset. Se on mielestäni vain viisainta tunnustaa, että maailmankuvamme, ed. Tiuri, Teillä ja minulla tai kokoomuksella ja keskustalla ovat erilaiset. Keskusta lähtee siitä, että suomalaisten hyvinvointi ja elämän turvallisuus voidaan kaikkein parhaiten turvata myös yhdentymisen oloissa silloin, kun Suomi kehittyy tulevana aikoina omilla ehdoillaan, kansallisten arvolähtökohtien pohjalta, paremmin kuin nojaamalla joidenkin ulkomaisten mallien mukaiseen kehitykseen. Tästä on kysymys eikä siitä, kuka tai ketkä ymmärtävät tosiasioita. Kysymys on arvoista ja ihanteista.

Ed. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Olemme käsittelemässä sinipunahallituksen toista budjettiesitystä valtiovarainvaliokunnan mietinnön pohjalta. Täällä on jo puheenvuoroissa todettu, että valtiovarainvaliokunnan budjettiin tekemät muutokset ovat ainoastaan noin yksi kolmasosa siitä, mitä ne perinteisesti vuosittain ovat olleet, ja suurin osa näistä muutosesityksistä koostuu hallituspuolueiden kansanedustajien joululahjarahojen ottamisesta budjettiin.

Kokoomus oppositio kautenaan kritisoi hyvin voimakkaasti juuri hallituksen joululahjarahojen ja niiden tarpeellisuutta ja jakoperusteita. Kuinka ollakaan, kokoomuksen päästyä hallitusvastuuseen tarkoitus pyhittikin keinot, ja nyt kokoomukselle ovat kovasti kelvanneet rahasia-aloitteiden pohjalta myönnettävät joululahjarahat. Kokoomuksen oppositio kautenaan vastustamien joululahjarahojen muuttuminen hallitusvastuussa ollessa hyväksyttäväksi osoittaa melkoista politiikan moraalista rappiota ja selkärangattomuutta. Tämä ei suinkaan tarkoita sitä, että keskusta ei hyväksyisi joululahjarahojen, vaan tällä haluan muistuttaa kokoomusta sen selkeästä takinkäänästä. Tämä jos mikä on omiaan viemään politiikan teon uskottavuutta ja ihmisten luottamusta päätöksentekijöihin. Siksi nykyisen opposition tuleeikin toiminnassaan aina pitää kirkkaana mielessään se, että toimii sellaisten asioiden puolesta, joita voi

myös käytännössä hallitusvastuusta käsin aikaan toteuttaa. Poliitiikan uskottavuuden kannalta tämä on ensiarvoisen tärkeä asia.

Arvoisa puhemies! Yhdentynvä Eurooppa on suuri haaste Pohjoismaille ja myös Suomelle. Suomalainen teollisuus on jo vuosia varautunut ja valmistautunut yhdentynvän Euroopan haasteisiin. Samaa emme kuitenkaan voi sanoa valtionhallinnosta ja yhteiskunnan päätöksenteosta. Toivottavasti eduskunnan marraskuun alussa käymä Euroopan integraatiota koskeva selontekokeskustelu omalta osaltaan vauhdittaa julkisen sektorin valmistautumista vastaanottamaan yhdentynvän Euroopan edellyttämät sääntömuutostoimenpiteet ja selvittämään erityisesti sen, mitä kaikkea se käytännössä meille merkitsee.

Yhdentynvässä Euroopassa me pärjäämme ainoastaan korkealla koulutuksella, tiedolla, taidolla ja osaamisella. Siksi tämän pitäisikin näkyä nykyistä konkreettisemmin valtion budjetissa panostuksena koulutukseen, osaamiseen, tutkimukseen ja tuotekehittelyyn. Siinä suhteessa nyt käsiteltävänä oleva budjettiesitys ei ole edeltäjäänsä parempi vaan niukempi. Tässä yhteydessä on myös pakko korostaa sitä, että Euroopan yhdentyessä eurooppalaisten kielten ja kulttuurien hallitsemisen merkitys korostuu päivittäin. Teknologia muuttaa maailmankuvaamme ja luo tehokkaan kanavan asiakkaisiin. Tietoteknologia luo riippumattomuuden ajasta ja paikasta ja mahdollistaa myös syrjäisen Suomen pysymisen Euroopan kehityksen mukana. Suomi on kalliin ja niukan työvoiman ja korkean kustannustason maa, ja siksi tuotantomme kilpailukyky voi perustua ainoastaan korkeaan tietotaitoon ja kehittyneeseen teknologian hyväksikäyttöön. Tässä mielessä nyt käsiteltävänä oleva budjetti ei alkuunkaan ole riittävä.

Itse pääministeri on korostanut koulutuksen tärkeää merkitystä käytännön politiikan teossa ja päätöksenteossa. Kuitenkin ollaan koulupuolella enemmän määrärahoja karsimassa kuin niihin panostamassa, valitettavasti. Samanlaisesti suomalaisessa yhteiskunnassa väestö ikääntyy ja entistä suurempi osa meistä on eläkeläisiä. Työvoimapula on pysyvä ilmiö ja tosiasiassa jo tänä päivänä Etelä-Suomessa. Työvoiman tarjonta kasvoi 15 viime vuoden aikana yli 370 000 hengellä, kun sen kasvuksi vuoteen 2000 mennessä on arvioitu vain 50 000 henkeä. Lasten, opiskeluaikaisen ja nuorten työvoiman määrä supistuu siis 300 000 hengellä vuoteen

2000 mennessä. Nämä ovat todellisia uhkakuvia niin yhteiskunnan toiminnoille kuin yritysten toiminnoillekin.

Vuonna 2000 on laskettu olevan erittäin ankara työvoimapula terveydenhuollossa ja sairaanhoidossa. Hoidettavia on huomattavasti enemmän kuin hoitajia, ja tähän ei ole suinkaan minkään ruusuinen tulevaisuudenkuva meille tämän päivän työikäiselle sukupolvelle. Työvoimapula meillä kohdistuu ennen kaikkea nuoreen koulutettuun työvoimaan. Samanlaisesti meillä on työttöminä useita kymmeniä tuhansia ihmisiä, joiden koulutus, kokemus ja ammattitaito eivät vastaa nykyisen tietoyhteiskunnan vaatimuksia. Tässä mielessä juuri uudelleen koulutus ja itsensä kehittäminen ovat entistä tärkeämpiä asioita.

Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä valtiosäännön uudistamiseksi, jonka tarkoituksena on muuttaa tasavallan presidentin vaalitapa suoraksi kaksivaiheiseksi kansanvaaliksi ja samassa yhteydessä tarkistaa ylimpien valtioelintemme toimivaltasuhteita muun muassa presidentin valtaa kaventamalla ja pääministerin valtaa eräin kohdin vahvistamalla.

Presidentin esittelyssä viime perjantaina eduskunnalle annettu esitys tulee eduskunnan perustuslakivaliokunnan käsittelyyn todennäköisesti helmikuussa. Presidentti Koivisto on hyvin useaan otteeseen aivan oikein korostanut parlamentarismien merkitystä ja halunnut vahvistaa nimenomaan eduskunnan asemaa päätöksenteossa. En halua kuitenkaan ryhtyä presidentin asian yhteydessä antamaan lausunnon tulkitsijaksi. Lausunnosta kuitenkin sai hyvin helposti sellaisen käsityksen, että presidentti Koivisto ei salli valtiosäännöstä sopimista ilman myötävaikutustaan. Meillä kansanvalta kuitenkin perustuu puolueiden kautta vaikuttamiseen. Siksi en ymmärräkään presidentin kantaa siitä, että valtiosääntöuudistusta ei anneta puolueiden sovittavaksi ja eduskunnan päätettäväksi.

Suomen politiikka on hyvin hallitusvetoista ja erityisesti eduskunnan aseman vahvistaminen käytännön päätöksenteossa on tärkeä asia. Eduskunnan asemaa me voimme vahvistaa ainoastaan sillä, että kansanedustajat omaksuvat valtiopäiväjärjestyksen ja hallitusmuodon eduskunnalle antaman korkeimman päätöksentekijän roolin. Aivan erityisesti odotan eduskunnan perustuslakivaliokunnalta ja aikanaan myös eduskunnalta nyt annetun valtiosääntöuudistuksen käsittelyssä itsenäistä harkintaa, jonka

perusteella jokainen jäsen tekee ratkaisunsa valtiosääntöuudistuksesta.

Suomessa ei ole perustuslakituomioistuinta, vaan eduskunnan perustuslakivaliokunta toimii myös eräänlaisena perustuslakituomioistuimena, jolloin on entistä tärkeämpää, että perustuslakivaliokunnan jäsenet, jokainen itsenäisesti ja oikeudellista harkintaa käyttäen, muodostavat kantansa käsiteltävänä olevaan uudistukseen.

Valtiosääntöuudistuksen käsittelyssä eduskunnan perustuslakivaliokunnalla on mahdollisuus arvokkaaseen, itsenäiseen ja perustuslakivaliokunnan arvovallalle kuuluvaan työskentelyyn. Me tulemme varmasti kuuntelemaan maan parhaita valtiosääntöasiantuntijoita ja siltä pohjalta toivon, että tehdään ratkaisut. Siksi toivonkin, että perustuslakivaliokunnasta ei tule poliittisten puolueiden politiikanteon näyttämöä käsiteltäessä valtiosääntöuudistusta.

Arvoisa puhemies! Tälle hallitukselle on ollut ominaista asioiden valmisteleminen virkamies työnä ilman laajempia parlamentaarisia komiteoita taikka erilaisia ministerivaliokuntia. Miksi asia on näin? Olen asiaa pohtinut pidempäänkin ja tullut siihen johtopäätökseen, että nykyisessä hallituksessa juuri sosialidemokraattien etu on erityisesti se, että asiat valmistellaan virkamiestyönä mahdollisimman suppeasti ja saatetaan nopeasti päätöksiksi. Tämä siitä syystä, että sosialidemokraateilla on valtaosa valtionhallinnon virkamieskunnasta käytettävissään, ja suppea valmistelu on juuri heidän etunsa.

Siksi ihmettelenkin, että kokoomus on alistunut hallitusyhteistyössä lähes täysin sosialidemokraattisten virkamiesten valmisteluun. Miksi kokoomus on omaksunut lähes äänettömän yhtiömiehen roolin? Aikaisempien hallitusten aikana asioiden valmistelu on perustunut pääsääntöisesti isompien uudistusten kyseessä ollessa aina laajaan parlamentaariseen komiteatyöskentelyyn, ja sen jälkeenkin vielä asiaa on hiottu hallituksen sisällä toimikunnissa, työryhmissä ja ministerivaliokunnissa. Väitän, että pidemmän päälle nykyinen asioiden valmistelutapa ei ole meidän kenenkään etu. Kuinka kauan kestää, että te kokoomuslaiset huomaatte tilanteen, jossa teistä pääosin on tullut pelkkiä asioiden hyväksyjä voimatta vaikuttaa niiden sisältöön kovin konkreettisesti.

Samoin on todettava, että hallituksen ylimielinen suhtautuminen oppositioon ei ole kovin viisasta pidemmälle ajatellen. Pelkkä hallitsemisen ihanuus, kun ei yksinään elätä, josta tä-

mä hallitus näyttää nyt tällä hetkellä nauttivan. Arki alkaa kuitenkin ennen pitkää.

Ed. U o s u k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Anttila tuntui puheenvuorossaan unohtaneen ne hurjat vuosikymmenet, jolloin Pohjois- ja Itä-Suomi tyhjäntyi maalaisliitto-keskustapuolueen ollessa hallituksessa ja paljon ennen ensi vuoden budjetin laadintaa. Tuolloin laaditut koulutus suunnitelmat kantavat nyt hedelmää, sen minkä. Nykyinen hallituspuolue kokoomus on taatusti pitänyt enemmän yhteyksiä keskustaan kuin keskusta takavuosina kokoomukseen.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen kiitollinen ed. Anttilalle siitä, että hän pitää viimeinkin tärkeänä tutkimus- ja tuotekehitysvaroja. Sehän ei keskustapuolueessa ollut muodissa vielä tähän asti. Mutta sen sijaan ei pidä paikkaansa se, että tämä budjetti olisi huonompi siinä suhteessa kuin keskustapuolueen aikana laaditut, esimerkiksi Pekkalan tai keskustapuolueen valtiovarainministerin Ollilan aikana.

Esimerkiksi ensi vuoden tulo- ja menoarviossa on tavoitetutkimusvaroja TEKESille, kun lasketaan avaruustutkimus mukaan, 190 milj. mk eli noin 50 % enemmän kuin vuoden 1987 tulo- ja menoarviossa, joka ilmeisesti oli vielä keskustapuolueen ministerin laatima. Samalla lailla on muuhunkin, esim. teknisen ja kaupallisen tutkimuksen edistämiseen, 32 % rahoja enemmän kuin tämän vuoden budjetissa. Patentti- ja rekisterihallituksessa, joka on tärkeä, että saadaan patentit Suomessa nopeasti aikaan, näkyy olevan 34 %:n lisäys. Kyllä tämä aika hyvältä minusta siinä suhteessa näyttää. Tietenkin on parantamisen varaa edelleenkin.

Ed. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aivan aluksi ed. Uosukaiselle toteaisin — ed. Uosukainen väitti puheenvuorossaan, että kokoomus on pitänyt keskustaan enemmän yhteyttä kuin aikanaan keskusta kokoomukseen — että kuitenkin on muistutettava kokoomusta siitä, että kokoomus ollessaan tällä hetkellä hallituksessa olisi voinut keskeisesti vaikuttaa muun muassa siihen, että valtiosääntöuudistus olisi toteutettu laajan parlamentaarisen valmistelun pohjalta. Haluan ottaa esimerkkinä sen, että keskustan ollessa aikanaan hallituksessa muun muassa Maatalous 2000 -komitea oli parlamentaarinen.

Tästä löytyy monta muuta esimerkkiä, eli väitteini siitä, että nyt asiat valmistellaan ilman laajapohjaista valmistelua, varmasti pitää paikkansa.

Ed. Tiurille toteaisin, että ilmeisesti sanoin huonosti, koska vertasin puheenvuorossani ensi vuoden budjetin määrärahoja tämän vuoden budjettiin. Olin tyytymätön siihen nousuun, mikä siellä on. En verrannut keskustan hallituksen aikaisiin budjetteihin, en vuoteen 1987 enkä aikaisempaan aikaan.

Ed. U o s u k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Anttila, minulla olisi lukuisa lista monista, monista seikoista, siitä, mitä kaikkea keskustapuolue, sitä ennen maalaisliitto ja nyttemmin Suomen keskusta olisi voinut kokoomukselle tehdä — ihan tuollaisia pieniä hallitukseen ottamisia myöten. Mutta antaahan nyt olla!

Ed. R e n k o : Arvoisa puhemies! Aluksi totean vastauspuheenvuorona ed. Tiurille kommentista siitä, mikä on tutkimus- ja tuotekehityksen merkitys ja kuka näitä rahoja on maassa nostanut. Vaikka itse asiasta ja sen tärkeydestä olen täsmälleen samaa mieltä ed. Tiurin kanssa — tutkimus- ja tuotekehittelyyn pitää saada rahaa — kyllä tämä huima nousu on tietenkin tulosta siitä, että meidän tieteellinen tutkimustyömme on noussut viime vuosina. Ministeri Ollilan aikana tämä nytkäyshän pantiin alulle, ja sitä tulee jatkaa.

Mutta samalla huomautan ed. Tiurille siitä, että kokoomus toimii vähän sillä periaatteella kuin se vanha varis, joka oli tervatulla laudalla: oli nokka irti ja pyrstö kiinni ja pyrstö irti ja nokka kiinni. Kokoomuksen aikana peruskoulun ja lukion rahoja, kehittämisrahoja ja oppilaskohtaisia käyttömenoja, on pakkosäästetty. Olemme hyväksymässä lähipäivinä budjettia, jossa edelleen linja jatkuu jopa niin, että käyttömenoista säästetään 1 % rakentamisen hyväksi, niin kuin hyvinvointi-Suomella ei muka olisi panna 80 miljoonaa rakentamiseen lisää rahaa, mikä tuon onnettoman säästön avulla sitten saadaan aikaan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen budjettiesitys ei oleellisesti muuttunut valiokuntakäsittelyssä. Sen olemme todenneet täällä useissa puheenvuoroissa. Verolait ja aluepoliittiset lait annettiin samassa sumassa budjettikäsittelyn kanssa eduskunnalle. Hallituksen asettama pakkokiire johti siihen, etteivät hallituspuolueiden kansan-

edustajat saaneet käyttää kansalta saamaansa valtakirjaa ja tehdä muutoksia edes valiokuntakäsittelyssä. Asiallista yksimielisyyttä aivan ilmeisesti eri valiokunnissa syntyi, mutta rohkeus ja halu käyttää äänestäjiltä saatua valtakirjaa puuttui.

Suomen hallinto on ajautumassa keskitettyyn virkamiesvaltaan, jota muutaman ministerin voimalla ohjataan joskus jopa vastoin valtakunnassa hyväksyttyjä suunnittelumekanismeja. Kansanvalta on kriisissä, ja elämme näennäisen demokratian aikaa. Kysymys ei enää ole yksinomaan hallitus—oppositio-rintamasta ja siitä näkökulmasta tehdystä arvostelusta, vaan paljon syvemmästä kriisistä.

Maamme elää vaurasta aikaa, aikaa, jolloin maan eri osien ja inhimillisen eriarvoisuuden rärkeimmät epäkohdat tulisi korjata. Suomella on tähän varaa, mikäli poliittista tahtoa riittää. Näin ei kuitenkaan tapahdu nyt käsittelyssä olevassa budjetissa. Keskitävän ja ruuhkauttavan aluepolitiikan sijaan tulisi lähteä kokonaan uudesta aluepoliittisesta näkemyksestä. Kun hallitus ei kuule eikä kuuntele, voi myös kysyä, eikö se tiedä, missä maa makaa.

Suomella olisi täydet mahdollisuudet kohottaa kaikkien kansalaisten hyvinvointia ja tukea maan eri osien elinkeinoelämän kehittämistä. Tämä kuitenkin edellyttää tiettävästi perustutkimuksen teettämistä, jossa tieteellisillä faktoilla kartoitetaan eri läänien kehitystila ja kehittämistarpeet. Osa tiedoista olisi jo valmiina läänien suunnittelutyön tuloksena, mutta niitä ei riittävästi oteta huomioon. Näin luotava systemaattinen tutkimus loisi todellisen perustan maamme elinolojen kehittämistyölle. Alueellisen kehittämisen perustana tulisi olla kentältä lähtevä todellinen tieto ja myös sieltä asetetut kehittämistavoitteet. Näin saadun kehityslinjan tulisi olla myös budjetin perustana, eikä niin kuin nyt, pelkkä virkamieskoneiston valikoiva harkintavalta, jota tuetaan tarveharkintaisesti poliittisella vallalla.

Mikäli alueellinen tahto ei lähivuosina tule oikeudenmukaisesti toteutettua, tulisi maassamme siirtyä vallan voimakkaaseen hajauttamiseen lääni- ja maakuntatasolle. Tulevaisuuden kehittämisen visio on eittämättä perusteellinen tutkimus, siitä lähtevä tavoiteasettelu, alueellinen kehittämistavoite, sen pohjalta tapahtuva alueellinen budjetointi ja sen pohjalta hajautettu alueellinen toteutusvalta ja myös resurssien käyttövalta. Vain tätä kautta hyvinvointi-Suomi on kaikkien kansalaisten hyvinvointi-Suomi.

Suomalainen demokratia on yleensäkin liian kallis hukattavaksi, ja se tulee pelastaa hallintoa hajauttamalla ja byrokratiaa purkamalla. Hallitusohjelma ei kuitenkaan tältä osin toteudu, vaan budjetti on luotu keskitetyn ja vanha-kantaisen valikoivan aluepolitiikan näkökulmasta. Onkin syytä kysyä, onko hallituksella varaa lisätä kansalaisten inhoa politiikan tekoa kohtaan vielä nykyisestääänkin. Ei ole ihme, ettei kansa halua äänestää. Ei ole ihme, että nuorisotietäytyy politiikasta.

Maamme eri osien kehittäminen tarvitsee budjetissa varattua enemmän rahaa, muun muassa läänin kehittämisrahaa elinkeinojen kehittämistä varten. Samoin tulisi kehittää läänin koulutusraha, jota läänin omalla päätöksellä käytetään joustavan ja tehokkaan koulutustoiminnan kehittämiseen. Lisäksi hallinnon hajauttaminen eri hallintokunnissa ei ole vain valian vaan myös varojen käyttöä.

Sivistysvaliokunnassa on täytynyt ihmetellä sitä hitautta ja kitsautta, millä tähän halutaan mennä, vaikka paineet valiokunnan taholtakin ovat olleet varsin suuret. Ainoana tämän suuntaisena vallankäytön ja resurssien käytön hajauttamiseleena hallitus on antanut kokeilulain kahdelle läänille, joka on täysin riittämätön koulutusolojen nopeaan kehittämiseen. Koko maassa tarvittaisiin vastaavanlaisia toimenpiteitä. Suomi on korkean sivistyksen maa, ja meillä on jo kypsyttää sekä vastuuntuntoa päättää omista alueellista asioista.

Hyvinvointi-Suomi peittää kasvonsa ja kääntää selkensä myös inhimilliselle hädälle. Tämä käy selvästi ilmi muun muassa asuntopolitiikan ja työllisyyspolitiikan huonosta hoidosta. Lisäksi perusturvassa ei ole liikahdettu siitä, mihin keskustapuolueen ja sosialidemokraattien hallitusaikana jäätin. Miksi kansaneläkeuudistuksen neljättä vaihetta tai vastaavaa vähätuloisia koskevaa perustoimeentuloturva ei toteuteta? Missä viipyy inhimillisen arvon tunnustaminen kotiaideille, perheenemännille, maatalon emännille, opiskelijoille, sotaveteraaneille ja niin edelleen? Edelleenkin pitää paikkansa se historiallinen tosiasia, että ei vain valtioitten vaan inhimilliselläkin tasolla taloudellinen riippuvuus ja puute on nöyryyttävintä, mitä ihminen voi sisällään kokea. Hallitus ei kuule eikä näe tätä hätää, vaan jatkaa epäsosiaalista linjaansa.

Taloudellinen hätä näyttää keskittyvän eniten Pohjois- ja Itä-Suomeen, missä luonnonolojen karuus vaikeuttaa monipuolisen elinkeinoelä-

män luomista. Nämä alueet tarvitsisivat omat kehittämisohjelmansa. Näin ei kuitenkaan hallitus halua tehdä, vaan vaikeuttaa ihmisen inhimillistä toimeentuloa maitokiintiöiden tiukkuudella ja pellonraivauslain jatkamisella. Maataloustuotteiden ylituotanto ei ole Pohjois- ja Itä-Suomen, vaan vauraamman etelän aiheuttama. Hallituksen paras aluepoliittinen teko ja inhimillinen kädenojennus olisi luoda lainsäädäntö, jolla Lapin, Oulun ja Pohjois-Karjalan lääneissä sallittaisiin vapaa maidon tuotanto ja rehuvävaraisuuteen saakka myös vapaa pellonraivausoikeus. Budjetti kuitenkin jatkaa hallituksen entistä supistuslinjaa, vaikka maa on ajautumassa ilmiselvästi maitopulaan ja elintarviketeollisuus on jo raaka-ainepulassa. Kuinka pitkään tätä on kestävä, ennen kuin on pakko ryhtyä harjoittamaan alueellisesti porrastettua maatalouspolitiikkaa tuotannonaloittain?

Tässä yhteydessä on myös syytä mainita upouusi ja tuore esimerkki. Pohjois-Suomi sopii hyvin perunantuotantoon. Hallitus antoi luvan ulkomaisen perunan tuontiin, ja pohjoisen tuottajat näyttävät ennakoivan samaa kohtaloa kuin aikaisempina vuosinakin, että omia puhkaita perunatuotteita keväällä ajetaan kaatopaikalle saamatta yhtään markkaa hintaa. Missä on vastuu ihmisestä ja hänen työpanoksestaan, kun ulkomaisella tuotannolla romutetaan kotimainen tuotanto?

Hyvinvointivaltio tunnetaan myös siitä, miten se hoitaa lapsensa ja vanhuksensa. Hoitoalan aikapommi on räjähtämässä käsiin. Hallitusohjelman tarkistamisella on kuitenkin tietävästi rajattu myös hoitoalan virkojen määrän kasvu valtakunnantason suunnitelmissa. Näin ollen hallitus syökee hoito-ongelmat kuntien syliin. Kuntien varallisuustasoerot ovat suuret eivätkä köyhät kunnat kykene omilla varoillaan lisäämään virkoja. Miksi hallitus kääntää selkensä niille väestöryhmille, jotka itse eivät kykene panemaan vastaan ja joilta puuttuu ammattijärjestösuoja? Missä viipyy kotihoidon tuen markkamääräinen nostaminen 3 000 markkaan kuukaudessa? Keskusta on asettanut tavoitteeksi kotihoidon tuen markkamääräisen nostamisen 3 000 markkaan kuukaudessa ja sen maksamisen siihen saakka, kun lapsi menee kouluun. Hallitus ei ole tätä asiaa vienyt eteenpäin riittävässä määrin, ja on syytä huomauttaa, että kuitenkin laki lasten hoitovelvollisuuden järjestämisestä kunnille on annettu ja erilaisia hoitomuotoja tulisi nopeasti kehittää.

Täällä jo aikaisemmin illalla ed. Pekkarinen

toi esille Jyväskylän kaupungin laskelmat siitä, että yksi lasten laitospaikka maksaa yli 4 000 mk kuukaudessa Jyväskylän kokoisessa kaupungissa. Samaa voin todeta Oulun osalta. Laskelmat liikkuvat 4 000—5 000 markan luokassa. On täysin oikeutettua vaatia kotihoidon tuelle vähintään 3 000 markan kuukausitasoa, jolloin on syytä myös ottaa huomioon, että kotiin jäänyt isä taikka äiti tuo helpotusta myös naapurien lastenhoitokysymykseen ja sillä yhdellä 3 000 markalla hoidetaan useita koteja ja perheitä kuntoon.

Hyvinvointia ei mielestäni voida jakaa vain hyvinvoiville, vaan vastuu lähimmäisistä on samalla vastuuta omasta tulevaisuudestamme. Hallitus ei voi luikerrella hoitoalan ongelmasta ulos sysäämällä ongelmia kuntien talouteen, vaan sen tulee pontevasti paneutua tämän suuren probleeman ratkaisuun ja esittää konkreettisia ratkaisumalleja ensi tilassa. Tämä ei ole pelkästään oikeudenmukaisuuskysymys, vaan ennen kaikkea hyvinvointivaltion eettinen ja vastuukysymys.

Arvoisa puhemies! Budjetin yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen käyttämään puheenvuoron myös sivistyspääluokan ja ympäristöpääluokan osalta ja tekemään siihen tarvittavia lisäesityksiä.

Ed. Uosukainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Renko heittäytyi kristallipallodaamiksi ennustaen milloin mistäkin hallitusohjelman kohdasta, ettei se toteudu. Kummalliselta tuntuu Oulun läänin vajaa valmius raportoida aluepoliittisista selvityksistään. Ainakin Kymen lääni on antanut tutkimustietoa läänistä, ja tämä näkyy budjetissakin. Hyväksi aluksi ongelmien ratkaisuja on löydetty, ja budjetti on ikään kuin vastus näihin selvityksiin.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Uosukaiselle totean, että kyllä Oulun läänistä raportoidaan, siitä ei ole kysymys. Eri asia on, noudatetaanko niitä raportteja ja tuleeko markkoja. Tästä lähinnä on kysymys. (Ed. Uosukainen: Saadaan selvityksiä!) — Selvityksiä lähetetään eri teitä, mutta kysymys on siitä, että demokratia ei Suomessa pelaa ja alueellisia epäkohtia ei haluta hoitaa muualla kuin siellä, mistä omien puolueiden ministerit ovat.

Ed. Tiuri: Herra puhemies! Toteaisin aluksi vastauksena ed. Rengolle, kun hän syyt-

tää hallitusta virkamiesvaltaisuudesta, siis valisteluisia liian paljosta tukeutumisesta virkamiehiin, että tässä varmasti uuden hallituspuolueen edustajana voin tunnustaa sen, että ennen kuin opitaan enemmän, joudutaan luottamaan muihinkin ihmisiin, ja valitettavasti näistä virkamiehistä hyvin suuri osa on keskustapuoluelaisia. (Ed. Renko: Ei pidä paikkaansa!)

Opposition puolelta jatkuvasti väitetään, että hallituksen toimenpiteet tähtäävät kaiken keskittämiseen. Ed. Kääriäinenkin väittää, että keskusta tietää, mihin maailma on menossa, mutta nämä väitteet eivät mielestäni kuitenkaan osoita sitä, koska monet niistä asioista, jotka nyt tapahtuvat, liittyvät tietoyhteiskuntakehtykseen ja ainoa, mitä sille voitaisiin tehdä, on estää se, jolloin kävisi vielä huonommin. Tässä on varmasti syytä vielä kerran selvittää, jotta asia vähitellen selviäisi ja erikoisesti kävisivät ilmi ristiriitaisuudet, mitkä esiintyvät mm. keskustapuoluelasten puheenvuoroissa.

Esimerkiksi väitetään, että pääkaupunkiseudulle keskittyy Suomen asutus, se ruuhkautuu, ja että ennen vuosituhaten vaihdetta pääkaupunkiseudulla on lisää väkeä Tampereen kaupungin verran. Tästä olen jo kerran aikaisemminkin huomauttanut, että se ei pidä paikkaansa. Olen tarkistanut tilastot. Viime vuonna pääkaupunkiseudun muuttovoitto oli 5 080 henkeä ja siitäkin huomattava osa ulkomailta palanneita. Kun syntyneiden osuus oli noin 4 000, niin päästiin noin 9 000:n vuotuisen kasvuun. Sitä pienempi kasvu on yleensä ollut 1980-luvulla. Mutta jos nyt oletetaan, että tuon 9 000:n verran on vuodessa kasvua, niin sillä päästään vain noin 100 000 lisäihmiseen vuoteen 2000 mennessä. Se on kuitenkin vain 2/3 Tampereen asukasmäärästä, ei ihan sitäkään.

Tässä voi todeta, että koko Suomen väkiluku kasvoi vielä 1950-luvulla samaa vauhtia kuin pääkaupunkiseutu nyt eli noin prosentin verran vuodessa. Esimerkiksi Oulun ja Rovaniemen työssäkäyntialueet ovat 1980-luvun vuosina ylittäneet huomattavasti nopeampaan kasvuun. Pääkaupunkiseudun kasvua ei voi siis mielestäni millään lailla sanoa ruuhkia aiheuttavaksi tai hallitsemattomaksi.

Suomessa on kyllä käynnissä suuri muuttoliike, mutta siitä ei keskusta puhu mitään eikä se ainakaan ole hallituksen syytä, jos ei ansiotaakaan. Se on tietoyhteiskuntakehtityksen tulosta. Kuntien sisällä 1980-luvulla näyttää joka ainoa vuosi muuttaneen noin lähes 400 000 ihmistä.

Ihmiset ovat muuttaneet juuri keskustaajamiin tai muihin taajamiin. Siitä johtuu tietenkin se, että meillä haja-asutusalueet tyhjentyvät tai ainakin väki vähenee niissä.

On hämmästyttävää, että tässä jatkuvasti kiinnitetään huomiota vain pääkaupunkiseudun vaatimattomaan kasvuun, kun muut kasvukeskukset Suomessa kasvavat vähintään yhtä reippaasti tai ainakin lähes samaa luokkaa. Kun esimerkiksi katsoo, mitä keskustapuolue esitti aluelain yhteydessä, niin silloin todettiin, että olisi kehitettävä maakunnallisia keskuksia ja rajoitettava pääkaupunkiseudun kasvua. Lisäksi maakunnallisia keskuksia olisi kehitettävä niin, ettei muu osa maasta joudu sen johdosta vaikeuksiin.

Mielestäni keskustan ja useiden muidenkin aluepolitiikkajen esitykset ovat hyvin ristiriitaisia. Maakuntakeskuksia pitäisi kasvattaa, mutta ihmiset eivät saisi niihin muuttaa, ja pääkaupunkiseudun kehitystä pitäisi jarruttaa. Kuitenkin on aivan selvää, että Suomen kannalta pääkaupunkiseudulla on aivan sama rooli kuin maakuntakeskuksilla on omissa maakunnissaan. Keskustan ja muiden aluepolitiikkajien olisi mielestäni viimeinkin myönnettävä, että tietoyhteiskunnassa uudet työtehtävät ovat pääosin palvelutehtäviä ja keskittyvät siitä syystä sinne, missä ennestään on ihmisiä ja yrityksiä eli palveltavia. Ihmiset muuttavat näihin erikoisiin keskuksiin juuri työtä tehdäkseen. Ei ole mitään järkeä jäädä jonnekin haja-asutusalueelle, jos siellä ei ole työtehtäviä ja keskuksissa riittää työtä.

Minusta on selvää myös, että esimerkiksi Jyväskylän, Joensuun, Kuopion, Oulun ja Rovaniemen kasvukeskukset ovat edellytys sille, että kyseessä olevat maakunnat ja niiden pienemmät keskukset pysyvät elinvoimaisina. Samoin pääkaupunkiseudun kasvukeskus on avainasemassa koko Suomen tulevaisuuden takaamiseksi. Pääkaupunkiseudulla ja osin maakuntakeskuksilla on omat tehtävänsä, joita eivät mitkään muut keskukset kykene korvaamaan. Pääkaupunkiseutu tietenkin on Suomen pääportti kansainvälistymiseen, ulkomaisen tiedon ja taidon tulon Suomeen, ulkomaisten yritysten sillanpääasemaan. En usko, että ulkomaisia yrityksiä saataisiin perustamaan esimerkiksi tutkimustai tuotekehitysyksikköjä tai kovin paljon kauppayksikköjäkään ja pääkonttoreita Suomen alayksikölle juuri muualle kuin pääkaupunkiseudulle. Usein Helsinki kilpailee siinä muiden Pohjoismaiden pääkaupunkien kanssa

niin, että jos me emme ole elinvoimaisia täällä pääkaupunkiseudulla, niin koko Suomen käy huonosti.

On tietenkin pääkaupunkiseudulla myös ylivoimaisesti suurin henkisen kapasiteetin keskittymä, jota pitää käyttää hyväksi Suomen kehityksessä. Suomen pääkaupunki on syrjässä ja vaatimaton kasvukeskus Euroopan mittakaavassa, mutta se on Suomen kannalta mahdollottoman tärkeä.

Kaiken kaikkiaan minusta tässä on aivan kummallisia vastakohtaisuuksia. Niistä pitäisi päästä eroon. Muu Suomi tarvitsee kehittyvän ja uudistuvan pääkaupunkiseudun ja pääkaupunkiseutu tietenkin tarvitsee kehittyvän muun Suomen, koska monet niistä tehtävistä, mitkä hoidetaan täällä pääkaupunkiseudulla, palvelevat muuta Suomea. Nämä jarruttamispuuhat olisi lopetettava ja pyrittävä yhdessä ratkaisemaan, miten saadaan Suomen kaikki keskukset kehittymään ja miten ratkaistaan haja-asutusalueiden ihmisten ongelmat, kun väki siellä jatkuvasti vähenee. Ei niitä ainakaan niin ratkaista, että pyritään väkisin estämään ihmisiä muuttamasta, koska silloin eivät nämä taajamat ja keskukset pääse kehittymään eikä uusia työpaikkoja muodostu Suomessa. Suomi kokonaisuuksessaan kärsii siitä. Minusta pääkaupunkiseudulla tiedetään, että Suomi jatkuu Salpausselän pohjoispuolellakin. Nyt toivoisi, että keskusta ja muut aluepolitiikat huomaisivat, että maailma ei lopu Helsingin Eteläsatamaan.

Toinen asia, johon haluaisin kiinnittää huomiota, on Suomen ympäristöasiat. Täällä on todettu, että otsonikadon takia freonien rajoittaminen on tärkeää. Minusta freonien rajoittaminen on tärkeää kylläkin nimenomaan siitä syystä, että freonit ovat eräs kasvihuonekaasu, joka aiheuttaa kasvihuoneilmiötä. Nyt on kyllä jokseenkin selvää jo tutkijoiden keskuudessa, että suurin ympäristöuhka maapallolle on ihmisen aiheuttama maapallon ilmaston lämpiäminen eli kasvihuoneilmiö. Ihmisten toiminnot tuottavat ilmakehään kasvihuonekaasuja, jotka läpäisevät kyllä auringon säteilyn, mutta estävät lämpösäteilyn pääsyn avaruuteen, jolloin maapallon lämpötila nousee. Mittaukset osoittavat, että hiilidioksidista kasvaa nykyisin noin 0,5 %, metaani, joka on toinen tärkeä kasvihuonekaasu, noin prosentin ja nämä freonit noin 5 % vuodessa. Pahin kasvihuoneilmiö on tietenkin hiilidioksidista johtuva, koska se edustaa suurinta osaa siinä, mutta kyllä nämä muut kaasutkin ovat vaarallisia tulevaisuuden kannalta.

Hiilidioksidiahan tuottaa suhteellisesti eniten turvevoima, noin 15 % enemmän kuin hiilivoima, ja vähiten maakaasu, noin 39 % vähemmän kuin hiilivoima. Nyt ilmakehän mallit melko yksimielisesti ennustavat, että maapallon keskilämpötila vuonna 2030, kun hiilidioksidimäärä on kaksinkertaistunut, on 1,5:sta 5:een astetta nykyistä korkeampi.

Nyt on vielä monia puutteita näissä tiedoissa, ettei pystytä tämän tarkemmin ennustamaan, mutta pystytään kuitenkin jo hyvin ennustamaan, että aavikoituminen tulee etenemään, ja keskileveysasteilla Yhdysvalloissa ja eteläisessä Neuvostoliitossa sateet vähenevät. Pohjoismaissa taas kevätsateet ilmeisesti lisääntyvät. Vielä mannerjäätikin alkavat vähitellen sulaa ja merenpinta nousta. Tämä kasvihuoneilmiö on todellinen katastrofi luonnolle. Ihmetyttää, että vihreät eivät sitä vieläkään tunnusta. Kasvi- ja eläinkunta eivät nimittäin mitenkään kykene mukautumaan tähän nopeaan lämpötilan nousuun eikä se ihmisellekään helppoa ole, koska monet suurkaupungit esimerkiksi sijaitsevat meren rannalla, jota tulva uhkaa.

Pääsyy tähän kasvihuoneilmiöön on polttovoimaloissa tuotettu energia. Nyt on päästävä sopimukseen hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi aivan samalla tavalla kuin on päästy jo freonien vähentämiseksi. Tämä on vielä paljon tärkeämpää, mutta paljon vaikeampaa, koska energian tuottamista ei ole helppo korvata muilla tavoilla. Uskoisin, että parissa vuodessa on kehitetty uudet aineet, jotka korvaavat freonit niin, että niistä ei tarvitse pitkään murhetta kantaa.

Sen sijaan energia-asia on todella vaikea. Tietenkin meidän pitää pyrkiä siihen, että säästämme mahdollisimman paljon energiaa, mutta se ei ratkaise asiaa, koska maapallolla tarvitaan tulevaisuudessa, etenkin kehitysmaissa, enemmän energiaa. Sitä tarvitaan ilmeisesti myös kehittyneissä maissa, koska meillä täytyy jälleen käyttää luonnonvaroja ja jätteitä eikä enää ottaa uusia luonnonvaroja jatkuvasti käyttöön niin kuin tähän asti. Se ei kyllä onnistu ilman lisäenergiaa.

Ydinvoima on ratkaisu kasvihuoneongelmaan. Tällä hetkellä noin 5 % maapallon energiasta tuotetaan jo ydinvoimalla. Suomessa kivihiilen kulutus olisi kaksinkertainen nykyiseen verrattuna ilman ydinvoimaloita. Kasvihuoneilmiön eteneminen saadaan pysähtymään muutamassa kymmenessä vuodessa. Kasvihuoneilmiötä ei enää voida estää. Se on varmasti tulos-

sa, koska valtameret hidastavat ilmiötä niin, että meillä on jo riittävästi hiilidioksidia ilmakehässä kasvihuoneilmiön etenemiseen. Mutta me voimme rajoittaa sen järkeväksi, kun nyt ryhdymme toimenpiteisiin.

Kehittyneissä maissa on tästä lähtien rakennettava pääasiassa vain ydinvoimaloita ja tietenkin vesivoimaa, jos sitä vielä on rakennettavissa. Kehitysmaissa on sallittava hiilivoimalotakin, koska niiden tekniikan taso ei tällä hetkellä riitä ydinvoimaan. Mutta ydinvoimaan ja vesivoimaan siirtyminen antaa ihmiskunnalle aikaa kehittää uusiutuvia energialähteitä, ennen kaikkea aurinkoenergiaa ja muita ehtymättömiä energialähteitä, joista toivottavasti fuusiovoima on tulevaisuudessa yksi. Suomihan ei ole mikään kovin edullinen maa aurinkoenergian käytön kannalta, niin että meillä tulevaisuus voi olla aika paljon huonompi, jos ydinvoimaa ei hyväksytä eikä esimerkiksi fuusiovoimaa pystytä kehittämään.

Kaiken kaikkiaan kasvihuoneilmiö ja siihen liittyvät ongelmat ovat todella se asia, joka, kuten ennustan, ensi vuonna on jo ihan yleinen puheenaihe, koska se on aivan ilmeinen suuri vaara maapallolle ja kaikille eliöille. Olisin toivonut, että hallitusohjelman tarkistuksessakin olisi jo todettu, että nyt on ruvettava kasvihuoneilmiötä rajoittamaan ja valmistauduttava ydinvoiman lisäämiseen. Mutta ilmeisesti tarvitaan vielä kansanvalistusta lisää ennen kuin siihen päästään. Tosin aikaa ei kovin paljon ole menetettäväksi.

Ed. Pekkariinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed.Tiuri tulkitse siinä määrin virheellisesti keskustan aluepoliittista ajattelua, että jokin sana siitä on paikallaan.

Kun ed. Tiuri sanoi, että keskusta vaatii maakuntakeskusten tukemista toisaalta, mutta estää ihmisten muuttamisen sinne, niin eihän asia näin ole. Meidän ajattelutapamme lähtee siitä, että jotta Suomen alueellinen tasapaino voidaan toteuttaa, se edellyttää mm., että maakuntakeskuksissa on korkeinta koulutusta, siellä on tutkimuskapasiteettia, kehittämisvoimavaroja jne., jotta siellä syntyy sellaista osaamista, joka poikii työpaikkoja sekä keskuksiin että niiden ympäristöön. Mutta me lähemme myös siitä, että eivät maakuntakeskukset saa imeä voimavaroja vain ympäröivästä maakunnasta, vaan täytyy päästä sellaiseen tasapainoajatteluun, jossa maakuntakeskusten voimavaroja kohennetaan myös vaikkapa pääkaupunkiseu-

dun kustannuksella, ei kaikkea yksin tänne keskittäen, vaan korkeamman koulutuksen, tutkimuksen, kehittämisenkin resursseja tasapuolisesti eri puolille maata hajauttaen.

Yksi konkreetti esimerkki tämän ajattelun ideasta on seuraava. Itse olen Keski-Suomesta ja Jyväskylältä. Meidän mielestämme on välttämätöntä huolehtia siitä, että esimerkiksi Jyväskylän yliopiston ja erilaisten Jyväskylässä, maakunnassa, toimivien tutkimuslaitosten voimavaroja kehitetään ja sitä kautta luodaan edellytykset maakunnan yleiselle menestymiselle ja pärjäämiselle. Mutta meidän ajattelumme kuuluu myös, että tämä ei saa tapahtua sen kustannuksella, että Jyväskylä imisi voimavaroja ja menestymisensä ehdot sitä ympäröivästä maakunnasta, jolla ei kovin paljon välttämättä annettavaa ole. Tämä on ajattelumme idea ja meidän mielestämme tämä on ainoa tie, joka johtaa pitkän päälle tasapainoon.

Ed. Säilynoja (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiurille haluaisin todeta, että ei nykyinen oppositio kykene estämään maan sisäistä muuttoliikettä. Sen sijaan hallituksen tulisi kyllä sitä säädellä. Nimittäin ne ongelmat, jotka koetaan täällä pääkaupunkiseudulla yleisesti, ovat todella ongelmia myös muissa asutuskeskuksissa, mm. Oulussa. Hallituksen toimenpiteet esimerkiksi kilometrikorvausten verollepanemiseksi lisäävät näitä ongelmia myös Oulun työssäkäyntialueella. Näitä ongelmia minusta pitäisi hallituksen toimenpitein torjua. Nimittäin nämä erilaiset ongelmat kasaantuvat kaikilla alueilla, myös Oulussa, Helsingissä jne. Ne kärjistyvät sillä tavalla, että asuntojen hinnat nousevat, sosiaaliset ongelmat kasaantuvat ja palvelujen tuotanto jää vaakaaksi.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiurille on syytä todeta keskustalaisesta aluepolitiikasta lähinnä kai lyhyesti tämä kolmitasojatelu, mikä meillä on ilmeinen.

Helsingin tehtävä pääkaupunkina on ensisijaisesti vedättää Suomea kansainvälisille markkinoille ja kilpailla vastaanvankokoisten kaupunkien kanssa. Toinen taso on maakuntakeskusten kehittäminen, vuorovaikutuksessa ympäröivän maaseudun kanssa. Kolmas taso on se elävä maaseutu. Ongelma kai on nyt muuttoliikkeessä juuri se, että jos Maatalous 2000 -ohjelma läpiajaen tyhjennetään peruselinkeinon

harjoittamismahdollisuudet maaseudulta, kuka teollisuusjohtaja ottaa 50—60-vuotiaan viljelijän työhönsä, tietoyhteiskunnan töihin? Ei kukaan. Jolloin me ajamme raa'asti inhimillisen ihmisen sosiaaliluukulle ilman, että meillä on perustoimeentuloturva ja vähimmäistoimeentuloturva tälle hädetylle väestöryhmälle luotu. Jos kokoomus ajaa valtaa käyttäen hallituksessa tätä linjaa, niin meillä tulee olemaan täällä ihmisryhmä, joka on vailla perusturvaa yhä suuremmassa määrin. Tietenkin työttömät jo nyt ovat, mutta se joukko suurenee, koska juuri maalta lähtenyt väestö on hyvin pienen MYELin varassa, ja tällä ei kyetä kaupungeissa hankkimaan asuntoja eikä myöskään turvaamaan toimeentuloa.

Järkevä yhteiskuntapolitiikka tietenkin jarruttaisi ja säätelisi tätä muuttoliikettä niin, että ihminen saisi inhimillisen arvon omalla työnteollaan kotiseudullaan.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Viime vuonna muutti kuitenkin lähes 370 000, aikaisempina vuosina lähes 400 000 ihmistä kunnan sisällä. Kyllä minulla on se käsitys, että he muuttavat juuri taajamiin ja keskuksiin, ja siellä on niitä työpaikkoja. Kyllähän meidän täytyy Suomessa yhteiskuntaa hoitaa niin, että täällä on mahdollisimman monelle ihmiselle työtä. Sillä tavalla voidaan sitten turvata niittenkin kohtuulliset elinolosuhteet, jotka eivät pysty uuteen työhön menemään, järjestää heille kunnan eläke tai työttömyysturva. Jos liian paljon pidetään ihmisiä työttöminä, niin kaikkien käy huonosti. Kun keskuksia kehitetään, niin kyllä välttämättä sinne tulee uusia työpaikkoja, ja sinne ihmisiä joutuu ja haluaa muuttaa, niin kuin Jyväskylän seudullekin. Se on ilmeisesti keskustapuolueen ansiosta Suomen pahiten keskittynyt paikka, koska siellä on jo yli 40 % Keski-Suomen läänin asukkaista. Siellä ei enää kovin paljon ole mahdollisuuksia-kaan lisää keskittää.

Minä en kerta kaikkiaan ymmärrä sitä, miksi pääkaupunkiseutua sitten pitää jarruttaa, kun Suomessa muuttoliikkeet ovat niin valtavia muualla. Tänne olisi tulossa vain 5 000 lisää, joista niistäkin ulkomailta huomattava osa. Sillä ihmismäärällä ei ole mitään merkitystä tässä muuttotilanteessa. Se on vain silmätikku. Miksi pääkaupunkiseudun korkeakouluja pitää jarruttaa, kun siellä kuitenkin on valtava henkinen kapasiteetti, joka pystyisi tuottamaan Suomeen uusia asioita? Esimerkiksi nyt Mobira perustaa

Tampereelle tehtaan, joka valmistaa radiopuhelimia. Ei niitä olisi, jollei täällä pääkaupunkiseudulla, Salossa ja muualla olisi sitä toimintaa kehitetty.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin kuntien sisällä tapahtuvan muuttoliikkeen osalta totean, että minusta se ei ole likimainkaan niin vaarallista kuin suuriin keskuksiin muuttaminen. Jos jonkun kunnan sisällä väki siirtyykin jossakin mitassa kuntakeskukseen, se turvaa ja takaa kuitenkin tärkeimpien palveluiden säilymisen sillä paikkakunnalla, ei kymmenien tai satojen kilometrien päässä, kuten käy silloin, jos koko paikkakunnan väestöstä merkittävä osa häipyä paikkakunnalta pois.

Mitä tulee taas Jyväskylän seudun kasvuun, kiitos vaan ed. Tiurille siitä, jos ansio siitä keskustalle kuuluu. Ensinnäkään Jyväskylän kaupunkihan ei kasva. Tosiasiassa sieltä on muuttotappiota viime vuosien aikana ollut selvästi lähimpiin naapurikuntiin. Emmekä me keskustassa myöskään siinä asiassa ole sitä mieltä, että Jyväskylän pitäisi kasvaa tai että esimerkiksi Jyväskylän pitäisi ahmaista naapurikuntansa pakkoliittoksella kuntaliitokseen Jyväskylän kaupunkiin, mitä, ed. Tiuri, teidän edustajanne Jyväskylän kaupunginvaltuustossa olivat ajamassa muutama päivä sitten.

Olen itse esimerkiksi sitä mieltä, sekä Jyväskylän kaupungissa että täällä, että esim. keskiasteen koulutuspaikkoja tällä alueella pitää kyetä jakamaan ja hajauttamaan muuhun maakuntaan. Jyväskylän kaupunki ainoana realistisena vaihtoehtona kilpailee korkeimman asteen koulutuspaikoista, korkeimmasta tutkimuksesta, tuotekehitysresursseista jne. Tällainen työnjako on se, mitä me muuallekin Suomeen haluamme ja ajamme.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pekkarinen puhuu jatkuvasti Jyväskylästä, kun minä puhun Jyväskylän työssäkäyntialueesta. Eihän sillä keinotekoisella rajalla, joka siellä nyt sattuu olemaan Jyväskylän ja Jyväskylän maalaiskunnan välissä, mitään merkitystä ole ihmisten kannalta, vaan he ovat samalla kaupunkialueella. (Ed. Pekkarinen: Edustaja kannattaa ilmeisesti pakkoliitosta!) — Minä ainakin toivoisin, että työssäkäyntialue olisi normaali yksikkö, koska sillä tavalla säästettäisiin byrokratiaa ja rahojen haaskausta. Kun mainitsin, että 370 000 muutti viime vuonna kunnan sisällä, niin 180 000 muutti läänin sisällä eli

180 000 muutti kunnasta toiseen. Epäilen, että niistä ainakin huomattava osa muutti juuri näihin suurimpiin keskuksiin niin, että kyllä nämä muuttoliikkeet Suomessa läänien sisällä ja läänistä toiseenkin olivat viime vuonna 70 000. Kuitenkin pääkaupunkiseudulla muuttovoitto oli vain 5 000. Eihän sillä 5 000:lla ole mitään merkitystä. Te olette unohtaneet kaikki nämä suuret luvut. Ne täällä muuttavat yhteiskuntaa.

Ed. Säilynoja: Arvoisa puhemies! Ed. Tiuri sentään edustaa puhdasoppista hallituksen linjaa, puolustaa keskittämistä, joka ainakin minun käsitykseni mukaan merkitsee sitten pääkaupunkiseudulla ainakin 5 000 uutta asunotonossa olevaa ihmistä tai perhettä.

Herra puhemies! Vuoden 1989 talousarvion käsittely eduskunnassa on ollut tavallaan masentava kokemus entisten lisäksi. Valmistelevat valiokunnat on mahtikäskyllä alistettu hallituksen tahtoon siitä huolimatta, että valiokunnan enemmistön kanta on monissa tänä syksynä esille tulleissa asioissa edellyttänyt kansalaisten kannalta oikeita ja kansanvaltaisesti järkeviä muutoksia. Näin tapahtui muun muassa toisessa lakivaliokunnassa, joka joutui valmistelevana valiokuntana käsittelemään hallituksen esityksen aravalainajärjestelmää koskevaksi kortukijärjestelmäksi. Toisin kuin valiokunnan enemmistö edellytti hallitus ei vetänyt kansalaisten kannalta huonoa esitystä pois, vaan valiokunta joutui asian käsittelemään, ja äänestyksen jälkeen eduskunnan enemmistö on saatanut tämän sosiaalisesti epäoikeudenmukaisen järjestelmän lainvoimaiseksi. Ainakin se kohta tulee lainvoimaiseksi.

Kysymyksessä on periaatteellisesti merkittävä ratkaisu. Kortotukilainassa pankki viime kädessä päättää, ketkä lainaa saavat. Jo nyt on nähtävissä ensisijaislainojen kohdalla, että monien pienituloisten aravarakenushanke kaa-tuu, kun pankit eivät suostu myöntämään valtion lainan lisäksi tarvittavaa pankkilainaa. Nyt tämä vaara moninkertaistuu.

Kaikki tiedämme, että eivät pankit ole mitään sosiaalivirastoja. Ne eivät tule myöntämään noin 90 prosentin lainoja ilman takaajia tai muita vakuuksia. Näin vähävaraisilta viedään mahdollisuudet asunnon hankintaan, koska kortotukijärjestelmä suuntaa asuntolainat pois sieltä, missä niitä eniten tarvitaan. Tämä on vain yksi esimerkki siitä, millä tavalla lainsäädäntöä muutetaan yhä enemmän markkinavoi-mien ehdoilla toimivaksi.

Tämä hallituksen asuntopoliittinen linja ker-
too omalta osaltaan siitä sosiaalipoliittisesta lin-
jauksesta, jonka raamit on rustattu vuorineu-
vosten kammareissa. Olen ed. Kääriäisen kans-
sa aivan samaa mieltä siitä, ettei tätä hallitusta
ohjaa mikään ajopuuteoria. Elinkeinoelämän
Valtuuskunnan viimeksi julkaisema raportti
"Kallis Suomenmaa. Katse Eurovuosikymme-
nelle" kertoo avoimesti niistä linjauksista, joita
nykyinen hallitus kirjaimellisesti toteuttaa.
Tuossa raportissa muun muassa todetaan:
"Työvoiman tarjonta on kääntynyt laskuun.
Vuonna 1987 se supistui jo 15 000 hengellä.
Tänä vuonna tarjonnan arvioidaan laskevan
9 000:lla ja ensi vuonna 5 000 hengellä. 1960-
luvulta lähtien tasaisena jatkunut työvoiman
kasvu, jonka huippuvuodet asettuivat ajanjak-
soon 1976—1985, on katkenut. Se on merkittä-
vä rakenteellinen muutos, jonka vaikutukset al-
kavat tuntua täysipainoisesti 1990-luvulla."

Edelleen lainaus jatkuu: "Maassa haravoi-
daan jo nyt viimeisiä aktiivisia työvoimare-
servin rippeitä perinteisiltä Pohjois- ja Itä-
Suomen työttömyysalueilta, mutta liikuntaha-
luisia ei enää ole." — Liekö sitten liikuntaky-
kyisiä? — "Jos lähivuosina suomalaiselle avau-
tuu Murmansiin ja Itä-Karjalaan edes joita-
kin yhteistyöprojekteja, kuten nyt näyttää, niin
yhteiskunta saa uuden ongelman, työvoima-
pulan."

Aika on siis hallituksen avuksi hoitanut
omalta osaltaan tätä työttömyysongelmaa,
mutta se ei ole kuitenkaan kyennyt tätä hävittä-
mään, vaan työttömyys on kroonisesti asettu-
nut tietyille alueille. EVA:n raportti kertoo re-
hellisemmin sen, mitä hallitus toteuttaa, miksi
työpaikkoja syntyy nihkeästi tietyille maantie-
teellisille alueille, miksi yhteistyöprojekteja syn-
tyy hitaasti itäisille ja Pohjois-Suomen rajaseu-
tualueille, miksi niin sanottua aluepolitiikkaa
toteutetaan tavalla, joka vie elinehdot niin
sanotuilta kehitysalueilta. Samalla halutaan
ummistaa silmät kasvavien taajamien ongel-
milta.

Erityisesti hallitus on suunnannut leikkurinsa
julkisen sektorin suuntaan, kunnallistalouteen.
Kansan valitsema eduskunta on vuosien saatosa
muuttanut työnjakoa siten, että kunnille siir-
tyy perustuslain velvoitteet huolehtia ihmisten
hyvinvoinnista. Velvoitteet me olemme pysty-
neet antamaan, mutta reaalisia mahdollisuuksia
kunnilta puuttuu tällä hetkellä. Nämä ovat hal-
linnollisesti oikeita ratkaisuja, mutta väärä-
mättömästi kehitys on kuitenkin ajautunut sii-

hen, että pienituloiset kuntalaiset joutuvat ene-
nevässä määrin yhteisten palveluiden maksajik-
si. Näin muun muassa Oulun läänin alueella,
joka vuoden 1986 tilaston mukaan kuuluu niin
sanottuun Väli-Suomeen ja jossa tuon saman ti-
laston mukaan kotitalouksien keskimääräiset
käytettävissä olevat tulot olivat tuolloin maan
alhaisimpia.

Näissä kunnissa tulevat korostumaan entises-
täänkin perustoimeentulojärjestelmän puutteet.
Tämä nopeasti etenevä rakennemuutos merkit-
see auttamattomasti sitä, että ne perustekijät,
joille varsinkin laajan maaseudun ihmisten ar-
kielämä on rakentunut, ovat nyt murentumas-
sa. Pienimuotoiseen maatalouteen perustuva
elinkeinorakenne on jo murtunut. Uusi suku-
polvi pakotetaan jättämään kotiseutunsa. Sen
myötä tulee häviämään myöskin elintarvike-
teollisuus, ja sen keskittyminen Etelä-Suomeen
vie viimeisetkin edellytykset tuon alueen maa-
seudun elinvoimaisuudelta.

Hallituksen esityksiä peruspalvelujärjestel-
män osalta voi myös arvostella. Se on myös
suosinut ainakin eräitten sektoreitten, muun
muassa terveystalouden osalta yksityistämisen-
linjaa, eikä tämäkään linja sovellu harvaan asu-
tulle maaseudulle. Sinne ei tule yksityistä yrit-
teilyä. Tämän päivän suuri ongelma onkin,
että terveystaloutta ei kyetä antamaan siitä
huolimatta, että virkoja on tarjolla. Viranhalti-
jat siirtyvät asutuskeskuksiin.

Nykyinen linja on todella poliittinen valinta.
On valitettavaa, että myös sosialidemokraatit
ovat hyljänneet aikaisemman terveystalouden
linjansa, muuttaneet täysin linjattomiksi. Suun-
nittelujärjestelmä, joka sinänsä järjestelmänä
on hyvä, jos se pannaan toimivaksi, kertoo tänä
päivänä terveystalouden linjan toimimatto-
muudesta, ja se kertoo myös oikeistolaisuudesta
ilmapiiiristä, joka ei halua toteuttaa järkevää
terveystaloutta linjaa.

Näiden erilaisten toimenpiteiden ansiosta hal-
litus asettaa yhä tiukemmin Suomen kansalaiset
eri leireihin. Tällaista poliittista linjaa on vaikea
kansan enemmistönkään, vielä vähemmän nii-
den syrjäytettyjen ihmisten ymmärtää, jotka
jäävät auttamattomasti markkinatalouden jal-
koihin. Kun hallituksen linja on tämä, olisi
oppositiolta odottanut nykyistä ytimekkäämpää
yhteistyötä hallituksen armottoman linjan
torjumiseksi. Jatkossa toivoisikin yhteistyön
kiinteytymistä ja nykyistä hedelmällisempää
vuoropuhelua myös opposition ja hallituksen
kesken.

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan budjettimietinnön lisäksi käsittelyssä on myös edustajien budjettiin liittyvät raha-asia-aloitteet. Käytän tätä tilaisuutta hyväkseni.

Kuluvien valtiopäivien alussa Kuopion läänin vaalipiirin edustajat ehdottivat raha-asia-aloitteessaan 160 milj. markan määrärahaa ensi vuoden budjettiin läänien kehittämiseen. Kun budjetti sitten annettiin, nähtiin, että ensi vuodelle on esitetty vain 86 milj. mk. Määräraha on aivan liian pieni turvataksaan useampivuotisten projektien avustamisen ja uudet kehittämiskohteet. Hakemuksia on moninkertaisesti se, mitä voidaan myöntää avustusta. Tähän kiinnitetään huomiota myös SKDL:n vastalauseessa budjettimietintöön, jossa ehdotetaan 44 milj. markan lisäystä läänien kehittämisrahaan.

Nuorisotyölaki korostaa nuorten omatoimisuutta, ja tältä pohjalta avustuksiin oikeuttavien nuorisoryhmien määrää on laajennettu. Niin sanotun nuorisomarkan taso on kuitenkin niin alhainen, että nuorisotyölain tavoitteet eivät voi toteutua. Hallituksen ilmoituksen mukaan kuntien nuorisotyön valtionosuuden perusteena on 7,5 markan arvoinen nuorisomarkka eli asukaskohtainen käyttömeno. Valtiovarainvaliokunta on todennut tämän liian alhaiseksi, ja se on päätynyt 8 markan asukaskohtaiseen valtionosuusperusteeseen ja tähän tarkoitukseen 1,5 milj. markan määrärahan lisäykseen. Sekin on kuitenkin vielä aivan liian vähän. Nuorisomarkan arvon nostamiseksi 12 markkaan tarvitaan ensi vuoden budjettiin lisäystä yli 10 milj. mk.

Nuorisotyölain seurauksena kunnat ovat saaneet nuorisotilojen hankkimiseen vähemmän rahaa kuin aiemman lain voimassa ollessa. Valtio ei ole nimittäin nostanut avustusten ja lainojen määriä asialliselle tasolle. Tähän pääsemiseksi tulisi ensi vuoden budjetissa olla vähintään 10 milj. markan määräraha nuorisotilojen hankkimiseen, ja tuen tulisi olla voimakkaasti avustuspainotteinen. Eduskunnan tulisi siis lisätä asianomaisen momentin määrärahaa 7 milj. markalla käytettäväksi avustuksena kunnille nuorisotilojen perustamiskustannuksiin.

Nuorison valtakunnallisia kurssi- ja leirikeskuksia on maassamme yhteensä viisi, mm. Rautavaaralla Metsäkartano ja Nurmeksessa Hyvärilä. Keskusten toiminta on tunnustettu tarpeelliseksi, mm. kansainvälisyyskasvatuksen tukemisessa. Jotta leiri- ja kurssikeskusten hintataso voitaisiin pitää kohtuullisena nuoriso- ja koulu-

laisryhmille, olisi niiden toiminta-avustuksia korotettava 2,5 milj. markkaan. Tähän tarvittaisiin 700 000 markan määrärahan lisäys budjettiin. Rahallisesti ei ole kysymys ylivoimaisesta uhrauksesta tärkeään asiaan. Vain ovatko puheet nuorison huomioon ottamisesta pelkkiä harhautuksia? Muun muassa SMP:n ryhmäpuheenpuorossa väitettiin budjetin olevan nuorisoystävällinen. Edellä esittämäni todellisuus monien nuorisomäärärahojen suhteen puhuu aivan toisenlaisesta eli tylystä, nuorisovastaisesta käytännöstä.

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa momentille 30.40.31 on budjetissa 31 milj. markan määräraha avustuksiin yhdyskuntien vedenhankinta- ja viemärintitoimenpiteisiin. Varsinkin pääomaköyhissä kehitysalueiden kunnissa on vedenhankinta- ja viemäritöitä, jotka sekä terveys- että työllisyysyistä pitäisi toteuttaa. Esitetty määräraha on tähän toteutukseen liian pieni. Siksi sitä tulisi lisätä 10 milj. markalla.

Tässä samassa pääluokassa momentilla 30.40.77 eri vesi- ja ympäristöpiireille annetaan vesistö- ja vesihuoltotöihin rahoja. Ihmetystä aiheuttaa se, eikä Kuopion ympäristöpiirin aluetta hallituksessa tunneta vai eikö piirillämme ole sellaisia vesistö- ja vesihuoltotöitä, joita tältä momentilta olisi tarkoituksenmukaista rahoittaa. Onkohan ajateltu, että eläköön tai kuolkoon Kuopion vesi- ja ympäristöpiiri alueineen, ihmisineen ja työnteijöineen nollatilanteeseen, jossa hallituksen tietokoneen ruutuun tulee sanat "ei tunneta".

Edelleen, hallitus ei tunne vesirikasta Kuopion TVL:n piirin aluetta vesiteiden osalta, vaan näyttöruudussa on jälleen ollut selkeä viesti "ei tunneta".

Budjetin kohdassa 31.27.77 ei ole hanke-erittelyssä juurikaan nimettyjä vesitiekohteita lukuun ottamatta Leppävirran mainitsemista Saimaan syvävylien parantamisen yhteydessä ja vähäistä Kiesimäen sulun ja kääntösilan peruskorjauksen aloittamista Rautalammissa. Muutoin budjetti ei anna rahaa nimettyihin vesitiekohteisiin, ei väyliin, ei satamiin, ei laitureihin, ei kanaviin.

Hallituksen esitykseen nähden Kuopion tieja vesirakennuspiirille yleisten teiden rakentamiseen myönnetty määräraha on myös aivan liian pieni. Myönnetty määräraha, joita on jopa kiitelty, eivät riitä juuri muuhun kuin viitostien moottoritiehankkeisiin. Määrärahoja olisi lisättävä ainakin 30 milj. markalla, jotta myös

tiepiirin alueen muut tiet voisivat tulla hoidetuiksi. Kuopion tie- ja vesirakennuspiirin alueella on tietyösuunnitelmia ja kiireellisiä rakennustarpeita runsaasti, johtaahan tiepiiri mm. huonokuntoisten sorateiden määrässä. Säästöt ja moottoritiehankkeet ovat kuitenkin vuosi vuodelta siirtäneet muuta tärkeää tienrakentamista. Tästä syystä tarvitaan lisää määrärahaa sekä yleisesti teiden rakentamiseen että vielä eräiden nimeltä mainittavien tärkeiden kohteiden toteuttamiseen, joiden osalta yksityiskohtaisessa käsittelyssä on syytä tehdä ehdotukset.

SKDL:n budjettivastalauseessa kiinnitetään huomiota siihen, että työvoimaministeriön hallinnonalalla jälleen kohdellaan kaikkein heikoimpia kaikkein ankarimmin. Hallitus on suptistanut vajaakuntoisten työllistämisen erityismenoja sen sijaan, että toimintaan tarvittaisiin lisää määrärahoja.

Samassa budjetin kohdassa 34.30.25 esitetään myös kansainvälisen harjoittelun tukemiseen tarkoitettut määrärahat, jotka myös ovat liian vähäiset. Näitäkin määrärahoja eduskunnan on syytä lisätä, sillä kansainvälistymisen valmiudet hyödyttävät paitsi opiskelijaa myös yhteiskuntaa.

Budjetin kohdassa 35.11.32 rahoitetaan kuntien ympäristönsuojelun käyttökustannusten valtionosuudet. Ensi vuodeksi esitetään valtionosuuteen oikeuttavia virkoja 260, joista uusia on 45. Tämän vuoden lopussa siirtyvät ilman-suojelulain ja jätehuoltolain tehtävät kuntien ympäristönsuojelulautakunnille, ja jo siksikin tarvitaan 45 uuden viran lisäksi vielä 55 uutta virkaa ja 900 000 mk lisää budjetin tälle menokohdalle.

Kun ongelmajätteen kuljetustuki nyt esitetään poistettavaksi, on se uhkana Itä- ja Pohjois-Suomen ongelmajätteen kulkeutumiselle kaatopaikoille tai muihin sopimattomiin paikkoihin käsittelylaitokselle toimittamisen sijaan. Siksi pitäisi tukea ongelmajätteen kuljetusta ja turvata niiden oikea käsittely ja tasata alueellisia kuljetuskustannuksia. Olisi siis säilytettävä budjetissa kohta 35.12.46 ja otettava sille 2 milj. markan määräraha.

Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä todeta, että hallituksen tietokoneen näyttöpäätte ei budjetin kohdassa 35.25.77 edelleenkään eikä vielääkään Kuopion vesi- ja ympäristöpiirin kohdalla näytä muuta kuin sanat "ei tunneta". Tästä syystä on välttämätöntä ehdottaa määrärahaa vesihuoltoihin Kuopion vesi- ja ympäristöpiirille yleensä sekä eräisiin nimettyihin kohteisiin erikseen.

Rivikansanedustajan ei tarvinne olla turhan tarkka sen suhteen, onko budjettimäärärahan lisäyksesitys välttämättä oikeassa kohdassa. Koska haluan nostaa haloon siitä, että Kuopion vesi- ja ympäristöpiiri on todella olemassa, tulen ehdottamaan, mikäli ehdotukseni läpäisee eduskunnan seulan, momentille 35.25.77 vielä vaatimatonta määrärahaa Nilsin venesataman ruoppaustöihin. Ehdotus perustuu Nilsin kunnan, TVL:n Kuopion piirin ja Kuopion vesi- ja ympäristöpiirin kustannusten ja töiden jakamisesta tehtyyn suunnitelmaan — eräänlaista lähidemokratiaa siis, jota haluan tukea.

Ed. Antvuo ri: Herra puhemies! Talousarvion palautekeskustelun tässä vaiheessa haluan puuttua vain pariin seikkaan ja niihinkin kaikella kunnioituksella, rakentavassa mielessä kriittisesti.

Hallinnon kehittäminen, julkisten menojen hillitseminen on hallituksen yksi tärkeä ohjelma-alue. Hallinnon uudistamisesta on annettu keväällä 1988 24 kohdan periaatepäätös. Siihen on kerätty lukuisia määriä hyviä tavoitteita hallinnon tehokkuuden ja kansalaisten palvelukyvyn parantamiseksi. Tahtoa siis on ja välineitäkin pitäisi olla käytössä. Käytännön toimia kuitenkin puuttuu. Henki, motivaatio ja näkemykset puuttuvat.

Kansainvälisesti tarkasteltuna julkisten menojen osuus maassamme ei vielä ole aivan hälyttävä. Julkiset menot verrattuna bruttokansantuotteeseen ovat Suomessa 40 %:n luokkaa. Euroopan OECD-maissa vastaava luku on jo ylittänyt 50 %:n, Tanskassa ja Ruotsissa se on peräti 60 %.

Keskeinen piirre kaikissa teollisuusmaissa on ollut voimakas julkisten menojen kasvu. Tätä kasvua pyritään nyt monissa maissa voimakkaasti hillitsemään. Toisaalta on herätty vaatimaan tehokkuutta ja toimintakyvyn parantamista julkisella sektorilla.

Teknologian kehittyminen on ollut valtavan nopeaa. Yksityissektori on ja tulee voimakkaasti kansainvälistymään. Eri maiden riippuvuus toisistaan ja ylipäänsä kansainvälisen talouden merkitys on voimistunut. Yritysten on ollut pakko vastata kansainvälisiin haasteisiin. Koko kansantalouden kansainvälinen kilpailukyky riippuu kuitenkin sekä yksityisen että julkisen sektorin tehokkuudesta. Vaikka meillä olisi kuinka toimiva yksityissektori, on lopputulos huono, jos julkisen sektorin varainkäyttö on tuhlailevaa ja toimenpiteiden toteutus tehotonta.

Julkisen sektorin tehokkuus puolestaan edistää koko kansantalouden kilpailukykyä monellakin tavalla. Tällöin jäävät julkiset menot kohtuullisiksi, eli yksityiseen kulutukseen ja investointeihin jää enemmän tuloja käytettäväksi. Tehokas julkinen sektori pystyy luomaan yksityissektorille hyvät toimintapuitteet ja näin edistää sen kehittymistä.

Vaikka Suomessa julkinen sektori on hyvin pitkälle kehittynyt ja ehkä kuitenkin maailman huippuluokkaa tehokkuudeltaan, ei se anna kuitenkaan oikeutta olla vastaamatta tämän päivän ja tulevaisuuden haasteisiin. Päinvastoin, tämä antaa entistä paremmat mahdollisuudet kehittää hallintoamme siten, että se tulee yhteiskunnan ja kansantalouden kehitystä ja parantaa kansainvälistä kilpailukykyä ja lisää kansalaisten hyvinvointia.

Julkishallinnon uudistamisen tiellä on kuitenkin paljon esteitä. Byrokratiaan kuuluvan jäähmeyden ohella keskeisimpiä esteitä ovat näköalattomuus ja passiivisuus. Tulosajattelu on vieläkin outoa, ja henkilökohtaista tulostavastuuta vierastetaan. Niin virkamiehet kuin hallintoyksikötkään eivät uskalla ottaa kantaa asioiden puolesta, joita pitävät tärkeinä. Nyt pitäisi ottaa käyttöön, luonnollisesti soveltuvin osin, yksityissektorin parhaimmat lääkkeet.

Julkisen sektorin tärkein voimavara on henkilöstö. Henkilöstön ammattitaitoa voidaan lisätä koulutuksella. Henkilöstön aloitteellisuutta on tuettava. Henkilöstölle ja hallintoyksiköille on annettava todellista vastuuta ja valtaa. Yrittämisestä ja vastuun ottamisesta on palkittava. Aktiivisuus, asiantuntemus ja ahkeruus ovat niitä asioita, jotka erityisesti ovat uralla etenemisen ja palkkauksen parantamisen perusteita.

Toisaalta henkilöstön kouluttaminen ja siirto toisiin tehtäviin ja jopa erottaminenkin painavista syistä on hyväksyttävä normaaleina henkilöstöpoliittisina ratkaisuinä myös julkisella sektorilla. Kyvykkyyttä tulisi arvioida asiantuntemuksen, kokemuksen ja saavutettujen tulosten perusteella. Muiden meriittien ja asiaan vaikuttavien seikkojen, esimerkiksi poliittisten ansioiden, merkitystä tulisi arvioida vasta kyvykkyyden jälkeen.

Hallitukselle on annettava toki tunnustus siitä, että se on selvästi lähtenyt julkisen hallinnon uudistamisen tielle. Käytännön tulokset ja toimenpiteet kuitenkin puuttuvat vielä. Niitä toivottavasti on pian tulossa. Uskon ainakin niin.

Hallitukselle ja erityisesti ympäristöministeriölle ei voi hyvällä tahdollakaan antaa tunnus-

tusta asuntopoliittisista ratkaisuista. Asunto-ongelmat ovat edelleen hoitamatta. Ne, jotka ennustavat 150 000 ihmisen muuttoa pääkaupunkiseudulle, ovat väärässä. Pääkaupunkiseudulle ja erityisesti Helsinkiin yksinkertaisesti ei voi muuttaa, koska täällä ei ole vuokra-asuntoja ja muualta Suomesta muuttava ei täältä pysty omistusasuntoa ostamaan.

Mainitsemani asiat on moneen kertaan puhuttu, ja ongelmat jatkuvat. Onko sitten pakko päästää asiat siihen pisteeseen, että pääkaupunkiseudulla on mahdotonta saada palveluja, ja toisaalta päästää Helsingin väestörakenne täysin kieroutumaan? Esimerkiksi Helsingissä on jo usean vuoden aikana erilaisin tehokampanjoin etsitty henkilökuntaa sairaaloihin, terveyskeskuksiin, vanhustenhoitolaitoksiin, lasten päiväkoteihin jne. hyvin laihoihin tuloksin, koska ei ole tarjota asuntoja.

Taas kerran on pakko kysyä, onko järkevää pitää ympäristöasiat ja asuntoasiat saman ministeriön alaisuudessa. Molemmat alueet ovat tärkeät, ja itse asiassa ympäristökysymykset kuuluvat jokaiseen ministeriöön. Asuntokysymykset taas ovat niin mittavia ja vaikeita, että niihin pitäisi keskittyä nykyistä paljon suuremmalla tehokkuudella ja nykyistä kyvykkäämmiin ottein.

Herra puhemies! Pääkaupunkiseudun asunto-ongelmat ovat niin toivottomia, ja niissä yksityinen kansanedustaja, vaikka laulaisi enkelten kielellä, ei saa muutosta aikaiseksi. Olo tuntuu korkeintaan pettyneeltä ja turhautuneelta. Tahto löytyy ministeriöstä ja hallitukselta, korkeimmalta päättävältä taholta.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minulle jäi hie-man epäselväksi, mitä ed. Antvuori tarkoitti, kun hän puhui siitä, että virkanimityksissä — niin ymmärsin — kyvykkyyden tulisi olla ensimmäinen kriteeri, jolla nimitysperusteita harkitaan. Oliko hän tosissaan tässä asiassa? Tarkoittiko hän todella sitä, mitä hän sanoi, kun todennäköisesti hänkin on ollut mukana Helsingin kaupunginvaltuustossa tekemässä kauppoja Helsingin uuden kaupunginjohtajan valinnan osalta ja pakettiin liittyvän yhden apulaishai oliko se kulttuuritoimen johtajan valinnan kautta? Tämä on vain yksi esimerkki siitä, että kyvykkyys ei suinkaan ole ollut ensisijainen kriteeri, kun nimityksiä tehdään. (Välihuuto) — Niin, sekin olisi mahdollista, mutta sellaista ei yleensä tapahdu, ikävä kyllä.

Työsopimuslaki kieltää poliittisin perustein syrjinnän, samoin valtion virkamieslaki. Kuntien virkasääntöihin olisi tullut lisätä vastaava kieltö. Siitä on Kunnallis- ja Kaupunkiliiton ja järjestöjen yhteinen sopimus, mutta en tiedä, onko Helsingin kaupungin virkasääntöönkään sitä lisätty. Toivon, että ed. Antvuori huolehtii siitä, että näin tapahtuu, ja toimii sitten käytännössä tämän mukaisesti.

Siihen, mitä ed. Antvuori lopuksi sanoi, että yksittäisen kansanedustajan olo tuntuu turhautuneelta, voin täysin yhtyä.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukosen puheenvuoron johdosta: Olen puhunut ihan toisiani enkä leikkimielellä. Mitä sitten tulee Helsingin paketoiteihin ja muihin, tämä ei nyt ole varmasti oikea paikka keskustella näistä asioista.

Hetkinen, mikäs siinä oli yksi kysymys vielä? Se meni ohi. — Niin, siitä, että minun pitäisi pitää huolta. Jos olisinkin diktaattori, pitäisin varmasti aika monestakin asiasta parempaa huolta kuin nyt tähän mennessä on pidetty.

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Budjetin kokonaisuuden osalta totean sen, että se on aika tavalla yhteiskuntapoliittisesti säilyttävä. Se ei merkitse mitään suurta muutosta, ei tietenkään merkitse edelliseen budjettiin verrattuna sinänsä, kun sama hallitus tietysti jossakin määrin vaikuttanut vuoden 1987 politiikkaan, vaikka vuoden 1987 budjetti olikin edellisen hallituksen varsinainen aikaansaannos. Sinänsä se on hämmästyttävää, että tämä hallitus, jossa kokoomus on mukana, ei kuitenkaan ole kovinkaan olennaisella tavalla pystynyt yhteiskuntapolitiikan suuntaa muuttamaan. Se on tietysti sinänsä kysymys, haluaisinko esimerkiksi minä henkilökohtaisesti, että muutettaisiinkaan yhteiskuntaa siihen suuntaan kuin kokoomus toivoi. Mutta totean sen, että tämä on konsensusen säilyttävää linjaa mutta tulevaisuudessa se ei varmasti voi olla johtava yhteiskuntapolitiikan suunta Suomessa vaan tarvitaan radikaalia muutosta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! En esittänyt mitään sellaista, mihin tarvittaisiin diktaattorin otteita, ed. Antvuori. Helsingin kaupungin virkanimitysasiatkin kuuluvat tähän taloon sen vuoksi, että eduskunta on säätänyt valtion virkamieslain, jossa poliitti-

sin perustein syrjintä on kielletty. Eduskunta on säätänyt SAK:n lolle tekemän kantelun perusteella työsopimuslain, joka tuli voimaan tämän vuoden maaliskuun alusta, jolla on syrjintä kielletty. Koska kuntien osalta asiaa ei säännellä laissa vaan virkasäännössä, Kaupunki- ja Kunnallisliitto sekä työntekijäjärjestöt ovat sopineet, että vastaavat säännökset sisällytetään kuntien virkasääntöön, joka edellyttää valtuuston hyväksymistä. En siis edellyttänyt ed. Antvuorelta mitään diktaattorin otteita vaan ainoastaan, että hän ottaa esille asian ja selvittää, onko Helsingin kaupungissa hyväksytty tämä virkasäännön muutos, ja sen jälkeen muistuttaa, että sitä tulisi myös noudattaa. Tässä yhdenkin edustajan ääni voi kantaa.

Sitä tietysti minäkin epäilen, minkälaisia tuloksia asian esille ottaminen tuo. Tampereella, kun asia on otettu esille, apulaiskaupunginjohtaja keksi jo oivan konstin, miten kiertää kyseisiä säännöksiä. Hän ilmoitti, että tästä lähtien sitten virkoja ei julisteta ollenkaan auki vaan ensin nimitetään väliaikaisesti joku henkilö virkaa hoitamaan ja sen jälkeen voidaan sitten tehdä pysyvä nimitys. On tietysti totta, että konstit ovat monet siinä, miten lakien ja muiden säännösten pykälä voidaan kiertää, mutta pitäisi kai sentään yrittää noudattaa lakia.

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Kun huomasin, että täällä on hyvin vähän puheenvuoroja käytetty, ehkä on pöytäkirjaan paikallaan todeta, että en ainakaan kymmeneen vuoteen muista, että budjetin palautekeskustelussa olisi puhuttu näin vähän. Tämä on aika vähäpuheinen eduskunta. Ehkä se on hyväkin.

Ed. Viinanen: Herra puhemies! Vähäisen puheenvuorojen määrä osoittaa sen, että tämä hallitus on onnistunut erinomaisesti tehtävässään.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Täysin päinvastainen selitys, kuin minä ed. Viinanen antoi, on minun mielestäni enemmän paikallaan. Hallitus on mykistänyt eduskunnan. Se on estänyt kaikkien muutosten tekemisen eduskunnassa, ja se on vienyt lopunkin mielekkyyden tältä työltä. Nimenomaan kokoomuksen edustajat ovat olleet niitä, jotka ovat ensin valiokunnissa estäneet kaikkien muutosten teon hallituksen esityksiin. Sen lisäksi ed. Mörttinen on vielä, jos jossakin

valiokunnassa on vahingossa päässyt joitakin muutoksia hallituksen esitykseen tekemään, huolehtinut siitä, että ne on täällä sitten vielä poistettu. Se vie innon puhua ja yrittää edes muutoksia. Tämä on niin täysin turhaa hommaa.

Omasta puolestani voin sanoa, että olen aivan kurkkua myöten täynnä tämän talon touhua. Täällä ei ole kuin ministeriainesta, joka ei halua muuta kuin ministeriksi päästä, ja asioiden vakava käsittely on jäänyt aivan toissijaiseksi. On paljon asioita, joissa edustajat ainakin puheidensa mukaan ovat samaa mieltä siitä, miten hallituksen esityksiä tulisi korjata, mutta valmiutta ei löydy niiden korjausten tekemiseen juuri sen vuoksi, että eduskunnassa on niin paljon ministeriainesta, että muutoksia ei saada aikaisiksi.

Ed. Viinanen: Herra puhemies! Se, että kokoomuksen ei ole tarvinnut kovinkaan paljon muutosesityksiä tehdä, osoittaa sen, mitä äsken juuri sanoin. Me olemme tyytyväisiä budjettiin. Se on vuosikausiin parempi kuin tässä salissa on nähty, ja sen osoittaa se vähäinen kritiikki, jota tässä salissa vain muutamissa puheenvuoroissa on esitetty tämänkin illan kuudessa.

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukosen eduskuntatyössä tähän saakka en ole havainnut, että hän olisi pettynyt. Hän on tehnyt työtä innokkaasti ja ahkerasti myös puheenvuoroja käyttänyt. Tämä oli sinänsä uusi tieto, mutta minusta kuitenkin ei näin pessimistiseksi pitäisi ryhtyä vaan vallankumouksellisten voimien kannattaa aina edes yrittää parannusta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna torstaina kello 10.

Täysistunto lopetetaan kello 21.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

